

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

2006. NYÁR

2006. NYÁR

MIKLÓSA ERIKA, CLAUDIO ABBADO

ÚJ VARÁZSFUVOLA-PRODUKCIÓ

PHILHARMONIA HUNGARICA

Az emigráns magyar
szimfonikus zenekar

EÖTVÖS PÉTER

Dialógus a közönséggel

VASHEGYI GYÖRGY

Hivatásos zenésznek menni
kalandos vállalkozás

TONY LAKATOS

A cigány jazz színei

BUDAPEST JAZZ ORCHESTRA

Big band mint alkotóműhely

DÉL-INDIA

Úti beszámoló Madrasból

KALEIDOSZKÓP

ZEMPLÉNI
FESZTIVÁL
2006

ZENEKULTÚRA, TÁJ- ÉS MŰEMLÉKVÉDELEM,
TÁRSADALMI SZEREPVÁLLALÁS

XI. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

ISSN 1416-1109

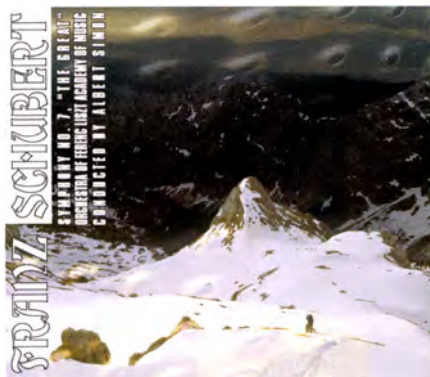
9 771416 110003 06001

Ára:

750 Ft

€ 3,-

A BMC Records Ú J D O N S Á G A I

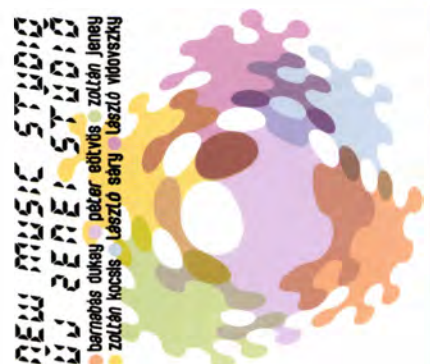

BMC CD 109

Franz Schubert

VII. (IX) „Nagy” C-dúr szimfónia, D. 944

*Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Zenekara
vezényel Simon Albert*

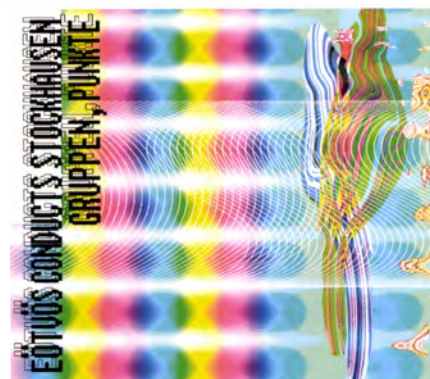

BMC CD 116

Új Zenei Stúdió

A 70-es évek kortárs magyar szerzőinek közös művei

Dukay/Eötvös/Jeney/Kocsis/Sáry/Vidovszky

BMC CD 117

Karlheinz Stockhausen

Gruppen / Punkte

*WDR Sinfonieorchester Köln
vezényel Eötvös Péter*

BMC CD 125

Bartók Béla

Szólószonáta hegedűre / 44 duó

*Kelemen Barnabás - hegedű
Kokas Katalin - hegedű*

A BMC-lemezek forgalmazóinak aktuális listája megtalálható a www.bmcrecords.hu honlapon, illetve telefonos felvilágosítás kérhető a (1) 455 8070-es számon

MIDEM CLASSICAL AWARDS

Vendégül láttuk a zsűri tagjait

Tizennyole európai klasszikus zenei szaklap, rádió és internetes portál főszerkesztője – vagyis a Midem Classical Awards (MCA) nemzetközi zenei díj teljes zsűrije – tartott szakmai konferenciát április 24–26. között a Művészetek Palotájában. Az esemény házigazdája a Gramofon szerkesztősége és kiadója volt.

A konferencia napirendi pontjai között kijelöltük a jövő évi Midem Classical Awards (MCA) kategóriáit, de a tagok a kávészünetekben már az életműdíjak nyerteseinek személyéről is egyeztettek, kötetlen eszmecsere keretében.

A hivatalos megbeszélések során két új kategóriát alkottunk: ezek közül a Zeneművek és átiratok első felvétele (world premier recording) kategória elsősorban a kis kiadók minőségi lemezeinek kíván nagyobb nyilvánosságot biztosítani.

A díj zsűrijét 18 európai zenei médium – szakfolyóiratok, rádiók, internetes portálok – képviselője alkotja, akik minden év tavaszán találkoznak valamely európai városban, hogy szakmai konferencia keretében egyeztessék stratégiájukat, feladataikat. A konferenciának idén Budapest adott otthont, a Művészetek Palotája, illetve a Gramofon szerkesztősége és kiadója jóvoltából. Az MCA díj növekvő presztízsét jelzi, hogy a zsűri tagságában többek között olyan szaktekintélyek is helyet foglalnak, mint James Jolly, a brit Gramophone főszerkesztője; Gregor Willmes, a német FonoForum főszerkesztője; Luis Sunén, a spanyol Scherzo főszerkesztője; Nathalie Krafft, a francia Le Monde de la Musique főszerkesztője vagy Martin Hoffmeister, a német MDR Rádió zenei főszerkesztője.

A Gramofon számára fontos cél volt, hogy a velük folytatott kötetlen eszmecsere keretében a szorosabb szakmai együttműködést szorgalmazzuk.

Bízunk abban, hogy ennek eredményeit a Gramofon olvasói is hamarosan tapasztalhatják, hiszen számos olyan kezdeményezés merült fel, amely lehetővé teheti a gazdagabb, hitelesebb és sokszínűbb tájékozódást Európa zenei életéről lapunk hasábjain keresztül. Reméljük, ily módon a Gramofon – Klasszikus és Jazz is hozzájárulhat ahhoz, hogy a magyar zenei élet még szorosabban kapcsolódjon a kontinens kulturális vérkeringésébe.

A Midem Classical Awards – a kilencvenes évek közepén alapított Cannes Classical Awards jogutódaként – az egyik legfontosabb nemzetközi klasszikus zenei díj. Minden év januárjában, a franciaországi Cannes-ban, a Midem zenei szakkiállítás keretében adják át a különböző kategória- és életműdíjakat.

PHILHARMONIA HUNGARICA

Könyv jelenik meg az emigráns magyar szimfonikus zenekarról (6. oldal)

ZEMPLÉNI
fesztivál

ZEMPLÉNI FESZTIVÁL 2006

Kaleidoszkóp az idei programokból (14. oldal)

EÖTVÖS PÉTER

fontosnak tartja a kortárszene és a közönség dialógusát (22. oldal)

DOSSZIÉ

PHILHARMONIA HUNGARICA	6
Könyvben jelenik meg az emigráns magyar szimfonikus zenekar mozgalmas története	13

KALEIDOSZKÓP

ZEMPLÉNI FESZTIVÁL

A siker eszközeiről – László Géza és Turjányi Miklós	14
Zempléni gyöngyök – a fesztivál helyszínei	15
Nyitókoncert Bartók és Kodály jegyében	16
Hangversenyek a 475 éves Sárospataki Református Kollégium tiszteletére	18
Kolozsvári opera-vendégjáték	20
Jazzprogramok a Bodrog-parton	21

KLASSZIKUS

EÖTVÖS PÉTER KORTÁRSZENEI INTÉZETE	22
Polina Oszetyinszkaja Magyarországon	26
Találkozás Lakatos György fagottművésszel	28
Sopron és Szombathely nyári fesztiváljai	30
Nyári zenekari körkép	32
VASHEGYI GYÖRGY Hivatásos zenésznek menni kalandos vállalkozás	46
KRITIKA	48

ZENÉS SZÍNHÁZ

MIKLÓSA ERIKA Az Éj királynőjeként az Abbado-féle Varázsfuvolában	68
Világhírű énekpedagógusok – Jenny Anvelt	71
Fischer Ádám Bayreuthról és a budapesti Parsifalról	70
Találkozás Kovalik Balázssal	74
Énekversenyek közelről – 2. rész	76
Miskolci Nemzetközi Operafesztivál	78
75 éves a Szegedi Szabadtéri Játékok	79
Klezmer, jazz és balett a BudaFesten	80
KRITIKA	77

JAZZ

TONY LAKATOS Gypsy Colours című lemezéről	84
BUDAPEST JAZZ ORCHESTRA Új fejezetet nyit az alkotó big band	88
Nyári jazzfesztiválok	90
Ifjú tehetség – Oláh Szabolcs	92
KRITIKA	93

TONY LAKATOS

A cigány jazz színei (84. oldal)

VILÁGZENE

DÉL-INDIA Úti beszámoló Madrasból	104
Nyári koncertek és fesztiválok	107
KRITIKA	108

DÉL-INDIA

Zenei fesztivál két hónapig... (104. oldal)

GRAMOFON-HANG

A felvételek hangtisztasága és hangszínezete – Ujházy László tanulmánya	106
Interjú Székely András zenetörténésszel	116
LÁNC – REAKCIÓ Ránki Dezső és Klukon Edit a Naim referencia-rendszeréről	112

LÁNC – REAKCIÓ

High-end rendszer Ránkiéknál (112. oldal)

GRAMOFON Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

Iványi Margó, **Bösze Ádám**,
Retkes Attila és **Zipernovszky Kornél**

Főszerkesztő: **Retkes Attila**

Főszerkesztő-helyettes: **Albert Mária**

Művészeti tanácsadó/Tipográfiai terv:

Práczy István - Pistudio Kft.

A szerkesztőség tagjai:

Albert Mária (zenés színház)

Bércesi Barbara (jazz, világzene)

Ujházy László (Gramofon-Hang)

Várkonyi Tamás (klasszikus)

Címlapfotó: **LZG Management** és
Cordula Groth/DG

A szerkesztőség címe:

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Telefon: (06-1) 430-2870

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

Honlap: www.gramofon.hu

Kiadja a **Klasszikus és Jazz Lap-**

Könyv- és Hanglemezkiadó Kft.

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Ügyvezető igazgató: **Retkes Attila**

Operatív igazgató: **H. Magyar Kornél**

Nyomdai kivitelezés:

Publicitas Art-Media Kft.

H-1021 Budapest, Tárogató út 26.

Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakonként.

Előfizethető a kiadó címén, telefonon, faxon,

e-mailben. Az éves előfizetés ára: 3000 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:

1996–2006
10 éves

Philharmonia Hungarica,

az emigráns
magyar szimfonikus zenekar

A közeljövőben jelenik meg a Klasszikus és Jazz Kiadónál Szöke Cecília Philharmonia Hungarica című könyve, mely az 1956 utáni magyar zenetörténet és magyar emigráció szempontjából is feldolgozza a zenekar történetét. A kötet a szerző által készített mintegy harminc interjún keresztül nyújt szubjektív beszámolót. Ezt egészíti ki a második rész, a dokumentum-gyűjtemény, amely főleg korabeli újságcikkeket, kritikákat és leveleket tartalmaz. A szerzőnek Kuster András brácsaművész, az írott dokumentumok összegyűjtője és Köves Iván esellóművész, alapító tag, a fotódokumentáció készítője adták az ötletet és az archív anyagokat, a Zeneakadémia könyvtárának vezetői, Gádor Ágnes igazgató és Szirányi Gábor igazgató-helyettes pedig szakmai szerkesztőként vettek részt a könyv létrehozásában. Mindannyiuk munkájára támaszkodva kísérelte meg alábbi cikkünk szerzője, a kötet szerkesztője negyvennégy év, több száz zenekari tag, több száz világhírű szólólista, 360 megjelent lemez, több ezer koncert történetét összefoglalni. Hiába játszhatott ugyanis 1990 után a magyar közönségnek is a külföldi magyarok zenekara, a rendszerváltás előtti agyonhallgatás következtében az itthoni zeneszerető közönség még mindig nincs tisztában jelentőségével.

➔ Zipernovszky Kornél

Meghallgatáson vagyunk, a Musikvereinben, legalább három napig fog tartani, mert több mint százan jelentkeztek. A zsűriben Herbert von Karajan és Karl Böhm, valamint Egon Seefehlner, a Konzerthaus és Rudolf Gamsjäger, a Musikverein igazgatói foglalnak helyet, de felbukkan az Ausztriában dolgozó Zathureczky Ede és Gottfried von Einem, a később kura-tóriumi tisztséget vállaló zeneszerző is. Az első lépéseknél professor Swarowsky is ad majd tanácsokat. Nincs minden meghallgatásra érkezőnek saját hangszere, többször egy hegedű jár kézről kézre. Mi tagadás, rendes cipője sincs mindenkinek, a lódenkabát alatt sokuk ruhája viseltes. Az 1956-os magyar forradalom leverése után Bécsbe érkezett magyar menekültek már november legvégén, december elején hallhatták a bécsi rádiófelhívást arra vonatkozóan, hogy a zenészek jelentkezzenek, a jelszó: Rozsnyai. Ugyanilyen felhívást arra is közzétettek, hogy a bécsi rádió gyűjti a régi, felesleges hangszereket a magyar menekült muzikusoknak. Rozsnyai Zoltán Bécsbe érkezéséről a Neue Kurier, a bécsi bulvárlap a címlapon számol be,

miközben ugyanott tudósít Grosics Gyula meneküléséről és Puskás Öcsi feleségének kálváriájáról. Rózsnai akkor, 1956 november végén azt nyilatkozta az újságnak, hogy egy zenekarba szeretné összegyűjteni menekült zenésztársait, akkor még csak egy jótékonysági hangversenyre. A meghallgatáskor, február közepén azonban már mindenkinek nyilvánvaló volt, hogy nem csak egy koncertre, és nem akármilyen minőségi mércével alakul meg a Szabad Magyar Filharmonikus Zenekar, ahogy akkor még nevezték.

A szimpátia, segítőkészség, együttérzés megnyilvánulásai nemcsak Bécsben, és nem csak az osztrák szervek és civilek részéről vették körül a magyar menekülteket – az osztrák államszerződés egy évvel azelőtt vetett véget az ország négyhatalmi megszállásának. Az 1956-os magyar forradalom vérbe fojtása után a magyaroknak, és konkrétan a zenekar szervezőinek segítséget ígért a Nemzetközi Menekültügyi Bizottság, az ENSZ menekültügyi biztosa, az amerikai Ford- és a

Rockefeller-alapítvány, valamint a Nicholas Nabokov alapította Kongresszus a Kultúra Szabadságáért nevű jótékony célú párizsi szervezet, különösen annak bécsi képviselője, amelyet egy magyar báró vezetett. A vállalkozás sikere azonban kétséges volt; ez a bizonyos báró, Daróczy-Merhal Tasziló még

egy évvel később papírra vetett emlékezésében is a lehetetlen megkísértésének nevezte azt. A tét ugyanis egyik oldalról az volt, hogy jut-e betevő falatra a muzsikusoknak, amikor lassan elfogynak a menekült-segélyek. Ausztria hamar kiadta összes tartalékát, maga is a nemzetközi szervezetekre volt utalva a menekültek el-

látásában, közben már meg is indult a magyarok továbbvándorlása – a zenekar megalakulásának hírére több tag tért vissza Ausztriába. Másik oldalról viszont nem csak a jótékonysági szervezetek jóindulatát kellett megtartani, hanem a nemzetközi zenei életnek is bizonyítani kellett, hogy a zenekart nem a kényszer tartja össze, hanem a mesterségbeli tudás.

**„A hegedűsökből
olyan melankóliával
és édességgel
áramlik a zene,
amelyet a magyar
hegedűsöktől vár
az ember. ”**

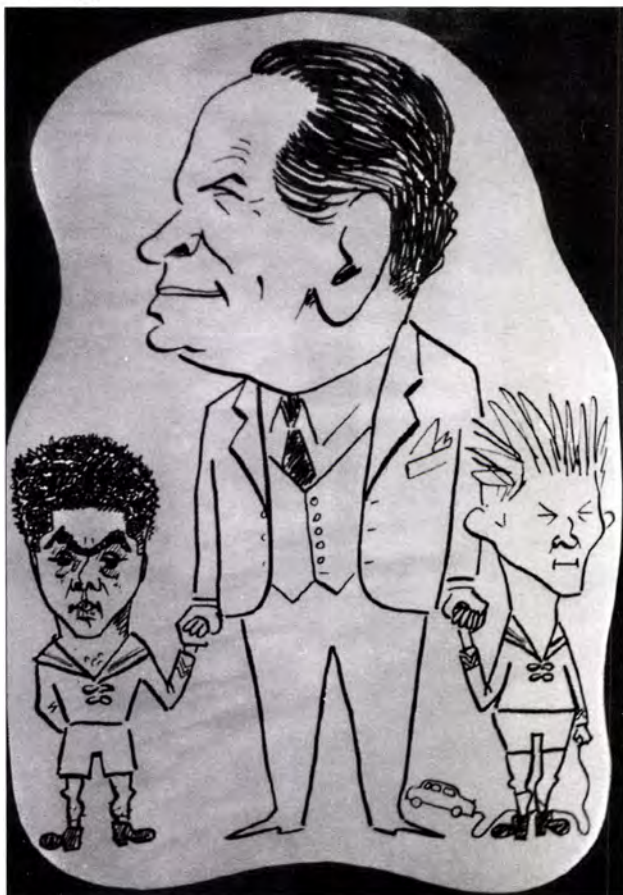
A Philharmonia Hungarica
Yehudi Menuhinnal,
Doráti Antal vezényletével.
1958. Párizs

A zenekarépítés évei

A főleg vezető budapesti zenekarokban (Rádiózenekar, Állami Hangversenyzenekar, Filharmóniai Társaság, MÁV) szerzett tapasztalat persze még nem tette valódi együttessé a zenekart, ezzel Rozsnyai és a többiek első pillanattól kezdve tisztában voltak. Ezért – az amerikai követségen készpénzben átvett, a lódenkabát alatt zsebregyűrt – első százezer dollárból „edzőtáborba” vonultak. Baden bei Wien-ben az Esplanade szállodába költöztek, amelyet a Vörös Hadsereg helyi parancsnokai egy évvel azelőtt az utolsó szögig kiürítettek. Napi két-három próbát tartottak, az első, egyelőre még meg nem hirdetett koncerteken Rozsnyai mellett néha Ungár Tamás vezényelt mint másodkarmester. A nemzetközi sajtó hamar felfedezte a menekült filharmónia hírértékét, különösen akkor terjedt el az in statu nascendi zenekar híre, amikor felkereste őket Yehudi Menuhin. Ő ugyanis saját fülével akarta megtapasztalni, zeneileg is alkalmasak-e arra, hogy szólistájuk legyen. Nem sokat habozott, megismerkedésükkor már vezényelt is a próbán. Ramor Ervin és

Ungár Tamás, Doráti Antal,
Rozsnyai Zoltán
(Sándor András karikatúrája)

Sívó József első hegedűsök vezetésével szinte az egész vonóskar rögtön védjeggé vált: a hangzás legértékesebb, és „legmagyarabb” összetevőjeként méltatták az első koncerttől kezdve. Például a Neues Österreich kritikusa: „Első helyen kell a vonósok, különösen a hegedűk hangzásminőségét kiemelni, főleg a G-húron”, vagy a Basler Nachrichten: „Mindenekelőtt a vonósok hangzásának minőségére kell kitérni, akiből azzal a melankóliával és édességgel áramlik a zene, amit a magyar hegedűsöktől vár az ember.” Közben a zenekar végleges nevére is rátalált az első gazdasági vezető, Csobádi Péter, volt diplomata, aki 1956 előtt a Magyar Nemzetbe írt zenei cikkeket. Olykor hosszú huzavonákkal tarkított egyesület-alapító ülések és szponzor-értekezletek során a zenekar adminisztrációs háttere is felállt. A végig érvényes zenei krédó már az első alapító jegyzőkönyvekbe pontosan bekerült: Bartókot és Kodályt jobban megismertetni a világgal, valamint az 1956-os és a régebbi magyar emigráns zenészek hagyományát összekapcsolni (Rozsnyai ekkortájt Fricsayt és Ormándyt emlegeti példaként, a bemutatkozó hangverseny szólistája Starker János lesz, az első tiszteletbeli elnök pedig Doráti Antal, aki sok évvel a II. világháború előtt költözött el). Az első nyilvános koncertre összeszedték minden erejüket, a felfokozott várakozást a nemzetközi közvélemény felől is tisztán lehetett érezni.

„Én az első számra emlékszem, és azt hiszem emlékezni is fogok egész életemben: ez Haydn Üstdobszimfóniája volt. Amikor megszólalt az első fúvós akkord, nem tudtam hova lenni a gyönyörűségtől, ilyen finomságot, tisztaságot, csiszoltságot hallván” – nyilatkozta Bónis Ferenc, aki 1957-ben, érvényes magyar útlevelemmel a zsebében, kutatóvízummal

vetődött el Bécsbe és május 28-án a Konzerthausba. Rozsnyai, a zenekar és Starker („hogyan létezik, hogy ezt a csodálatos szólístát nem ismertük?” – írták a chicagóiak első csellistájáról a bécsi lapok) általános, hamarosan a világsajtó egészében olvasható vélemény szerint nem csak a politikai szimpátia révén méltók az elismerésre, hanem mert világszínvonalon zenélnek.

Az első próbatétel után még nem lehetett fellélegezni, idézte fel Csobádi később, mert rögtön a koncertet követően csomagolni kellett: „Még ugyanazon az éjjelen ki kellett üríteni a badeni szállodát, és a csaknem száz muzsikust családjukkal együtt magánszállásokon elhelyezni, legalább átmenetileg letelepíteni.” Csobádi óhaja, hogy múljon el a bizonytalanság a fejük fölül, nem válhatott valóra, a zenekar napjai ugyanis mindig az anyagi fenyegetettség és a relatív létbiztonság közötti ingadozás jegyében teltek.

De a nemzetközi kritikai visszhang szerint a pályáit az első húsz évben mindig felfelé emelkedett, olykor nagyon is meredeken, mint például Menuhinál a Musikverein nagytermében, Bartók Hegedűversenyével. A hangversenyt akkor már tévén közvetítette az Eurovisio. Az első, úgynevezett badeni száz nap után újabb „hitelt” kapott a zenekar, mert a sikeres bemutatkozás sok meghívást eredményezett. Az első külföldi turné Svájcba irányult, s az első évad végére megismerte őket Interlaken, Zürich, München, Berlin és több olasz város közönsége, sőt első „születésnapjuk” előtt a Pleyel-terembe, Párizsba is eljutottak. A zenekar újabb sikereket aratott 1958 őszi olasz körútján, és 1959. január 15-én, a bécsi Musikvereinsaalban rendezett koncerten, ahol Rafael Kubelík vezényelt. Ez volt a tagok számára az egyik legemlékezetesebb koncert. A részben magyar származású, ugyancsak emigráns világnagyság óriási energiákat szabadított fel a próbán elhangzott buzdításával: Most mutassuk meg, hogy a hazánk ugyan elveszett, de van Bartókunk és Dvořákunk!

Az anyagi- és létbiztonság egyik feltételét a zenekar számára a neves vendégkarmesterek rendszeres foglalkoztatása jelentette, mely főleg az ekkoriban szerződötett „profi”, de csupaszív intendáns, Dr. Heinrich Kraus és Doráti stratégiája volt. Ebbe az irányba egyébként éppen Rozsnyai tette meg az egyik első lépést, ő tárgyalta Doráti Antallal szorosabb együttműködésről a nyáron. Doráti már 1956 decemberében saját zenekarával,

a Minneapolisi Szimfonikusok élén léptette fel Rozsnyait jótékonyági koncerten. A kapcsolat a zenekar és a szigorú maestro között 1957 október közepén fejlődött tovább, Doráti ekkor vezényelte először őket, lemezt is vettek fel, és – alaposan tisztelve a társulatot – végül elfogadta az „elnökkarnagy”, valójában művészeti vezetői pozíciót. A zenekar 1959-ben nyolcvanhét koncertet adott, hat országban járt, ekkor bonyolította le első amerikai turnéját Doráti, Rozsnyai és Ungár pálcája alatt, a Carnegie Hallban kétszer szerepeltek, másodszer október 23-án. A kinti magyarság hallatlanul lelkesen fogadta őket, de a kritika is megemelte kalap-

ROZSNYAI ZOLTÁN, AZ ALAPÍTÓ KARMESTER

Nemzedékének egyik legtehetségesebb muzsikusa Budapesten született 1926. január 29-én. Tízéves korában tűnt fel mint zongorista, és már középiskolás korában felvették a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolára, ahol zeneszerzést Veress Sándornál tanult. Dohnányi beszélt rá, hogy vezényeljen, ezután Ferencsik Jánoshoz járt karmesterképzőbe, majd olasz ösztöndíjjal Carlo Zecchinél képezte tovább magát. A debreceni operatagozaton dolgozott, de vezényelte a pécsi és győri szimfonikus zenekarokat is, mielőtt a Filharmóniai Társaság másodkarmestere lett. 1956 nyarán, egy olaszországi karmesterversenyen díjat nyert, és ugyancsak a forradalom előtt készült el a Hungarotonnál ma is hozzáférhető lemezfelvétele Cziffra Györggyel (akit egyébként 1968-ban az ifjabb Cziffra vezényletével a Philharmonia Hungarica is kísért).

Családjával november végén Bécsbe menekült, s rögtön hozzálátott a magyar muzikusok zenekarrá szervezéséhez. Az emigráns társulat később Rozsnyai lelkesedésének, a tagok bátor kitartásának és a támogatók járadozásának köszönhetően Európa egyik legkiválóbb zenekarává fejlődött. Rozsnyaira Köves Iván úgy emlékezett vissza, hogy a partitúra volt a fejében, és nem a feje a partitúrában, többen pedig azt idézték fel, hogy nem csak úgy kísért a pulpitusra, hanem egyenesen kiviharzott. A Marlba költözéshez, a konszolidációhoz Rozsnyait már nem hívták – ő inkább Amerikába készült –, de később egy turné valamint egy felvétel-sorozat erejéig még visszatért egykori zenekarához. Rozsnyai 1962-ben a New York-i Filharmonikusoknál Seiji Ozawával együtt lett Leonard Bernstein asszisztense, s 1967-ben ugyancsak pályázaton nyerte el a San Diego Symphony Orchestra zeneigazgatói posztját. 1982–87-ig Knoxville (Tennessee) szimfonikus zenekarát vezette, majd visszatért San Diegóba, hogy lábra állítsa a nemzetközi ifjúsági zenekart. Itt hunyt el 1990-ben.

ját, így ezt további hat észak-amerikai turné követte az évtizedek során.

Fészekrakás a Ruhr-vidéken

A siker – valamint az ausztriai gazdasági és kulturális helyzet – már 1957 nyarának végén ahhoz a felismeréshez vezetett, hogy a zenekarnak Bécsen kívül kell állandó otthon, fenntartó – lehetőleg komoly intézményi – háttérrel találkozni, ugyanis a legkiválóbb muzikusok állandó csábításnak voltak kitéve a nagyhagyományú, A-kategóriás zenekarok részéről. Mi keresni valója lehet Bécsben még egy zenekarnak, a Filharmonikusok, a Bécsi Szimfonikusok, a Rádiózenekar és a Tonkünstlerek mellett? Érdekes epizód, hogy a „szabad magyar filharmónia” kis híján Bruckner-zenekarrá lényegült át Linzben, de Passau is sokáig reális lehetőségnek tűnt. Svájc mellett is több érv szólt, és Rozsnyai ebbe az irányba is intenzíven tájékozódott, hiszen még Zürichből keltezte legelső körlevelét a magyar muzikusokhoz. A tagok nagy része viszont, egy-két szerencsésebb kolléga példájában bízva Amerikában képzelte el a biztos jövőt. A helyzet – Kraus

és Nabokov fáradozásainak, a német gazdasági csoda eredményeinek és néhány további tényezőnek köszönhetően – másképp oldódott meg. A Ruhr-vidéki feltörekvő bányászváros, Marl polgármestere, Rudolf Heiland, a német Bundestag akkori alelnöke, Carlo Schmid és Felix von Eckardt államtitkár (1974-ig a zenekari egyesület elnöke is lett) kieszközölték Adenauer kancellárnál a német szövetségi kormány állandó szubvencióját. Marl tetőt ígért a fejük fölé, a tartomány pedig ugyancsak támogatta a zenekar letelepítését és működését. Végleges otthonaikba a tagok egy része már 1960-ban beköltözhetett, megépült az Ungarnsiedlung, benne a nyolc emeletes „gulyásbunker”. A zenekarnak – és a városnak – kapóra jött, hogy mindez a Menekültek Nemzetközi Évében zajlott, az ENSZ égíse alatt. A Németországba történő áttelepedéskor a Philharmonia Hungarica 60 tagot számlált, s 90 százalékuk magyar volt. Szükség esetén még Bécsben, majd később, a marli időszak kezdetén a mindenkori műsor igényeinek megfelelően kisegítőket is alkalmaztak (akik között Barki Lászlótól kezdve Zubin Mehtáig sok híresség bukkant fel).

A bécsi Musikvereinen adott bemutatkozó koncert plakátja (1957)

Freitag
21. Juni 1957
20 Uhr

Konzertbüro der Gesellschaft der Musikfreunde in Wien

Großer Musikvereins-Saal

Orchesterkonzert

Philharmonia Hungarica

Solist:

YEHUDI MENUHIN

BEETHOVEN Egmont-Ouverture
BARTÓK Violinkonzert
KODÁLY Psalmus Hungaricus

Mitwirkende:
Andor KAPOSSY (Tenor)
Der Chor des österr. Rundfunks
Mozart-Sängerknaben Radio Wien

Dirigent: **Zoltán ROZSNYAI**

KARTEN AN DER MUSIKVEREINSKASSE, WIEN I, KARLSPLATZ 6 (TELEPHON U 47 0 89)

A zenekar életében már csak azért is teljesen új korszak kezdődött Marlban, mert – nézeteltérések következtében – megváltak Rozsnyai Zoltántól, aki New York-ba települt. Kraus helyét a szintén roppant hatékony, német Franz Offermans vette át, de Rozsnyai pálcáját sokáig nem tudták kinek a kezébe adni. Végül a Swarovsky-iskolát képviselő ifjú görög titán, Miltiades Caridis lett a vezető karmester. Ekkortájt 20 külföldi koncertturnét, köztük két újabb észak-amerikai utat bonyolítottak le, számos ünnepi játékon és patinás fesztiválon vettek részt, és a legnagyobb lemezcégek foglalkoztatták őket. A Philharmonia Hungarica állandó vendégzenekar lett a kölni és düsseldorfi operaházakban, ahol 1982-ig több mint 20 opera- illetve balettelőadáson játszott, és rendszeresen készített velük felvételeket a Nyugatnémet Rádió.

A Marlba költözésnek a zenekar vezetése szempontjából nem volt igazi alternatívája: kedvező politikai konstelláció alatt találkozott a város óhaja és a társulat igénye. Viszont első, helyben meghirdetett, év végi Strauss-koncertjükre – András Tibor, az alapító tag fuvolás emlékezete szerint – harmincnégy jegyet tudtak eladni. A város amatőr zenekara védelmében eleinte csak félévente egy koncertet adhattak otthon, ráadásul csapnivaló volt a moziból átalakított városi színház akusztikája is, pedig itt próbáltak 25 éven át. A hetvenes évekre újra elmélyült az együttműködés Doráti Antallal, s együtt érkeztek el a zenekar történetében mérföldkővet jelentő felvétel-sorozathoz, amelynek keretében Haydn összes szimfóniáját

Yul Brynner, ENSZ-nagykövet (kalapban) a Philharmonia Hungarica tagjaival: Lóránt Gábor (bal szélén), Eberhard Schuster és Ramor Ervin

rögzítették a brit Decca cég számára. Ez volt az első alkalom, amikor a teljes szimfónia-életművet egy zenekar folyamatosan (1969 és 1972 között) lemezre vette. Ezt a Doblíngernél és az Universalnál 1968-ig megjelent teljes kritikai kiadás tette lehetővé. A 48 LP többszörös aranylemez lett, és több zsűri is elismerte (Nagy Német Hanglemezdíj, Berlin 1975; Prix Mondial du Disque de Montreux 1975; Grand Prix du Disque, Paris 1974 és 1975 stb.), azóta CD-boxot is kiadtak belőle, 32 koronggal.

Természetesen erről a zenitről egyáltalán nem lehet egyenes vonalat húzni a pályán a megszűnésig, de sajnos tény, hogy sem Rozsnyai, sem Caridis szintjét nem tudták utódaik tartósan fenntartani (Doráti sosem vállalta a vezető karmesterséget). Mindenesetre

A Philharmonia Hungarica 1990. május 9-én, első magyarországi koncertjének helyszíne, a Budapesti Kongresszusi Központ előtt

Az ősszel megjelenő
könyv címlapja

1974-ben, első németként Reinhard Peters lett a zeneigazgató, miközben a tagságban már korábban megnőtt a nem magyarok aránya. Az egyesület vezetőségének ekkor már komoly lobb- és szervezőmunkát kellett végezni ahhoz, hogy a tartományi kormánytól – odaköltözésük idején 22 szimfonikus zenekar volt Észak-Rajna–Vesztfáliában – és szövetségi szinten továbbra is támogassák a zenekart. A városnak is sokszor nagyobb volt a büszkesége, mint a büdésje. A Philharmonia Hungarica tagjait így is átsorolták az „A” fizetési kategóriába, ráadásul azzal a kompromisszummal, hogy nem kellett a taglétszámot az egyébként szükségesre emelni. A

VILÁGHÍRŰ SZÓLISTÁKKAL

A cikkben említettekén kívül magyar származású vendégkarmesterként vezényelte a zenekart például Christoph von Dohnányi, Földes Andor, Halász Mihály, Kertész István, Kulka János, Peskó Zoltán, Szenkár Jenő és Varga Tibor, akinek fia, Gilbert később vezető karmester is volt. A dirigensek sorában érdemes megemlíteni továbbá Volkmar Andrae, Niklaus Aeschbacher, Willy Boskowsky, Alberto Erede, Neville Marriner, Paul Sacher és Hans Swarowsky nevét. Néhány énekes azok közül, akiket a magyar zenekar koncerten vagy felvételen kísért: José Carreras, Norman Foster, Nicolai Gedda, Renate Holm, Marilyn Horn, Renée Kollo, Luciano Pavarotti, Helge Rosvaenge, Annelise Rothenberger, Giulietta Simionato. A magyar (származású) szólisták közül Gertler Endre, Sándor György, Sebők György, Szigeti József, Julius von Károlyi, Vásáry Tamás és Vázsonyi Bálint neve kívánczik ide. De kísérőjükkel játszott Martha Argerich, Vladimir Ashkenazy, Alfred Brendel, Radu Lupu, Riccardo Odnoposoff, Ruggiero Ricci, Heinrich Schiff és Walter Schulten, a hetvenes évek közepén pedig egy John Lord-szerzeményt vettek lemezre a Deep Purple együttesel.

következő vezető karmester, az izraeli Uri Segal, aki 1979-től volt velük, újabb komoly nemzetközi turnékat tudott biztosítani, szinte az egész világot bejárták vele. Ekkorra sikerült a siralmas akusztikájú városi színházból a Lindenhof nevű étterem sokkal megfelelőbb termébe költözniük.

Az 1988-ban elhunyt Doráti Antal szerepét a zenekar régi-új barátja, Yehudi Menuhin vette át, így a rendszerváltással szinte egy időben lezajlott első magyarországi fellépésen is ő vezényelt. Győrbe, a Budapest Kongresszusi Központba és Miskolcra a marli törzsközönség is velük jött. Virágh István, egykori tag úgy fogalmazott, hogy számukra a Kongresszusi Központban omlott le a igazán berlini fal. A rutinos harsonásnak, Elség Mihálynak és még sok magyar tagnak is erősen remegtek a térdei a Himnusz alatt.

Sajnos a német egyesítés által előállt változások már egy megtépzott társulatot állítottak újabb próbatétel elé. A művészi vezetési alacsony színvonal, néhány, egymást gyorsan követő intendáns alkalmatlansága, a sokszor pártpolitikailag motivált csetepaték a szubvencióról, a fenntartó egyesület belvillongásai, a kezdeti időkre emlékeztető, de újra mindennaposá vált létharc sokat ártott a zenekarnak. Menuhin ugyan még az ellen-szélben is tovább tudta kormányozni a hajót azzal, hogy minden menekültet felvett a fedélzetre, és ezt az érvet könnyen alá is lehetett támasztani a sok Erdélyből és más kelet-európai tájakról – beleértve az NDK-s tartományokat – már a kezdetektől csatlakozott tagok arányával. A szövetségi kormány azonban, alig kivárva az utolsó alapító-menekült nyugdíjazását, fokozatosan megszüntette a támogatást, így a zenekar nem érte meg 45 éves jubileumát, az Európai Kultúráért díjat is lényegében posztumusz kapta. Le kell viszont szőgezni, nem ez volt az egyetlen német szövetségi kultúrintézmény, amelyet nem szubvencionált tovább a kormány.

Egy kései Rózsa Miklós-felvétel recenziójában a Guardian című angol napilap kritikusja még tavaly nyáron is sajnálkozott a megszűnés felett. De éppen a több száz művet felvonultató diszkográfiára hivatkozva lehet azt mondani, hogy a zenekar minden mérce szerint maradandót alkotott. Túl a politikai hivatáson, melyet itt nem feladatunk méltatni, évtizedeken át messzhangzó jó hírért keltették a magyar zenének a világban, avatottan megismertetve a legfontosabb zeneszerzőit, kísérve világszínvonalú szólistáit. ■

A Nemzeti Filharmonikusok
Beethoven-estjei

MARTONVÁSÁR 2006

július 22. - július 29. - augusztus 5.

*Beethoven Evenings with the Hungarian
National Philharmonic at Martonvásár
July 22 - July 29 - August 5, 2006*

A Nemzeti Filharmonikusok
fenntartója:

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

Honlap / Website: www.filharmonikusok.hu

BEETHOVEN

Zempléni Fesztivál – augusztus 11–26.

Hagyományörzés és újítás – a siker eszközei

László Géza

„Szerencsések vagyunk, mert a svájci tulajdonos hazájában is támogatja a kultúrát, tehát nem volt nehéz meggyőzőm őket arról, hogy az AH-nak a privatizációja után is érdemes kirtartania a fontos kulturális esemény mellett” – mondja László Géza, az Antenna Hungária Nyrt. vezérigazgatója.

„Ugyanakkor az AH-nak az utóbbi időben valamelyest megváltoztak a szempontjai, nevezetesen: a Zempléni Fesztivál szerintünk akkor képes igazán sikeres lenni, ha három forrásból finanszírozza önmagát. Ez a rendezvény-sorozat a régió számára nemcsak kulturális, hanem pótolhatatlan idegenforgalmi bázis, tehát egyrészt állami feladatnak tartom a támogatást. Másrészt a helyi és regionális szervezeteknek, önkormányzatoknak is segíteniük kell a fesztivált, hiszen saját érdekük is, hogy sikeres legyen. Harmadsorban pedig azoknak a vállalkozóknak is ki kell venniük a részüket a finanszírozásból, akik ebből közvetve ugyan, de profitálnak. Volt néhány kritikus év, amikor az állam és a helyi erők részéről lecsökkent a támogatási kedv, de az AH akkor is helytállt, mert úgy éreztük: a Zempléni Művészeti Fesztiválnak nem szabad megszűnnie.”

László Géza szerint nehéz műfaj a fesztiválrendezés, de úgy látja, hogy Turjányi Miklós és Hollerung Gábor együttműködése, valamint a körülöttük működő szakmai bizottság semmiképp sem enged az igényességéből, és ez alapkövetelmény. A Zempléni Fesztivál olyan kulturális esemény, amelynek a helyi igényekhez is kell igazodnia, ezért nem feltétlenül Budapesten kell meghatározni, kitalálni minden programot.

„Rugalmas, a hely szellemét figyelembe vevő együttműködésre van szükség” – folytatja a vezérigazgató. „Fontosnak tartom továbbá, hogy valamelyik zempléni város – ilyen például Sárospatak, Sátoraljaújhegy, Tokaj – a fesztivál »fővárosa« legyen néhány hétre.

A tervezés, a készülődés izgalma és a vendégeket hívó, kényeztető programok színessége ne csak a fesztivál idejére szorítkozzon, hanem állandó fesztiválhangulat hassa át az ott lakók és az oda látogatók életét.”

Turjányi Miklós 2005 óta a Zempléni Fesztivál igazgatója. 1999-től – az AH művészeti szponzorációs projektjeinek tanácsadójaként, majd 2003-tól a művészeti kuratórium tagjaként – vett részt a munkában. Már korábban is megfogalmazódtak benne azok az elképzelések, amelyeket lehetősége van most megvalósítani.

Turjányi Miklós

„Az idei Zempléni Fesztivál, mely immár a tizenötödik, több szempontból is más, mint az eddigiek” – mondja. „Legjelentősebb, hogy megnöveltük a fesztivál időtartamát. De a tizenhat nap alatt nem kétszer annyi rendezvény lesz, hanem levegősebb programkínálattal jelentkezőnk, hogy látogatóink az őket érdeklő összes rendezvényen jelen lehessenek. Több koncertet megismétlünk, de többnyire nem ugyanazon a helyszínen, így a Contemporary Gregorian című Dész László-produkció először a tokaji koncertteremben, másnap a füzéri templomban szólal meg” – mondja Turjányi Miklós. Mióta átvették a fesztivál vezetését, igyekeznek a jazzt nagyobb súllyal szerepeltetni – ez is jelentős változás. „A főtámogató, az AH egyetértésével az esti jazzélet idén már átszövi a két hét programját. Ha valaki koncert után még szeretne egy jazzklubos, könnyedebb hangulatba belecsöppenni, meglehet. A koncertek közül mindenképpen meg kell említenem Miklósa Erika fellépését, az operaelőadásokat, valamint a Tölzer Knabenchor koncertjét, amellyel a 475 éves Református Kollégiumot köszöntjük. A tokaji bor szerepe továbbra is hangsúlyos: 2006-ban a Béres Pincészet a fesztivál borszállítója.”

A fesztiválon idén nagyobb szerepet kap a „szomszédság”: a Kassai Filharmónia Zenekarát például egy amerikai-cseh esten vezényli az Amerikában élő, sárospataki születésű Járay István. Hétfvégén a programsűrűség megnő; ilyenkor akár hat-hét rendezvény is várja a látogatókat, főként a családos érdeklődőket. Az igazgató egy különleges turistacsoportról is szót ejt. „Idén is visszatérő vendégünk a Birds and Music Tour. A csoportot a világ minden tájáról jött idős emberek alkotják: nappal kirándulnak, ritka madarakat figyelnek, este pedig beülnek egy-egy hangversenyre. Megtisztelőnek tartom, hogy mindössze hat-hét állandó helyszínről van Afrikától Ausztráliáig. Európában csak két helyre járnak rendszeresen, az egyik a Zempléni Fesztivál.” ■

További információk és online jegyrendelés

a Zempléni Fesztivál megújult honlapján: www.zemplenifestival.hu

Zempléni gyöngyök

A 15. Zempléni Fesztivál helyszíneinek kínálataból szemelgetve ismerjük meg Zemplén kevésbé ismert oldalát: a tündérek lápos otthonát, Árpád-házi Szent Erzsébet szülőföldjét, Erdély fejedelemasszonyának gyümölcsöskertjét és Psyché, a hajdani költőnő első szerelmeinek tanúját.

→ Földy Lilla

Zemplén a legősibb magyar vármegyék egyike. Földrajzi régióként a Zemplén-hegység regényes hegláncával körülölelt három tájegység: Hegyalja, Hegyköz és Bodroglók összefoglaló neve. Ismerjük meg a fesztivál helyszíneinek más arcát: mesés-regés természetét, százféle ékszerét! Mert csodás kincsek jelennek a zempléni dombok között.

A bodroglók úgy tartják, tündérlányok rakták a karcasai református templom vörös kváderköfalait. Új otthonukat ezüst haranggal kívánták megkoronázni, amikor egy hirtelen kakasszótól úgy megijedtek, hogy csillogó terhüket a Karcsa-tóba ejtették, vele rántva a már elkészült tornyot. A templom örökre harang és torony nélkül maradt. A befejezetlenségében is páratlanul szép műemlék román kori falusi templomaink valódi gyöngyszeme. Legrégibb része, a 11. század végén már feltehetőleg álló rotunda kívül kerek, belül hatszöges terű, formai és díszítő elemei Bizánc felé mutatnak. A 12. és a 13. század fordulóján a kerek templomot kibővítették, nyugati oldalához vörös kváderekből négyszögű hajót építettek.

A karcasai templom építésének idején, 1207-ben született a Sárospatak környéki királyi udvarházban Árpád-házi Szent Erzsébet. A szomszédos kassai dóm, a 15. században épült Szent Erzsébet-székesegyház a közép-európai későgótikus építészeti legszebb alkotásainak egyike. Három kapuja szobrászati remekmű, főoltára különleges. A szárnyas oltár fülkés középszekrényében a Madonna, a bibliai és a névadó Szent Erzsébet szobra áll, oldalszárnyain hat-hat remekművű táblakép hirdeti Árpád-házi Szent Erzsébet jótetteit.

A középkori építészeti stílusok emlékeinek bemutatásakor nem hagyható ki a magyarországi későreneszánsz iskolapéldája, a Zempléni Fesztivál nyitókoncertjeinek hagyomá-

Fotó: Interkultur Kft.

A kassai dóm is várja a koncertközönséget

nyos színhelye, a sárospataki vár sem. Építését lombard, kassai és krakkói mesterek segítségével 1534-ben kezdte meg Perényi Péter. Lorántffy Zsuzsanna és Rákóczi György a 17. században erősen átalakította a vár képét: emelettel bővítették a palotaszárnyat, megépítették máig meghatározó elemét, az árkádos Lorántffy-loggiát. A Vörös-torony is átváltozott: törökországi minták alapján fogadószobát alakítottak ki benne. A fejedelem, hogy kedveskedjen a kertjében gránátalmákat is nevelő feleségének, a termet Kis-Ázsiában vásárolt mázas-mintás falicsempékkel, „bokályokkal” díszítette. A kiváló akusztikájú várudvar szabadtéri színpada elé a szervezők idén is változatos programmal várják a közönséget.

A Zempléni Fesztivál másik különlegesen izgalmas helyszíne a Disznókő-dűlőn álló Traktorház, amely valószínűleg a világ legszebb traktorháza. Az épület külső domboszerű kiképzése a vulkanikus hegyekkel ívelt tájhoz igazodik, a belső udvar, mint egy vulkán krátere eszünkbe juttatja a környező hegyeket alakító vulkanikus tevékenységet. Érdemes itt körülnézni: a birtokot különleges fekvésének köszönhetően már 1772-ben első osztályú szőlőterületnek nyilvánították. A terület híres nemesi családok birtoka volt. A 19. század elején Lónyay Menyhért préházat épített rajta, amely ma is a vidék jellegzetesen szép, klasszicista stílusú műemléke. A birtoknak nevet adó, vaddisznó formájú kőszikla közelében álló fehér filagória, a valamikori tulajdonosok árnyas kilátóhelye különös klasszicista épület, ahol egykor esőtől, naptól védve kedvére szórakozhatott a fiatalság. Nem csoda hát, hogy Lónyay Erzsébet, azaz Psyché, a mindig Ámor karjában égő költőnő a bortól és természeti, történelmi szépségektől mámoros környéken édesgeti magához hódolító Weörös Sándor pajzán, szép szavaival. ■

Átfogó regionális információk:

www.zemplen.net

Nyitókoncert Bartók és Kodály jegyében

A Zempléni Fesztivál nyitókoncertjét ebben az évben is a sárospataki Rákóczi-vár udvarán rendezik meg. A torony alatt, organikusan zárt térben elhelyezkedő, kitűnő akusztikai lehetőségeket biztosító színpadon idén is magyar művek csendülnek majd fel: Bartók Béla Hegedűversenyét Kokas Katalin játssza, az est második felében pedig Kodály Zoltán Psalmus Hungaricusát vezényli Kocsis Zoltán a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar élén.

❖ Várkonyi Tamás

„Tavaly határoztuk el, hogy a nyitókoncert műsorát magyar művekből állítjuk össze” – mondja Hollerung Gábor, aki három éve vette át a fesztivál művészeti vezetését Rolla Jánostól. „Egyértelmű volt számunkra, hogy az évfordulón egy Bartók-opuszt is műsorra tűzünk, noha tavaly többek közt a nagyzenekari Concertót is előadta a Pannon Filharmonikus Zenekar. Idén a Hegedűversenyre esett a választásunk, amely mellé Kocsis Zoltán javasolta a Psalmus Hungaricust. Ennek azért is örültünk nagyon, mert az idei nyitókoncerten fellépő két együttes, a Budafoki Dohnányi Zenekar és a Budapesti Akadémiai Kórustársaság már sokszor adta elő együtt ezt a darabot, és bizonyosan különleges élmény lesz számukra a Kocsis Zoltánnal való együttműködés.

A fesztivál rezidens együttese, a Budafoki Dohnányi Zenekar nem csak a nyitókoncerten, hanem a „Mozart más-ként” elnevezésű, két különlegesnek ígérkező koncerten is fellép. Az egyik Miklósa Erika, Szakcsi Lakatos Béla és Bálint János közreműködésével amolyan „Mozart-jazz áthallások” szólalnak meg, a másikon a SheshBesh izraeli együttes Alla turca című műsorát kíséri a zenekar, amelyben a közösen zenélő zsidó és arab muzikusok Mozart és a kelet kapcsolatát mutatják be. „Mozart janicsárzenéiről – ilyen például a Szöktetés a szerájból című opera nyitánya vagy a híres Török induló – általában azt gondoljuk, hogy csupán stilizáltan törökösek, pedig meglepő módon az autentikus orientális zene és Mozart törökös hangvétele között igenis felfedezhető bizonyos rokonság. Az arab és a zsidó kultúra egymás mellett élését hirdető formáció –, amelyet a Zubin Mehta által vezetett Izraeli Filharmonikusok szólófuvarlása, Yossi Arnheim alapított 1997-ben – szórakoztató módon frissíti fel Mozart muzikáját, így például a Szöktetés-nyitányban eredeti török zene fog megszólalni. Nagy sikerű, a világ számos pontján bemutatott produkció az övék, és nagy öröm számunkra, hogy el tud-

juk őket hozni Zemplénbe. A Mozart-évben ezekkel a talán szokatlan, de a zeneszerző szellemiségétől vélhetően nem idegen koncertekkel kívánunk hozzájárulni a jeles évfordulóhoz” – meséli Hollerung Gábor.

A nyitókoncerten kívül a fesztiválon többször fellép a Budapesti Akadémiai Kórustársaság is, amely valódi oratóriumkórus lévén a Budafoki Dohnányi Zenekar állandó partnere, de számos más szimfonikus együttesrel is rendszeresen hallható. Az énekkar nemrég jött haza Izraelből, ahol hat alkalommal szólaltatta meg Bach nagyszabású h-moll miséjét az Izraeli Kamarazenekarral, a kitűnő amerikai karmester, John Nelson vezényletével. Az amatőr énekkar fennállása eddigi negyvenkilenc évében nemzetközi rangú csapattá fejlődött. „A h-moll mise lendületében bízva döntöttünk úgy, hogy Bach-motettákat tűzünk idén műsorra a sárospataki református templomban. Ezzel a vasárnap délelőtti, kórusos istentiszteletek hagyományát is szeretnénk folytatni, amelyet eddig mindig nagy szeretettel és sikerrel fogadott a régió közönsége” – mondja a fesztivál művészeti vezetője.

A sárospataki Rákóczi-vár udvara

Kokas Katalin és Kocsis Zoltán

A nyitókoncert szólistája, Kokas Katalin zeneakadémista korában, Perényi Eszter növendékeként tanulta meg Bartók Hegedűversenyét, azóta legalább ötször játszotta koncerteken. (Többek közt a budapesti Szigeti József Nemzetközi Hegedűversenyen, amit ezzel a művel nyert meg 2002-ben.) Sok-sok hegedűstől és több versenyen hallotta a darabot, nem utolsósorban férjétől, Kelemen Barnabástól, aki szintén ezzel az alkotással diadalmaskodott a brüsszeli Queen Elisabeth versenyen és Indianapolisban. „Hallgatjuk egymás gyakorlását, segítjük egymást a felkészülésben, és ilyenkor akaratlanul is átveszünk dolgokat a másiktól” – mondja a fiatal hegedűművész. „Sokszor hallottam Barnabást, amint Bartók Hegedűversenyét

játsza, például akkor is, amikor Kocsis Zoltán vezényletével adta elő. Ez a mű is azok közé tartozik, amelyeket Barna előbb játszott koncerten, mint én, de az ő legelső olvasatában valahol benne volt az én elképzelésem is. Az évek során csiszolódik egymáshoz kettőnk elképzelése, mindezek ellenére azonban különböző módon játszunk” – véli a fiatal muzsikussal.

A régi és örök kérdésre válaszolva, amely szerint, számít-e Bartók műveinek előadásakor, ha a muzsikussal magyar, Kokas Katalin elmondja: Bartók zenéjét univerzális nyelvnek tartja, és úgy gondolja, hogyha a bartóki zenei nyelvezetét illetően az előadó birtokol bizonyos háttérinformációkat, akkor teljesen mindegy, hogy külföldi-e vagy magyar. „Biztosan vannak népi gyökereink – még ha nem tudunk is róla –, ame-

lyek ugyanabból a tiszta forrásból nyerik az éltető erőt, amelyből Bartók is merített legtöbb művében. Elképzelhetőnek tartom, hogy van, aki magyar hegedűs léte nem érez rá a zene népi jellegzetességeire, és azt is, hogy egy nem magyar ajkú, de kitűnően felkészült, a mű háttérét alaposan ismerő muzsikussal tökéletesen meg tudja szólaltatni a Hegedűversenyt” – állítja Kokas Katalin. Ennél fontosabbnak ítéli azonban a kotta tiszteletben tartását, az előadási utasítások precíz és alázatos figyelembe vételét, és ami talán a legnehezebb: az előadó ne játsszon rá a zene magyarosságára, ne vigyen bele manírokat, amelyek nem a leírt hangokból következnek. Mint előadóművész Kokas Katalin nem zárkózik el lemezek hallgatástól, más muzsikussal-felfogások megismerésétől, és mindegyikből igyekszik kiszűrni azt a vonást, ami számára tanulságos; nagyon szereti például Kovács Dénes felvételét.

Az est karmesterével, Kocsis Zoltánnal és a Nemzeti Filharmonikus Zenekarral nem új keletű a kapcsolata. Április végén játszotta velük Mozart Sinfonia concertantéját, februárban pedig Sibelius hegedűversenyét. Kocsis Zoltán nem akart vele külön próbálni a zenekari próba előtt. „Azt mondta, hogy ismeri az én elképzeléseimet, és úgy képzelem a darabot, ahogy én játszom, így csak az első próbán találkoztunk, és valóban, tökéletesen működött a dolog – meséli Kokas Katalin –, a Bartók-hegedűverseny esetében azonban fokozottan ragaszkodom majd hozzá, hogy hallgasson meg, és vegyük át ketten a darabot, mert Kocsist hihetetlenül nagy tudású muzsikussal tartom, Bartók világában pedig egészen egyedülálló a stílusismerete. Nagyon szeretek Zemplénben zenélni, egyszerű a közönség is, és a Rákóczi vár udvara különleges hangulatú koncerthelyszín” – folytatja a nyitókoncert szólistája. „Nem tudom, mennyi időnk lesz, de mindenképpen azt szeretném, hogy legyen legalább két napunk belekóstolni a fesztiválhangulatba – no, meg a varázslatos tokaji borokba –, és körbejárni ezt a csodálatos vidéket.” ■

ZSURÁFSZKI MAKROKOZMOSZA

Augusztus 12-én, szintén a Bartók-évforduló jegyében, a Budapest Táncegyüttes előadásában láthatja a Zempléni Fesztivál közönsége a Makrokozmosz című táncművet, amelyet Zsuráfszki Zoltán koreografál Bartók Béla Zene híros hangszerekre, ütőkre és cselesztára című művére. Hollerung Gábor reméli, hogy az örökös által támasztott igények most nem gőrdítenek akadályokat az előadás elé. „Úgy gondoljuk, hogy Bartók Béla remekműve olyan ember koreográfiájáért kiált, aki otthonosan mozog az autentikus folklórban, hiszen a Zene a komponista talán legátfogóbb hitvallása a népzeneről – annak ellenére hogy általában nem szokták a folklór-ihlette alkotások közé sorolni. Én úgy látom, hogy ebben a műben lehet leginkább tetten érni azt a fantasztikus bartóki zeneszerzési technikát, amely a népzenei inspirációból hoz létre univerzumot. Olyan, egyetemes zenei nyelvről van tehát szó, amelyen keresztül kozmikus dimenziókat is felmutat a szerző, elég csak az első tétel elképesztő, a természetes arany metszés arányaira épülő, kétirányú fűgájára gondolni” – mondja a Zempléni Fesztivál művészeti igazgatója, és azt is elárulja, hogy mióta a Zenét ismeri, olyan partnert szeretne találni a társzművészetek köréből, aki ebben a Bartók-műben ráismer a maga gyökereire és a maga kultúrájára.

Sárospatak, Rákóczi-vár udvara
augusztus 11., 20.00

Koncert a 475 éves Sárospataki Református Kollégium tiszteletére

Sok szó esett napjainkban a páratlan értékű sárospataki könyvek hazahozataláról, kevesebb viszont az iskoláról, amelynek könyvtárából a második világháború elsodorta a köteteket. A Tölzi Fiúkórus és a Danubia Szimfonikus Zenekar ünnepi hangversenyével a 475 éves Sárospataki Református Kollégiumot köszönti a Zempléni Fesztivál.

→ Földy Lilla

A pataki protestáns iskolát 1531-ben alapította Perényi Péter. A 16. század közepén már főiskolaként működő intézményben latint, görögöt, hébert, filozófiát, grammatikát, teológiát tanult az ifjúság. A 17. században I. Rákóczi György és Lorántffy Zsuzsanna bőkezűen gondoskodott a korabeli Magyarországon csaknem páratlan kollégiumról: diákjairól, épületeiről, nyomdájáról és gazdag könyvtáráról. A fejedelemasszony hívására Sárospatakra érkezett Comenius, az európai hírvé pedagógus, aki termékeny pataki éve alatt írta az első illusztrált tankönyvet, bevezette az iskolai színjátzást és a szolmizálást.

A Rákóczi-szabadságharc bukásával a várurak pártfogó korszaka lezárult, az iskola környékbeli kis- és középnemesek támogatása mellett önálló gazdálkodásából tartotta fenn magát. A debreceni kollégiumhoz képest szeré-

nyebb anyagi körülmények között, de hasonlóan magas színvonalon, a diákoknak nagyobb önállóságot biztosító környezetben folyt a tanítás. A humán tudományok mellé korszerű módon felzárkózott a természettudomány oktatása. Itt váltotta fel először magyar tannyelvű oktatás a latin nyelvűt, a felvilágosodás eszméinek hatására megindult a német, majd a francia oktatás. A kottaolvasó kóristák Goudimel négyszólamú zoltárait énekeltek. A szép harmóniák ösztönzésére maguk is írtak többszólamú műveket, kísérletező kedvük nyomai a kéziratos melodiáriumok. Kövy Sándor megalapította a pataki jogakadémiát, és „Páncél vármegye” fiktív alkotmányos fórumán a felvilágosodás- és a reformkori politikusok javát készítette fel közéleti szereplésre. Sárospatakon tanult Bessenyei György, Csokonai Vitéz Mihály, Erdélyi János, Egressy Béni, Fáy András, Izsó Miklós, Kazinczy Ferenc, Kossuth Lajos, Szemere Bertalan. A szabadságharc leverését követően a császári ellenőrzés megszüntette az iskola önkormányzatiságát, de a szabadságjogok visszanyerése után létrehozták a tanítóképzőt, újraindult a jogászképzés.

Amikor 1916-ban elhangzott, hogy Sárospatak túl kicsi város ahhoz, hogy teológiát és jogakadémiát tartson fenn, Finkey Ferenc jogtudós összefogásra buzdította az öregdiákokat. A Patakon végzetek mindig ragaszkodtak alma materükhöz: a külföldről visszatért diákok adományai gyarapították a kollégium könyvtárát, ők jelentették a tanári kar utánpótlását, és a 19. század második felétől alapítványokat hoztak létre az iskola és növendékei támogatására. Finkey röpirata tett először javaslatot a pataki öregdiákok intézményes összefogására. 1928-ban létrejött a Pataki Diákok Országos Szövetsége, a harmincas években sorra alakultak ennek vidéki egyesületei, sőt az öregdiák mozgalom 1935-ben már az Egyesült Államokba is eljutott. A volt pataki diákok hatékony érdekérvényesítő képességének része volt abban, hogy a kollégium az angol

A Sárospataki Református Kollégiumról készült fametszet (1819)

internátus megnyitásával ünnepelte fennállásának négyszáz éves évfordulóját. Ez új fellendülést hozott az iskola történetében, s megmentette a trianoni béke után vonzaskörzete, és a jogakadémia elvesztésével válsághelyzetbe került kollégium életét. Az angolszász mintára létrehozott, korszerű oktatási modell ambiciózus fiatal tanárokat vonzott Patakra. A nagy ívű fejlődést a második világháború és a kommunista hatalomátvétellel törte meg: megszüntették a teológiát, államosították a gimnáziumot, csak a tudományos gyűjtemények és a nagykönyvtár maradt a tiszánineni egyházkerület kezelésében. A történelmi távlat azonban reményt és erőt adott a folytatáshoz. A tanári kar többsége őrizte a korábbi szellemiséget, a Rákóczi Gimnázium tehetséges diákok sorát érettségiztette, s az öregdiákok önszerveződése is újraindult. Minden év június utolsó szombatján megtartották a „nagy találkozózt”, ahol máig összegyűlnek a tíz, húsz, ötven éve végzett pataki diákok.

A gimnázium 1990-ben ismét református lett, megnyitotta kapuit a teológia, nemrég a Sárospatakról a Szovjetunióba került könyvek is visszatértek. Idén kivételesen augusztusban várják haza a világ minden tájáról érkező egykori diákokat. A találkozón különböző öregdiák-generációk képviselői ülnek majd össze, hogy meghallgassák egymást, és megtapasztalják, nem velük kezdődött, de nem is velük ér véget a Református Kollégium története. A Zempléni Fesztivál szervezői felismerték a Sárospataki Református Kollégium ünnepének történelmi pillanatát, és szellemes ajándékként a szintén ünneplő, ötvenéves Tölzi Fiúkórus hangversenyével köszöntik az iskolát. A kórust 1956-ban alapította Gerhard Schmidt-Gaden,

Műhelymunka felsőfokon

akinek Kurt Thomas, a lipcsei Tamás-templom karnagya, Carl Orff és Nikolaus Hamoncourt volt atyai tanítómestere. A zenepedagógusként és a gyermekhang-képzés specialistájaként világhírnévre szert tett karnagy a historikus előadásmód elkötelezett híveként a vokális régizene eredeti hangzásának minél autentikusabb visszaadásra törekszik. A Tölzi Fiúkórus szólistáinak képzettsége lehetővé teszi, hogy korhűen adják elő a barokk kantátákat, hiszen a 18. század végéig a templomokban nem szólt női hang. Schmidt-Gaden nagy gonddal kutatja a történelmi forrásokat, Johann Sebastian Bach műveinek interpretálásakor a zeneszerző lipcsei városi tanácsához írt feljegyzéseit veszi alapul. Bár széles a

kórus repertoárja: gregorián műveket és népdalokat éppúgy énekelnek, mint 20. századi darabokat, karnagyuk érdeklődésének következménye, hogy a tölzi fiúk elsősorban barokk és klasszikus egyházzenei művek és az operairodalom gyermekkórusainak előadásáról híresek.

A Bad Tölzben alapított, 1970 óta müncheni székhelyű kórus felső-bajorországi és müncheni fiúkat képez. Ellentétben a Wiener Sängerknabennel, nem bentlakásos formában működik. Mindegyik kórustag a családjával lakik, és a szülők által megválasztott általános iskolában tanul, csak délutánonként jár kóruspróbára és egyéni hangképzésre. Ez utóbira nagy gondot fordítanak, hiszen így minden gyermek fejlődését személyre szabott tanácsokkal segíthetik. A képzés négy szintje négy kórusban ölt testet. Az általános iskola első osztályába járó fiúk a képzőkórusba kerülnek, amelyben megtanulnak kottát olvasni, fejlődik ritmusérzékük, mozgáskultúrájuk, elsajátítják a megfelelő légzéstechnikát és a hangképzés alapjait. Az első osztály elvégzése után a

következő fokozatra lépnek, ahol többszólamú műveket, Mozart-kánonokat, német népdalokat énekelnek. A repertoárkórusban tovább bővítik zeneirodalmi ismereteiket, elsajátítják a klasszikus kórusműveket. A koncertkórusba azok a 9-10 éves fiúk kerülnek, akik Bach motetták éneklésével eleget tettek a felvétel követelményeinek. A Tölzi Fiúkórus világhírű szólistái Sárospatakon is bemutatkoznak, így Bach 110. kantátája és Magnificatja a 18. századi előadói gyakorlatnak megfelelően szólal majd meg. A tölzi fiúkat és a Danubia Szimfonikus Zenekart a sárospataki református templomban Gerhard Schmidt-Gaden vezényli. ■

A Tölzi Fiúkórus tagjai

Kassa, Dóm
augusztus 17., 20.00

Sárospatak, Református templom
augusztus 19., 20.00

A Tölzi Fiúkórus honlapja:
www.knabenchor.de

Kolozsváriak a Disznókő-birtokon

Selmeczi György a Rigolettóról és a Brémai muzsikusokról

A Zempléni Fesztivál idén a korábbiaknál több operaelőadásra hívja a közönséget. Még az eseményeket beharangozó budapesti koncerten is egy verista opera, Mascagni Parasztbecsülete hangzik el.

➔ Pándi Zita

A határon túli magyar társulatok fellépése a fesztivál szerkesztésének része. Idén augusztus 11. és 26. között a Kolozsvári Magyar Opera vendégszerepel két produkcióval. A több mint kétszáz éves múltra visszatekintő együttes művészeti igazgatója, Selmeczi György nagy örömmel beszélt a közelgő vendégszereplésről. „Az előző szezon két kiemelkedő produkciója – Verdi és Csemiczky operája – a kolozsváriakra jellemző két fő irányt képviseli. Verdi Rigolettója a hagyományos értelemben vett klasszikus operairodalom »kötelező olvasmánya«, Csemiczky darabja pedig a kortárs repertoárt bővíti. Évadokon át teszteljük az egyes művek életképességét, és egészen kivételes tapasztalatokat szerzünk. Csemiczky meseoperája fontos szerepet tölt be a publikum nevelésében, és nagyfokú érdeklődés is övezte: a bemutató kapcsán a gyerekek körében meghirdetett rajzversenyre több mint ezer pályázat érkezett.”

Verdi: Rigoletto

Helyszín: Disznókő Szőlőbirtok

Időpontok: augusztus 12. szombat, 15. kedd, 16. szerda, 20 óra

Rendező: Selmeczi György

Vezényel: Hollerung Gábor

Csemiczky Miklós: Brémai muzsikusok – meseopera

két felvonásban, szövegét a Grimm-fivérek meséi alapján

Varró Dániel írta

Helyszín: Sátoraljaújhely – Latabár Színház

Időpont: augusztus 13. vasárnap, 15 óra

Rendező: Szabó Emese

Vezényel: Kulcsár Szabolcs

Lesz-e szükség átalakításokra ahhoz, hogy a két operát a fesztivál színpadain is jól lehessen játszani? „Verdi esetében Dobre Kóthay Judit fenomenális díszlet- és jelmezterveket készített, és ezek olyan játékereteket biztosítanak amelyek jól alkalmazhatók más színpadokra is. A Brémai muzsikusokkal ugyanez a helyzet: a kiváló tehetségű fiatal rendező, Szabó Emese tavalyelőtt vette át operarendezői diplomáját a Kolozsvári Zeneakadémián. Különleges fantáziával vitte színpadra a Csemiczky-darabot, ugyanakkor hozzákapcsolta a

hagyományos operajátszáshoz. Követíti az operai játékszabályokat a gyereknézőknek, de rendezésében megelevenedik a gyermekrajzok világa is” – magyarázta Selmeczi. „Csemiczkynek sikerült harmonikus egyensúlyt találnia a gyermekoperák szokott hangvétele, valamint a magasrendű zene között. A szerző bíz a gyerekekben, nem gondolja, hogy gügyögni kellene nekik, de ez a mese a felnőtteknek is páratlan szépséget és poézist kínál. Érdekes, hogy mindkét darabban férfikart foglalkoztatnak a szerzők, de szerencsére a Kolozsvári Opera férfikara most kitűnő állapotban van. A zenekarról is a legjobbakat mondhatom, és remélem, hogy vendégművészeinknek – Rigoletto szerepében Martin Babjak vagy Hollerung Gábor karmester – is ugyanaz lesz a véleménye”.

Forrás: Kolozsvári Állami Magyar Opera

Jelenet a Brémai muzsikusokból

Selmeczi György honlapja:

www.auris.hu

Bodrog-parti jazzünnepek

A Zempléni Fesztivál már „egy lapon említi” a klasszikus zenét és a jazzt

A Zempléni Fesztivál történetében jelentős fordulatnak örülhetnek a jazzmuzsika elkötelezett hívei, hiszen idén számottevően nagyobb hangsúlyt kap e műfaj a patinás fesztivál programjában. Az egyik leghosszabb – 16 napos – és az ország egyik legszebb táján megrendezett nyári eseménysorozaton minden napra jut egy jazzkoncert, sőt valamelyikre kettő is.

Balázs Elemér és Dés László, a Contemporary Gregorian produkció meghatározó egyéniségei

Mindjárt a második napon, augusztus 12-én, szombaton 20 órakor a Szakcsi Show várja a tokaji Rákóczi-pince udvarára nem csak a borívókat. Szakcsi Lakatos Béla és két fia, ifj. Szakcsi Lakatos Béla és Szakcsi Lakatos Róbert bizonyítja majd, hogy az alma nem esett messze a fájától: mindkét generáció páratlan virtuozitással, kifinomult stílusérzékkel játszik jazzt, és hihetetlenül invenciózusan rögtönöz.

Már az első fesztiválnap éjszakáján nyitva áll a sátoraljaújhelyi Jazz Udvar, ahol este tíztől szól a jazz, s a fesztivál teljes ideje alatt felváltva hol itt, hol pedig a sárospataki Patkó Cafében hallhatunk jazzkoncerteket abban a kávéházi, klubszerű környezetben, ahogy azt sokan a legkellembesebbnek tartják. A pódiumokon a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem jazz tanszékének növendékeiből álló zenekaroktól kezdve a legnevesebb hazai jazzformációkig, a hagyományos, mainstream produkcióktól az új stílárú utakon járó, kísérletező előadókig a legkülönbébb jazz-csemegéket kínálják a két városba látogató, sőt akár több napra oda érkező jazzhíveknek. Ám Újhely és Patak a fennmaradó napokon sem lesz jazzmentes övezet: ekkor ugyanis helyi tehetséges „jazerőkből” álló csapatok szórakoztatják majd a publikumot, s a tapasztalt rókák néhányukban talán felfedezik majd a jövő nagy reménységeit.

Szakcsi Lakatos Béla nem mond búcsút a Zempléni Fesztiválnak szombaton: másnap, augusztus 13-án 20 órától a sárospataki Rákóczi-vár udvarán nagyszabású koncertet

◆ Bércesi Barbara

ad, melynek címe Mozart „másként”. A 250 éve született komponistaszenei D-dúr „Koronázási” zongoraversenyét úgy játssza majd el Szakcsi, ahogy az Mozart korában is megszokott volt: a kadenciákat teljes mértékben rögtönözve adja elő, sőt a klasszikus zenei stílus-készletet egészen a jazz szabadságáig kibővítve improvizál majd. A műsorban még Miklósa Erika operaénekesnő is „másként” értelmezi majd a jól ismert opera- és koncertáriákat, a D-dúr fuvolaversenyt pedig Bálint János fuvolaművész egyedi előadásában hallhatjuk.

Közreműködik a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Hollerung Gábor vezényletével.

Két, egymáshoz nagyon is rokonítható előadói világ találkozásának lehet tanúja a sátoraljaújhelyi Európa Ház közönsége augusztus 16-án 18 órakor. Binder Károly zongoraművész és Borbély Mihály szaxofonművész már régóta játszik duóban, és több lemezfelvételt is készítettek már együtt. Egymás művészetére, személyiségére, valamint a jazztől a kortárs klasszikus zenéig mindenre nyitott két művész a magyarországi és európai fesztiválok kedvelt fellépője, spontán zenei varázslatukat most Kelet-Magyarország legnagyobb eseménysorozatán mutatják be.

A jazz és a régizene iránt érdeklődők nem maradhatnak le a Dés László–Balázs Elemér Quartet és a Voces 4 kamarakórus közös, Contemporary Gregorian című anyagának újabb bemutatóiról augusztus 19-én, szombaton este 20 órától a Tokaji Kulturális és Konferencia Központban, majd egy nappal később, azonos időben a füzéri katolikus templomban, hiszen nem mindennap adják elő produkciójukat. Érdemes mindkét helyszínre ellátogatni, hiszen a kétféle atmoszférájú, akusztikájú, szellemiségű helyszínen az akusztikus jazz és a gregorián énekek, motetták világának együttes megszólaltatásával formálódó szerzemények más és más szépségeinek megcsillantására lesznek kiváltséggá alkalmasak. ■

Végleges jazzprogram-kínálat:

www.zemplenfestival.hu

Dialógus a közönséggel

Jövőre Budapesten nyílik meg Eötvös Péter kortárszenei intézete

Amikor a megbeszélte időpont előtt tíz perccel megérkezem a helyszínre, egy ballonkabátos, kalapos alakot látok ráérősen járkálni a parkban. Ő lenne Eötvös Péter, aki hetente repül más országba, hogy a világ legjobb zenekarai élén adjon koncertet? Aki jóformán havonta új mű ősbemutatóját dirigálja, és akinek operáira Glyndebourne, München és Lyon vár? A szigorú időbeosztás ellenére napjaink egyik legtöbbet foglalkoztatott karmester-zeneszerzője mégis szakított időt arra, hogy interjút adjon a Gramofonnak.

➔ Várkonyi Tamás

Régóta ismert tény, hogy a zeneszerző a budapesti Eötvös Kortárszenei Intézet megnyitására készül, de ennél többet csak a beavatottak tudnak a kezdeményezésről. „Ha minden a reményeink szerint alakul, jövőre megnyithatja kapuit az intézet, amely Budapest szívében, a Budapest Music Center leendő székházában kap majd helyet” – mondja Eötvös Péter. „Az a célom, hogy találkozási pontot létesítsék a tőlünk keletre és nyugatra élő fiatal karmesterek, zeneszerzők számára. A magam tapasztalatából tudom, hogy a friss diplomás fiatalnak, aki a helyét és lehetőségeit keresi a világban, információra van a legnagyobb szüksége: hová léphet tovább, mely irány felé leginkább az elképzeléseinek, mi tenne jót a gondolkodásának. Ebben a korban a megfelelő információk hiányában sok rossz, olykor végzetes döntést lehet hozni. Meglepve tapasztaltam, hogy a fiatalok milyen keveset tudnak egymásról, ráadásul a kortárs zenében sem naprakészek. Ennek okát abban látom, hogy az európai főiskolák – azokon belül is a karmesterképző szakok – száz évvel el vannak maradva, így még mindig ott tartunk, hogy a tanult repertoár a 20. századot még csak nem is érinti!” – mondja némi értetlenséggel Eötvös.

Kompozíciós naptárában 2010-ig szerepelnek határidők: kis- és nagyoperák, hegedűverseny, klarinétverseny –

hogy csak a nagyobb munkákat említsük. 2007 nyarára a Luzerni Fesztivál őt hívta meg a Composer in residence kitüntetett helyére, így ott szólal meg először a most még befejezés előtt álló hegedűverseny, a Seven, Pierre Boulez vezényletével. A 2008-as év különösen sűrűnek ígérkezik Eötvös Péter számára, hiszen két operáját mutatják be: egyfelvonásosát márciusban, Lyonban, a Gabriel García Márquez novellájából készülő, kétrészes operát pedig augusztusban, Glyndebourne-ben.

„Ugyanabban az évben kell elkészülöm a két klarinétos versenyművemmel, amit Sabine Meyer és Wolfgang Meyer ad elő először a Kanári-szigetek Zenei Fesztiválján, a Finn Rádió Zenekarának közreműködésével” – meséli Eötvös. „Ez a felkérés azért is érdekes és tanulságos számomra, mert amíg az ember nem ismeri ezt a fesztivált, hajlamos csak turistacsalogatónak gondolni. Amikor azonban odamegy, kiderül, hogy a Kanári-szigeteket nemcsak a napfény,

hanem fantasztikus zenei élet is beragyogja: a lelkes közönséget három kiváló koncertterem szolgálja, és az egész világról özönlenek oda a jobbnál jobb zenekarok.”

„Azután is sűrű időszak vár rám, mert 2009-re be kell jeleznem az operámat, amelyet a müncheni Bayerische Staatsoper rendelt meg tőlem, és a 2009/2010-es évadban be is mutat” – mondja Eötvös. Az intézmények neveinek

„Az európai főiskolák – azokon belül is a karmesterképző szakok – száz évvel el vannak maradva”

A SZAKFELÜGYELŐ ÉS A KISDIÁK

1955-ben egy fekete szemüvegkeretes szakfelügyelő, a Zeneakadémia rettegett zeneelmélet tanára érkezett Miskolcra. A helyi zenei szakközépiskola nem indított zeneszerzés osztályt, a tanárok mégis bemutatták a fővárosból érkezett tekintélynek ifjú növendéküket, aki már komponálással is foglalkozott. A tizenegy éves Eötvös Péter ekkor mutatta meg a Mátyás anyja című Arany-balladára írt kantátáját Ligeti Györgynek, a szoprán-szólót ő maga énekelte hozzá. Tizenegy évvel később újra találkoztak, már az akkori kortárs zene fellegvárában, a Darmstadti Nyári Zenei Kurzuson. Ott tartott előadást Ligeti György, és jól emlékezett Eötvös Péterre, aki ösztöndíjjal tartózkodott a nyugatnémet városban. A két életút az azt követő évtizedekben már egymással szinte párhuzamosan haladt egymás mellett.

hallatán a lemezbarátnak bizonyára eszébe ötlük, hogy Glyndebourne adott helyet az egyébként Eötvös Péter által is nagyra becsült, Fritz Busch-féle Mozart-produkcióknak, a müncheni operaház pedig a 20. század középső harmadában szinte egyet jelentett Richard Strauss nevével és színpadi műveivel. Eötvös bevallása szerint ezek a tényezők hatnak rá, sőt némileg nyomasztják is. Mint mondja, „az embernek hozzá kell igazítania magát egy bizonyos nagyságrendhez”, de a megrendelő intézmény nem csupán múltjával hat, hanem alapvetően meghatározza a születendő művet. „Münchenben idén azért találkozom a Bayerische Staatsoper intendánsával, Peter Jonasszal és Kent Nagano zeneigazgatóval, hogy megbeszéljük azokat a témaköröket, amiket a mű szüzséje érinthet” – folytatja a zeneszerző-karmester. „Ilyenkor én is teszek ajánlatokat, ők is javasolnak témákat, amiket a későbbiekben tovább szűkítünk. Egy új opera előkészítése tudatos döntések sorozata, és abban egy új autótípus kibocsátásához hasonlít, hogy ezt is aprólékos elemzés, latolgatás és felmérés előzi meg. Mert nemcsak a szerzőnek, hanem az operaháznak is fontos a közönségsiker – különösen kortárs opera esetében –, és a siker egyik előfeltétele a jó témaválasztás. Ugyanakkor az operaházak egyedi jellegzetességei is erősen hatnak a szerzőre. Glyndebourne esetében fontos tudnom, hogy az 1994-ben épített új magánoperaház vidéki, dél-angol környezetben helyezkedik el, kitűnő adottságú, és nagy nemzetközi hírnévnek örvend. Közönsége azonban egyáltalán nem vidéki, sőt a világ minden tájáról érkezik különleges, elegáns estélyi ruhákban, és az operaelőadások szokatlanul hosszú szünetében a ház melletti mezőn piknikel. Ezt a több évtizedes szokást figyelembe kell venni – tehát az operát kétrészesre fogom komponálni –, de a hagyományhoz és az igényes publikumhoz kell igazodnom a témában és a zenei megformálásában is.”

A tökéletes alkalmazkodás érdekében Eötvös Péter minden esetben igyekszik megismerni az adott intézmény munkáját az előadásoktól kezdve az adminisztráción keresz-

tül a társulat tagjaiig, és oly sok zeneszerző-elődjéhez – például Mozarthoz, Verdihez – hasonlóan, ő is előre kiválasztott énekesek hangjára szabja kompozícióját. De vajon a rosszmájúak nem vetik-e a szemére, hogy szolgai módon kiszolgálja a közönséget? „A zeneszerző sosem tett másképp” – válaszolja. „A színház – és vele együtt a zenés színház – állandó dialógus a nézőkkel. Egy színész soha nem a levegőbe beszél, hanem mindig a hallgatóságának, így volt ez már a görögöknél és Shakespeare korában is. A zenei nyelvet tekintve minden operámat más zenei nyelvvel, más stílusban írom, és természetes számomra, hogy alkalmazkodom nemcsak a feldolgozott szöveghez, hanem ahhoz a kulturális közeghez is, amelyhez szólni kívánok. Ilyen értelemben nem kiszolgálásról van szó, hanem egyszerűen az alapfeltételek teljesítéséről annak érdekében, hogy a kívánt dialógus létrejöjjön.”

Eötvös Pétert mindössze két alkalommal hallottam megnyilvánulni nem huszadik századi vagy nem kortárs alkotással kapcsolatban: 2005 januárjában Brahms Negyedik szimfóniáját vezényelte a Danubia Szimfonikus Zenekar élén, a Zeneakadémián, a másik példa pedig a BMC Records gondozásában megjelent Beethoven Ötödik szimfónia felvétele. Nem tagadom, kissé furcsállom, hogy Eötvös lemond a zenetörténet több száz év alatt felhalmozódott örökbecsű kincseiről – sőt, még az a gondolat is átfutott rajtam, hogy talán bánja is, hogy nem dirigál több régebbi zenét –, ő azonban megnyugtatóan: „Előfordul néha Mozart-opera, -mise vagy Haydn-szimfónia is egy-egy koncertemen, de ezeket inkább csak kirándulásnak tekintem. Nincs ezen mit sajnálni. A Gramofon legutóbbi számában Jordi Savall azzal zárta az interjút, hogy nem tud Bach nélkül élni, én azonban soha nem kötődtem annyira egyetlen korhoz, egyetlen zeneszerzőhöz sem. A zene

A zene állandó kommunikáció a világgal

EÖTVÖS PÉTER KÉSZÜLŐ MŰVEINEK ÖSBEMUTATÓI

2007:

Luzerni Fesztivál (Composer in Residence minőségben):
Seven – hegedűverseny (Vezényel: Pierre Boulez)

2008:

Lyon-i Operaház: egyfelvonásos opera

2008:

Glyndebourne: kétfelvonásos opera (A szerelemről és más démonokról című Márquez-novella nyomán)

2008:

Kanári-szigetek Zenei Fesztiválja: Versenymű két klarinétra és vonószekarra (közreműködik: Sabine Meyer és Wolfgang Meyer, valamint a Finn Rádió Zenekara)

2009:

Bayerische Staatsoper: új opera
(bemutató: 2009/2010-es évad)

állandó kommunikáció a világgal, és zeneszerzőként számomra az a természetes, ha elsősorban azokról a dolgokról beszélek, amiket ma gondolok a zenéről. Persze, lehet azt mondani, hogy minden jó zene időtlen, és Bach is hozzánk szól. Csakhogy más kort képviselve, más technikával és más nyelven! Majdnem öt évtizedes karmesteri gyakorlattal a hátam mögött úgy látom, hogy a közönség mindent örömmel fogad, aminek ereje van, ami érdekes, ami új, ami egy bizonyos hőfokot elér – és ez csak rajtunk, előadókön múlik. Jól emlékszem, amikor a hatvanas években a Vígszínház zenei vezetőjeként dolgoztam: mindegy volt, milyen darabot játszottunk. Ha a színpad élt és kommunikált, a közönséget rögtön magával ragadta az előadás. Ez lebeg szemem előtt örök példaként.” ■

Eötvös Péter honlapja:

www.eotvospeter.com

Az Eötvös Péter műveit bemutató intézmények elérhetősége:

www.festivaldecanarias.com

www.lucernefestival.ch

www.glyndebourne.com

www.opera-lyon.com

www.bayerische.staatsoper.de

budapesti fesztiválzenekar

A BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR JÚNIUSI ÉS SZEPTEMBERI KONCERTJEI

Június 2., 3, péntek, szombat
19:45

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Smetana: Moldva – szimfonikus költemény
(Hazám, no.2)
Zemlinsky: Hat dal Maurice Maeterlinck verseire,
Op.13
Martinu: IV. szimfónia, H.305
Közreműködik: Dagmar Peckova – mezzoszoprán
Vezényel: Jiří Belohlavek

2-án „Accor-Pannonia koncert”
az Accor-Pannonia Hotels Zrt. támogatásával

3-án „Budapest Bank koncert”
a Budapest Bank Nyrt. támogatásával

Június 24. szombat
19:00 Hősök tere – ingyenes szabadtéri koncert

Bartók Béla: Magyar képek
Beethoven: VII. (A-dúr) szimfónia, Op.92
Vezényel: Fischer Iván

A Budapesti Búcsú keretében rendezett koncert támogatói:
Raiffeisen Bank Zrt., Budapesti Fesztiválközpont
Kht. és a Fővárosi Önkormányzat

Szeptember 7. csütörtök
19:45 Művészetek Palotája, Fesztivál Színház

MAHLER ÜNNEP – Ősbemutatók

Mahler: a-moll zongoranégyes-tétel
Vajda János: Rapszódia
(a Mahler Ünnep megrendelésére írt mű)
Matthias Kadar: Merimes (Tárogatóverseny)
a Mahler Ünnep megrendelésére írt mű
Gyöngyösi Levente: Kantáta énekhangra
és 17 hangszerre
(a Mahler Ünnep megrendelésére írt mű)
Láng István: Ad nominem Mahler
(a Mahler Ünnep megrendelésére írt mű)
Orbán György: Hommage á G. M.
(a Mahler Ünnep megrendelésére írt mű)
Közreműködik: Jandó Jenő – zongora
Kiss Gy. László – tárogató
Ambrus Ákos – bariton
Vezényel: Fischer Iván

Szeptember 9., 10., szombat, vasárnap
19:45

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

MAHLER ÜNNEP

Welte gépzongora-felvételek
1905-ből, Gustav Mahler előadásában
V. (cisz-moll) szimfónia
Közreműködik: Frankó Tünde – szoprán
Vezényel: Fischer Iván

Szeptember 17., vasárnap
14:30 és 16:30

BFZ székház (Bp. III., Selmeci u. 14–16.)

„Kakaókoncert” – Gyermekműsor
Közreműködnek: a BFZ művészei
Műsorvezető: Fischer Iván

Szeptember 29., 30., október 2., péntek, szombat, hétfő
29-én és 2-án 19:45
30-án 15:30 Zeneakadémia

J. S. Bach: h-moll mise, BWV 232
Közreműködik: Sibylla Rubens – szoprán
Ingeborg Danz – alt
Andreas Weller – tenor
Thomas Bauer – bariton
Collegium Vocale – Gent
(karigazgató: Philippe Herreweghe)
Vezényel: Fischer Iván

A csodagyerekek misztériuma

Magyarországon járt Polina Oszetyinszkaja

Nemrég a XIV. Szolnoki Zenei Fesztiválon, a Liszt Ferenc Kamarazenekarral lépett fel Polina Oszetyinszkaja. Nevét Magyarországon talán kevesen ismerik, másutt viszont úgy tekintenek rá, mint a később világhírűvé vált szovjet-orosz csodagyerek-négyes egyikére. Mert igaz, hogy kisdíák korukban mintegy három-ezer kilométer választotta el őket egymástól, Polina Oszetyinszkajának közös sors jutott Jevgenyij Kiszinnel, Maxim Vengerovval és Vadim Repinnel.

➤ Várkonyi Tamás

Az első kérdés, ami egy egykori csodagyerekkel való találkozáskor kikívánczik az emberből: miként viselte a különleges tehetséggel járó terheket? „Hagyományos értelemben véve nem volt gyerekkorom, visszagondolva azonban úgy látom, hogy sokkal érdekesebben és színesebben töltöttem el azokat az éveket, mint legtöbb kor-

Forrás: Aris-In-Korn Kft.

társam” – válaszolja Polina Oszetyinszkaja. Nyolcévesen lépett fel először nyilvánosan, de az igazi szenzációt az jelentette, amikor egy évvel később egyetlen hangversenyen eljátszotta Schumann a-moll zongoraversenyét és Beethoven Esz-dúr zongoraversenyét (az eseményt több nemzetközi tévéállomás közvetítette). „Ebben nem az számított különlegességnek, hogy két versenyművet adtam elő egyetlen koncerten – hiszen Kiszin is eljátszotta a két Chopin-versenyművet tizenhárom évesen –, hanem az, hogy én mindössze kilencéves voltam akkor” – mondja Polina, aki a hangszeres előadóművészet történetében példa nélkül álló esemény óta – bár nem „könyvelte” pontosan – legalább kétezer koncertet adott.

„Kiszin Anna Pavlovna Kantornál tanult a különleges tehetségeknél fenntartott moszkvai Gnyesszin Zeneiskolába, amit egyfajta ellen-intézményként tartottak számon a Központi Zeneiskolával szemben, ahová én jártam” – folytatja az orosz zongoraművész. „Köztünk azonban később sem volt rivalizálás, Kiszin mindig úriemberként viselkedett velem. Vengerovot és Repimet valamivel később ismertem meg, mert ők Novoszibirszkben tanultak, tőlünk háromezer kilométerre” – mondja Polina Oszetyinszkaja, aki szerint csodagyerekek vannak, voltak és lesznek. Úgy látja, hogy a különleges tehetségek képzése sokaknak csábító vállalkozás, mert nemcsak a kibontakoztatás misztériumát, hanem a showbiznisz lehetőségét is magában rejt.

Az orosz zongoraművész a zenekari koncert után olyan szerzők műveit tűzte műsorára szolnoki szólóestjén, mint például a világszerte ismert és Gidon Kremer által is sokat játszott Leonyid Gyeszatnyikov, akinek Rosenthal gyermekei című, nagy botrányt kavart operáját egy éve mutatták be a moszkvai Nagy Színházban, balettjét pedig a szentpétervári Mariinszkij Színházban. „Semmi érdekeset nem találok abban, hogy ezredszer is előadjam a Holdfény-szonátát” – jelenti ki Polina. „Hogy számomra mi a fontos a zenében? Az igazság. A kifejezés, az érzelmek őszintesége, intenzitása, és hogy hihető legyen az üzenet, amit a muzikával szándékozom a közönséghez eljuttatni.”

Polina Oszetyinszkaja és Rolla János, a Liszt Ferenc Kamarazenekar művészeti vezetője

Polina Oszetyinszkaja honlapja:

www.osetinskaya.ru

Magyar Telekom
zenei estek

A Zongora

2006/2007

Zeneakadémia Nagyterem

2006

szeptember 21. **Vásáry Tamás**

november 10. **Csalog Gábor**

december 7. **Frankl Péter**

2007

január 3. **Kocsis Zoltán**

január 19. **Ránki Dezső**

február 2. **Piotr Anderszewski**

február 9. **Alfred Brendel**

február 22. **Bogányi Gergely**

március 10. **Grigory Sokolov**

április 3. **Skuta Miklós**

„A” BÉRLET: Vásáry Tamás, Ránki Dezső, Alfred Brendel, Grigory Sokolov, Skuta Miklós

„B” BÉRLET: Csalog Gábor, Frankl Péter, Kocsis Zoltán, Piotr Anderszewski, Bogányi Gergely

A bérletek megvásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában: Budapest VI. Liszt Ferenc tér 8., tel.: 342-0179

Aki az „A” és „B” bérletet is megvásárolja, a jegyárakból 20% kedvezményt kap.

Jakobi Koncertek

Strém Koncertek

„Nekem szükségem van az emberekre”

Találkozás Lakatos György fagottművésszel

Az Operaház zenekarának első fagottosát ismerjük mint szólístát, a Trio Lignum tagját, a Zeneakadémia tanárát, kevésbé tartjuk viszont számon, hogy ő alapította és szervezi minden év június első hétvégéjén a kalocsai Kék Madár Fesztivált, hogy bevételével támogassa a környék súlyosan fogyatékos gyermekeit.

⇒ Földy Lilla

„Amikor a balesetem miatt sokat voltam kórházban, elhatároztam, megpróbálom segíteni a betegeket. Egy koncerttel kezdődött, meghívtam a kalocsai nagytemplomba Kocsis Zoltánt, Berkes Kálmánt és a Budapesti Vonósokat. Legközelebb az Operaház zenekarának, néhány festőművész, színész, jazz muzsikus barátomnak szoltam. Nálunk aludtak, anyukám és nagymamám sütött pogácsát. Tizenhét év alatt három napos fesztivál lett belőle, amelyen opera- és balettelőadásokat is láthat a közönség.”

A kulturális misszióként is felfogható Kék Madár Fesztivál Magyarország legrangosabb előadóit hívja a Duna-Tisza közbe. A fellépő művészek honoráriumukkal támogatják Lakatos György alapítványát.

„Az első tíz év nehéz volt, és most is rengeteg a munka. Néha elgondolkozom, hogy inkább a családommal kellene töltenem a szervezés idejét, de ha az ember egyszer elvállalta, hogy beteg gyerekeket segít, folytatnia kell!”

„Mindannyian érezzük, hogy a művészek és a közönség az utóbbi évtizedekben eltávolodott egymástól, de nekem szükségem van az emberekre, kíváncsi vagyok a véleményükre.

A Lakatos György, Rozmán Lajos és Klenyán Csaba alkotta Trio Lignum kamaragyüttesnek nemcsak a közönséghez való viszonya rendhagyó, de a műsorkínálata is. „Repertoárunk csak keskeny szelete a zeneirodalomnak, sokkal több jó darab létezik, mint amennyit játszunk. A kortárs

művek színvonalas előadótáborra igen kicsi, pedig a zeneszerzőknek szükségük van ránk. Nem az én feladatam, hogy eldöntsem, mi marad fenn kétszáz év múlva, de igenis az enyém, hogy bemutassam és játszassam a műveket. Renezánsz zenét is keveset hallunk, fogalmunk sincs róla, milyen csodák vannak e korból. Kutatni kell, és az előadók kényelmesekek. Nem hiszem, hogyha valaki őszintén kinyitja a szívét, leveti az előítéleteit és a fáradtságát, ne jönne lázba Josquin, Ockeghem vagy Du Fay zenéjére. Szerencsére a Trio tagjaival zeneiségben közel állunk egymáshoz. 1997-ben kerestek meg a szombathelyi Bartók Fesztiválon, hogy játsszunk régi zenét, azóta együtt dolgozunk. Egyszer ők hoznak kottát, máskor én. Most is a könyvtárból jövök, azt a háromszólamú Ockeghem-misét néztem meg, amit a jövő héten rögzítünk, szerintem még sehol nem vették föl.”

Lakatos György minden percét hasonló intenzitással éli, naptárában másfél év programja sorakozik előre. „Mindig hatékonyan és gyorsan dolgoztam, de hazudnék, ha azt mondanám, hogy könnyű. Próbálok szelektálni. Szeretnék minél több időt a családommal tölteni. Vigyázni kell, nehogy elmenjenek mellettünk a fontos pillanatok. Semmit sem lehet bepótolni. Nekem is jólesik, ha ér-

A Kék Madár Alapítvány honlapja:
www.kekmadar.hu

Fotó: Huszti István

zem valaki emberi közelségét. Elég egy mosoly, ha valaki azt mondja: Köszönöm szépen. Maga milyen kedves!, aznap már röplünk, és elhordunk két hegyet.”

PÁLYAKÉP

Lakatos György 1960-ban született Kalocsán. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán 1987-ben diplomázott. 1985 óta a Magyar Állami Operaház Zenekara és a Budapesti Filharmóniai Társaság szólamvezető fagottművésze. 1987-ben az Operaházban az Év Művészének választották, a következő évben megnyerte a Magyar Rádió Fagott Versenyét. 1993 és 1997 között négy alkalommal tüntette ki az Artisjus magyar kortárs kompozíciók tolmácsolásáért. 1996-ban Liszt-díjat kapott. 1997-ben Klenyán Csaba és Rozmán Lajos klarinétművésszel alakította a Trio Lignum kamaragyüttest. 2003 óta a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanára. Számos szóló és kamarazenei felvétele jelent meg. Európa szinte minden országában koncertezett, vagy tanított, de turnézott Amerikában és Izraelben is.

Magyar Képek

A Nemzetközi Liszt-Bartók Zongoraverseny nyitóhangversenye

• 2006. szeptember 3. • Zeneakadémia

Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar
Ligeti András • Bogányi Gergely • Mocsári Károly

**Liszt
Bartók**

A Budapesti Zenei Hetek nyitóhangversenye Bartók Béla tiszteletére

• 2006. szeptember 26. • Zeneakadémia

Nemzeti Filharmonikus Zenekar
Nemzeti Énekkar
Kocsis Zoltán • Ránki Dezső • Nagy Sándor

**Bartók
Kurtág**

A Budapesti Zenei Hetek záróhangversenye Liszt Ferenc tiszteletére

• 2006. október 30. • Zeneakadémia

**A Weimari Liszt-, az Utrechti Liszt- és
a Budapesti Liszt-Bartók Zongoraverseny
győztesének hangversenye**

Liszt

Ünnepi hangverseny Kodály Zoltán tiszteletére

• 2006. december 13. • Zeneakadémia

Danubia Szimfonikus Zenekar
Nemzeti Énekkar • A Magyar Rádió Gyermekközössége
Thész Gabriella • Antal Mátyás

Kodály

Bérletek 6.000 - 8.000 - 10 000 - 12 000,- Ft-os áron válthatók:

Filharmónia Bp. Kht. • Zeneakadémia Jegypénztár • Nagymező utcai Jegyiroda
Rózsavölgyi Jegyiroda • Ticket Express • Free Ticket Jegyiroda • Kristóf Ticket Jegyiroda

Részletek: www.filharmoniabp.hu

Riválisokból partnerek

Sopron és Szombathely nyári zenei fesztiválja

A magyar zenei élet három, több évtizedes múltja visszatekintő eseménye „cserélt gazdát” 2005-ben, így először rendezi meg ezen a nyáron a Filharmónia Budapest Kht. a Soproni Régi Zenei Napokat, a szombathelyi Nemzetközi Bartók Szemináriumot és Fesztivált, valamint a szeptemberi Liszt–Bartók Nemzetközi Zongoraversenyt.

♣ Várkonyi Tamás

„Megtiszteltetés számunkra, hogy a kulturális minisztérium bennünket bízott meg az említett rendezvények megszervezésével, lebonyolításával. Igyekszünk belőlük megőrizni mindazt, ami értékes, ami komoly hagyományokat mutat, a változások azonban elkerülhetetlen velejárói a helyzetnek” – véli Igric György, a Filharmónia Budapest Kht. igazgatója. Mint mondja, a Soproni Régi Zenei Napok hosszú éveken át konkurens volt a Budapesti Régi Zene Fórumnak, a mostani váltással azonban riválisból partnerre vált a két rendezvény.

„Úgy érzem, ezzel a társítással mindkét fesztivál nyert, mégis sikerült megtartanunk önállóságukat” – folytatja az igazgató, aki elmondja, hogy megőrizték a Soproni Régi Zenei Napok azon jellegzetességét is, amely szerint egy művész időről időre visszatér a hűség városába mesterkurzust tartani. Köztük van a világhírű fuvolista Barthold Kuijken, a szintén Európa-szerte ismert Anneke Boeke

furulyaművész, valamint a historikus tánc hazai szakértője, Széll Rita. Mellettük Halmai Katalin énekművész és a fortepiano kurzust vezető Alekszej Ljubimovot új professzorokként üdvözölhetjük Sopronban, ahol a vendég-tanárok koncertet is adnak, sőt legtöbbször a budapesti fesztiválon is fellép.

„A fennállásának huszonötödik évfordulóját ünneplő Capella Savaria szintén mindkét városban ad koncertet, ugyanúgy, ahogy az Orfeo Zenekar is. A budapesti események egyik különlegessége, hogy kapcsolódik a Szépművészeti Múzeum Rembrandt-kiállításához. Ebből az apropóból három holland együttest hívtunk meg, amelyek közül az Amsterdam Loeki Stardust Quartet Sopronban is fellép. A budapesti sorozat nyitányaként május 20-án az Orchestre des Champs-Élysées lépett fel a világhírű karmester, Philippe Herreweghe vezényletével” – mondja Igric György.

„A Szombathelyi Bartók Szeminárium és Fesztivált alapvetően meghatározza az a situáció, hogy idén Bartók-évfordulót ünnepelünk” – tér át a Filharmónia Budapest Kht. másik nyári programjára az igazgató. „Ez egyrészt nagyobb felelősséget jelent, másrészt vissza nem térő lehetőségeket is rejt magában. Úgy döntöttünk, hogy ezt a fesztivált – amely hosszú idő óta a Bartók – Új zene alcímet viseli, ezúttal majdnem teljes egészében a bartóki életműnek szenteljük. Születése százhuszonötödik évfordulóján a hangversenykínálatot a korábbinál nagyobb szabású és gazdagabb anyagból állítottuk össze, így talán nem szerénytelenség azt állítanom, hogy minden bizonnyal az elmúlt évek legszínvonalasabb fesztiválját sikerül megrendeznünk 2006-ban” – mondja Igric György. „Az érdeklődő tizenégy nap alatt tizenöt koncertet hallhat, köztük népzenei, jazz-esteket, valamint négy jelentős zenetudományi előadáson vehet részt. Nyolc mesterkurzus folyik párhuzamosan, amelyekre olyan páratlan tudású, neves mestereket sikerült meghívunk, mint Rados Ferenc, aki ezúttal a vonósnégyes kurzust vezeti, Pauk György, a

Londonban élő hegedűművész vagy Rohmann Imre, aki Salzburgból látogat Szombathelyre. Mint minden évben, ezek a kurzusok akkreditált továbbképzésnek minősülnek, tehát a magyar zenepedagógusok számára módfelett hasznosak.”

A Bartók-interpretáció számos olyan magyar előadóját is a fesztivál fellépői között üdvözölhetjük, akik Magyarországon csak ritkán hallhatók. A már említettek mellett a Svájcban élő, de Portugáliában és Itáliában dolgozó Peskó Zoltán, a Párizsban élő Hadady László, valamint Eötvös Péter nevét is a meghívott professzorok között találjuk. Rajtuk kívül a magyar koncertélet legrangosabb előadói lépnek fel: Perényi Miklós, Várjon

Az amszterdami Loeki Stardust Quartet

Dénes, a Nemzeti Énekkar, a Győri Leánykar, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara, a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar, valamint három rangos kvartett, az Auer, a Kodály és a Bartók Vonósnégyes. Nemcsak mind a hat Bartók-kvartett hangzik el, hanem – az előbb említett két énekkar közreműködésével – a zeneszerző valamennyi kórusműve is. „Ritkaság, hogy ezek az alkotások egyetlen fesztivál keretében vagy akár egyetlen ciklus koncertjein szólaljanak meg” – mondja Igric György, aki megemlíti, hogy a fesztiválon – számos kamarazenei produkció mellett – A kékszakállú herceg várát, a harmadik zongoraversenyt, valamint a Cantata profanát is hallhatja a közönség; utóbbi a Budapesti Zenei Hetek nyitóhangversenyén is elhangzik majd. A Bartók-oeuvre kiemelkedő alkotásainak megszólaltatására koncentrálnak, de lesz néhány olyan esemény, amely ugyancsak különlegességnek számít. Ilyen például a Kurtág György 80. születésnapja tiszteletére rendezendő hangverseny, Ligeti György Gordonkaversenye, amelyet Perényi Miklós játszik, Eötvös Péter Bartók emlékére írt zongoraversenye, a CAP-KO, amely ugyan elhangzott a Budapesti Tavasz Fesztiválon, de ütősökre és zongorákra hangszerelt kamara-verzióját ősbemutatóként hallhatja itt a közönség. A Magyar Televízió levetíti legújabb, Emlékek Bartók Béláról című dokumentumfilmjét. Igric György tervei közt szerepel, hogy ismét regionálissá váljon a fesztivál, a jövőben a környező településeken szeretnék megrendezni a programok egy részét. (Idén Kőszeg és Sárvár is helyet ad egy-egy hangversenynek.)

A Budapesti Nemzetközi Zenei Verseny esetében szerencsés helyzetben van a Filharmónia Budapest Kht., hiszen a zongoraverseny lebonyolítása előtt állnak, amely nemcsak a legnépszerűbb, hanem múltját tekintve is a legjelentősebb a hazai versenyek történetében. (A rotációs rendszerben öt-, illetve hatévenként kerül sorra, a köztes esztendőkkben pedig más hangszerekre hirdetik meg.) Korábban általában Liszt Zongoraversenyt rendeztek, idén – az évforduló okán – Bartók neve is bekerült a címbe. Rangos zsűrit sikerült összehívni, amelyben hagyományosan a társrendező Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanszékvezető professzora (Falvai Sándor) elnököl. A Magyar Telekom által támogatott nyitókoncerten a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar játszik, szólistái pedig azok a magyar művészek lesznek (Mocsári Károly és Bogányi Gergely), akiket a korábbi zongoraversenyek győzteseiként ünnepelhettünk 1986-ban, illetve 1996-ban.

„Célunk az, hogy megújítsuk a Hungarofest Kht.-től átvett rendezvényeket, és lehetőség szerint tovább erősítsük azok művészi rangját. Ez anyagilag komoly háttérrel igényel, úgyhogy az elkövetkező években dől majd el, hogyan, milyen struktúrában és milyen színvonalon folytathatók” – zárta nyilatkozatát az igazgató. ■

További információk a Filharmónia Budapest Kht. programjairól:

www.filharmoniabp.hu
www.bartokfestival.hu
www.regizeneinapok.hu

Csak egy érv, hogy miért legyen bortermező.
A megújult Borbarát már kapható az újságárusoknál.

Borbarát

www.borbarat.com

Bársony László, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar szólobrácsása

A véletlennek köszönhető, hogy brácsa került a kezébe: a konzervatóriumban beugrással helyettesítette társát az akkor még hegedű szakos Bársony László. Akkor javasolta a legendás „Lukács Pali bácsi”, hogy válassza inkább a brácsát. Az idén hatvanéves, kiváló muzsikuspályája bizonyítja: jól döntött.

❖ Várkonyi Tamás

„Nagyapám tanácsára kezdtem el hangszeren tanulni, de szerény anyagi körülmények között éltünk, így a zongorabérlés szóba sem jöhetett” – meséli Bársony László. „A brácsával a huszadik század egyik legnagyobb magyar muzsikusa, Lukács Pál hozott össze. Érdekes és érzékeny személyiségnek ismertem meg, mindig szerettem hozzá órára jární. Az egyik legfontosabb dolog, amit megtanultam tőle: a Zeneakadémia tanáraként nem próbálok meg uniformizálni a növendékeimet, és nem az a célom, hogy az ötödik év végén sok kicsi Bársony László diplomázzon.

Ahogy mondja, az előadó számára ma a kottahűség vált az első számú szemponttá, ennek ellenére otthagyja a keze nyomát a produkción – amit aztán a közönség vagy a kritikus elismerően, esetleg elmarasztalóan nyugtáz. A brácsaművész nem mindig olvassa el zenekaráról, a Nemzeti Filharmonikusokról megjelenő kritikákat, és nem is átkozza a kritikusokat. „Ő is ugyanolyan ember, mint bárki más, ezért szuverén joga a véleménynyilvánítás. A felelősem például imádja a tökfőzeléket, én viszont cseppet sem, ez a tény azonban sosem okozott traumát a kettőnk kapcsolatában. Az esetek túlnyomó többségében úgy látom, hogy az átlagos zenehallgató és a kritikus jól megérzi, ha egy produkció »billeg« vagy ha tökéletesen a helyén van.”

Bársony László a Nemzeti Filharmonikus Zenekar oszlopos tagjaként az elmúlt négy évtizedben számos világhírű személyiség keze alatt játszhatott, de máig nagy szerelme a brácsa egyik lány hangú testvére, a viola d'amore (alsó képünkön).

A hangszer több lemez-elkészítése során is a kezében tarthatta, de az átállást mindig néhány hét gyakorlás előzte meg, hiszen nem ugyanolyan feladat hét húron játszani, mint négyen.

Forrás: Bársony László archívuma

„Kocsis Zoltánnal régóta ismerjük egymást, de először a hatvanas évek végén megnyitott első pécsi nemzetközi ifjúsági zenei táborban találkoztam vele. Itt Sándor Frigyesnél vettünk órákat vonósnégyesünkkel, és amikor egyik nap megjelent két fiatal srác – Kocsis Zoltán és Berkes Kálmán –, döbbenet hallgattuk, mit művelnek hangszereiken.”

A hatvanéves brácsaművész négy évtizedes pályafutása alatt egyszer sem „lázadt fel” – már ami a hangszerek zenekarban elfoglalt hierarchiáját illeti. Szerinte a brácsás különleges pozíciót foglal el a szimfonikus együttesen, illetve a vonósnégyesen belül. „Másképpen hallunk a zenekarban, mint az első hegedű szólamban ülő kolléga, aki a »tetejét« játssza a műnek. Mi inkább behelyezkedünk a harmóniavilágba, de nagyrészt tőlünk függ a hangzás egyensúlya is. Meg memém kockáztatni, hogy mi, akik középen ülünk, összetettebben halljuk a művet. A belső szólamok ízléses, arányos megformálásának művészetét felelősségteljes hivatásnak érzem” – vélekedik a művész. Az Új Budapest Vonósnégyes próbáin néha azért odaszólt a primáriusnak: „De szívesen eljászánám azt a dallamot!” „Kiss András sajnálatosan korai halálával vonósnégyesünk is feloszlott” – mondja Bársony László.

„Hiányzik a kamarazene, ezért is alakítottuk meg fiam, Péter javaslatára a Budapest Szeptettet, amelyben apák és az ugyanazon a hangszeren játszó fiúk muzsikálnak együtt. Ezenkívül mintegy negyvenszer léptem fel szólistaként saját zenekarral, ami magas szám a brácsa irodalmát tekintve. Egyik vizsdatérő darab például Richard Strauss Don Quijotéja, ebben legutóbb – nagy örömmre – Perényi Miklós fegyverhordozója lehettem.” ■

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar honlapja:
www.filharmonikusok.hu

**06.10.
06.17.**
16.00

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem

Budapesti Wagner Napok
Wagner: Parsifal
Vezényel: Fischer Ádám

06.11.
19.30

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem

The Chieftains (Írország)
Közreműködik: a **Magyar Dudazenekar**

**06.29-
07.01.**
19.30

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem

Fesztivál Színház

Posztklezmer Fesztivál

**The Klezmatics (USA), Brave Old World (USA),
The Cracow Klezmer Band (Lengyelország)**

**07.26.
08.23.**
19.30

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem

Mozart 2006

Mozart: Don Giovanni, a Theater an der Wien előadása
Angol Barokk Szólisták, vezényel: Sir John Eliot Gardiner

08.25.
19.30

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem

Cseh Filharmonikus Zenekar

Dvořák est

Hilary Hahn - hegedű, vezényel: **Zdeněk Mácal**

**08.25-
08.27.**
19.30

Fesztivál Színház

New Orleans Swingfesztivál

Vendégek a stílus születésének helyszínéről

Ösztöndíjas hallgatózó

Vass András, a Budapesti Fesztiválzenekar asszisztens karmestere

A marosvásárhelyi Vass András töltötte be az asszisztens karmesteri posztot a 2005/2006-os évadban Fischer Iván zeneigazgató mellett. A fiatal muzsikusbudapesti kitüntetéssel diplomázott Lukács Ervin és Gál Tamás növendékeként, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen.

➔ Albert Mária

„Kétszer pályáztam az együtteshez, először nem volt szerencsém, egy pillanatra, (rossz pillanat volt) leesett a vércukrom, és nem tudtam elég gyorsan korrigálni a zenekar hibáját” – meséli. Hibázna ez a pontosságáról ismert együttes? „Szándékosan kell véteniük, hogy próbára tegyék a jelöltet” – válaszolja. „Előre megbeszéljük, hogy mit rontanak el, hadd lássa a zeneigazgató, megfelel-e, aki szeretne mellette dolgozni. Másodszor minden rendben volt, a személyes meghallgatásom is sikerrel járt, műveltségi kérdésekben is elég tájékozottnak bizonyultam, így a Közép-Európai Egyetemen keresztül elnyertem egy évnapi ösztöndíjat és ezt a nagyszerű tanulási és fejlődési lehetőséget.”

Vajon mi a dolga egy karmester-asszisztensnek? „Hallgatóznia kell. Ha olyan teremben lép föl a zenekar, amelyet még nem ismernek, a nézőtérben sétálgatok és figyelem, hogyan szól a darab, följegyzem, mit kér javítani a zeneigazgató vagy a vendégkarmester” – részletezi a feladatait. „Ha pedig olyan művet játszunk, amelynek a szövegét ismernie kell a közönségnek, mint például Richard Strauss József legendája vagy Bartók műve, A fából faragott királyfi volt nemrég, ott ülök a kezelő mellett, hogy a felirat szinkronban legyen a zenei történéssel. Szólampróbákat is kell tartanom, előkészíteni egy-egy mű betanulását, ha vendéget vár az együttes. Április végén Pinchas Steinberg dirigálta a BFZ-t, és rám bízta a főpróba vezényletét, ő

ugyanis szeretett volna a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem akusztikai beállításával foglalkozni. Nem hiába fáradozott, nagyon elégedett volt a teremmel.”

Vass András Marosvásárhelyen kezdte zenei tanulmányait, zongorázni kezdett, mint az édesanyja, aki művészdipomás zongorapedagógus, bár sosem engedték tanítani. Talán hat esztendő is lehetett, amikor egy szimfonikus zenekari koncert után elhatározta, hogy karmester lesz. A középiskola után a bostoni New England Konzervatóriumba jelentkezett, ám pénzügyi okokból elutasították a kérelmét: olyan ösztöndíjat, amiből megélhetett volna, nem tudtak garantálni számára. Egy ismerős azt tanácsolta, hogy jöjjön inkább Budapestre. Megfogadta, és nem bánta meg, mert úgy érzi, hogy ilyen komplex – emberi és szakmai – képzésben másutt aligha részesülhetett volna. (A diplomakoncertjén Richard Strauss Négy utolsó énekét vezényelte, Sümegi Eszter énekelt a dalokat.)

A két fesztiválzenekari próbálkozás között egy évet korrepetitorként a Budapesti Operettszínházban töltött. Jelentkezett két karmesterversenyre, a zágrábi Lovro von Matačić és a németországi Mahler versenyre, mivel azonban nincs az Európai Unióba érvényes útlevele, nem hívták meg. Ugyanezért kellett lemondania arról, hogy egy hasonló asszisztens posztot pályázzon meg a Londoni Szimfonikusoknál, reméli: majd jövőre. Most egy Zemlinsky-kottát böngész egy következő BFZ-koncertre készülve, de a Mozart-életműben is szeretne elmélyedni; az oeuvre hangszeres darabjaiban éppúgy, mint a vokálisokban. Boldogan vezényelné például az osztrák mester valamelyik operáját, akár csak koncertszerűen, de vonzza Haydn munkássága is, és meglepetésekkel teli felfedezőútra indult Carl Philipp Emanuel Bach alkotásaiban.

Nyáron még elkíséri a zenekart európai turnéjára, aztán törheti a fejét, mitévő legyen. Az biztos, hogy szakmai életrajza most már jóval többet ér, hiszen szerepelhet benne, hogy a Budapesti Fesztiválzenekarnál dolgozott. Velük megtanult szabadon és örömmel zenélni. ■

forrás: Gramofon-archív

Pinchas Steinberg Vass Andrásra bízta a főpróbát

A Budapesti Fesztiválzenekar honlapja:
www.bfz.hu

I. Nemzetközi Orgonafesztivál

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Június 25. vasárnap 19.30

A Stephansdom orgonistája ('69-'04)

Peter Planyavsky

Közreműködik: **Cantorey Wien**

Vezényel: **Johannes Ebenbauer**

Június 27. kedd 19.30

Crossover-kavalkád

Fassang László orgonaművész és vendégei

Philippe Lefebvre – orgona, **Dés András** – ütőhangszerek,

Bacsó Kristóf – szaxofon, **Palya Bea** – ének,

Szokolai „Dongó” Balázs – népi fúvós hangszerek

Június 28. szerda 19.30

Olivier Latry,
a Notre-Dame orgonistája

Közreműködik: **MÁV Szimfonikus Zenekar**

Vezényel: **Kovács László**

Június 30. péntek 19.30

A Notre-Dame orgonistái

Philippe Lefebvre és Olivier Latry

Közreműködik: **Herboly László, Kiss Gáspár** – ütőhangszerek

www.mupa.hu

Élmény! Minden tekintetben.

CONCERT & MEDIA Jegyek kaphatók a MÚPA jegypénztárában (tel.: 555-3300), a Concert & Media jegyirodáiban (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltjaiban, valamint az ismert jegypénztárakban. A MÚPA szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.
ISO 9001:2000

Médiapartner: **MEZZO** **metr**

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Könyvek

Holt lelkek

2007. február 2. péntek, 19.30h
Rahmanyinov: **Holtak szigete**
Sosztakovics: **I. Esz-dúr
gordonkaverseny, op. 107**
Janáček: **Taras Bulba**
Vezényel: Martin Turnovský
Közreműködik: Onczay Csaba - gordonka

A költő szerelme

2007. március 9. péntek, 19.30h
Ravel: **Nemes és érzelmes keringők**
Kurtág: **A megboldogult R.V. Truszova
üzenetei, op. 17**
Schumann: **III. Esz-dúr „Rajnai”
Szimfónia op. 97**
Vezényel: Hamar Zsolt
Közreműködik: Váradi Marianna - szoprán

Teremtés könyve

2007. április 14. szombat, 19.30h
Haydn: **A Teremtés – oratórium**
Vezényel: Hamar Zsolt
Közreműködik: Kertesi Ingrid,
Brickner Szabolcs, Kovács István,
Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás)

Peer Gynt

2007. május 11. péntek, 19.30h
Grieg: **Peer Gynt – I. szvit**
Sibelius: **d-moll hegedűverseny, op. 47**
Mendelssohn: **III. a-moll, „Skót”
Szimfónia, op. 56**
Vezényel: Tončí Bilič
Közreműködik: Szilvay Réka - hegedű

Bérleteink 2006. május 22-től kaphatók az ismert jegypénztárakban,
és megrendelhetők interneten a www.jegyelado.hu
és a www.pfz.hu weboldalon.

www.pfz.hu

A Pannon Filharmonikusok
koncertsorozata 2007. tavaszán
a Nemzeti Hangversenyteremben

Bérletek kaphatók a Cultur-Confort Jegyirodában (Budapest, VI. Paulay Ede utca 31.), a Művészetek Palotájában és a Concert és Média jegyirodáiban, valamint a nagyobb jegyirodáknál. Szólójegyek 2007. január 8-tól kaphatók a Művészetek Palotája és Concert és Média jegyirodáiban.

Bérleteikkel, jegyeikkel kapcsolatban forduljanak bizalommal a Pannon Filharmonikusok budapesti projektvezetőjéhez, Marton Gyulához a generaciokonzert@mevian.eu email címen, vagy a 1113 Bp. Kosztolányi D. tér 5. postacímen.

CONCERT
&
MEDIA

Művészetek
Palotája
Budapest

Pannon Filharmonikusok – Pécs, 7625 Király u. 19.
Tel.: 72/510-114, Fax: 72/213-513, Email: info@pfz.hu
Felelős kiadó: Borváth Zsolt

Zeneakadémia Nagyterem

Hárfaszéria 2006/2007

A HÁRFA

Világhírű hárfások hangversenysorozata

**Jana Boušková, Isabelle Moretti, Vigh Andrea
és a Budapesti Vonósok**

2006. november 12. (vasárnap) 19.30 óra – Jana Boušková

2006. december 21. (csütörtök) 19.30 óra – Vigh Andrea

2007. február 10. (szombat) 19.30 óra – Isabelle Moretti

VIII. Gödöllői Nemzetközi Hárfaesztivál

a Gödöllői Királyi Kastély dísztermében

2006. október 6. (péntek) 19 óra **Frédérique Cambreling** hárfaeстье

2006. október 7. (szombat) 19 óra **Vigh Andrea** hárfaeстье
közreműködik: Frédérique Cambreling

2006. október 14. (szombat) 19 óra **Anna Verkholantseva** hárfaeстье

2006. október 15. (vasárnap) 19 óra **Trió Hárfisszimó**
közreműködnek: Anna Verkholantseva, Vigh Andrea

Jegyek és bérletek vásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában (342-0179)

A hangversenysorozat főszponzora:

 Jakobi Koncert Kft.

jakobi.koncert@enternet.hu

www.forraskoncert.hu

A hangversenysorozat médiaszponzora:

NÉPSZABADSÁG
A tájékozottság magabiztossá tesz.

Kobayashi Ken-Ichiro és a Motorbike Odüsszeia

Ünnep előtt a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar

A Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar 2006/2007-es és azt követő évadja a centenárium jegyében telik, hiszen jövőre lesz éppen száz esztendeje annak, hogy Kossuth Ferenc kereskedelem- és iparügyi miniszter aláírta a rendeletet, amely engedélyezte a postás zenekar megalapítását.

◆ Várkonyi Tamás

Mint azt Ligeti András, az együttes zeneigazgatója elmondta, igyekeztek rendkívüli műgonddal összeállítani a következő, ünnepi évad koncertprogramjait, amelyek új fejezetet nyithatnak az együttes életében. A héretek között természetesen külön figyelmet érdemel a Jubileumi Bérlet, amely hat koncertet foglal magában. Ezeknek egyik részét a zeneigazgató, a másikat pedig a magyar közönség körében rendkívüli népszerűségnek örvendő Kobayashi Ken-Ichiro, a zenekar első vendégkarmestere dirigálja majd.

A teljes hazai koncertévad egyik legjelentősebb hangversenyének tartja a zeneigazgató azt a koncertet, amelyen a híres harsonaművész, Christian Lindberg játszik. Svédország prominens muzsikusa, vagy ahogy egyes körökben nevezik őt: „a” harsonást a világ első öt legjobbja közé –

Kobayashi Ken-Ichiro (a háttérben Jandó Jenő)

Louis Armstrong, Miles Davis és Dizzie Gillespie mellé – választotta az egyik rangos rézfúvós magazin, amikor összeállította a 20. század kiemelkedő rezeseinek listáját.

Lindberg húsz éve a BIS Records művésze (mintegy hetven CD-t készített), eddig nyolcvan versenyművet ajánlottak neki. A harsonázáson kívül vezényel, zenét szerez – többek közt a Chicagói Szimfonikus Zenekar felkérésére. Sportos egyéniség: minden évben részt vesz a Stockholm Maratonon, amit tavaly négy és egynegyed óra alatt teljesített. A koncerten – Magyarországon először – eljátssza a szintén svéd Jan Sandström különleges alkotását, a Motorbike Odyssey című opuszt, minden bizonnyal nem kis feltűnést keltve, hiszen hangszerével egy Harley Davidson hangját utánozva, motoros szerelésbe öltözve utazza be a dallamok „országútján” a Földet.

Szintén a Jubileumi Bérletben kap helyet az a hangverseny, amelynek vendégművésze a világhírű hegedűs, Dmitry Sitkovetsky. Elgar Magyarországon ritkán hallható hegedűversenyét adja elő az azerbajdzsáni születésű muzsikus, aki 1990 óta jelentős karmesteri karriert is befutott. „Hosszú évek erőfeszítései után a következő évadban két turné is részt vesz a zenekar” – jelentette be Ligeti András. Október végén nyolcnapos németországi körútra indulnak, 2007. januárjában pedig az Egyesült Államokba utaznak. E turné keretében húsz koncertből álló sorozatot adnak húsz különböző városban, főleg Florida államban. Ligeti András elmondta: „Külföldön olyan semleges közönség hallgat minket, amely valóban arra kíváncsi, hogy a vendégegyüttes milyen színvonalon játszik. Szakmai szempontból rendkívül erős doppingszer egy zenekar számára, hogy megmutathatja magát a világban, ezen kívül meggyőződésem, hogy sokat javít az együttes színvonalán, ha olyan extra megterheléseknek teszi ki magát, mint amilyen ez a tengerentúli turné is lesz”.

Széleseben fúj: Christian Lindberg, a Motorbike Odyssey harsonása

A Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar honlapja:

www.telekomzenekar.hu

Christian Lindberg honlapja:

www.tarodi.se/lindberg

Jubileumi bérlet

Nemzeti Hangversenyterem – 19.30 óra

2006. szeptember 29.

Mozart: Don Giovanni – koncertszerű előadás
Közreműködnek a Magyar Állami Operaház Stúdiójának művészei és a Magyar Állami Operaház Énekkara
Vezényel: **Ligeti András**

2006. október 10.

Beethoven: VI. szimfónia
Berlioz: Fantasztikus szimfónia
Vezényel: **Kobayashi Ken-Ichiro**

2006. december 20.

Wagner: Tannhäuser-nyitány
R. Strauss: Öt zenekari dal
Közreműködik: **Sümegi Eszter** (ének)
Schubert: Rosamunda-nyitány
Csajkovszkij: Diótörő-szvit
Vezényel: **Ligeti András**

2007. április 5.

David: Harsonaverseny
Jan Sandström: Motorbike Odyssey
Közreműködik: **Christian Lindberg** (harsona)
Sosztakovics: Jazz szvit No. 2.
Vezényel: **Ligeti András**

2007. május 16.

Berlioz: Rómeó és Júlia op.17 – dramatikus szimfónia
Közreműködik: **Meláth Andrea**, **Kóbor Tamás**,
Kovács István (ének) és a Nemzeti Énekkar
Vezényel: **Kobayashi Ken-Ichiro**

2007. június 13.

Elgar: Hegedűverseny
Közreműködik: **Dmitry Sitkovetsky** (hegedű)
Mahler: I. szimfónia
Vezényel: **Ligeti András**

Ligeti András

Kobayashi Ken-Ichiro

Christian Lindberg

Dmitry Sitkovetsky

Akadémiai bérlet

Zeneakadémia – 19.30 óra

2006. október 15.

Weber: Oberon-nyitány
Chopin: f-moll zongoraverseny
Közreműködik: **Ewa Kupiec** (zongora)
Brahms: IV. szimfónia
Vezényel: **Kobayashi Ken-Ichiro**

2006. október 29.

Brahms: Hegedűverseny
Bartók: Concerto
Közreműködik: **Nana Jashvili** (hegedű)
Vezényel: **Ligeti András**

2006. december 4.

Dukas: La Péri
Petitgirard: Les douze Gardiens du Temple
Franck: d-moll szimfónia
Vezényel: **Laurent Petitgirard**

2007. január 14.

Muszorgszkij: Egy éj a kopár hegyen
Bartók: III. zongoraverseny
Csajkovszkij: V. szimfónia
Közreműködik: **Paavali Jumppanen** (zongora)
Vezényel: **Ligeti András**

2007. március 23.

Budapesti Tavasi Fesztivál – Nemzeti Hangversenyterem
Verdi: Requiem
Közreműködnek énekes szólisták és a Magyar Rádió Énekkara
Vezényel: **Ligeti András**

2007. május 7.

Händel: Concerto grosso op.6 Nr.7
Schönberg: Versenymű vonósnégyesre és zenekarra
G.F. Händel op.6 Nr.7 Concerto grosso-ja alapján
Schumann: IV. szimfónia
Közreműködik: **Aurora String Quartet**
Vezényel: **Fürst János**

Ewa Kupiec

Nana Jashvili

Laurent Petitgirard

Fürst János

Zeneházi koncertek

Telekom Zeneház (péntekenként 19.30 órakor)

Benkó Dixieland Band 6 előadásos koncertje kicsiknek és nagyoknak a műfajban főszeretp játszó hangszerek bemutatásával.

Benkó Dixieland Band

További bérleteink: Klasszikusok hétvégén, Kamarabérlet, Manó bérlet.
Részletes programjainkról bővebb felvilágosítást kaphat:

Pinokkió bérlet

Négy varázslatos előadás 10-14 éveseknek
Thália Színházban (vasárnaponként 15.00 órakor)
Művészeti vezető és karmester: **Németh Pál**
Műsorvezető: **Iván Gábor**

2006. november 19.

Dittersdorf: A vidéki báró

2007. február 25.

Haydn: Az énekesnő

2007. április 29.

Mozart: A kairói lúd, avagy a rászédett vőlegény

2007. május 20.

Mozart: A színigazgató

Németh Pál

Iván Gábor

A zene megérint.

Új koncertterem – bővülő tevékenységi körök

A Miskolci Szimfonikus Zenekar és a Művészetek Háza

Gőzerővel folyik a miskolci Béke-mozi átalakítása. A multifunkcionális kulturális központ és koncertterem működtetése a tervek szerint a Miskolci Szimfonikus Zenekarra vár. Az intézmény igazgatóját, Sir Lászlót kérdeztük a részletekről.

⇨ Várkonyi Tamás

„A koncertterem hatszáz személyes lesz, ami a mi közönségbázisunk szempontjából már szűknek számít. Szerettük volna, ha nyolcszáz férőhelyre tervezik, de építészeti és telektulajdoni problémák miatt nem lehetett úgy bővíteni az épületet, ahogyan az számunkra ideális lett volna. Mégis nagy az örömünk, hiszen régi álmunk vált valóra” – mondja az igazgató. Az új koncertterem színpadnyílása tizenhat méteres lesz, így a szőlők elhelyezése megalkuvás nélkül alakítható az adott művekhez. Mindezt a kor követelményeinek megfelelő technikai eszközök – például hidraulikával működtethető pódiumrendszer, zongoralift – egészítik ki. Modern fény-, hang- és színpadtechnikát, hangfelvételekre is alkalmas berendezéseket is beszerelnek.

A Művészetek Házának működtetését a Miskolci Szimfonikus Zenekarra bízzák, ami mellett az szól, hogy az ő munkájuk adja a borsodi megyeszékhely zenei életének nyolcvan százalékát. Az együttes mondhatja magáénak azt a szellemi háttérrel és tapasztalattal, ami szükséges egy ilyen jellegű kulturális intézmény programjának megszervezéséhez. „Nem félek attól, hogy erőnkön felüli vállalkozásba fogtunk” – szögezi le Sir László. „A zenekar alapító okiratában a közgyűlés megváltoztatta az együttes kiegészítő tevékenységi köreit, így belekerültek olyan feladatok is, mint például a fesztiválrendezés, konferen-

ciák szervezése, civil szervezetek segítése. Ezen kívül a könnyűzene, a folklór és a tánc irányába is szeretnénk nyitni, valamint – a Miskolci Galériával kötött szakmai együttműködés keretében – a vizuális kultúrát is népszerűsíteni kívánjuk. Az épületben két olyan terem épül – 120 illetve 70 székkel –, amelyekben igényes filmeket vetítenek majd, de konferenciáknak és előadásoknak is helyet adhatnak.”

Ennek ellenére Kovács László csapata marad a „Malomban”, eddigi székházában – hiszen az infrastruktúra ott már adott –, de a jövőben szeretnék már a koncertet megelőző nap a helyszínen próbálni. Azért csupán a fellépést megelőző nap, mert reményeik szerint évi 200–250 rendezvényt fogad be a Művészetek Háza. Tekintettel arra, hogy a komplexum szíve a kiváló akusztikájú hangversenytér, mindenképpen azt szerették volna, hogy a zenekar irányításával, és ne vállalkozásban vagy profitorientált formában üzemeljen az épület, ami minden bizonnyal háttérbe szorítaná alapvető funkcióját.

„Nagyon vigyázunk rá, hogy valóban a művészetek otthona, és ne a tömegkultúra kiszolgálója legyen.” ■

A Miskolci Szimfonikus Zenekar honlapja:

www.mso.hu

Az új miskolci koncertterem és kulturális központ látványtervei

BUDAPEST ZONGORASZALON

A Budapest Zongoraszalonban a páratlan minőségű Bösendorfer zongorák mellett Schimmel, Yamaha, Kawai, Brodmann zongorákat és pianínókat, Kawai, Yamaha, Orla digitális pianínókat továbbá Content templomi orgonákat és a Neupert-műhely csembalóit kínáljuk.

Nálunk mindent kipróbálhat!

1067 Budapest, Csengery u. 45

Tel.: 374-0890 ■ Fax.: 374-0891

www.tuttohangszer.hu

A CSILLAGOK RANDEVÚJA FOLYTATÓDIK!
Filharmonia-Raiffeisen Mesterbérlet

2006. szeptember 27.

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

CITY OF BIRMINGHAM SYMPHONY ORCHESTRA
SAKARI ORAMO

Janine Jansen (hegedű)
Csajkovszkij, Brahms

2007. január 22.

Zeneakadémia

SAINT PAUL CHAMBER ORCHESTRA
ROBERTO ABBADO

Lars Vogt (zongora)

Ligeti Gy., Beethoven

2006. október 25.

Zeneakadémia

NEDERLANDS PHILHARMONISCH ORKEST AMSTERDAM
YAKOV KREIZBERG

Julia Fischer (hegedű)
Mendelssohn, Bruckner

2007. április 2.

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

COLLEGIUM VOCALE GENT
PHILIPPE HERREWEGHE

Christoph Prégardien (Evangelista),
 Konrad Jarnot (Jézus), Camilla Tilling,
 Ingeborg Danz, Jan Kobow, Peter Kooij (ének)

Bach: János-passió

2006. december 22.

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

BRUCKNER ORCHESTER LINZ
DENNIS RUSSEL DAVIES

Mozart Chor Linz, Christiane Oelze,
 Christa Ratzenböck, Kurt Azesberger,
 Georg Zeppenfeld (ének)

Händel: Messiás

2007. május 5.

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

NEW YORK PHILHARMONIC ORCHESTRA
LORIN MAAZEL

Dvořák, Brahms, Stravinsky, Ravel

Bérletek válthatók:

- Filharmonia Budapest Kft.
- Művészetek Palotája
- Zeneakadémia
- Nagymező utcai jegyiroda
- Rózsavölgyi Jegyiroda
- Ticket Express
- Free Ticket
- Kristóf Ticket Jegyiroda

Részletek:

www.filharmoniaabp.hu

A műsor- és szereplőváltoztatás jogát fenntartjuk!

Roland Digital Piano

DP-970

Roland®

Képviselet: **Roland East Europe Kft.** 2046 Törökbalint, DEPO Pf. 83. Tel.: 06 (23) 338-041, info@rolandee.hu, www.rolandee.hu

Märkabol: **Roland ZeneGALÉRIA** 1137 Budapest, Radnóti u. 9. Tel.: 06 (1) 239-9756, zenegaleria@rolandee.hu, www.zenegaleria.hu

ANTIK CSERESZNYE

A forma és funkció, valamint az innováció és inspiráció találkozása.

A DP-970 a digitális zongorák egyedülálló és stílusos megközelítése. A hangszer esetében találkozik a csúcsmínőségű Roland digitális zongorákra jellemző kiváló hangzás és a modern, stílusos design.

- 20 hangszín (köztük sztereó mintavett zongora);
- 88-billentyű, progresszív kalapácsmechanika
- Twin Piano mód: a billentyűzet két, azonos hangterjedelmű szekcióra osztható: nagy segítség a tanulásban
- kiváló minőségű, 2-hangszórós hangrendszer
- stílusos kivétel, világos cseresznye (LS), antik cseresznye (MC) és fekete (BK) színekben

Kiemelt bemutatókészlet és szakértelem:

- CORDIAL 3200 Gyöngyös, Kossuth u. 26. 06 37 300-700
- CSERMAK Hangszer 6720 Szeged, Jókai u. 4. 06 62 420-792
- MUSIC EXPRESS 2400 Dunaújváros, Semmelweis u. 1. 06 25 409-046
- POLIP Music 4400 Nyíregyháza, Bocskai u. 9. 06 42 400-145
- SENT ANNA Hangszer 4024 Debrecen, Szent Anna u. 39-41. 06 52 537-240
- TAJTI-Music 7831 Pellérd, Vasút u. 8/1. 06 72 587-020
- ZENEbutik 9021 Győr, Király u. 4. 06 96 314-697

BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR

Hallgasson ránk!

UNIVERSITAS BÉRLET

2006. október 8. Zeneakadémia
Csajkovszkij: b-moll zongoraverseny
Mendelssohn: Szentiváneji álom
Alexander Gavrylyuk - zongora,
a 2005. évi Rubinstein zongoraverseny
győztese
Narrátor: Mácsai Pál
Angelica Leánykar
Vezényel: Yoshikazu Fukumura (J)

2006. november 12.
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
Mahler: II. szimfónia
Gal James (ISR) - szoprán
Wiedemann Bernadett - alt
Nemzeti Énekkar
Honvéd Férfikar
Budapesti Akadémiai Kórustársaság
Vezényel: Hollerung Gábor

2006. december 17. Zeneakadémia
Brahms: Kettősverseny
R. Strauss: Aus Italien
Daniel Bron (RUS) - cselló
Oláh Vilmos - hegedű
Vezényel: Francesco La Vecchia (I)

PREMIER BÉRLET

2006. november 3. Zeneakadémia
Liszt: Les Préludes / Bartók: 3. zongoraverseny
Gyöngyösi: Kantáta 1956 emlékére- ősbemutató
Kócsis Zoltán - zongora
Angelica Leánykar, Honvéd Férfikar
Vezényel: Hollerung Gábor

2006. november 28. Zeneakadémia
BelcanPOP
Falusi Mariann és László Boldizsár opera-
musical- és jazz-estje
Honvéd Férfikar
Vezényel: Hollerung Gábor

2007. január 6. Zeneakadémia
Újévi meglepetés-koncert
Vezényel: Hollerung Gábor

2007. január 20.
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
Symphonia Hungarorum
Bernstein: Divertimento /Vajda: Változatok
Grofé: Grand Canyon szvit
Budapesti Akadémiai Kórustársaság
Budapesti Ifjúsági Kórus
Vezényel: Hollerung Gábor
A bérlet ára : 11300 Ft / 9200 Ft / 7900 Ft

A bérletek megvásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában,
valamint az ismert jegyirodáknál!

További információ:

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Kft.
Művészeti titkárság: Tel./Fax: 413-6365, E-Mail: info@bdz.hu

A hangversenyeket és a zenekar tevékenységét támogatják:
Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata,
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Nemzeti Kulturális Alapprogram, Fővárosi Önkormányzat Zenei Alapja

VOX HUMANA BÉRLET

2006. november 5. Zeneakadémia
Haydn: Evszakok
Budapesti Akadémiai Kórustársaság
Orfeo Zenekar
Vezényel: Hollerung Gábor

2007. február 4. Zeneakadémia
Verdi: Don Carlos
Budapesti Akadémiai Kórustársaság
Honvéd Férfikar
Vezényel: Hollerung Gábor

2007. március 4. Zeneakadémia
Händel: Saul
Budapesti Akadémiai Kórustársaság
Capella Savaria
Vezényel: Hollerung Gábor

2007. május 6.
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
Brahms: Német Requiem
Országos Egyesített Kórus
Vezényel: Hollerung Gábor
A bérlet ára : 12200 Ft / 10200 / 8100 Ft

2007. február 3.
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
Verdi: Don Carlos
Honvéd Férfikar
Budapesti Akadémiai Kórustársaság
Vezényel: Hollerung Gábor

2007. március 11.
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
Yoav Talmi: The Double Marriage of Figaro
Chopin: e-moll zongoraverseny No. 1.
Saint-Saens: Orgonaszimfónia
Érdi Tamás - zongora
Nagy László Adrián - orgona
Vezényel: Yoav Talmi (ISR)

2007. április 21. Zeneakadémia
Alexander Brott: Concordia
John Williams: Tubaverseny
Bruckner: IV. szimfónia
Szentpáli Roland - tuba
Vezényel: Boris Brott (CAN)

2007. május 20. Zeneakadémia
Vajda: Szent Péter meg a zsoldosok
Harlap: Brácsaverseny - ősbemutató
Csajkovszkij: V. szimfónia
Rivka Golani (GB) - brácsa
Honvéd Férfikar
Vezényel: Hollerung Gábor
A bérlet ára: 16100 Ft / 13300 Ft / 10500 Ft

www.bdz.hu

nka

PESTER LLOYD

MAGYAR HÍRLAP

Fotó: Merész Balázs

Hivatásos zenésznek menni nagyon kalandos vállalkozás

Találkozás Vashegyi György karmesterrel

Másfél évtizede alapította és mindmáig vezeti a Purcell Kórust és az Orfeo Zenekart, amelyekkel oratóriumbérletet hirdetett a következő évadra a Művészetek Palotájába. Sok éve rendszeresen koncertezik Eszterházában, hosszú ideje lobbizik egy régizenei központ felállításáért, saját internetes régizenei fóruma van. A 36 éves karmesterrel egykori alma materében, a Zeneakadémián beszélgettünk, ahol a kamarazene tanszék oktatója.

⇒ Aradi Péter

Gramofon: Azt olvastam valahol, hogy tulajdonképpen a Máté-passiónak köszönheti, hogy zenei pályára lépett. Hogyan történt ez pontosan?

Vashegyi György: A Marczibányi téri Kodály Zoltán Ének-Zenei Általános Iskolába jártam, ott ismerkedtem meg a zenével, ott kezdtem el hangszereket tanulni: Markovits Judithoz jártam furulyázni, ez volt az egyik fő hangszerem, de hegedültem is, és sok énekóránk volt – Katanics Máriától Thész Gabrielláig számos nagyszerű tanár foglalkozott velünk, akiktől rengeteg zenei inspirációt kaptam. Meg kell még említenem oboatanáromat, Varga Elemért, aki sajnos már meghalt, legendás tanár volt. Az általános iskola végétől az oboa lett a fő hangszerem, ám akkor még nem döntöttem véglegesen, hogy zenész akarok lenni, így átkerültem a budapesti piarista gimnáziumba, ott is érettségiztem 1988-ban. A gimnázium alatt szántam el magam arra, hogy mégis zenei pályára lépjek, és ebben valóban nagy szerepet játszott a Máté-passió. 15–16 éves koromban ismerkedtem meg a művel, és nagyon szerettem volna eldirigálni. Életem talán legnagyobb koncertélménye az a fenomenális Máté-passió előadás, amelyet 1987 nyarán Stuttgartban hallottam Helmut Rillinggel, a nyári Bach Akadémián, s amely „megpecsételte a sorsomat”. Felvételiztem a Zeneakadémia karmesterképző tanszakára – felvettek. Végül is harmincadik születésnapom előtt egy héttel volt alkalmam először elvezényelni a Máté-passiót, bár előtte már sokszor játszottam – elsősorban orgonáltam.

G.: Volt családi indíttatása is a zenéhez? Nyilván nem véletlen, hogy zenei általános iskolába iratták.

V. Gy.: Egyik ágon sincs hivatásos zenész a családban, bár mindkét nagyapám amatőrként magas színvonalon hegedült. Szerencsés véletlenek sorozatának mondhatom, hogy belőlem muzikus lett, én vagyok az első hivatásos zenész a családban. De a gyermekeimet inkább le fogom beszélni erről a pályáról.

G.: Miért?

V. Gy.: A zene csodálatos dolog, és rendkívül fontos, hogy minden ember életének része legyen, de hivatásos zenésznek menni nagyon kalandos vállalkozás, és csak annak érdemes ezt választani, aki nem tud enélkül élni, ráadásul eléggé harcos típus, és persze kellőképpen tehetséges is.

G.: A Zeneakadémián kiknél tanult?

V. Gy.: Lukács Ervin és Gál Tamás növendékeként diplomáztam 1993-ban. De a már említett Rilling után a meghatározó élmény az életemben 18 éves koromban történt, amikor is Gardinerrel találkozhattam: 18 és 21 éves koromban részt vehettem két mesterkurzusán. Tőle rengeteget lehetett tanulni: rendkívül színes, hihetetlenül nagy tudású, alapos, örületesen dinamikus és energikus személyiség. Legendásan nehéz ember, de én személy szerint nagyon sokat köszönhetek neki. Ahogy ő értelmezi a zenét, az számomra megvilágító erejű volt: sok zenét értettem meg rajta keresztül, ha az ízlésem nem is mindenben egyezik az övével. Zeneakadémista koromban – nagyjából a rendszerváltozás idején – a barokk zene interpretálásában nemzetközileg már elfogadottá vált a historikus előadásmód, itthon azonban még nem. Én sem szerettem a régi hangszereket (Bach miatt lettem zenész, de nem a historikusoknak köszönhettem Bachot!): az abszolút hallásom és a zenei ízlésem jó ideig berzenkedett a régi hangszerek ellen. Akkor adtam be a derekamat, amikor logikai úton beláttam, hogy erre a zenére ezek a hangszerek sokkal megfelelőbbek. A régizenei előadás voltaképpen egy nyelv. Azzal szoktam példálózni, hogy ha valaki el akarja mondani a Hamlet-monológot angolul, akkor két út áll előtte: vagy addig hallgatja Lawrence Olivier előadásában, amíg már minden lélegzetvételt és szusszanását fejből tudja, és fonetikus alapon bevágja ezt az interpretációt, vagy megtanul angolul. Ez utóbbi időigényesebb vállalkozás, viszont így érti is, amit mond, s ez vezet egy szuverénebb interpretáció lehetőségéhez, ráadásul ezt a tudást máskor, máshol is használhatja. Valahogy így van ez a régizenével is. Ha valaki beszéli ezt a nyelvet – amely persze különböző zeneszerzők esetében eléggé különböző lehet –, könnyebben megtalálja a kulcsot ennek a (nagyjából 1600 és 1800 közé tehető) időszaknak a zenéjéhez.

G.: Van mégis valami közös vonásuk, ami összeköti e korszak zeneszerzőit?

V. Gy.: Ezek a zeneszerzők gyakorlati emberek voltak: soha nem az utókornak komponáltak. A legnagyobbak is az akkori adott előadásnak írták a zenét, és – mindannyian más-más módon – hallatlanul fejlett zenekultúrában éltek: Monteverdi Velencéjétől Bach Lipcséjéig, Mozart

Forrás: Művészetek Palotája

Az Orfeo Zenekar és a Purcell Kórus a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem új orgonájának próbakoncertjén is fellépett

Bécséig vagy Haydn Eszterházáig. Eszterházát van szerencsém elég jól ismerni, mert a kilencvenes évek óta legalább negyven koncertet adtam ott. A kastély díszterme például, amelyben valószínűleg Haydn maga is zenélt, véleményem szerint szinte alkalmatlan „modern” hangszeres koncertekre, ezen instrumentumok zömét ugyanis nagy, száraz termekre fejlesztették ki, itt pedig kicsiny és visszhangos térről van szó. Márpedig a korhű előadásnak a hangszeren kívül az akusztika is nagyon fontos része. Nekünk megadott az a szerencse, hogy – tudomásom szerint – Haydn óta mi játszottunk először Haydn-szimfóniákat korabeli hangszereken a kastély dísztermében, 1999-ben. 2002 óta nyaranta néhány hétig ott dolgozunk, és az a célunk, hogy végigjátsszuk Joseph Haydn nagyjából első nyolcvan szimfóniáját, amelyekre azt lehet mondani, hogy Eszterházához kötődnek, és a magyar zenetörténet elemei részét képezik. Ugyancsak 2002-ben próbálkoztunk meg először azzal (úgy tudom, szintén elsőként a világon), hogy a Haydn-szimfóniákat az általa annak idején alkalmazott, egy mai átlagos kamarazenekarnak körülbelül a felét kitevő létszámmal – három első, két második hegedű, egy-egy brácsa, cselló és nagybőgő, valamint a szükséges fúvósok közreműködésével, billentyűs continuo nélkül – játszuk, ugyanabban a teremben, többé-kevésbé „korabeli”, bélhúros hangszereken. Magunk sem tudtuk, hogyan fog ez szólni – a Zeneakadémia nagytermében ki sem próbáltuk volna –, de öt perc alatt meggyőződünk róla, hogy ide ez való. (Frans Brüggem is ugyanezt mondta, amikor öt évvel később A 18. Század Zenekarával játszott ebben a teremben.) Hihetetlen egy-

ségbe forrnak össze a hangszerek, a terem és a mű. Egy modern hangszereken játszó kamarazenekar már túl hársányan szól ott, megkockáztatom, hogy még egy trombitás mű is. Nem véletlen, hogy a Haydn-szimfóniákban ritkán szerepel trombita – azokat is valószínűleg szabad téren játszották akkoriban.

G.: *Lehet-e arról valamit tudni, hogy a kastély építéskor akusztikai szempontokat is figyelembe vettek-e?*

V. Gy.: Erről pontos részleteket nem tudok, de biztos vagyok benne, hogy ez automatikusan benne volt egy magára valamit is adó építész gondolkodásában.

G.: *Amikor korabeli hangszerekről beszélünk, eredeti instrumentumokra, vagy azok kópiájára kell gondolnunk egy régi zenét játszó együttes esetében?*

V. Gy.: Hangszere válogatja. A fafúvósoknál másolatokról van szó, amelyeknek eredetijét múzeumokban őrzik. A korabeli hangszerek kópiáit építő mai szakemberek sokszor bizonyos változtatásokat eszközölnek a hangszereken, esetleg egybeolvasztják két különböző hangszertípus előnyeit. A vonós hangszereknél nagyon jók a fennmaradt eredetiek, de azok közül is igen sokat modernizáltak. A legjobb olasz hegedűk a Stradivarik és Guarnerik, ám ezek többségét is átépítették a romantika korában, így kevés az eredeti formájában megmaradt hangszer. Mi is belefogtunk egy hangszerépítési projektbe: kópiahegedűket építettünk a zenekar számára, nagyjából a 18. századi európai „standardnak” megfelelően. Van rá esély, hogy előbb-utóbb az egész zenekar alap vonós magja ugyan-

Vashegyi György: Szerencsésnek érzem magam, mert azzal foglalkozhatom, amit szeretek

annak a kiváló, rendkívül tehetséges, fiatal magyar hegedű-építőnek, az angliai tanulmányai után nemrég visszaköltözött Koós Viktornak a vonóskópiáin fog játszani, ami elősegíti az egységes hangzás megteremtését.

G.: Többször is szóba került már a zenekar: az Orfeo Zenekart még főiskolás korában, 1991-ben alapította, egy évvel a Purcell Kórus létrehozása után. Kiből és hogyan állt össze a két együttes?

V. Gy.: 1988 nyarán, a főiskola megkezdése előtt vettem részt Gardiner már említett kurzusán, s ősszel azzal az elhatározással kezdtem meg tanulmányaimat, hogy én is valami hasonlót szeretnék csinálni. Gardiner előbb alapította meg a Monteverdi Kórust és utána zenekarát: én is a kórossal kezdtem, de hamarosan kiderült, hogy szükség lesz egy „párra”, egy zenekarra is – így jött létre az Orfeo Zenekar, eredetileg „modern” hangszerekkel. Természetesen elsősorban a saját korosztályomból, jórészt főiskolás társaim közül válogattam a tagokat. Igazából fel sem mértük, mire vállalkozunk. A Purcell Kórusban ma három-négy olyan ember van, aki már ez első koncertünkön is énekelt, a többiek lassan kicserélődtek: van, akinek megváltozott az ízlése, van, aki külföldre költözött, és olyan is, aki abbahagyta a zenélést. Az angol minta alapján működnek az együttesek, stagione rendszerben. Mivel nincs fenntartónk, föl sem merülhetett a státuszos működés lehetősége, de igazából akkor sem szeretném ezt a formát, ha lenne rá pénz.

G.: Miért?

V. Gy.: Mert a szabadság jót tesz mindenkinek. Szerintem egy zenésznek csak növeli az értékét, ha szabadon oszthatja be az idejét. Azt hiszem, a röghöz kötöttség mindenkit gátol, és sokszor fásulttá teszi a zenekari kultúrát. A stagione rendszerben produkcióként kap felkérést a muzsikusz: ez a legjobb módszer arra, hogy az ember felelősségérzetét és koncentrációját ébren tartsa, mert így minden

alkalommal azért dolgozik, hogy legközelebb is munkát kapjon.

G.: Tehát nem feltétlenül ugyanazokat hívja minden alkalommal?

V. Gy.: Az alaptagokra nyilvánvalóan számítok, de nekik sem kötelező elvállalniuk egy produkciót, hiszen anyagilag nem versenyezhetünk egy nyugati zenekar felkérésével. Azt azért tudni kell, hogy Magyarországon az évi többmilliárdos komolyzenei költségvetésben egyetlen forint sincs nevesítve erre a repertoárra, vagyis az 1750 előtti zenére. Ez a probléma nagyon régóta megoldásért kiált, remélem, egyszer valóban megoldódik.

G.: Mi volna a megoldás?

V. Gy.: Egy régizene központ létrehozása, amely voltaképpen produkciós iroda lenne, és véleményem szerint meg kellene kapnia a nemzeti kulturális intézmény státusát. Külföldön számos hasonló példát találhatunk: itthon én évek óta beszélek erről, de még nem akadt kultúrpolitikus, aki igazán fontolóra vette volna.

G.: A két együttest most önmaga menedzseli?

V. Gy.: Igen, de vannak munkatársaim, akik ebben segítenek, és alkalmanként dolgozunk együtt külföldi vagy belföldi partnerekkel. Nemrégiben készült el a honlapunk, amelyen rengeteg anyagot lehet találni rólunk. Óriási munka volt összegyűjteni akár csak a repertoárt is, amely több mint 400 címet tartalmaz – közülük csak egy-egy a Máté-passió, vagy a Don Giovanni. Számunkra is roppant érdekes volt katalogizálni, dokumentálni, hogy mit csinálunk. Rengeteg szöveggönyvet le lehet tölteni a honlapunkról – művek eredeti szövegét és az elmúlt másfél évtizedben általam készített magyar fordításukat. Angolból, németből, franciából és olaszból szoktam fordítani – ezeket a nyelveket mind a zene miatt tanultam meg. Sok letölthető zene is van az orfeo.hu-n – koncertfelvételek részletei –, és még sokkal több lesz.

G.: Nem zárkózik be teljesen a régi zenébe, gyakran vezényel más repertoárt is.

V. Gy.: Igazán szerencsésnek érzem magam, mert azzal foglalkozhatom, amit szeretek, ráadásul semmilyen intézménytől nem függök, a diplomám megszerzése óta szabadúszó zenész vagyok. Amikor csak hívnak, nagy örömmel dolgozom modern hangszeres zenekarokkal. Az Operaházban is elég sokat dirigáltam Mozart-operákat, most már egy-két Verdit is – Don Carlost, A trubadúrt –, sőt kortárs operát is: Gyöngyösi Levente barátom Gólyakalifáját. Úgyhogy nagyon sok minden érdekel. Számomra az a fontos, hogy a jó zenét minél több emberhez eljuttassam. ■

Vashegyi György és együtteseinek honlapja:
www.orfeo.hu

GRAMOFON

ZENEKRITIKAI MŰHELY

- mértékadó
- megbízható
- objektív
- klasszikus, jazz és világzene

A Gramofon Zenekritikai Műhely célja, hogy felidézze és modern eszközökkel folytassa a magyar zenekritikairás – többek között Csáth Géza, Tóth Aladár, Péterfi István nevével fémjelzett – régi, szép hagyományait. A 2006 januárjában alapított, havonta nyolc-tíz koncertkritikát publikáló műhely szeretné visszacserezni a zenekritika megbecsültségét a magyar sajtóban.

A Gramofon Zenekritikai Műhely tagjai: Albert Mária, Bércesi Barbara, H. Magyar Kornél, Molnár Szabolcs, Retkes Attila és Várkonyi Tamás.

A koncertkritikák a HVG Online (www.hvg.hu) Kultúra rovatában olvashatók.

hvg.hu

**TISZTELET KURTÁG GYÖRGYNEK
ÖSSZEÁLLÍTOTTA: MOLDOVÁN DOMOKOS**

Rózsavölgyi és Társa Kiadó, 2006., 288 oldal

Találó a cím: valóban a tiszteletadás gesztusaként értékelhető a 288 oldal terjedelmű kötet megálmodása és kivitelezése. Másodközlésként jelent meg benne Varga Bálint András korszakos jelentőségű könyvének (3 kérdés 82 zeneszerző – Zeneműkiadó, 1986) Kurtág-fejezete. Balázs István, Farkas Zoltán és Halász Péter több elemző írása, két beszélgetés (az egyik Kurtágról, a másik Kurtággal – ez utóbbi itt jelent meg először magyar nyelven) – továbbá egy becses olvasnivaló, mely folyóiratban könnyen elkerülhette az érdeklődő figyelmét: Kurtág 1993 nyarán, Münchenben tartott beszéde Ligeti Györgyről. Függeléként Halász Péter rendszerező munkáit tartalmazza a kötet: Kurtág műveinek jegyzékét és diszkográfiáját, valamint rövid curriculum vitae-jét. Az összeállítás gondosan feltünteti a gazdag képanyag forrásjegyzékét (adós marad a képek datálásával, s néha hiányos a szereplők nevének feltüntetése). A szöveggondozás (szerkesztő) hiánya kiváltképp abban mutatkozik meg, hogy sok a kizárólag idegen nyelven olvasható, hosszabb-rövidebb (néha kulcsfontosságú) idézet; márpedig a változatlan utánközlések megcélzott-potenciális olvasóközönsége méltán igényelné magyar fordításukat.

„What is the word?” Kurtág Beckett-recitációjának címével közelíthetünk leginkább a kötet tartalmi problematikájához, ugyanis a szerzők szándéka ellenére épp a szavak eltávolító hatásával szembesülünk. Mert a kompozíciók értel-

mezéséhez gyakran a szöveget segítségül hívó elemzések, s az analógiákkal már-már filozófiai távlatot nyitó értekezések egyaránt azok számára jelenthetnek csak fogódzót a Kurtág-művek értő befogadásához, akik többé-kevésbé járatosak az életműben. Ily módon az igényes szakirodalom szűk olvasórétegéhez szól – tehát az „avatatlan” vélhetően csatlódottan forgatja. Maradnak neki a képek, s a kétes hasznú tanulság: a zenehallgatás semmivel sem pótolható, a zeneértésért meg kell küzdeni.

A bennfentes is elszomorodhat, amikor, végigolvasva a könyvet, olyan „valódikat” olvas, melyek ismételtése nem vezet közelebb az „igazhoz.” A szavak aprópénzére váltva sérül az igazsága például Kurtág szaggatott beszédmódjának. Aki ismeri, érzi – s idővel megpróbálhatja szavakba önteni – ama felismerést, miszerint Kurtágnál mindennek dramaturgiai jelentősége van, így a dadogó, adekvát megfogalmazást kereső kifejezés nem más, mint recitativo a kinyilatkoztatás-értékű áriához, prelúdi-um a gyémántszikrázású fűgához. Elhallgatásai is a szünet kétféle funkciójára utalnak, s a hezitálást követő újbóli nekiindulások az új formarész vagy artikulációs iv kezdetének megkülönböztetett fontosságát képezik le.

A zeneszerző vallomások megnyilatkozásai egyértelmű bizonyítékai annak, hogy mondanója sohasem betű szerint értendő, hanem a felszín alatt a megannyi réteggel elfedett lényeg felé kell irányítani figyelmünket. A figyelem minősége, ami bármilyen műalkotás befogadásának hasznára lehet, alapkövetelmény Kurtág művészetéhez – egyes darabok hallgatásakor csakúgy, mint az oeuvre bármekkora szeletével való foglalkozáskor.

Fittler Katalin

**MAX BECKER-STEFAN SCHICKHAUS:
WOLFGANG AMADEUS MOZART**

Kossuth Kiadó, 2006., 160 oldal

A belső címlap kiegészíti a címet: „élete és műve”. Továbbblopva megtudjuk, hogy a fordítás Bánki Dezsőtől származik – s azt is, hogy a magyar nyelvű kötetnek van szerkesztője. Az eredeti a Chronik Verlag (Gütersloh/München) hírnevét rontja tavaly óta – a magyar verzió pedig azt példázza, hogy hihetetlen dolgok is megtörténhetnek a magyar könyvkiadásban. A „cipőt a cipőboltból” gyakran megmosolyogtató bölcsességet sírjuk vissza: azt az időt, amikor felelősségteljes döntés előzte meg a kiadást. Szaklektor, szakfordító, különböző szerkesztők – köztük olyan is, aki túl azon, hogy ritkítja a sajtóhibákat, érti is, amit olvas.

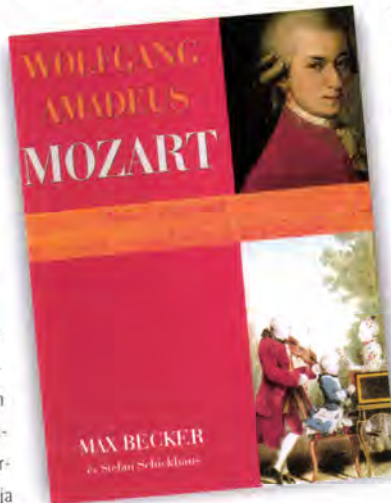
A manapság divatos, mutatós borító képeskönyvként végiglapozásra érdemes belsőt takar. Ám ami a betűből összeálló tartalmat illeti... az állatorvosi egyetem demonstrációs ló-képéhez hasonlatos. Már az eredetiben is vannak hibák, ám azokon messze túlesz a fordítás. A tartalmi tagolás, az anyag elrendezésmódja csak papíron állja meg a helyét; a kirészletezett, kevésbé jelentős és az alig megemlített remekművek rangját, értékét, súlyát aligha

sejtheti meg a gyanútlan olvasó. Legjobban még az jár, aki (otthonos lévén Mozart „életében és művében”) rendelkezik annyi német nyelvismerettel, hogy megpróbálja kikövetkeztetni a félrefordítások/ferdítések eredetijét (ugyanis addig sem dühöng). Hibákban nincs hiány, és sovány vigasz, hogy némelyik felismerése, helyesbítése a zenei ismeretekkel nem bírának sikerlélményt adhat.

Vélhetően fordítói félreolvasásból, illetve félreírásból származik az az információ, hogy a vonósnégyes „két hegedűre, brácsára és csembalóra” készül (106. oldal); az olyan kifejezések, mint „öselőadás” (88.), „hangverseny két zongorára K. 365” (34.) azt sejteti, hogy a fordító nemigen olvas magyar nyelvű sajtótermékeket. Kifica-modott humor kell a „természetes kürt” és a „dugaszott kürt” (110.) olvasásához, s ahhoz is, hogy Mozart-idézetként értesüljünk arról, hogy Konstanzénak „egész szépsége két kis fekete szempár és a sudár termet” (105.). A „glosszárium” címszó-magyarázata még tragikusabb; rossz belegondolni, hogy előfordulhat: valaki (szülő) azért veszi meg, hogy ebből játszva tanulhasson a gyerek... Elbizonytalanodom: a gyorsabban-egyszerűbben, más módokon beszerezhető információk tényerése idején óvatosságot,

előzetes tájékozódást kell javasolni annak, aki mindezidáig hitt a leírtaknak. Hová jutottunk?!

Fittler Katalin

STEPHEN HELLER: ZONGORAMŰVEK

Prunyi Ilona – zongora

GOLDMARK KÁROLY ÖSSZES ZONGORAMŰVE I.

Hlavacsek Tihamér – zongora

JELMAGYARÁZAT:

- Remekmű
- Nagyon jó
- Átlagos
- Elfogadható
- Gyenge
- Hallgathatatlan

Még mindig vannak feltérképezésre váró „fehér foltok” az egyébként is szinte áttekinthetetlenül gazdag zongorairodalomban – erre ébreszt rá a Hungaroton Classic két világpremier-felvétele.

Korunkban sajátos az érdeklődés dialektikája: egyfelől mindig ugyanazt akarjuk hallani (a jól ismert, más-más interpretációban), másfelől a ritkaságok iránti figyelem is számottevő. Igaz, ami ritkaságszámba megy (vagyis, amit korábban a feladás homálya rejtett), egyaránt lehet méltán vagy méltatlanul a játszottság perifériájára sodródott kompozíció. A „mindig mást” igényének kielégítését célzó régi újdonságok (számunkra: új régiségek) hangzó életre keltett darbjainak köszönhetően néha már-már egyes korszakok, területek, műfajok irodalmának újraértékelése tűnik szükségesnek. Az írott ismereteket kiegészítő hangfelvételeknek (s a hangfelvételek kísérőszövegének) köszönhetően több-dimenzióssá válik a rekonstrukciónk.

Muzsikusk-generációk nőhetnek fel például Heller István (Stephen Heller) nevének ismerete nélkül, s Goldmark Károly zenéjét sem elsősorban a zongoristák tartották számon. Ismeretlen „elemet” behelyezni, visszahelyezni az ismert-kedvelt kompozíciók közé: kockázatos vállalkozás. Méltán neves előadó akár értékükön felül tolmácsolhatja a darabokat – ám továbbra is elsikkadhat a figyelem, ha a zongorista nem bizonyulna önmagában is érdeklődést kiváltónak.

És még valami: olyan kompozíciók esetében, amelyeknek nincs előadói hagyománya, hatványozottan szükséges az interpretátor stílusismerete; hiszen a hallgató nem tehet mást, mint hogy rá hagyatkozik...

Prunyi Ilona kétségkívül járatos a 19. századi zongoramuzsikában, számos magyar kompozíciót az ő tolmácsolásában ismerhettünk meg hangfelvételtől. Így tehát fenntartás nélkül hihetünk játéknak. Heller valószínűleg már életében is ismertebb volt Európa-szerte, mint hazánkban. Az egyetemes zenei történet korabeli vezető személyiségeivel való kapcsolata kétségkívül érződik stílusán. Mégis, semmiképp sem vádolható epigonizmussal; inspirációi megannyi értékes életmű ismeretéről tanúskodnak. Zongoraműveinek nagy része szalonzeneként jellemezhető; ám érződik rajtuk, hogy szerzőjük zongoristaként (előadóművészként) kezdte zenei pályát. Zongorában gondolkodik, vélhetően mindig kézreálló, amit papírra vetett. É művek számára ideális előadó Prunyi Ilona, aki megannyiszor bizonyította (koncerteken

és hangfelvételeken egyaránt), hogy nem ismer-lehetetlen. Oly magától értetődő biztonsággal és megformáltsággal játssza Heller műveit, hogy kizárólag hálát érezhetünk ismeretterjesztő repertoár-bővítéséért. És mivel a „nagyok” életművének ismeretében találkozott a Heller-darabokkal, nemcsak (zenei) anyanyelvi biztonsággal olvassa kottájukat, hanem ingyenként csemegezi azokat a fordulatokat, karaktereket, ahol „áthallást” sejtet. Így a hallgató is otthonosan érzi magát a 19. századi komponista művészi világában. Mivel Heller huszonöt éves korától haláláig, fél évszázadon keresztül Párizsban élt, vélhetően a francia közönség olyasmit is kihallhat műveiből, ami rejtve marad a magyarok számára. A magyar-francia zeneszerző polonézi, impromptu-i, balladái, barcarolái már műfajválasztásukkal sejtetik a Chopin-hatást – így tehát a Chopin-zene rajongóinak érdeklődésére is számot tarthatnak.

Míg a zeneszerző Heller neve muzsikusk körökben is ismeretlen, Goldmark esetében az jelent újdonságot, hogy zongoraműveket is írt. Az ő magyarságát, szülőföldje iránti érzelmeit már életében megkérdőjelezte a jobboldali sajtó – zongoradarbjai némelyikét viszont afféle szándékolatlan válasznak érezhetjük. A Magyar ábránd magyarsága jellegzetesen 19. századi hangvételű – ugyanakkor karakterdarabjai alapján korántsem vádolhatjuk provincializmussal. Ha Hellernél a zongorista-indíttatást éreztük erősnek, Goldmark esetében a széleskörű stílári tájékozottság szembeötlő. A zsánerdarabok intonációs köre nemzetközileg érthető, az egyetlen hangulatot-karaktert kiteljesítő tételek pregnánsak, akár program-cím nélkül is láttató erejűek. A felvétel címdoldalának tanúsága szerint összkiadás készül Goldmark zongoraműveiből; az egész ismeretében alkothatunk majd reális képet a komponista zongoradarbjairól. Amit eddig hallhatunk: izelítő, Hlavacsek Tihamér kiváló előadásában. A már fiatalon elismerésre méltó sikereket arató művész a zenei történet több korszakában való jártasság birtokában közelített e sajátos zenei kisvilághoz. Kellő érzékenységgel tájékozódik az árnyalatok világában, finom érzéssel fedezi fel a kisformákon belül a kitárulkozó gesztusok lehetőségét. Méltó kezekbe került tehát ez a tervezett összkiadás.

Fittler Katalin

Hungaroton Classic
HCD 32400 (Heller)
Hungaroton Classic
HCD 32387 (Goldmark)

VERDI: REQUIEM

Eva Mei, Bernarda Fink, Michael Schade, Ildebrando d'Arcangelo
Arnold Schönberg Kórus,
Bécsi Filharmonikus Zenekar
Vezényel: Nikolaus Harnoncourt

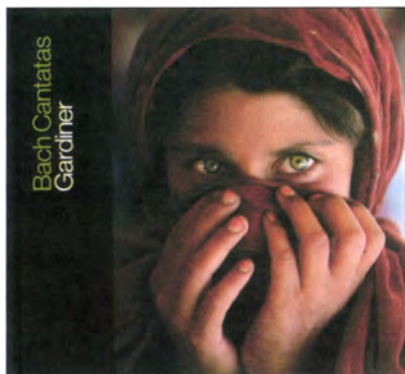
Mint annyiszor, Nikolaus Harnoncourt ezúttal is a kiismerhetetlen remekművek közé sorol egy olyan kompozíciót, amelynek alapos ismeretéről még a nagyközönség is meg van győződve. Bartók Divertimentója, Bruckner V. szimfóniája és számos más alkotás mellett Verdi Requiemje is új fényben ragyog fel a 2004. december 7-ei, Musikverein-beli koncert live-felvételén. Részben mást hallunk, mint amit megszoktunk – részben pedig másképp halljuk a megannyi hangfelvételen rögzített művet.

Az informatív kísérőszöveg ezúttal nemcsak a kompozíció megismeréséhez nyújt hasznos tudnivalókat, hanem külön fejezetet olvashatnak az „Aufführungspraxis” iránt érdeklődők, amelyből tényszerűen kiderülnek Harnoncourt speciális módosításai (pl. tuba helyett basszus-harsona alkalmazása). Azonban minden tudnivaló csak „kórités” a lényeghez, a két korongon rögzített interpretációhoz. Ez a – látszólag gyakorlati okokra visszavezethető – tagolás Verdinek egyúttal arra a szándékára is rimel, hogy a Dies irae-t (melyet a liturgiában az evangélium és a prédikáció követ) ténylegesen hosszabb szünet kövesse. Az Erwin Ortner által vezetett Arnold Schönberg Kórus, a Bécsi Filharmonikus Zenekar, s a szólis-

ták elhithető erővel keltik hangzó életre a monumentális alkotást – ha valamivel, akkor a Dies irae-ben a Rex tremendae „Salva me” fordulatának érzéki szépségével marad adósunk e megszólaltatás. Az interpretáció hallatán aktualitását veszti a megannyi vélekedés azzal kapcsolatban, hogy mennyire „operaszzerű” e kompozíció. Imák sorozatát halljuk – olyan őszinte meggyőződéssel, miként némely hatásos operajelenetben fohászodik hős vagy néptömeg –, s ezáltal tartalmilag is indokolt, hogy a bensőséges dinamikából történik az építkezés, nem pedig a harsány alaptónusba ágyazódik néha – s főképp nem meglepő effektusként – halk szakasz. Éppen ezért elementáris hatásúak a dinamikai csúcspontok. A dinamikai differenciáltság részben annak következménye, hogy Harnoncourt – a Verdi-összkiadás alapján – realizálja a kis létszámú kórus tagjainak énekére vonatkozó szerzői előírásokat. Minden, ami megszólal, eleven, plasztikus, folyamatba ágyazódó. Szívhez szólóan szép.

Fittler Katalin

Sony-BMG
 SACD 82876 61244 2

BACH KANTÁTA-ZARÁNDOKLAT – 8. (BRÉMA/SANTIAGO DE COMPOSTELA)

The Monteverdi Choir,
The English Baroque Soloists
Karmester: John Eliot Gardiner

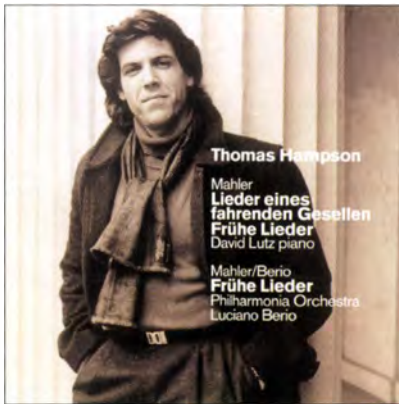
Mint az közismert, Sir John Eliot Gardiner 2000-ben páratlanul nagyszabású akciót szervezett együtteseivel Johann Sebastian Bach halálának 250. évfordulójára: egy éven keresztül minden héten előadták Európa legkülönbözőbb pontjain és végül New Yorkban Bach arra a vasárnapra, illetve ünnepre írt kantátáit.

A hangversenykörút-zarándoklathoz természetesen rögzest CD-sorozat is kapcsolódott, amely elvileg a zarándoklat eseményeit volt hivatott rögzíteni. Gyakorlatilag – valószínűleg az idő szorítása miatt – nagy részben korábbi, még Angliában készült felvételeket adtak közre a vállalkozás logója alatt – sokan kritizálták is őket ezért. Most azonban, több mint öt évvel a nagy esemény után valódi pillanatképeket dobott piacra a Gardiner-produkciók kiadására alapított Monteverdi Productions/Soli Deo Gloria lemezcég. Sőt, az élő koncertfelvételek mellett (Bréma, 2000. szeptember 28. és Santiago de Compostela, 2000. október 7.) a mester „zarándoklat-naplójából” is olvashatunk az adott két vasárnaphoz tartozó részleteket. A művek ismertetése és a vállalkozás nehézségeinek bemutatása mellett találunk személyesnek is nevezhető visszaemlékezéseket, mint például az egyik koncert utáni baráti beszélgetés leírását. Miért éppen most jelentek meg ezek a felvételek? Bár a vállalkozás minden kétséget kizáróan egye-

dülálló, mégis, hány bört lehet még lehúzni róla? Egészen addig jogosnak tarthatjuk kétélyeinket és gyanúinkat, amíg meg nem hallgatjuk a felvételeket. Akkor ugyanis megszűnik a külvilág, csak az emberi lét kérdései maradnak, Bach kantátái. Gardiner előadása lelkesítően szép és lebilincselően tökéletes benyomást kelt. S bár a brit karmester képes a kantáták felépítését és lélektani lefolyását is érzékelhetővé tenni, előadásának pusztá meghallgatása is beavatásként hat. Nem is gondolhatunk mást, mint hogy ilyenek Bach tempói és karakterei, s fel sem merül a kérdés, hogy mi mennyire korhű. Lenyűgöző a Monteverdi Kórus egységes hangszíne – noha tudjuk, hogy a 18. században nem ez volt az ideál. A szólisták teljesítménye ingadozóbb, olykor mégis különösen drámai, sőt érzéki pillanatokat teremtenek. Szinte makulátlanul játszik a zenekar, a két CD-n rögzített, összesen nyolc kantátában, s a tagok – úgy tűnik –, nem küszködnek a régi hangszeresek rakoncátlanokodásával. Szólistikusan játszanak, előadásukban a zenei szövet minden alkotórésze jól hallható, a produkciót mégis mindig tágas tér veszi körül.

Katona Márta

Soli Deo Gloria – Karsay és Társa
 SDG 104

MAHLER-BERIO: DALOK

Thomas Hampson – bariton, David Lutz – zongora, Philharmonia Orchestra, Karmester: Luciano Berio

Thomas Hampsonról, a világ legünnepeltebb baritonistájáról nem épp a mélység jut eszünkbe. Mondják őt lusta tenornak is, aki ugyan gondtalan magassága mellett felhangdús középregistert mondhat magáénak, azonban kis c körül egyszerű – tenorosan – fogy el a matéria. Hampson

mélysége tehát nem a menzúrát jelenti, inkább egy másik M-et: Mahlert. A vegytisztán közép-európai szerző dalaival Bernstein ismertette meg – e marketingszöveget csak akkor venném be, ha Hampson nem Fischer-Dieskau-lemezeken nőtt volna fel. De mindegy is: több kiadónál, jó néhány dalestjén, sokadszor éneklí Gustav Mahler ciklusait az amerikai művész, akinek e friss kiadánya épp tizennégy esztendeje készült.

Huszonegy kompozíció a lemezen, de 22 track: csak azt érteném, miért hallható kétszer az Erinnerung című Leander-megzenésítés? Leginkább a Brentano-féle Csodakürt-gyűjtemény szövegeire készültek a dalok – ám „a nagy tucat”, a pompás, szimfonikus zenekarra hangszerelt sorozat nincs itt. Van viszont tizenegy, csaknem új színezet, hisz a nemrég elhunyt zeneszerző, Luciano Berio meghangszerelte a zongoraletétben maradt dalokat. Ha szimultán hallgatjuk Berio verzióját, mondjuk, Széll György Csodakürt-etalonjával, hamar kiütközik, hogy Mahler szelleme nem az olasz komponistába lélekvándorolt tovább. Persze kérdés, mi az alkotóművész dolga 1986-ban: rég holt szerzőt imitálni, vagy a XX. század végét plusz saját szubjektumát el nem hazudni? Mindenesetre igen gyakorlatias koncertdarab ez: dobol, ahol ütni kell, harangoz, hárfáz,

csattog – tán túl sok effektet is zsúfol Berio az átiratba, csakúgy, mint az ugyancsak az ő nevéhez fűződő, új Turandot-befejezésben. Hampson pártoszos hangvételéhez jól illik a Philharmonia Zenekar dús szövege, de az énekes mégis „pörén”, a zongora mellett teljesít a legmagasabb színvonalon. A Vándorlegény-dalciklus és néhány korai Mahler-opus csendül fel így, David Lutz kíséretével. Általában összefogottabb tempó divik a fekete hangszer öblében állva, ám Hampson kirívón szedált, már-már a darabosságig széthulló előadása az álomkba- emlékekbe révedő szerzőt jeleníti meg. Inkább Mahler-énekés ez, semmint Mahler-darabok zenei evidencia szerinti megszólaltatása. Természetesen azt tesz a hangjával, amit akar: törésmentes falzettátmenetek, imponáló dikció, harsogó forték, – csupán a belcántóval marad néha adós. Hampson az agogikák, a pe-tárdák csodálnivaló művésze is, akinek kisujjában van a megtanulható Mahler, s aki csak azt bánhatja szerfelett, hogy sem alpesi jódlhangulat, sem monarchikus katonazene nem fűszerezte anyatejét. Így kunszt igazán mélynek lenni.

Ókóvác Szilveszter

Warner Classics
9031-74002-2

GUSTAV MAHLER: VII. SZIMFÓNIA

Staatskapelle Berlin Karmester: Daniel Barenboim

Nehezen lehetne felróni Barenboimnak, hogy a 7. szimfónia első tétele után úgy érezzük, véget ért a kompozíció. Az előadások kilencven százalékában ezt tapasztaljuk. A következő három tételt egy újabb szimfóniának halljuk, majd sajátos függelékként érzékeljük a zárótétel gigászi harsogását, melyet beképzelt tudálékossággal a befejezés megoldatlanságának szokás tartani. A 7. szimfóniával kapcsolatos tapasztalataim alapján az első tétel tekintetében Barenboim az átlaghoz tartozik, viszont meglepődésre ad okot a zárótétel, melyet csak a kiválasztott keveseknek sikerül elfogadatni. Úgy tűnik, hogy Barenboim ezúttal besurrant a kevesek közé, s ez számomra elég ahhoz, hogy a többnyire átlagosnak ható előadást eggyel magasabbra értékeljem. Visszatérve az első tételhez, nehéz lenne azt állítani, hogy Barenboim semmit sem tesz azért, hogy érdekessé tegye magát. Meglehetősen szapora tempókat kér, ez nemegyszer komikus, de legalábbis hebrencs hatást kelt. A visszafogott tempójú szakaszokban aztán érzélgőre vált. A gyorsabb tempók miatt ügyel arra, hogy ne kenődjenek egybe a szólamok, s ezt ugyanúgy éri el, mint Bach-zongorázásában: kíméletlenül ítél szólamok felett, míg egyiket érzékenyen kiemeli, a másikat érzéketlenül elnyomja. Nagyon fontos és jelentéktelen szólamokra bontja a zenei anyagot,

ebben a hierarchiában csak égbekiáltó különbségek vannak. Finom, bármelyik pillanatban átfordulni képes alárendelési viszonyokkal nem találkozunk. Így persze kevesebb zenei és intellektuális probléma vehető fel, a megoldások is kézenfekvően adódnak, a tétel végére nem marad elvarratlan szál, nincs hiányérzet, a világ teljes. E teljességhez már csak a reflektálatlan öröm, a boldogság érzésének világgá kürtölése hiányzik, amit az ötödik tételben Barenboim ellenállhatatlanul meg is tesz. Nehéz megmondani, hogy mitől lesz ez a finálé oly hamvasan őszinte, álnaivitástól mentes, kifelé szóló, mégsem harsány ünnep. Az operatapasztalatra, Wagnerre, a Nürnbergi mesterdalnokokra való hivatkozás kézenfekvőnek látszik, de mindez akár az ellenkező hatást is garantálhatná. Mert ha már opera, akkor a két Nachtmusikban ez evidensebben mutatható ki. Itt a szellősebb tagolás, a visszafogottabb tempók, az emlékeztető motívumok dramatikáló kezelése, a karikírozásba forduló karakterizálás világosan jelzi a színházi ember munkáját. A részletmegoldások miatt ennek a felvételnek biztos helye van egy majdani összehasonlító elemzésben.

Molnár Szabolcs

Warner Classics
2564-62963-2

**BEETHOVEN:
ZONGORASZONÁTÁK - 2.**

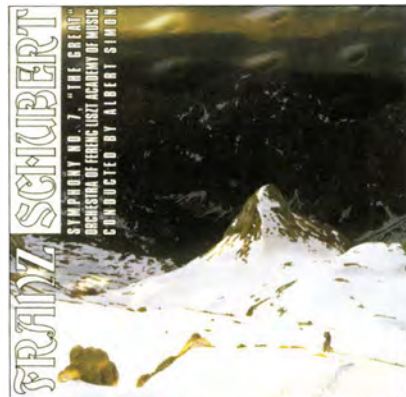
Schiff András – zongora

A zongoramuzsika kedvelői – a magyarok mindenképp – leginkább Schubert-műveket szeretnek hallgatni Schiff András tolmácsolásában. Ő is „Mozart- és Schubert-alkatú zenésznek” tartja önmagát. Szerencsére nem tartozik a specializálódók közé, repertoárja több évszázad értékes alkotásait öleli fel. Ráadásul többféle márkájú (modern) hangszeren szólaltatja meg ezeket – ékes bizonyosságát adva annak, hogy választékos-differenciált billentéskultúra birtokában még az autentikus előadásmód hívei sem találhatnak fanyalognivalót a „történetetlen” hangszerválasztásban. A Zürichi Tonhalle 2004. november 28-ai koncertjét megőrkítő felvételen a pescarai Angelo Fabbrini hangszerlein csendül fel az op. 10 jelzésű sorozat és az op. 13-as c-moll szonáta. Schiff Andrásról korántsem üres rajongás azt állítani, hogy „mindent tud a zenéről” – mégis, interpretációit nem eme tudás avatja élménnyé. Játékán mindig érződik az, hogy életre szólóan magáévá tette Végh Sándor felfogását, megkülönböztetve technikát és mechanikát. Az utóbbihoz sorolja mindazt, amit hétköznapi értelemben technikának nevezünk, e meghatározást pedig annak a magasabb rendű képességnek tartva fenn, melynek birtokában az előadó maradéktalanul meg tudja valósítani elképzeléseit. Schiff magától értődően zongorázik, szinte eggyé válva mindenkor hangszerével, engedve, hogy áthassa egész lényét a zene. Úgy hozza létre a hangzást, hogy közben már ő maga is gyönyörködhet az általa létrehozott akusztikai szépségben. Ha a mű (tétel vagy részlet) hangos és feszültséget hordoz, akkor sem erőlködve szólaltatja meg. A megrázó pillanatokban is a szó legnemesebb értelmében elegáns tud maradni – tehát a vizuális megjelenítés nyelvére nem fordítja le azt, amit a hangokkal maradéktalanul képes kifejezni. Ilyen szempontból szinte egyforma élményt jelent hangversenyen vagy hangfelvételtől hallgatni játékát. A zavaró tényezőktől mentes koncertfelvétel ideális, és talán annyiban több az élő előadásnál, hogy korlátlan számban újrahallgatható. A nagyság jele, hogy képes kiragadni a készülék mellett ülőt a mindennapi élet reális idejéből – elvarázsol tehát állandó, megszokhatatlan és megunthatatlan jelenidejűségével. A korai Beethoven-szonáták előadójaként nem esik kísértésbe, hogy felfedje ama erővonalakat, amelyek láthatatlan kapcsolatot teremtenek különböző alkotói korszakokból származó művek között. Miközben ő tisztában van eme összefüggésekkel, e tudását arra használja, hogy az éppen megszólaltatandó művet önálló és minél teljesebb kisvilágként mutassa közönségének. Fontos: nem érezzük, hogy tolmácsol vagy közvetít! Megoszt, tudomásunkra hoz valamit, ami a számára fontos – márpedig minden műsorszám az. Az is a nagyság „tünete”, hogy előadása nemigen tűri a méltatlan kíváncsiságot. Oly meggyőző erővel vezeti hallgatóit, hogy képzelenség „kifigyelni” valamely részletet, néha még a tempómódosulást is nehéz tudatosan regisztrálni – meg kell elégednünk azzal, többszöri hallgatás során is, hogy a frappánsan formált anyagok egymásutánja más-más síkban van, mondhatni, összemérhetetlen. Ennek a számára magától értődésnek van azonban egy hátulütője: a hallgató, egy idő után abba a téves hiedelemben kerül, hogy amit hall, evidens – s ezáltal könnyen megfélemezhet arról, hogy a mérhetetlen nagyság birodalmában van.

Fittler Katalin

ECM Records – MusiCDome
ECM New Series 194

**SCHUBERT:
VII. (C-DÜR) SZIMFÓNIA**

Liszt Ferenc Zeneművészeti

Főiskola Zenekara

Karmester: Simon Albert

Jó negyedszázad késéssel, végre közkincsé válik egy olyan koncertfelvétel, amelynek emlékét korábban az „oral history” tartotta életben, valamint a Jumi-rajongók, s mindazok, akik valamilyen formában részesei lehettek az eseménynek. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Zenekarával Simon Albert adott koncertet 1979. március 4-én, megismertette a közönséget legendás műhelymunkájának eredményével. A múltó idő távlatából megszépülhetnek az emlékek, az emlékezet nosztalgikus fátyla vonhatja be a próbák stressz-hangulatát, az idegeket nem kímélő feszültséget. Maradnak a tanulságok, a „megvilágosodott pillanatok” emlékei, s az intellektuális élmények, melyek remélhetőleg azóta az egykori növendékek mindennapi munkájában kamatoznak.

A karmester, akit a kísérőfüzetben Dobszay László méltat értő-szép szavakkal, kétségkívül maximalista volt, a szó legnemesebb értelmében. Ezért választotta azt az utat, amely nem a világhírnévhez vezet (neves zenekarok élén), hanem lehetővé teszi – mind neki, mind muzsikusaiknak –, hogy zenecentrikus légkörben dolgozhasson, a művekre figyelve, lehetőség szerint jótányit sem engedve elképzeléseiből. Dokumentum e felvétel, zenekari művészeivel mester munkájáé, fiatalok „csúcspanelje”, melyet áthat a minden hangért való közös felelősségvállalás – s amely etalonként állhat a felnövekvő generációk előtt. Szép példája ez annak, hogy az értő kottaolvasás (a szerzői előírások értő megvalósítása) csodára képes. Ilyenkor ismét kiderül: az elkötelezettség, a koncentrált teljesítmény hangzó többlet eredményez.

Fittler Katalin

BMC Records
BMC CD 109

SOSZTAKOVICS: HEGEDŰVERSENYEK

Daniel Hope – hegedű

BBC Szimfonikus Zenekar

Karmester: Maxim Sosztakovics

A hitelesség kérdése különös módon még a Warner újdonsága, Sosztakovics op. 77-es a-moll és op. 129-es cisz-moll hegedűversenyeinek felvétele esetében is felbukkan. A kompozíciók szólístájtja, a brit Daniel Hope nyíltan el is ismeri a lemez kísérfüzetében, hogy a 20. századi zene a zeneszerzőkkel való személyes kapcsolat lehetősége

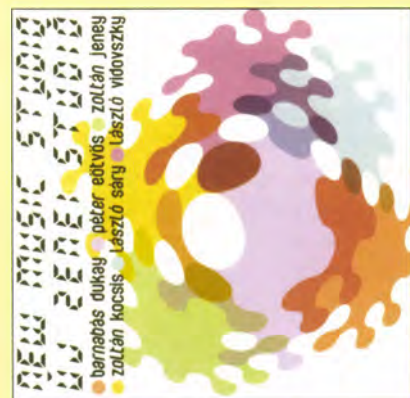
miatt számára mindig a „forráshoz való közel kerülést” jelentette, éppen ezért vonzotta annyira, hogy részt vehessen egy olyan felvétel elkészítésében, amelynek dirigense a komponista fia, Maxim Sosztakovics. A művekre vonatkozó információk mellett ráadásul valószínűleg az is nagy hatást gyakorolt az utóbbi években rangos zenei díjakat egymásra halmozó fiatal hegedűművész fantáziájára, hogy e közvetlen párbeszéd révén talán többet megtudhat arról a kapcsolatról, amely Sosztakovicsot a két hegedűverseny címzettjéhez, David Ojsztrahhoz fűzte, és amelyet ebben az esetben áttételesen magára vonatkozathatott. A zenei sajtó mindenesetre az új lemez apropóján feltűnő előszeretettel hasonlítja őt legendás elődjéhez. Kétségtelen, hogy Hope tehetsége és a kompozíciók személyes hátterét kutató szorgalma szerencsésen találkozik ezen a Sosztakovics-felvételen. Az a-moll hegedűversenyt nyitó tétel szorongató magánya szinte depresszióba kergeti hallgatóját, amelyet csak tovább mélyít a következő tételek mániákus mozgáskényszere vagy épp fájdalmasan nosztalgikus békéje. Az érzékenyen formált dallamokkal váltakozó elszánt ritmusság, a kegyetlen kitérőekkel szemben megnyilvánuló esendőség az egyedi, megismételhetetlen, sze-

mélyes valóság érzését kelti, amely azonban intellektuálisan kissé kényelmetlen ellentétben áll azzal az értelmezéssel, amelyet a lemez orosz motívumokkal és sárlós-kalapácsos címerrel vegyített, ötágú csillagos külseje hirdet. Aligha cáfolható, hogy Sosztakovics életét alapjaiban határozta meg az a politikai berendezkedés, amelyben élt. Tagadhatatlan, hogy az a-moll hegedűverseny bemutatója éppen azért késett hét évet, mert az ötvenes évek első felének szovjet kultúrpolitikája nem tartott igényt olyan művészi magatartásra, amelyet a kompozíció megjelenít, olyan érzelmi mélységekre és konfliktusokra, amelyeket magában hordoz. Az azonban legalábbis kérdéses, hogy ennek ismeretében valóban ezzel a méltatlan ellentéttel kell-e megjelölni Sosztakovics műveit, mintegy újtjelző, az értelmezést könnyítő kedvcsinálólként. Aligha igazolható, hogy Sosztakovics életműve kizárólag az elnyomás politikai jelkép-rendszerében lenne interpretálható, és e jelképek előzetes ismerete nélkül nem jelentene semmit. Én legalábbis kétlem.

Rákai Zsuzsanna

Warner Classics

2564 62546-2

ÚJ ZENEI STÚDIÓ

Jeney Zoltán – Sáy László – Vidovszky

László: Undisturbed, Dukay Barnabás:

A változó Holdhoz, Eötvös Péter – Jeney

Zoltán – Kocsis Zoltán – Sáy László –

Vidovszky László: Hommage à Kurtág

Rendkívül fontos zenei dokumentumokat adott közre a BMC. Az Undisturbed, három zeneszerző közös kompozíciója 1974-ben hangzott el a Magyar Rádió VI-os stúdiójában, de adásba soha nem került. A felvétel – csodával határos módon – megmaradt, ez került rá a lemezre. A Kurtág György tiszteletére komponált darab 1975 decemberében hangzott el a Zeneakadémián, majd 1986-ban, a szerző hatvanadik születésnapjára készülve a Hungaroton stúdiójában rögzítették. Azonban nem adták ki, mivel – Wilhelm András szavaival – a „feketelemez időkben nem akadt másik oldala...”. A CD harmadik felvétele, Dukay Barnabás Kurtágot köszöntő kompozíciója először 1975-ben hangzott el, utoljára idén, a Kurtág 80 Fesztiválon. Miként ezen a lemezen, akkor is az Auer Vonósnegyes és a Somogyi Vonósnegyes játszotta, Wilhelm András vezényletével. A lemez dokumentumértéke mellett így nagyon is aktuális, hiszen jól illeszkedik a 80 éves Kurtágot köszöntő eseményekhez, melyekhez a felvétel átadásával a Hungaroton is hozzájárult.

Életkoromnál fogva csak az Új Zenei Stúdió utolsó néhány koncertjén lehettem jelen, akkori élményeim viszont döntően befolyásolták zenéhez fűződő viszonyomat; részben ezen élmények hatására kezdtem el Bachot, Beethovent és Lisztet hallgat-

ni. A felvétel meghallgatása előtt számomra az volt a nagy kérdés, hogy a nosztalgikus érzésen kívül hatalmába kerít-e valami egészen friss, jelenidejű élmény is, vagy csak öniróniába hajló, érzélgős emlékezésben lesz részem. A nosztalgia, mely a mintegy hetvenöt perc időtartamú lemez kézbevételekor tagadhatatlanul megszállt, az első hangok megszólalása után elillant, hogy a felhangzó darab címével játszom: az emlékek nem zavartak, nyugodtan átadhattam magam mai érzéseimnek.

Ez a lemez egyszerűen fantasztikus, ugyanaz az élmény, ugyanaz a felfedezésre invitáló erő, ugyanaz az inspiráló újszerűség sugárik belőle, mint egykor. Ritkán találkozom olyan felvétellel, mely ennyire szuggesztíven győz meg arról, hogy a zenénél nincs fontosabb. A CD kísérfüzetének címlapján egy napjainkban készült csoportképen a hat zeneszerzőt látjuk, egyet lapozva egy körülbelül harminc évvel ezelőtti képen (Kocsis, Sáy, Eötvös, Vidovszky és Kurtág) fiatalberek beszélgetnek a Zeneakadémia nagyertermében, s miként a zeneakadémiai székek, ők sem sokat változtak.

Molnár Szabolcs

BMC Records

BMC CD 116

**MOZART:
ZONGORÁS TRIÓK**

Daniel Barenboim – zongora
Nikolaj Znaider – hegedű
Kyril Zlotnikov – cselló

Két-három évtizeddel ezelőtt az számított különlegesnek, hogy Mozart kamarazeneje végre elérhetővé vált korhű hangszerekkel készült felvételeken is. Ma talán inkább azon akad meg a szemünk, ha olyan új lemezzel találkozunk, melyen fortepiano helyett zongora szerepel, és a vonósok modern vonóval, fémhúrokon zenélnek. Az interpretáció érvényessége azonban nem az autentikus hangszereken vagy a korabeli hangoláson múlik – e felől Daniel Barenboim és fiatal kamarapartnerei Mozart-játékát hallgatva ismét megbizonyosodhatunk. Bár a modern hangszereken előadott zongorás trió szerintem nélkülözi azt az intim és homogén hangzást, melyet a bélfűrés vonósok a fortepianoval létrehozni képesek, cserébe szerencsés esetben – így Barenboiméknál is – három, sokkal inkább elkülöníthető muzikus-egyénséget, fényes hangszíneket, kirobbanó karaktereket hallhatunk. Barenboim triója megragadó átéléssel zenél – a dinamikai skála mindkét végét bejárja a leheletfinom, lírai pianissimótól egészen addig a drámai fortissimóig, amikor a nagy lendülettel a hegedűn a húrok csattanva csapódnak a fogólaphoz. Igaz, hogy Matthias Glander klarinét- és Felix Schwartz brácsaművész a hat trió közül csak egyben szerepel, mégsem jogos, hogy nevüket csak a lemez hátlapjának apró betűiből tudhatjuk meg. Barenboim partnereként az úgynevezett Kegelstatt trióban – mely a legkifinomultabb Mozart kamarazene egyik (NB: nevét onnan kapta, hogy a szerző állítólag kuglizás közben vetette papírra) –, a CD talán legérzékenyebb pillanataival ajándékozzák meg a hallgatót.

Scholz Anna

EMI Classics
0946 3 44644 2

**MOZART:
G-MOLL ZONGORANÉGYES K. 478;
ESZ-DŰR ZONGORANÉGYES K. 493**
Paul Badura-Skoda – zongora
és a Festetics Vonósnégyes tagjai

Míg például Piotr Anderszewski Mozartja finoman megfogalmazott eltökéltséggel kérdez rá a történeti igazolhatóság előadóművészi szükségességére, olyan megvilágításba helyezve a problémát, amelyben több, egymástól nagyon különböző megoldás is igaznak fogadható el, addig az Arcana 1993-ban készült, s most újrakiadott felvétele határozottan foglal állást a hitelesség interpretációs igazságának létjogosultsága mellett.

A lemezen Mozart két olyan kvartettje hallható, amelyben a billentyűs instrumentum mellett a vonósnégyes háromféle hangszere szerepel. A művek 1785-ben és 1786-ban keletkeztek Bécsben, és annak a sikeresorozatnak a szülőit, amelynek köszönhetően az akkor harmincéves zeneszerző a pénzügyi kockázatoktól sem mentes kiadásuk mellett döntött – számos olyan művével együtt, mint amilyen például a szintén g-moll hangnemű vonósötös, az úgynevezett Hoffmeister-vonósnégyes vagy az utolsó előtti hegedű-zongora-szonáta. Paul Badura-Skoda, valamint a kvartett három tagja – Kertész István (hegedű), Ligeti Péter (brácsa) és Pectorini Rezső (cselló) – a Mozart-korabeli hangzásideál megidézésének érdekében természetesen ezúttal is korhű hangszert választott: a régizenei vonósnégyes-játék ma már egyik legavatottabbjának számító Festetics Vonósnégyes muzikusai 17–18. századi vonós instrumentumokat, a nyolcvanadik éve felé közeledő, de napjainkban is aktívan koncertező osztrák zongorista pedig egy 1790 körül épített, bécsi Schantz-forte pianót. Döntésük több szempontból is szerencsésnek mondható, de itt elég annyit megemlíteni, hogy a fortepiano tompább, azonban határozott időtartamú hangjai jóval rugalmasabb, változatosabban lélegző formálást tesznek lehetővé, mint a modern

zongora fényes, zengő és alkalmanként fémesen csengő hangszíne. Ezzel a választással az előadók nyilvánvalóan amellet foglalnak állást, hogy a historikus interpretációnak nem az időben eltűnt valóság visszaállítása a célja, hanem – a korabeli körülmények lehetséges felidézése révén – a művek sajátosságainak részletesebb és mélyebb megismerése. Ennek ellenére a felvételen hallható két kompozíció, különösen a g-moll vonósnégyes lendülete szinte túlzottan ható tömörséggel párosul, olyasféle szikár hevülettel, amely nem szívesen fecsér el időt látványos gesztusokra. Csakhogy ez a kissé aszketikus fegyelem, amely mintha attól félne, hogy a romantika gyanújába keveredik, szükségképpen veszteségekkel is jár. Elhalványítja a kamarazene diskurzus-jellegét a párbeszédesebb részek elkerülhetetlen kisimitásával, a különböző személyiségek túlságosan egyféle törekvés szolgálatába állításával – végtére is, pontosan ugyanakkora lendülettel, levegővétel, kivárással és hangsúllyal senki nem tud vitatkozni a másikkal. Ráadásul a lassú tételek áradó dallamossága és a záró rondók merészen karikírozott komikuma is könnyen áldozatul esik a következetes lendületnek.

Az Esz-dúr kvartett széles ívű középső tételében és kontratánc-szerű rondójában a szigorúság fokozatosan egyre inkább háttérbe szorul, a lemez összességében mégis olyan benyomást kelt a hallgatóban, mint egy lényegében egyszínű kép, amelynek érdekes felszínét a fényerősség izgalmas változatossága rajzolja meg.

Rákai Zsuzsanna

Arcana – CD Bár
A 2005

Az Éj királynője: **Miklósa Erika**
WOLFGANG AMADEUS MOZART
A VARÁZSFUVOLA

*René Pape, Dorothea Röschmann,
 Christoph Strehl,
 Hanno Müller-Bachmann,
 Julia Kleiter, Kurt Aresberger*
Arnold Schoenberg-Chor, Mahler Kamarazenekar;
 vezényel: **Claudio Abbado**
 (Felvétel: Teatro Comunale, Modena, 2005 szeptember)
 2 CD 4775789

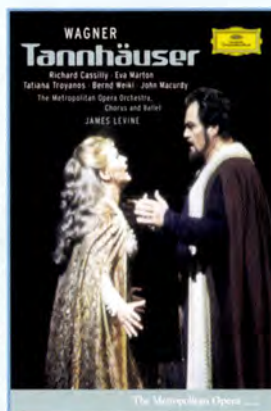

Elza: **Marton Éva**
RICHARD WAGNER
LOHENGRIN
*Peter Hofmann,
 Leonie Rysanek, Leif Roar*
A New York-i Metropolitan
Ének- és Zenekara
 vezényel: **James Levine**
 rendezte: **August Everding**;
 videórendező: **Brian Large**

(Élő felvétel, 1986. január 10.)
 2 DVD Video 0734176

Erzsébet: **Marton Éva**
RICHARD WAGNER
TANNHÄUSER
*Richard Cassilly,
 Tatyana Troyanos,
 Bernd Weikl*
A New York-i Metropolitan
Ének- és Zenekara
 vezényel: **James Levine**
 rendezte: **Otto Schenk**

(Élő felvétel, 1982. november 22.)
 2 DVD Video 0734171

VERKLÄRTE NACHT
- VONÓS-SZEXTETTEK

Artemis Quartet (Natalia Prischepenko, Heime Müller - hegedű, Volker Jacobsen - brácsa, Eckart Runge - cselló) és az Alban Berg Quartet tagjai (Thomas Kakuska - brácsa, Valentin Erben - cselló)

Egy lemez műsorának nemcsak lejátszása, de összeállítása is művészet. A számtalan „complete” sorozat és „best of” válogatás között igazán üdítő

művészen szerkesztett albumra bukkanni. Olyanra, melyen a darabok egymásutánja nem csak hogy nem véletlenszerű, de nem is „csak” a keletkezési időrend, vagy az opus-számok növekvő sorrendje miatt kerülnek egy lemezre a művek. Persze adott esetben ez utóbbi sorozatok is megállják a helyüket, mégis, ha a szerkesztő vagy a zenészek szellemesen, fantáziadúsan vagy akár meglepetést okozva válogatnak, az egymás után megszólaló zenék kölcsönhatásából újfajta nézőpontok, megközelítések, élmények szülehetnek. Igen dicsőre méltó, hogy az Artemis Quartet a vonós-szextettek viszonylag szűk repertoárjából is tudott ilyen igényes módon választani. Legújabb lemezükön a három komponista egy-egy darabját elsősorban stílusuk kapcsolja össze: mindhárom mű a késő romantika jegyében fogant. Ettől önmagában még nem volna különleges az összeállítás; a darabok közti feszültséget többek között a keletkezési időpontok közti különbség (a legkorábbi és a legkésőbbi darab komponálása között több mint negyven év telt el), és a műfajbéli eltérések adják. A lemezen egy-egy korai Berg-, illetve Schönberg-opus szerepel a századfordulóról, valamint a csaknem nyolcvanéves Richard Strauss

egy alkotása 1942-ből. Az egyetlen hamisítatlan kamaramű Schönberg Megdicsőült éj című darabja, ugyanis ezen kívül Strauss utolsó színpadi művéből, a Capriccióból hallhatjuk a bevezető szextettet, Bergtől pedig op. 1-es Zongoraszonáta remek átíratát, melyet a kvartett második hegedűse, Heime Müller készített. Az együttes magabiztos könnyedséggel és hozzáértéssel mozog a szövevényes, diszsonanciákkal terhelt textúrák világában: előadásukban egyszer sem hatnak felfoghatatlanul bonyolultnak ezek a különlegesen összetett művek. A világos interpretáció a kiegészített Artemis Quartet előadásában emellett ritkaságszámba menő zenei intenzitással párosul: rendkívüli érzékenységgel követik és közvetítik a darabok érzelmi hullámzását a legdrámaibb kitérésektől a bensőséges líraisáig. A 2002-ben készült gyönyörű felvételt a muzsikusok az Alban Berg vonósnegyes nagyszerű brácsása, a tavaly elhunyt Thomas Kakuska emlékének ajánlották.

Scholz Anna

Virgin Classics – EMI
 0946 3351302 0

MOZART: VONÓSÖTÖSÖK FUVOLÁS ÁTIRATAI I.

Ensemble Campanile (Kertész Ildikó – fuvola, Hajo Bäss – hegedű, Isabel Schau, Thomas Irvine – brácsa, Guido Larisch – cselló) ●●●●○

Aki ismeri Haydn Londoni szimfóniáinak Salomon-féle átíratait vagy Beethoven saját átdolgozását az op. 14-es E-dúr szonátából, netán a II. szimfónia zongorás trió változatát, annak valószínűleg nem okoz nagy meglepetést, ha Mozart híres g-moll vonósötösét (K. 516) vagy D-dúr vonósötösét (K. 593) fuvolával helyettesített első hegedű-szólammal hallja. Noha ez a tényező nem okoz drasztikus változást a mű közismert alakjában, mégis új szint kölcsönöz neki, és nem kizárt, hogy a hallgató rácsodálkozik egy-két olyan részletre, ami korábban esetleg elkerülte a figyelmét. Az 1790-es évek elején született, és ismeretlen személytől eredő átíratokban a hangszerváltásból fakadóan a mű áttetszőbben szólal meg, mint a jóval homogénebb eredeti vonós felállásban. A fuvola hangszíne Ariadné fonalaként vezet minket végig a művek harmóniai és tematikus labirintusain. Úgy érzem, az előadás lelke a fuvolista, Kertész Ildikó; ő vezeti német muzsikustársait, és pontosan tudja, mit akar. Neki köszönhetően élő organizmus természetességével lélegzik a mű: nagyszerűen bánik a szünetekkel, a karakterek legtöbbször élénkek, ha azonban beljebb jutunk ebben az útvesztőben, az is kiderül, hogy a korhű hangszereken játszó együttes interpretációja az apró motívumok kidolgozottságát illetően nem száz százalékosan kontrollált. Az esetenkénti akcentus-szegénység, a kellő értelmezés hiánya és a belső szólamok esetenkénti erőtlensége többször zavarja az egyébként szép és kellemes benyomást nyújtó felvételt.

Várkonyi Tamás

Hungaroton Classic
HCD 32352

MOZART: HEGEDŰVERSENYEK

**Andrew Manze – hegedű
The English Concert** ●●●●○

Mozart utolsó három hegedűversenye igazi historikus előadásban. Nem osztom a nézetet, hogy Schneiderhan, Ojsztrah és sok régi hegedűs tévesen játszották Mozart koncertjeit, s a korhű orientációjú, bélhúrt használó hegedűsök húzzák helyesen. Más a stílus korhű volta, s más Mozart zenéjének megértése. Manze lemeze azonban kiváló, érti Mozartot, elevenen mozog a mozarti világban, s emellett bizonyonnan erősen megközelíti a korabeli előadás modorát. Együttese kidolgozottan, precízen s elég mereven játszik, legalábbis sokkal hidegebben, mint annak idején Trevor Pinnock irányítása alatt. Ha Manze vezénnyel legtöbbször ez a hideg tökély uralkodik, ám ha hegedűt vesz a kezébe, mindig elemében van. Leopold Mozart hegedűiskolájának, valamint a szóban forgó művek megszólaltatási körülményeinek tanulságait levonva kevésbé erős szólista–zenekar kontraszttal, mint inkább concerto grossósan, hol elvegyülve, hol kiemelkedve játssza a szöveget. Szépen, szabadon, valóban játsszi módra. Saját kadenciákat improvizál – mást, mint amit nemrég nyomtatásban megjelentetett, ezzel is fokozandó az előadás hűségét. Mozart miként hegedűlte koncertjeit? Ki tudja. Talán közelebb kerülünk hozzá, ha megpróbáljuk összeadni a jeles előadásokból megragadható értékeket. De saját darabjai mennyi rejtett értékét hozta felszínre játéka közben maga a szerző? Nem tudjuk. Manze kiemelt zenetörténeti hűségű és fokozottan expresszív felvételt készített. Jobban megragadta a művek pulzálását, mint Anne-Sophie Mutter, aki eredeti, magas szintű, mégis kissé manierista módon közelítette meg azokat.

Zay Balázs

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 907385

HÄNDEL: SAUL (SACD)

**Rosemary Joshua, Emma Bell, Lawrence Zazzo, Jeremy Ovenden és mások – ének
RIAS-Kammerchor, Concerto Köln,
karmester és csembalón km.: René Jacobs** ●●●●○

A háromfelvonásos, 1739-ben, Londonban bemutatott oratórium legkomolyabb előadói feladatát minden bizonnyal azt jelenti, hogy a nép szájából elhangzó mondat, amely kirobantja a konfliktust, és éktelen haragra gerjeszti a Dávidra féltékeny Saul királyt, az oratórium negyvenedik percében hangzik el. Tudva azt, hogy ez a csigalassú tempó a mai idegrendszer türehatárán kívül esik, felmerül a kérdés: miként lehet fenntartani a feszültséget a recitativók, a statikus szerkezetű áriák és a kórustételek láncolatában? Miként lehet lekötni a hallgató figyelmét annak ellenére, hogy a cselekmény csak komótos léptekkel halad a végkifejlet irányába, miközben a színopszis a bookletben alig tölt meg egy fél oldalt, ráadásul – a barokk zenére nem annyira jellemző módon – a zeneszerző igen mértéktelenen bánik a képszerű, látványos elemekkel. Nos, Jacobs felvétele mindeerre megadja a választ. Igaz ugyan, hogy Händel mester csak csepegteti a drámát, a cseppek viszont rendkívül sűrűek, és olyan erős mozgásba hozzák a képlekeny zenei felületet, hogy hullámai a következő konfliktusig kitaranak. Az idei MIDEM-en 2005 legjobb barokk felvételévé választott lemez beváltja a hozzá fűzött reményeket, de ne lepődjünk meg, ha a szólisták részéről egy-két zavaróan hamis hang, a fúvósok felől pedig egy-egy nem várt gikszer üti meg a fülünket. A kórossal ábrázolt tömegjelenetek szuggesztívek, az énekes szólistáknak viszont – úgy érzem – nem mindig van receptjük a mű fentebb említett nehézségeinek a leküzdésére. Mindennek ellenére, ebből az előadásból sokat megtudhatunk az emberi gyarlóságról és nagyságról.

Várkonyi Tamás

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 801878

HONEGGER: SZIMFÓNIAK 1-5; PACIFIC 231; RUGBY

**Bajor Rádió Szimfonikus Zenekara
Karmester: Charles Dutoit**

●●●○○

Charles Dutoit több mint két évtizede, 1982-ben és 1985-ben készített felvételeket Honegger zenekari műveiből; öt szimfóniát és két szimfonikus tételt rögzített. A magyar közönség Honegger egy-két reprezentatív darabját elvéve megtalálja a koncertkinálásban, az életmű tekintélyes részéről azonban inkább csak rádió- vagy lemezélményei lehetnek. Utóbbit gazdagíthatja ez a kétlemes kiadvány. Az interpretáció szabadsága (vagy nevezzük inkább szabadosságnak?) szempontjából Honegger partitúrái meglehetősen kis mozgásteret biztosítanak, a saját gyűjteményemben fellelhető előadások az alapvető paraméterek (tempó, dinamika, a szólások hierarchiája) szempontjából szinte megkülönböztethetetlenül hasonlóak. Nehéz megállapítani, hogy a kisebb eltérések háttérben koncepcionális kérdések vagy az adott előadás esetlegességei állnak. Az előbbire gyanakszom a III. szimfónia nyitótételében, melyet Paul Sacher (Pan Classics, 1992) keményebben, nyersebben, szikárabban dirigál; Dutoit egy csipetnyi ironikus elidegenítéssel táncosabb (haláltánc) karaktert ad a tételnek. A középső tételben érzelmesebb, belefeledkezik a zenekar – a bázelinél kimunkáltabb – szép hangzásába. Igencsak tanulságos a IV. szimfónia Christopher Hogwood által dirigált felvételét (Arte Nova Classics, 2001) Dutoit mellé tenni. Azon ritka esetek egyike, amikor az eltérő zenélési attitűd, a „másik iskola”, gyökereken más Honegger-élményt ad. A hangszer-szólók és megformálásuk (szembetűnően a harmadik tételben) Hogwoodnál – természetesen – 18. századi fogantatású, ennek ellenére (?) fiatalosabbnak tűnik.

Molnár Szabolcs

Warner Classics
2564 62687-2

RICHARD STRAUSS: HŐSI ÉLET, AZ ÚRHATNÁM POLGÁR

**Berlini Filharmonikusok
Karmester: Simon Rattle**

●●●●●

Lehet ezt fokozni? Aligha vitathatóan a legjobb zenekar, s az egyik legjobb karmester, aki elemében van. Rattle egyrészt nagyon pontos, mint mindig, erősen összetartja együttesét, nincsenek bizonytalanságok, a koncertfelvétel nem marad el a stúdiófelvételek precizitásától, ugyanakkor, ami magát az interpretációt illeti, ennek mintha az ellenkezője volna igaz: elengedtség és lazaság. Karaján, akinek remek EMI-felvétele nemrég látott újra napvilágot, nagyvonalú formába öntötte a művet. Ott van rögtön a kezdet: Karajannal nagyszabású, lehegerlő, Rattle meg mintha készakarva hagyná kicsit lassabban, kicsit gyengébben. Let them play! – mondta egyszer Pesek arról, hogyan kell irányítani a zenészeket. Hát Rattle ezt teszi. Nem játszhatnak akár-hogyan, csak precízen, pontosan, egyúttal azonban szabadon is. A Straussnét bemutató hegedűszóló is erőteljesebben kiemelkedik, kötetlenebbül csapong, mint megszokhattuk. A kötött játék és a szabad zenélés egészen kivételes együttese valósul meg a Heldenleben megszólaltatása során. Karaján meggondolt, kitalált formába rendezett és Rattle jóval lazább előadását színvonal tekintetében nem-héz összevetni, nemigen van jobb és kevésbé jó. Annyi azonban biztos, Rattle meglepően jó és újszerű előadással tudott előállni. Azt hiszem, feloldódott Berlinben, s újra igazán magára talált. Az Ariadné Naxos szigetén korai változatából megmentett szvit stúdiófelvétele hasonlóan kiváló, itt is fő erény a kimagasló hangszeres játék és a kifejező interpretáció. Ritka mű ez, Kempe lemezéhez képest előny a tökéletesebb hangzás, hiszen a sok szín teszi értékessé e kottát.

Zay Balázs

EMI Classics
0946 3 39 339 2

DOHNÁNYI ERNŐ, MOSONYI MIHÁLY: VONÓS-SZEXTETTEK

Budapest Szextett (Bánfalvi Béla, Bánfalvi Zoltán – hegedű, Bársony László, Bársony Péter – brácsa, Onczay Csaba, Onczay Zoltán – cselló)

●●●●○

Két szerző, két kor. Az egyik néhány évvel az 1848-as forradalom és szabadságharc előtt, a másik pár esztendővel a 19-20. század fordulójára. Kiemelt zenetörténeti érdekességű kiadvány, két nagy magyar komponista egy-egy jó-szerivel ismeretlen művével. Dohnányi Ernő többek közt ezzel a tizenhat évesen írt B-dúr vonóshatosával felvételizett a Zeneakadémiára. Korai, de egyértelműen ügyes alkotás. Ha nem is nevezhető átütőnek, ütöképesnek mindenképp. Ami Mosonyi c-moll szextettjét illeti, ez is korai darab, huszonkilenc évesen írta még Michael Brand néven. Nomen est omen: Dohnányi főleg Schumann és Brahms, Brand mindenképp a bécsi klasszika, a korai német romantika, elsősorban Beethoven nyomdokait követte. Saját hang, magyaros modor még nem jelent meg nála. A két éve Pesten élő Brand, valamint az éppen csak a fővárosba érkezett Dohnányi kompozíciói az igéretes kezdet jó példái. Ha a két vonóshatos közül választanom kellene, Mosonyiét jelölném meg, mivel úgy érzem hogy a hajsál híján zseniális zene jobban érvényesül a diszkrétebb, tagoltabb klasszika-kora romantika, mint a burjánzóbb és tagolatlanabb késő romantika keretei között. A lemeze interpretációs szempontból sikeres. Megint két kor. A Budapest Szextett három apa és fiaik – a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem professzorai, valamint nemrég végzett növendékei – három éve, egyre nagyobb sikerrel működő együttese. Mind technika, mind zeneiség tekintetében igen magas szinten teljesítenek.

Zay Balázs

Hungaroton Classic
HCD 32300

J. S. BACH:
VERSENYMŰVEK ÁTIRATOKBAN
Akademie für Alte Musik Berlin

●●●●○

Az 1982-ben alapított, és ma már a francia kiadó házi együttesévé vált, kiváló barokk zenekar olyan Bach-versenyműveket vett fel, amelyeket ismerünk ugyan, de minden bizonnyal nem ebben a formájukban. A zongoraverseny hegedűszólóval csendül fel, a két hegedős concerto két csembalón, a IV. Brandenburgi verseny pedig ismét másik verzióban. Van köztük szerzői átirat, akad, amelyik az egyik Bach-fiú átdolgozásában maradt fenn, sőt olyan is, amelyet a Berlini Régizenei Akadémia szólista-művésze alkalmazott saját hangszerére. Hát, ha ilyen vérbő és izgalmas előadásban hallgathatta a lipcsei diákság egy csésze fekete vagy egy korsó sör mellett Bachnak a Café Zimmermannban számukra komponált darabjait, bizony jól szórakozhatott! A kezdeti lendület mindig a tételek végéig viszi a zenei folyamatot, és különösen igaz ez Midori Seiler – Végh Sándor és Thomas Zehetmair egykori tanítványa – rendkívül színes, szólójának minden apró részletét megvilágító d-moll hegedű-verseny-tolmácsolására. (Nem lehetett könnyű dolga, hiszen az eredeti billentyűs szólam megszólaltatására mindössze négy húr állt rendelkezésére.) A kéthege-dős változatban elterjedt, csembalókkal előadott kettősverseny más hozzáállást kíván a zenekartól, mint a harsányabb hangvételű hegedű-verseny. A berliniek azonban alkalmazkodnak a megváltozott akusztikai viszonyokhoz, és hangzásban tökéletesen hozzásimulnak a két szóló hangszerhez. Utóbbiaknak köszönhetően – mivel nincs lehetőség a dallamhangok mesterséges lélegeztetésére (értsd: vibrato) – a második tétel kevésbé érzelmes, viszont jobban „áthallható” és különlegesen bensőséges hangulatú. *Várkonyi Tamás*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 901876

VIVALDI: FUVOLAVERSENYEK
Emmanuel Pahud – fuvola
Australian Chamber Orchestra,
karmester: Richard Tognetti

●●●●○

A genfi születésű fuvolaművész, Emmanuel Pahud fiatal kora ellenére az egyik legünnepeltebb sztár-fuvolista az utóbbi időben, s többször járt Magyarországon is. Ezúttal Vivaldi nyolc fuvolaversenyét rögzítette lemezén, amellyel ugyanazt a benyomást tette rám, mint budapesti koncertjein. Magas színvonalú, csiszolt és gördülékeny hangszeres produkció az övé, s nemigen hagy maga után kívánnivalót a művek hangulatvilágával, karakterével való azonosulás sem. Ha kell, szenvedélyes, ha kell, izgatott, érzelemgazdag vagy zaklatott, mindemellett pedig mindig elegáns. S ezen erényeinek kidomborításához tökéletes anyagra lett Vivaldi versenyműveiben, amelyek a 17. század zenei affektusainak végtelenül széles skáláját mutatják be. Az első három amelyek korábbi, három hangszerre és continuoóra írt darabok átiratai, programadó címmel is rendelkeznek (La tempesta di mare, La notte, Il gardellino). Érdekes módon Pahud-nak mégsem ezekben sikerült leginkább megragadnia és életre keltenie az egyes tételek karakterét. Itt inkább a pontos és hatásosan beállított, magabiztos, ám kevésbé egyéni fuvolázás került előtérbe. Persze gondolhatunk arra, hogy a Vivaldi által sugallt érzelmi árnyalatok talán könnyebben megvalósíthatók lennének korhű hangszeren, s valószínűleg színesebben, kevésbé kiegyenlítőten szólalhatnának meg azon mind a cantabile, mind pedig az agitato szakaszok. A többi concertóban azonban Pahud elbizonytalanítja hallgatóit a fenti feltevés helyességét illetően. Igazán izésen, lendülettel és a karakterek legváltozatosabb felsorakoztatásával játszik.

Katona Márta

EMI Classics
3 47212 2

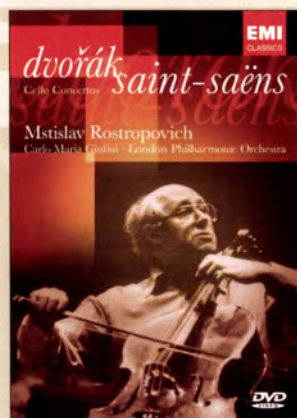
TO BE SUNG ON THE WATER
(Giuseppe Tartini, Donald Crockett művei)
Michelle Makarski – hegedű
km.: Ronald Copes – brácsa

●●●●○

Hat év szünet után kiadott harmadik szólólemezen is gyönyörű tónussal játszik az olasz–lengyel származású hegedűművész: világos és könnyed hangképzése nem engedi, hogy akár egyetlen hamis hang hagyja el a hűrt. A nemcsak kulturált játékaról, hanem provokatív műsorairól (is) híres muzsikussal együtt két olyan zeneszerzőt társított, akiket 250 év választ el egymástól: az örökzöld Ördögtrilla-szonátát komponáló híres hegedűvirtuóz, Giuseppe Tartini három szólódarabja csendül fel felváltva a most ötvenöt éves amerikai zeneszerző, Donald Crockett két művével. Azonban az ECM kiadó számos, hasonló koncepciójú lemezével, és Makarskinak a kísérőfüzetben kifejtett véleményével ellentétben ezúttal nem érzem elég meggyőzőnek a darabválasztást. És hiába a makulátlan hang, ez önmagában még nem tesz az előadás rabjává. Érdekes módon az improvizációtól sem idegenkedő, Keith Jarrett kompozíciót is lemezre játszó Makarski nem elég vagány és szabad a Tartini-művekben. Mintha olyanná akarta volna formálni őket, hogy azok hangvételükben Donald Crockett 1988-ban, illetve 1996-ban írt darabjai rokonainak tűnjenek. Ez a visszafogottság nem tesz jót a lemez dinamikájának, ha azonban kiszakítjuk jelen közegükből a műveket, szépnek találhatjuk például a Juilliard Vonósnégyes brácsásával érzékenyen megformált címadó opust. Olyan zene ez, amely mögött akár felismerjük az Auf dem Wasser zu Singen című Schubert-dalból ismert, a zeneszerzőt megigéző gondolatot („a múlt idővel együtt én is eltűnök”), akár nem, érzékeink különös hangszínek foglyává válnak.

Várkonyi Tamás

ECM Records – MusiCDome
ECM New Series 1871

MOZART: ZONGORAVERSENYEK (D-MOLL, K. 466 ÉS G-DŰR, K. 453)

**Piotr Anderszewski – zongora
Scottish Chamber Orchestra**

●●●●○

Érdekes intellektuális játékra hívja a hallgatót Piotr Anderszewski 2005 szeptemberében készült új felvételén, Mozart d-moll (K. 466) és G-dúr (K. 453) zongoraversenyének szolista-jaként. A kényelmes ismerőség érzése helyett rögtön az első ütemek után a meglepett figyelem uralkodik el, ugyanis Anderszewski, aki a lemez karmestere is

egyben, minden gyors tételnek szokatlanul megfontolt tempót választ. A d-moll zongoraverseny sötétben lüktető szinkópáinak várt szenvedélyessége helyett valamiféle mesélő hangvétel bontakozik ki, amelyet nem a lendülete, hanem az elbűvölésre való törekvése tesz veszélyessé. A lengyel zongorista gyönyörű hangokat formál, hallgatja és analizálja őket, miközben minden hangsúlya, gesztusa pontos és elegáns. Ez a szépség és választékosság azonban állandó ellenőrzést is jelent, ami elől a legapróbb részlet sem menekülhet. Soha semmi nem válhat túlzottá, semmi nem szabadulhat el, mintha minden kis motívum figyelné és kommentálná önmaga mozgását. A zongora monológja ráadásul erősen átüt a zenekari hangzáson – a G-dúr zongoraverseny zárótételében még az is megesik, hogy a zenekari rondótéma halkabb, mint a szólóhangszer variációs hozzáfűzése –, és ez a párbeszéd lehetőségének kétségbe vonásával széles ívű elbeszélést teremt a drámai folyamat helyén. Mielőtt azonban kínzóan kényelmetlenné válna a kérdés, miért történik mindez, a d-moll zongoraverseny I. tételéhez választott Beethoven-cadenza azonnal magyarázattal szolgál a rejtélyre, lehetséges koncepciót kínálva az egész felvételhez. A cadenza tükrébe nézve minden más alakot ölt: a for-

mulák helyett vékony vonalakká rendeződő hangok magánya, a 18. századi operaszínpadról ismerős előadó-megjelenítő technikák kifejtésekké és magyarázatokká válása ahelyett, hogy hiányérzetet keltene. inkább a következő generáció látásmódját idézi. Mintha abba nyerhetnénk bepillantást, milyenek hallhatta Beethoven és Schubert kora Mozart billentyűs versenyműveit. A felvétel legszebb pillanata az, amelyekben a zongora magára marad, mint ebben a Beethoven-cadenzában, vagy egészen átveszi az uralmat a zenekar felett, szinte elsöpörve az útból mindent, ami akadályozná mániákus monológja közvetítésében. És ha a hallgató követi Anderszewskit a romantikus esztétika születésének korába, semmit sem fog természetesebbnek találni, mint azt a különös érzést, hogy az 1780-as évek közepén készült d-moll zongoraverseny derűsen ragyogó második tétele, amelynek viharos közép része több kétségbeesést rejt, mint a két szélső tétel együttvéve, valójában egy Schuberttel átítatott Beethoven-bagattell.

Rákai Zsuzsanna

Virgin Classics – EMI
0946 344696 2 3

ERNST KRENEK:
KAMARAZENE KLARINÉTTAL
Klenyán Csaba – klarinét

Szemfüles muzsikos Klenyán Csaba: Max Reger, Sigfrid Karg-Elert. Eugène Bozza és Pierre Max Dubois klarinétos kamaraművei után ismét olyan albumot állított össze, amelyen egy ismeretlennek semmiképpen sem nevezhető szerző kevésbé ismert alkotásai szerepelnek. Az első jazzoperát, a Húzd rá, Jonny-t jegyző, cseh származású osztrák komponista az állandóan megújuló művészek közé tartozott. Az általa képviselt szinte valamennyi stílus szerepel a mindenre nyitott magyar klarinétművész nagyobb részben world premier recording műveket tartalmazó műsorán. Klenyán Csaba érdeme, hogy a lemez nem ismeretterjesztő kiadványként, hanem zeneművek színes sorozataként hat. Az 1924 és 1962 között keletkezett darabok közül egyik-másik valószínűleg nem a „szép” jelzőt juttatja először a hallgató eszébe, mindenképpen elismerésre méltó viszont, hogy Klenyán és kitűnő hazai muzsikustársai a megismerés lehetőségét kínálják fel a kíváncsi zenebarátnak. Kérdés, hogy a több mint 200 opust alkotott, 1991-ben, kilencvenkét éves korában elhunyt zeneszerző életművében mennyire számítanak jelentősnek az olyan darabok, mint az Invenitio, az alig kétperces Sonatina, a Kis szvit, vagy a Monológ... Ha azonban a tudálcso zenetörténet szemponjtait most az egyszer félretesszük, olyan lemezt látunk és hallunk, amelyben – éppen stílusgazdagsága miatt – komoly erőtartalék rejlik. Míg a bő húszperces, ütökre és fúvósötökre írt Alpbach Quintett többszöri meghallgatást igényel, az említett, kisebb volumenű opusok érzékeny, bensőséges és megkapó előadása – például Gyöngyössy Zoltánnal vagy Cs. Nagy Ildikóval – azonnali élményt nyújt. *Várkonyi Tamás*

Hungaroton Classic
HCD 32363

CHOPIN: H-MOLL ÉS B-MOLL SZONÁTA, VARIATIONS BRILLANTES, BARCAROLLE
Artur Pizarro – zongora

Szép Chopin-játék az, amit az ember szívesen meghallgat hangversenyen, ugyanakkor nem olyan érett és kikristályosodott vagy megkapóan egyszerű, spontaneitásában emlékeztet, hogy lemezről újra és újra így volna érdemes hallani. Pizarro egyértelműen jó Chopin-zongorista, de a négy előadás java része aligha nevezhető megfelelően kidolgozottnak vagy ihletett pillanatban születettnek. A lemezeknek vannak kiemelkedő részei, ezek a lassú tételek, amelyeket határozottan átéltebben és jellegzetesebben szólaltat meg a portugál pianista. Ilyenkor szépek a pianói, a tételek hangereje visszafogottabb, s olykor egész varázslatos finomsággal jár-ke a szólalom közt. Szépen fűzi őket, egyértelműen jó érzéke van a polifónia kiaknázásához. Ám itt sem szabadulhatunk az esetlegesség érzésétől. Az előadások legnagyobb hiányossága a nagy formáknál érezhető, mindenekelőtt a két szonáta nyitótételében, kiváltképp a tételek kezdetén.

Chopin ritkán grandiózus, itt azonban az. Fel kell építeni, meg kell formálni a nagy kezdeteket, vagy olyan bájjal kell ettől eltérően megrajzolni őket, hogy ezáltal kerüljön hatása alá a hallgató. Itt egyikről sincs szó. Pizarro Blüthner zongorát használ, ami nehezíti helyzetét. Jó hangszer, de a Steinway zongoráknál testesebb hangzású, nagyobb fényű. Nehezebb rajta Chopin-t játszani, akárcsak Fazioli zongorán – amikor Aldo Ciccolini Budapesten járt, hangszerén Debussy zenéje jól érvényesült. Chopiné kevésbé. A Blüthner hangszerhez jobban illik Chopin muzsikája, de az ideálisnál több a matéria, az ügyes, de esetleges interpretáció révén pedig a kelleténél kevesebb az idea. *Zay Balázs*

Linn Records – Limar Audio
SACD CKD 250

CHOPIN: ZONGORAVERSENYEK
Sequeira Costa – zongora, Royal Filharmonikus Zenekar, karmester: Gilbert Varga

Az 1995-ben készült, most SACD formában megjelentetett felvétel vegyes érzelmeket kelt. Sequeira Costa jeles portugál pianista, nem mondható nagyhatásúnak, meggyőzőnek azonban igen. Nem csapong, nem nagyromantikus előadásban játssza szólamát, hanem kellemes kiegyensúlyozottsággal, már-már egykedvűen. Kifejezési skálája nem széles, de a szűkebb sávon belül természetesen mozog, stílusosan játszik. A Gilbert Varga által vezényelt zenekari kíséret kifejezetten sutának tetszik a saroktételekben, jóval sikerültebbnek viszont a lassúakban. A nyitótételekben eseménykövető, a középtételekben a szólista partnere. Mindezekkel együtt sajátos, cseppet sem érdektelen előadások jöttek létre. Chopin zongoraversenyei sokféleképp ölthetnek testet, adekvát mind a weberi-mendelssohni mérték, mind a schumann-riegi. Costa visszafogott modora az előbbi korszakot idézi, a bontakozó, de még nem kifejtett romantika hangját. A magyar származású karmester merev kísérete a szélső tételekben ugyancsak ezt a relációt hangsúlyozza, és Chopin egyszerű hangszerelése révén, egészen különös módon, még illik is a két versenyhez. A zongora hangzása domináns, plasztikus. A két műnek vannak kiemelkedőbb felvételei, Samson François későbbi bejátszása Louis Frémaux vezényletével, Emmanuel Axé és Ormándy Jenőé, Krystian Zimerman mindkét felvétele, a Carlo Maria Giulini kísérete, hagyományosabb első és a zongora mellől vezényelt, alternatívabb második. Costa is derekasan helytáll, még nagy honfitársnője, Maria João Pires mellett sem kell szégyenkeznie. *Zay Balázs*

Membran – H&H 92
SACD 222821

FUSZ JÁNOS: DALOK

Zádori Mária, Timothy Bentsch – ének
Horváth Anikó – fortepiano

HUBAY JENŐ: DALOK

Meláth Andrea, Molnár András,
Bretz Gábor – ének, Virág Emese – zongora

Több mint két óra speciális kamarazene a Hungaroton két új korongján: zongorakíséretes dalok, igazi „Liedek” tehát. E miniatűrűkből egyszerre két-tucatnyi befogadhatatlan. Még Schubert hatszáz dalát se, Schumann elképesztő 1840-es termésének ciklusait sem szabad egyhuzamban hallgatni. Ha pedig Fusz János strófikus művei kerülnek szóba vagy Hubay Jenő átkomponált, szenvedélyes opusai, a másodvonalú töménység pláne arra visz, hogy hosszú időre dugjuk el a lemezt. Pedig az első Fusz-kompozíciók csinosak, ha a szelíd-szerény, de izléssel tálalt megjelenést is ideértjük. Könnyen érthető előjátékok, gördülő strófák, fecsegésmentes utózenék. Huszonegy Fusz-dal már árnyalja a képet: kiderül, hogy bár időnként más harmóniamenetek kísérik a változatlan dallamrajzolatot, mégis karakterszegény muzsika ez. Ha érettebb munkáinak némelyikében szervült recitativo tűnik fel vagy viharzene, felkapjuk finom monoto-

niába gyolcsolt fejünk. Meglepő fordulatok – de túl ritkák. Nem úgy a híres hegedűjátékos, Hubay szerzeményei! Bennük egymást érik a szenvedélyes frázisok, sőt, toronymagas hullámok torlódnak egymásra: ha Fusz esetében a takaros eseménytelenség regnál, a világszerte népszerű Csárdajelenetek komponistájánál a szakmai virtuozitás mintha már túlhabosítaná az anyagot. Bámulatos természetességgel nyúl a wagneriánus eszközökhöz, de ha kell, a századfordulós francia hangot, a körvonalazódó impresszionista készletet is avatottan kezeli. A Fusz-album rokonszenves fülszövegében Farkas Zoltán írja: Beethoven a tolnai sváb kolléga hangszeres tehetségét nullára értékelt, vokális érzékenységét azért feljebb. Művészeink hasonlóképp gondolhatták, bár gyanitom, legelőbb Horváth Anikó billentyűs túrta ki az elfeledett szerző foszlott kottalapjait egy gyűjtemény fenekéről. A két énekes, Zádori Mária és Timothy Bentsch is szeretettel közelít e dalokhoz, sőt, nagy műgonddal: úgy öltöztetik őket, ahogy komponálva sincsenek. Utóbbi tenorista vaktesztje a felkapott Ian Bostridge-dzséval ekvivalens, ám persze, számára sem Fusz-művek, inkább a Dichterliebe vagy egy bizonyos Molnárlány történetének rögzítése hozná el a nemzetközi hírnevet.

Hubay tehetségét – Liszt ajánlásával a Stradivariotokban – senki kétségbe nem vonta, dalszerzőként mégsem vált ismertté a szalonok világán túl. Pedig kicsoda attraktív miniatűrűk ezek! Meláth Andrea intakt, fókuszált hangját nemcsak a mikrofon kedveli, de e Hubay-művek is, és bár Molnár András sokszor hadra fogott orgánumát az iménti két jelző nem írja le, hőstenorként diadalmasan kapaszkodik a csúcsokra, megannyi erős „versenydal” énekelve. Bretz Gábor, az utóbbi évtized legígéretesebb basszbaritonja egyetlen balladával szerepel a lemezen: sajnos kiforratlan, imbolygó teljesítménye arra figyelmeztet, hogy korán érte még őt ez a lehetőség. Ami pedig a hangszerkezelést illeti, a Fusz-féle kopogós fortepianoval szemben Virág Emese képes megmutatni, hogyan dörög vagy épp legatózik a zongora nevű fejlettebb műtárgy e színes partitúrában.

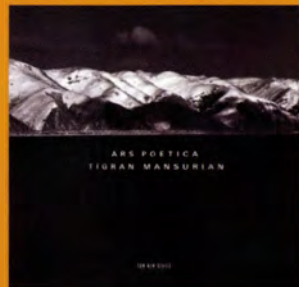
A magyar múlt egy-egy darabja nem porlik hát tovább: nagy meglepetés a Hubay-dalcsokor, igazi csemege a Fusz-album, de hadd drukkoljak mégis annak, hogy potens énekeseinket s kísérőiket ne csak kuriózum-penzumok, hanem a dalirodalom csúcscarabjai kapcsán is stúdióba hívják.

Ókóvács Szilveszter

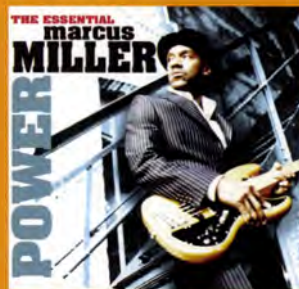
Hungaroton Classic
HCD 32402

Hungaroton Classic
HCD 32374

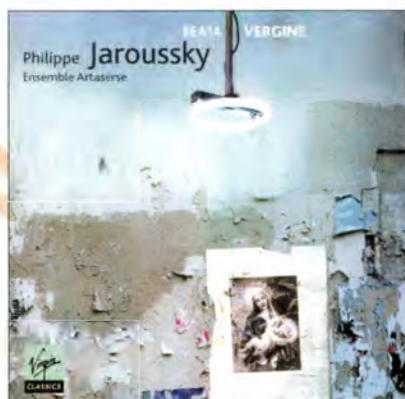
ECM RECORDS

Dreyfus Jazz

Forgalmazza a MusiCDome Kft.
Cím: Budapest, XIV.,
Fogarasi út 5.
Telefon: 221-5260 Fax: 383-8396
E-mail: ertesites@musicdomekft.hu

BEATA VIRGINE
Philippe Jaroussky – ének
Ensemble Artaserse

A 16. század végének, 17. század elejének zene-történeti eseményei gyökeres változásokat hoztak. Új műfajok születtek, mint a kantáta, az oratórium vagy az opera, amelyek jellegzetességei nem különültek el egymástól olyan mértékben, mint az hagyományosan az egyházi és világi kompozíciók esetében megszokott volt. Róma és Velence pedig csaknem egyidőben élte át az új zenei formák születését. A nemzetközi zenei életbe nemrég berobbant Philippe Jaroussky és az Ensemble Artaserse felvétele ehhez a korszakhoz és ehhez a földrajzi vidékhez köthető műveket válogat jó ízléssel: ismertebb szerzők, mint Frescobaldi, Legrenzi és Cavalli műveihöz mára részben elfeledett mesterek, mint Grandi, Rigatti, Caprioli vagy Bassani egy-egy különleges Mária-kompozíciója, illetve hangszeres tétele társul. A CD-n hallható Mária-motetták kiválóan mutatják az itáliai Mária-kultusz sokszínűségét, s a kor műfaji határainak változását és átjárhatóságát. Egyrészt nyomon követhetjük a tridenti zsinat (1545–1563) rendelkezéseinek hatását, miszerint az egyházi zenének érthetőnek, ábrázoló jellegűnek kell lennie, ami természetesen a szöveg érthetőségét hivatott erősíteni. Másrészt pedig – többek között a zenei affektusok használatában – megfigyelhetjük az új, részben világi műfajok, elsősorban az opera befolyását. S mindezt az előadók, főképp a rendkívüli képességekkel megáldott, mindössze huszonnyolc éves francia kontratenor, Philippe Jaroussky kiválóan érzékelteti. S bár éneklése, s ez érvényes az őt kísérő, illetve a vele olykor szinte concertáló hangszeresek játékára is, nem kifejezetten lendületes és szenvedélyes, mindig érzékeny és finoman kidolgozott.

Katona Márta

Virgin Classics – EMI
00946 344711 2 |

J. S. BACH: SZONÁTÁK ÉS KORÁLOK
Palladian Ensemble

Igen választékos, meghitt előadások, így érdemes átdolgozásokat játszani. Bach idejében érezhetjük magunkat egy lipcsei házában. A jeles barokk együttes játékának legfőbb erénye a finomság. Ez a BWV 528-as e-moll trioszonáta esetében különösen érdekes, mivel e csendes, házias muzsikálás erősen eltér attól, ahogy orgonán szól a darab, még ha visszafogottabb előadásban csendül is fel a hangszerek királynőjén. A korálok, korälöljátékok átdolgozásai egyrészt a barokk zene flexibilitását mutatják, az átdolgozások lehetőségei szinte határtalanok, másrészt a Bach-életmű sajátos egységét szemléltetik. Ahogy az előadók utalnak rá, Bach hite minden művében ott lehet, s hangszeres alkotásai is egyházi művei mondanivalóját hordozhatják magukban. Mindenesetre aligha vitatható, hogy Bach tisztán hangszeres művei is a végtelent jelenítik meg. Különös. Egyfajta mikrovilágról van szó, néhány halk hangszer szól csak, s ezek mégis a makrokozmoszt hozzák közel az emberhez. A csellóra írt szviteknél, a hegedűre komponált szonátáknál és partitáknál jobban megjeleníteni a végtelent aligha lehet. A kozmosz éneke. Játsszunk csak el a felcsendülő darabok címeivel, miként József Attila tette verscsoakra végén! Elgondolkodtató kis imádság áll össze. Wacht auf, ruft uns die Stimme – szól a második szám. S már nem is egy lipcsei szoba képe jelenik meg, hanem azé a belső szobáé, amelyről Jézus beszélt. Halk, finom hang. Játékkal a Palladian Ensemble tagjai ezt a meghitt, belső világot ábrázolják. Igazi barokk művészet. Nem üres pompa, felszíni dísz, hanem mély tartalom, ami halkat, hangosat, kicsit, nagyot, szakralist, profánt tartalmassá tehet.

Zay Balázs

Linn Records – Limar Audio
SACD CKD 275

NUOVE MUSICHE
Rolf Lislevand – lant, gitár

Rolf Lislevand a Monteverdi-kortárs, Giulio Caccini 1601-ben megjelent, a művészi éneklés módját leíró, rövid traktátusát választotta az ECM-nél megjelent első lemeze címéül. Az 1961-ben született és a régizene-játék egyik legrangosabb iskolájában, a bázeli Schola Cantorumban nevelkedett Lislevand azonban egészen sajátosan értelmezi az új zene fogalmát. A norvég gitáros és lantos, aki a nyolcvanas évek elejétől sokáig Savall együttesében játszott, ezzel a felvétellel nem kevesebbet kísérel meg, mint egyszer és mindenkorra búcsút mondani az amúgy is a lehetetlent megkísérlő, autentikus régizenei játékmódnak. Kollégáival, akik között olyan „Savall-közeli” zenészeket találunk, mint Arianna Savall (ének, hárfa), vagy Pedro Estevan (ütőhangszerek), a variációs elvre épülő passacaglia és a virtuóz toccata barokk műfajait modern stílusokkal ötvözi, mégpedig abból a tézisből kiindulva, mely szerint a barokk zene egyik életető eleme az improvizáció, amit a zenészerzők csupán hozzágondoltak a műveikhez. Ennek eredményeként Giovanni Girolamo Kapsberger darabjához Arianna Savall vokalizál szabadon, a 17. század nagy itáliai lantművésze, Pellegrini darabja flamenco-elemekkel, Frescobaldi muzsikája pedig bőgő- és gitárszólokkal gazdagodik. Hangszereiket kitünően ismerő zenészek játszanak, az érzékeny zengő theorba, a tripla hárfa és a klavikord varázslatosan tiszta hangzásban olvad össze, és tágas térré terebélyesíti az aktuális akusztikai teret. Más kérdés, hogy kedveli-e a hallgató az efféle fantáziálásokat, és nem zavarja-e, hogy szeretett zenéit önkényesen alakítgatják. Számomra enyhítő körülmény, hogy a régi korok hangjait Lislevand és csapata csupán nyersanyag gyanánt használja, következőképpen a végeredmény is viszonylag egységes.

Várkonyi Tamás

ECM Records – MusiCDome
ECM New Series 1922

MAURICE RAVEL MŰVEI 1930–1951 KÖZÖTT KÉSZÜLT FELVÉTELEKEN

Vezényel: Maurice Ravel, Ernest Ansermet, Arturo Toscanini, Wilhelm Furtwängler, Bruno Walter

Designo névvel dobta piacra az olcsó és színvonalas termékeiről ismert kiadó új formátumú sorozatát, amelyben Bachtól Wagnerig a negyven legismertebb zeneszerző alkotásait nyújtja át különleges, 1922 és 2000 között készült felvételek formájában. A tartalmukhoz képest rendkívül alacsony árú kiadványokban négy CD található, valamint húszoldalas, kétnyelvű (angol, német), érdekes fotókkal illusztrált ismertető szöveg. A Ravel művészetét középpontba állító „kötet” a zeneszerző legismertebb tizennygy alkotását tartalmazza, élen az általa dirigált Boleróval. Valószínűleg ezeknek a bejátszásoknak egy része nem jelent újdonságot a Ravel-rajongóknak, hiszen a Marguerite Long által játszott G-dúr zongoraverseny vagy a Trió Rubinstein–Heifetz–Piatigorsky-féle olvasata is bizonyára ismert előttük. Itt van a Toscanini vezényelte Daphnis és Chloé is, de nem a széles körben elterjedt 1950-es felvétel, hanem egy 1938-as, Külön érdekességét jelent a Balkezes zongoraverseny az ösbemutató szólistájával, Paul Wittgensteinnel; a szintén 1938-ban, a szerző halála után egy évvel megörökített Bevezetés és Allegro két, hangszerük szempontjából történeti jelentőségű muzsikussal, Lily Laskine hárfa- és Marcel Moysse fuvolaművésszel. A kuriózum-értékű felvételeket nagyszerűen rekonstruált, kifogástalan állapotban bocsátotta közre a német kiadó.

Várkonyi Tamás

Membran – H&H 92
222520–354

LES RARISSIMES DE RALPH KIRKPATRICK
Ralph Kirkpatrick – csembaló

A csembaló úttörői közt Ralph Kirkpatrick neve Wanda Landowskéé után említendő. Játéka ma is élvezetes. Ő sem filigrán régi hangszeren – vagy annak kópiáján – játszott persze. Vanált a regiszterekkel. Alapos európai tanulmányai révén – például Günther Raminnál – emiatt Bach-játékossá is vált, s szinte nem maradt a csembalóirodalomnak olyan része, amely ismeretlen maradt volna előtte. A dupla album második lemeze körképet ad erről, Byrd, Froberger, Pachelbel, François Couperin, Rameau, Cabezón, Frescobaldi, s persze négy szonata Domenico Scarlattitól, akinek összes – általa sorszámozott – művéről kritikai kiadást jelentetett meg 1953-ban. Ott a kivételesen szép Mein junges Leben hat ein End is – Sweelincktől, Bachtól egy mű, a BWV 894-es Prelúdium és fuga. Az első lemez kuriózum, nagyon érdekes. Kirkpatrick két Mozart-koncertet zongorázik. Geraint Jones és zenekara kísérte régmódi, vastag, tömör, de értő, nem stílusidegen. Kirkpatrick zongorázása remek, csembalista voltának jó hatását mutatja. Mai előadókat megszegyenítő módon tisztán billent, világosan tagol, miközben cseppet sem szikár s kapkodó. Saját, szép, romantikus kadeneciát játssza a K. 491-es zongoraverseny első tételében. Mintha Beethoven c-moll koncertjére utalna vele. A harmadik tétel kényelmesen lépegető. A K. 413-as versenymű előadása valamelyest könnyedebb, kevésbé csembalós, itt is lassú a harmadik tétel. Szép emlékeket idézi a lemez: életem első koncertjén, amelyre egyedül mentem, George Malcolm zongorázott ugyancsak Mozartot, aztán vezényelt Britten és Bachot, a III. Brandenburgi versenyt, csembaló nélkül. Ezek a régi régizeneszkek mindenütt otthon voltak.

Zay Balázs

EMI Classics
3518362 2

KLASSZIKUS GYŰJTEMÉNYES CD-K

BEETHOVEN - ÖSSZES ZONGORASZONÁTA
JEAN-BERNARD POMMIER 10 CD

BRAHMS - SZIMFONIKUS ÉS VOKÁLIS MŰVEK
Szimfóniák, nyitányok, Német rekviem
New York-i Filharmonikusok
Vez.: KURT MASUR 5 CD

HAYDN - KÉSOI SZIMFONIAK: No. 68 & 98-104
Londoni, Meglepetés, Csoda, Katona, Óra. stb.
Royal Concertgebouw Zenekar
Vez.: NIKOLAUS HARNONCOURT 5 CD

MENDELSSOHN - SZIMFONIKUS MŰVEK
Szimfóniák, zongoraversenyek, Szentivánéji álom
Lipszei Gewandhaus Zenekar
Vez.: KURT MASUR 5 CD

chamber orchestra of europe
25th anniversary
nikolaus harnoncourt
mozart symphonies 38-41
2 CD + bonus CD

Az Európai Kamarazenekar 25. évfordulójára
MOZART - SZIMFONIAK

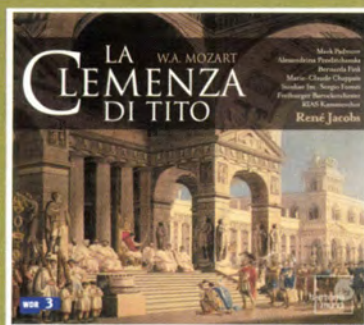
Prágai, "Nagy" g-moll, Jupiter
Bónusz CD: Beethoven, Dvořák Schumann, Schubert egy-egy népszerű zeneműve
EUROPÁI KAMARAZENEKAR
Vez.: NIKOLAUS HARNONCOURT 2 CD + bónusz CD

KAPHATÓK A NAGYOBB LEMÉZBOLTOKBAN IGEN MÉRSEKELT ÁRON.

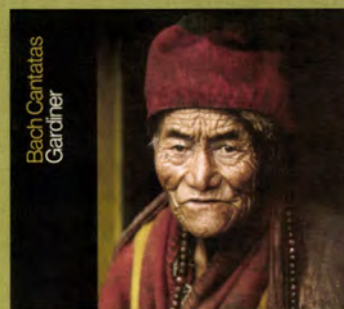
WARNER CLASSICS HUNGARY
www.warnerclassics.com www.warnermusic.hu

Hyperion

harmonia mundi

Soli Deo Gloria

BIS Records

MAGYARORSZÁGON
FORGALMAZZA:
KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

Berlin Classics

**JOHN CAGE:
ÜTŐHANGSZERES MŰVEK
(ÖSSZKIADÁS – 4. RÉSZ)**

Amadinda Ütőegyüttes
Km.: Kocsis Zoltán – zongora
Gavodi Zoltán – tenor

A hanglemezősszkiadás – állapítsuk meg tárgyilagosan – jó esetben inspirálhatja, előmozdíthatja a zenetudományi, zenetörténeti, általában: filológiai kutatásokat, melyek jobb, hasznosabb, pontosabb kottaközreadást is eredményezhetnek. Egy lemez-összkiadás emellett az életmű kevésbé ismert (vagy ismeretlen) darabjaira is ráirányítja a figyelmet, olyan kompozíciókat is hozzáférhetővé tesz, melyek módosíthatják a szerzőről kialakult általános képet. Ezúttal nem Bartókról, hanem John Cage-ről van szó. Úgy tűnik, hogy Bartók hazája a nemzetközi Cage-filológia egyik központjává vált, az Amadinda összkiadás-vállalkozásának legújabb „terméke” pedig a hangzó összkiadás fentebb említett előnyeire hívja fel a figyelmet. Azt hiszem, hogy megtippelhetetlen a Fads and Fancies... szerzője, valószínűleg Cage-re senki sem gyanakodna. Hasonló a helyzet a Four Dances című darabbal is. Olyan művek ezek, melyek alapvetően nem változtatják meg a Cage-ről kialakult általános képet, de Cage alkotói portréját színesebbé teszik. Míg Stravinskyról, Prokofjevéről, Sosztakovicról – hogy csak néhányat említsünk e darabok komponálásának idejében (1940–43) aktív zeneszerzőkből – tudjuk (és életművük integráns részének tartjuk), hogy nem zárkoztak el alkalmi művek,

kisérőzenék komponálásától, addig Cage-ről azt hishettük, hogy mindig is megmaradt a maga által kijelölt zenei világ határain belül, „könnyű kézzel megírt” kompozíciókat nemigen találunk műveinek listáján. E felvétel „bónusz-izgalma”, hogy Kocsis Zoltánt jazz-zongoristaként hallhatjuk rajta. A hangfelvétel filológiai hozadékát jól jellemzi a Four Dances esete. A próbaidőszak során felvetődött a gyanú, hogy a darab kottaanyaga (mely tartalmában azonos a mű első kiadásával) hiányos. A gyanú beigazolódott, de sikerült az elveszett huszonöt taktusnyi zene nyomára lelteni, és ezáltal közreadni a darab első teljes felvételét. Nyilván ettől kevesen jönnek izgalomba. Szerintem imponáló, hogy Budapesten vannak muzsikusok, akik érdemben képesek hozzászólni a Cage-kutatáshoz. Az életmű „fősodrába” tartozik a CD nyitódarabja, az egy ütőre komponált 27'10.554 (a cím a darab időtartamára utal). Nem egyszerű előadásról, hanem egy zenei tervrajz realizálásáról van szó; rendkívül izgalmas lett volna egy lehetséges másik megoldást is meghallgatni ezen a CD-n.

Molnár Szabolcs

Hungaroton Classic
HCD 31847

**J. B. VANHAL, J. M. SPERGER:
NAGYBŐGŐVERSENYEK**

Fejérvári Zsolt – nagybőgő
Erkel Ferenc Kamarazenekar
Hungaroton Classic

HCD 32341 ●●●●○
Vanhal műve kellemes, gálás zene. Jó értelemben véve egyhangú. Spengeré kevésbé egységes, nagyobb esz-köztárral kisebb hatást ér el. Az előadás azonban kiváló. Fejérvári Zsolt csodálatosan bőgőzik, bársonyos, finom hangzással, biztos technikával. A lemezt hallgatva nem kérdés, alkalmas-e ez a sokszor elhanyagolt és lenézett hangszer a szólista szerepre, zenekarral való versengésre – legalábbis lemezen és megfelelő akusztikájú teremben. Az elfelejtett, könyvtárakból előásott művek közt kevés az igazán érdekes, ám ha ilyen kiváló előadásban szólalnak meg, azonnal magukkal ragadják a hallgatót. Az Áldor Lili és Lesták Bedő Eszter vezette kamarazenekar igényesen, felkészülten kísér, lágy modoruk illik a koncertekhez. First – és first class – recording. ZB

**MENDELSSOHN:
E-MOLL HEGEDŰVERSENY,
DEBUSSY: A TENGER**

Pinchas Zukerman – hegedű,
WDR Szimfonikus Zenekar
Karmester: Carlo Maria Giulini
Profil – Karsay és Társa

PH06010 ●●●●○
Giulini korábban nem vette lemeze Mendelssohn e-moll hegedűversenyét, ezért ez az 1971-ben készített bejátszás különösen értékes. Vezénylése megragadó, nemes, nyugodt folyamatosság jellemzi. Az első zenekari tutti nem berobban,

mint sokszor, hanem szinte folytatása a mű lírai kezdetének. Giulini végig megőrzi elegáns stílusát. Zukerman méltó partnere, valamelyest improvizatívabb, spontánabb, s erősebb akcentusokat enged meg magának, ugyanakkor figyelembe veszi a karmester kiegyensúlyozott modorát, s a magánszólám nem üt el a kísérettől. A Debussy-mű előadása kidolgozott, a tenger, a szél illata azonban nem csap meg. Szép a mű rajzolata, mintha tiszta, nagy ablak mögül néznénk a tengert. De nem az ajtón kilépve, közvetlen közelről. ZB

**BRAHMS: D-DŰR SZERENÁD,
WEBER: ESZ-DŰR KLARINÉT-
VERSENY**

Hermut Giesser – klarinét
Kölni Rádió Szimfonikus
Zenekara

Karmester: Günter Wand
Profil – Karsay és Társa
PH 05041 ●●●●○

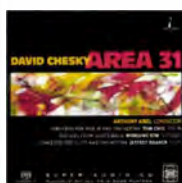
Wand sajátosan hozza egy szintre Brahms és Weber művét, áthidalva ezzel a kettő közötti idő- és súlybeli eltérést. Miként a BMG-nél évekként felvételei esetében is, a művészetének szentelt nagyszabású sorozat ezen darabján ezúttal is átláthatóbb módon, nem túlzottan súlyosan adja elő a mintegy háromnegyed órás I. szerenádöt. Tempói is szinte mindenütt kiegyensúlyozottak, nem vehetünk észre erős kilengéseket, báj és kellem hatja át a produkciót. Carl Maria von Weber Esz-dúr klarinétversenyét viszont a nagyromantika hangzásideáljához igazítja a karmester, és erőteljesebben, nagyobb létszámú zenekarral szólaltatja meg. Szólistája derekasan játszik, inkább a technikára, mintsem a szenvedélyességre figyel. A tapasztalt karmester izléses előadásai ezek a felvételek. ZB

KURUC IDŐK ZENÉJE

Nagy Csaba – tárogató
Hungaroton Classic

HCD 32339 ●●●●○
Nagy Csaba egyedülálló képviselője e régi hangszerek, a tárogatónak. A Schunda Vencel József-féle modernizált változaton játszik. Modora sem a historikusoké. A lemez nagy részén 16-17. századi kompozíciók Kocsár Miklóstól származó feldolgozásai hallhatók. A csembalókíséret (Ella Péter) halkabb, így erősebben érvényesül mellette a tárogató hangja, mint a cimbalommal (Herencsár Viktória) kísért darabokban. Előbbiek finomabbak, utóbbiak temperamentumosabbak. Ez az enyhe kontraszt jól tesz a lemezeknek. Szépen tagolja a programot a három, klarinétal (Németh István) együtt megszólaltatott Ungaresca. Végül Farkas Ferenc és Daróczy László egy-egy műve csendül fel. Kiegyensúlyozott, szép előadások – nem a szabadságharcos korszak izgalma, frissessége, hanem nyugodt visszaemlékezés lengi át őket –, egy idő után azonban lehetnének nyersebbek, változatosabbak. ZB

**DAVID CHESKY:
HEGEDŰVERSENY,
A GUATEMALAI LÁNY,
FUVOLVERSENY**

Tom Chiu – hegedű, Wonjung Kim – fuvola, Area 31
Karmester: Anthony Aibel

Chesky Records – Karsay és Társa
SACD 288 ●●●●○

Az idén ötvenéves zeneszerző, zongorista, producer és audiofil hangfelvételi eljárások feltalálója, az európai

versenymű 400 éves útján indult el, de nem tagadta meg amerikai gyökereit. Már a megjelenése óta eltelt rövid idő alatt is – méltán – élénk érdeklődés övezte szerzői lemezét. Jazz-elemekkel és latin ritmusokkal átszőtt barokkos polifóniája tökéletesen érvényesül a fiatalokból alakult manhattani kamaraegyüttes előadásában. Lelkesen muzsikálnak a szólisták is, talán csak a kubai szabadságharcos-költő versére írott, hétperces dalban érezzük, hogy Wonjung Kim nem egészen erre a típusú zenére született. Ezt leszámítva meggyőzőek a produkciók és a maga eklekticizmusában egységes benyomást kelt Chesky zenei világa is. VT

**SZABÓ CSABA: KAMARAZENE,
KÓRUSMŰVEK**

Faragó Laura – ének
Várjon Dénes, Gál Márta – zongora, Szabó Péter – cselló
Magyar Rádió Énekkara,
Camerata Transsylvania,
Magyar Rádió Rézfúvósötöse,
Karmester: Selmeczi György,
Antal Mátyás, Vass Lajos
Hungaroton Classic

HCD 32183 ●●●●○
A lemezen hallható, 1972 és '93 között rögzített művek az 1936-ban született zeneszerző-népzenekutató érdeklődési köreit tükrözik, amelyekben a magyar zenetörténet mélyrétegeiben tett ásatásain felszínre került népzenei és egyházzenei emlékeket dolgozzák fel. Ilyen például Szabó Csaba legnépszerűbb műve, az 1975-ben keletkezett Passacaglia Kájoni János székely miséjének Kyrie dallamára, vagy a kórusművek közül az Öt madrigál régi erdélyi latin költők verseire. Érdemes meghallgatni ezeket a műveket, és általuk jobban megismerni a nemrég elhunyt pedagógus és kutató érdekes és gazdag személyiségét. VT

**MADARÁSZ IVÁN:
MUZSIKÁLÓ MESÉK**

Keöncsh Boldizsár, Andrejcsik István, Vajda Júlia, Altorjay Tamás – ének Szegedi Szimfonikus Zenekar, Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarából alakult kamarazenekar, karmester: Gyüdi Sándor és Ligeti András

Hungaroton Classic
HCD 32349 ●●●○○
Az ötvenhét éves komponista a rá jellemző színességgel és sokrétű kompozíciós technikák alkalmazásával dolgozta fel Fodor Ákos, Török Sándor és Arany János meséit. Ezért nemcsak a felnőttek, hanem valószínűleg az öt-hat éves gyerkőcök is szívesen hallgatják majd akár a leghosszabb, Mese a hangokról címűt is, amelyben egy számomra különösen kedves tétel is található: a gramofon. Mert Gépországban tett utazása során több szerkezettel és masinával is megismerkedik a főhős kisfiú, mindez azonban nem annyira zenei élményt jelent, mint inkább Péter és a farkas-jellegű, hangzó mesekönyvszerű, kedves szórakozást. VT

**SZIGETI ISTVÁN:
KAMARAZENE FUVOLÁVAL**

Matuz István, Gyöngyössy Zoltán, Bálint János (fuvola), Marcato Ensemble, Erkel Ferenc Kamarazenekar
Karmester: Tihanyi László,
Matuz Gergely

Hungaroton Classic
HCD 32360 ●●●●○
A Magyar Rádió Elektroakusztikus Stúdiójának irányítójaként eddig többnyire elektronikus kompozíció-

kat jegyző Szigeti István az utóbbi időben hagyományos hangszerekre is írt számos darabot. Ezekből állított össze egy csokorra való, és válogatása annak ellenére színesre sikeredett, hogy a kompozíciók állandó szereplője a fuvola. Ez részben Szigeti zeneszerzői sokoldalúságát dicséri, részben pedig a hetvenhárom perc összidejű lemezen hallható jobbnál jobb zenészeket. A That's for You mellett, amelyben három, különleges adottságú fuvolista találkozik, a legizgalmasabbnak számomra a Légszomj című fuvolaverseny tűnt. Ebben a könyörtelen monotonóriában zakatoló, de mindig egy-egy új szint exponáló darabban a szólista, Matuz Gergely fantasztikus állóképességről tesz tanúbizonyságot. VT

**VOLKER HEMKEN (BASSZUS-
KLARINÉT) PORTRÉLEMEZE**

Profil – Karsay és Társa
SACD PH06018 ●●●○○
A basszusklarinét fenegyereke – akár ez is lehetne a címe az 1964-ben született muzsik első szólóalbumának, amelyen kortárs zeneszerzők neki komponált műveit szólaltatja meg. Elképesztő, mit művel a hangszerrel: fújja, szívja, belénekel, kettőshangzásokat játszik rajta, csúszásokat és egyéb nyaktörő mutatványokat mutat be – az ember alig hisz a fülének. A néhol elektronikát is alkalmazó darabok fantasztikusan szólnak a Super Audio CD-n; nem a barokk oratóriumban, hanem valójában itt érzik az ember a hagyományos lemezzel szembeni különbséget. Talán ennek is köszönhető, hogy a hosszabb-rövidebb darabok végig lekötik a hallgató figyelmét, és várja, milyen különleges effektusokat tud még kihozni hangszeréből a lipcei Gewandhaus Zenekarának természetfeletti képességekkel rendelkező szólistája. VT

**PANCHO VLADIGEROV:
KAMARAZENE**

Zádory Édua Amarilla, Rudolf Leopold, Hegedüs Endre, Hegedüs Katalin, Raluca Storbát

Hungaroton Classic
HCD 32301 ●●●●○
A bolgár zenetörténet jeles alakja ismeretlen felénk. A lemez korai trióját és legismertebb hegedűműveit tartalmazza. Érdekes a repertoár és érdekes az interpretáció is. Újabb kiemelkedő magyar hegedűs a Hungarotonnal. Zádory Édua Amarilla szép, vastag hangon, izesen játszik, hegedülésének fő erőnye a temperamentum, a dinamizmus. Igazi raposzodikus előadásokat hallunk – ez adekvát megközelítés a Liszt és több késő romantikus nyomdokain haladó műveknél. Ritkaságszámba menő darabok lemezfelvételei gyakran iskolásak, óvatosak, ám Zádory azonnal hangulatot teremt, s végig elevenen, szabadon játszik. Négy partnere jó segítség ebben. Jó lenne hasonló színvonalon hallani Vladigerov zongoraversenyeit is. Zádorytól pedig jó okkal várhatunk további tüzös előadásokat. ZB

**LOUIS SPOHR:
HEGEDŰDUETTEK OPP. 9, 153**

Csaba Péter, Szabadi Vilmos – hegedű

Hungaroton Classic
HCD 32356 ●●●●○
Annak idején ünnepnek számított, amikor Csaba Péter Erdélyből átjött koncertezni. Hegedűjátéka kimagasló volt. Aztán fel-feltűntek hasonlóan jó hazai hegedűsök is, köztük a lemezen a második hegedű szólamát

játszó Szabadi Vilmos. Spohr-sorozatukkal a harmadik lemezhez értek. Igen értékes anyag, sosem unalmas; ugráló, technikás futamok gazdagon áradó melódiákkal. Csaba Péter és Szabadi Vilmos határozottan, olykor elég keményen hegedül, markánsná téve ezzel a zenét. Teljes lényükkel átéli a darabokat, jellegzetességeiket nem hagyják kiaknázatlanul. Némi lágyág, erősebb kontrasztosság a költőibb szakaszoknál tovább növelte volna az interpretáció magas színvonalát. A felvételtechnika folytán a stúdió mikrofonjai közelében érezzük magunkat, ami ugyan pozitívumként értékelhető, de a két hegedű között nem érezzük a kellő távolságot. ZB

**J. S. BACH:
SZÓLÓSZONÁTÁK I-II..**

Hélène Schmitt – hegedű

alpha – CD Bar
alpha 082.090 ●●●○○
Tetszik, hogy a francia hegedűművész nem téved bele abba az utcába, amelybe a legtöbben ma már automatikusan befordulnak. Nem, ő kényelmes tempókat vesz, van ideje a hangoknak megszólalni, a gesztusoknak hatni, a formának kibontakozni. Igaz, nem annyira lélegzetelállító, amint Hélène Schmitt lábujjhegyen végigtáncol a Bach hegedűfűgák kötelén, mégis, a cserébe kapott nyugalom és belső béke érzése jól esik így 2006 derekán. Ezért érint különösen fájdalmasan, hogy a 18. század elején Camillo Camilli által épített itáliai mesterhegedűből sokszor hamisan intonált hangzatok szólnak meg. Nem tudom, mennyire van összefüggésben a bélhúrokkal felszerelt hangszerrel és a vibratót teljesen nélkülöző előadásmóddal, de hiányolom a dallamok éneklő megformálását is, amelyeknek köszönhetően Bach minden ütemének ragyognia kellene. VT

naïve

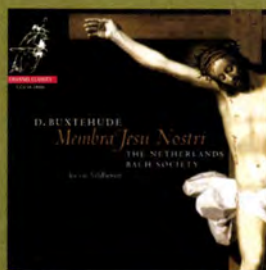
harmonia mundi

harmonia mundi

RCO

Channel Classics

MAGYARORSZÁGON
FORGALMAZZA:
KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

BARTÓK JUBILEUM 2006

WWW.EMLEKEV.HU
125. ÉVE SZÜLETETT BARTÓK BÉLA

Mozart mágikus meséje Abbado-módra

Miklósa Erika az Éj királynőjeként korongra feszítve lebegett a pódium felett

Kivételes előadás jött létre tavaly tavasszal Olaszországban. Mozart Varázsfuvolója ugyanis apa és fia, Claudio Abbado és Daniele Abbado első közös produkciójaként került színre a Reggio Emiliában lévő teátrumban. A darab a premiert követően Ferrarában, Baden-Badenben és Modenában is hatalmas sikert aratott, s az elmúlt év őszen készült CD-változatáról szintén egyre-másra jelennek meg a dicsérő kritikák. A különleges nemzetközi stábot felvonultató produkciónak Miklósa Erika személyében magyar közreműködője is akad. Az énekesnő, aki művészi munkájáért nemrég vehette át a Liszt-díjat, pályája egyik legemlékezetesebb Varázsfuvolájának tartja az előadássorozatot.

◆ Réfi Zsuzsanna

Gramofon: *Most csak a karmester személye jelentett az ön számára újdonságot, hiszen a rendezővel, Daniele Abbadoval már évek óta rendszeresen dolgoznak együtt.*

Miklósa Erika: *Az első közös munkánk hat esztendővel ezelőtt a genovai Operaházban szintén egy Mozart-opera volt, a Szöktetés a szerájból, s akkor is izgalmas, érdekes előadás született. Az édesapával, Claudio Abbadoval Reggio Emiliában találkoztam először. Bár én az ottani Varázsfuvola-premierben nem szerepeltem – a Baden-Baden-i, a modenai előadásokra, valamint a lemezfelvételekre kértek fel – a maestro, aki régi vágású karmester, meg akart ismerni a turné előtt, s így volt néhány közös próbánk. (Portrénk Claudio Abbadoról a 70. oldalon, kritikánk az új Varázsfuvola-felvételről a 83. oldalon olvasható.)*

G.: *Többféle színrevitelben, több dirigens irányításával lépett már pódiumra az Éj királynőjeként. Lehet ilyenkor még újat mondani egy énekesnek?*

M. E.: *Claudio Abbado mellett úgy éreztem, mintha egy teljesen új darabot tanulnék. Nagyon élveztem friss, lendületes tempóit, bár így nekem is számos részt egyetlen levegővétellel kellett énekelnem. Nem volt könnyű változtatnom az évek alatt berögzült szokásokon, de megérte! Azért a rám jellemző Éj királynő-karakter is megmaradt, mert az általam kialakított díszítések elnyerték a karmester tetszését. Abbado pedig a pontosabb szövegejtésre is megtanított.*

G.: *A rendezés is ilyen újszerű élményt jelentett?*

M. E.: *Nem túlzottan modern, de különleges ez A varázsfuvola-előadás, s a színpadképhez Claudio Abbado is tett néhány észrevételt. A produkció valódi csapatmunkában jött létre, én például változtathattam a jelmezemen. A színpadon ugyanis egy engem ábrázoló, nyolc méteres bábu látható, aminek nincs haja, s annyira izgalmas figura, hogy azt kértem, hadd legyek én is kopasz. Beleegyeztek. A másfélórás sminknek köszönhetően igazán démonikus külsőt öltök.*

G.: *Milyen Éj királynőt akart látni-hallani a karmester és a rendező?*

M. E.: *Kemény, érzéketlen, ijesztő nőt. Az alakításomban arra is ügyelnem kellett, hogy szoborszerűen merev legyek, csak a csuklómmal tehettem apró mozdulatokat. Mindezt úgy, hogy az első áriám alatt egy hatalmas korongra feszítve, több méter magasan lebegek a színpad fölött. Mégis számomra ez A varázsfuvola egyike a legemlékezetesebb előadásoknak, mert óriási szabadságot kaptam, s rengeteget tanultam a műről.*

G.: *Kétszáznál több Varázsfuvola-előadásban lépett színpadra. Akadt közöttük a mostanihoz hasonlóan izgalmas produkció?*

M. E.: *Érdekesen modern volt a bécsi Staatsoper és a Volksoper közös színrevitele, amely filmszerűen jelenítette meg a történetet. Sarastróval együtt végig a színen vol-*

Kivételes előadás jött létre tavaly tavasszal Olaszországban Claudio Abbado és fia, Daniele Abbado első közös produkciójában

Forrás: www.erikamiklosa.com

tunk. A Metropolitan jelenlegi produkciója pedig annyira lenyűgöző látványvilágú, hogy senki sem versenyezhet vele. Az eltelt évek alatt azért olyan Varázsfuvolám is akadt, amelyben végigasszisztálhattam, hogyan bukik meg a darab. A párizsi Opéra Bastille futurisztikus produkciójában ugyanis az áriák között színészek szavaltak filozofikus mondatokat. A darab a Ruhr-vidéki fesztiválon nagy sikert aratott, de Párizsban megállt az előadás, az egész darab megbukott, kivéve engem. Sokkoló helyzet volt.

G.: Ennyi előadással a háta mögött nem kezd unni ezt a figurát?

M. E.: Az Éj királynőjét az operairodalom legsikeresebb és legjobb szerepének tartom, hiszen sokan csak két áriájáért ülnek be az előadásra. Korábban atletizáltam, sportolónak készültem, s most is minden előadás versenyszerű kihívás számomra. Én pedig mindig nyerni akarok. Egyébként való igaz, volt olyan időszakom, amikor utáltam ezt a szerepet, ez azonban csak addig tartott, míg nem éreztem azt, hogy most már jól tudom, már tényleg enyém a figura. Ma már nem mondanék le róla semmiért, s ad-

dig akarom énekelni, amíg csak lehet. Akkor fogom levenni a repertoáromról, amikor először előfordul, hogy a színpadra lépés előtt félelmet érzek.

G.: Viszont ez a szerep erősen befolyásolja a repertoárját, s fel kell áldozni érte más műveket...

M. E.: Csak okosan kell megválogatni, mit énekel előtte vagy közvetlenül utána az ember. Ha jól sakkozom a felkérésekkel, akkor a többi kedves figurámat is életre keltethetem. Két esztendő múlva Berlinben például ismét Lammemoori Lucia leszek, a Metropolitanban pedig a Hoffmann meséinek Olympiáját alakítom. Jövőre megint szerepelek a berlini Deutsche Operben, a befejezetlen Mozart-művekből készült Fragmente (Töredékek) című darabban. A San Francisco-i Operában 2008-ban Lakmét éneklek, a Washingtoni Operában pedig Dinorah szerepe vár. Nagyon izgalmasnak ígérkezik a jövő év decemberében Berlinben színpadra kerülő Richard Strauss-opera, az Egyiptomi Heléna is.

G.: Hogyan folytatódik Varázsfuvola-sorozata?

M. E.: Az Edinburghi Fesztiválon, augusztus 31-én ismét színpadra kerül az Abbado vezényelte produkció, majd a New York-i MET-ben énekelem a szerepet, ahová 2010-ig szóló szerződést köt. Az amerikai dalszínházban az idén összesen huszonegy alkalommal keltem életre ezt a Mozart-hősnőt. Nagyon sikeres az előadás, így a tervek szerint később DVD felvétel is születik belőle. A varázsfuvolára San Franciscóból is kaptam felkérést, 2007 novemberében pedig a Milánói Scalában éneklek az Éj királynőjét. S ha minden a tervek szerint alakul, akkor az Abbado-Varázsfuvolának is lesz folytatása, hiszen jövő tavasszal egyhónapos olasz turnéra indulunk a produkcióval. ■

KÉTSZÁZNÁL TÖBB ÉJKIRÁLYNŐ

Miklósa Erika 19 évesen, az operaházi meghallgatáson már az Éj királynőjének áriáját énekelte, s olyan sikerrel, hogy azonnal fel is vették a társulatba. A dalszínházban szintén A varázsfuvolával debütált 1991-ben, igaz, először még Papagénaként lépett színpadra. Ezt követően az Éj királynőjeként megnyerte a szegedi, majd 1993-ban a budapesti Nemzetközi Mozart Énekversenyt. Két évvel később Zürichben ezért a szerepért vehette át az Európai Kulturális Díjat. A magyar koloratúrszoprán pályájának tizenöt esztendeje alatt több mint kétszázszor keltette életre Mozart hősnőjét, s ezt a figurát a világ szinte összes jelentős operaházában alakíthatta már.

Miklósa Erika hivatalos honlapja:
www.erikamiklosa.com

Claudio Abbado: kortárs kompozíciók és utánpótlás-nevelés

Claudio Abbado karmesterként első tapasztalatait édesapja vonószenekekaránál szerezte, majd 1955 és 1958 között az osztrák fővárosban, Hans Swarowskynál tökéletesítette tudását. 1958-ban elnyerte a Koussevitzky-díjat, ezért meghívták vendégkarmesternek az egyik amerikai zenekarhoz, ő azonban inkább úgy döntött, visszatér Európába.

◆ Réfi Zsuzsanna

A Milánói Scala színpadán 1960-ban debütált, 1967-től pedig majd' két teljes évtizeden át állandó karmester volt, később az intézmény művészeti vezetőjévé is kinevezték. Hosszú időn keresztül – zenei és művészeti szempontból – meghatározó alakja volt Milánó kulturális arculatának. Abbado fontosnak tartotta a 20. századi komponisták alkotásait, ezért a Scalában rendszeresen műsorra tűztek olyan műveket, mint a Wozzeck, a Lulu, A léhaság útja, az Oedipus rex, a Mózes és Áron vagy az Erwartung. Abbadónak köszönhető, hogy a milánói közönség megismerhette Bartók Csodálatos mandarinját, Penderecki Elvesztett Paradicsomát vagy Berio Igaz történetét.

Forrás: Deutsche Grammophon – Universal

„NAGY SZAKMAI ALÁZAT JELLEMZI”

„Sztáralűröktől mentes, roppant szerény, kedves és szeretetre méltó ember” – meséli Miklósa Erika Claudio Abbadóról, akit a Varázsfuvola-turné és a lemezfelvétel során alaposan volt alkalma megismerni. „S bár döbbenetes tisztelet övezi mindenhol, még ma is elképesztő szakmai alázattal nyúl a művekhez, és csodálatra méltó az az odafigyelés, törődés is, ahogyan az énekesekkel foglalkozik. Az első közös próbánkön nem is akartam elhinni, hogy Abbado életében először dirigálja A varázsfuvolát, ugyanis fejből vezényelt mindent, s rengeteget tudott a darabról. Nagyon kemény próbaheteket tartott, de ő is kivette a részét a munkából, végig asszisztens nélkül dirigált. Hihetetlen precizitással, alaposággal, roppant elmélyülten dolgozott, s olyan finomságok, árnyalatok felfedezésére volt képes, amely minden résztvevőt ámulatba ejtett. Ebben a Varázsfuvola-stábjban szinte mindenki az ifjabb korosztály képviselője, s olyan művészekkel léptem színpadra, mint Dorothea Röschmann, René Pape, Hanno Müller-Brachmann vagy Christoph Strehl.”

A dirigens a hatvanas évektől egyre másra kapta a meghívásokat: 1960-ban a Bécsi Ünnepi Játékok, 1965-ben a Salzburgi Ünnepi Játékok egyik karmestere. Berlinben 1968-ban lépett fel először, 1971-ben pedig Karl Böhm mellett a Bécsi Filharmonikusok vezető karmestere lett. A London Symphony Orchestra vezetőjeként 1979-től 1987-ig tevékenykedett, 1986-ban pedig visszatért Bécsbe, és öt éven keresztül vezette a Wiener Staatsopert. A Berliini Filharmonikusokkal is rengeteget dolgozott, közös koncertjeiket hihetetlen szépségű, homogén hangzás jellemezte, így az együttes egyhangúan megválasztotta művészeti vezetőnek és zeneigazgatónak: 1989-ben az elhunyt Herbert von Karajan helyére lépett. 1986-tól 1991-ig volt a Wiener Staatsoper zeneigazgatója, 1987-től pedig Bécs városának általános zenei vezetője. 1988-ban alapította meg a Wien Modern fesztivált, amely a kortárs művészetek kiemelkedő ünnepévé vált; gazdag programjában a zene mellett filmek, irodalmi alkotások és színházi előadások is szerepelnek.

Claudio Abbado rendkívül fontosnak tartja az ifjú tehetségek gondozását, s rengeteg lehetőséget teremtett, hogy a fiatal muzikusok megfelelő módon bontakoztassák ki képességeiket. Számos magas színvonalú ifjúsági zenekart alapított, 1978-ban az Európai Unió Ifjúsági Zenekarát, majd 1981-ben az Európai Kamarazenekart. A Gustav Mahler Ifjúsági Zenekart 1986-ban hozta létre, s ebből az együttesből 1988-ban egy Mahler Kamarazenekar is alakult Ferrarában. Az ünnepelt csellóművésszel, Natalia Gutmannal 1992-ben hívta életre a Berliner Begegnungen elnevezésű kortárs zenei műhelyt.

A világhírű karmester pályafutása során többször vendégszerepelt Magyarországon. ■

További információk Claudio Abbadóról:

www.askonasholt.co.uk

Jenny Anvelt negyedóra skálázással indít

Világhírű énekpedagógusok – 2.

Az orosz-észti származású szopránénekesnő, Jenny Anvelt, aki már évek óta a milánói Verdi Konzervatórium tanára, tavasszal a Barcelona közelében, Sabadellben megrendezett Aragall-énekversenyen zsűrizett többek között Fiorenza Cossotto és Jevgenyij Nyestyerenko társaságában. Anvelt elismert énekmester, aki rendszeresen jelen van különféle énekversenyeiken. A művésztanárral a találkozó végén beszélgettünk.

◆ Lindner András

Forrás: Gramofon-archív

Gramofon: Zsűrizés közben mire figyel: a hangszépségre, az énektechnikára, a stílus hű tolmácsolásra vagy a megfelelő szövegmondásra?

Jenny Anvelt: Legfontosabb a matéria. Számptalan mesterkurzust tartottam a világban, és mindenütt mást tapasztaltam. A finnknél feltűnően sok a basszus, Itáliában és Spanyolországban pedig különösen a bársonyos hangok dominálnak. Dél-Koreában viszont meglepett, hogy mennyire jártasak az olasz zeneirodalomban, igaz, már tizenkét éves kortól, az iskolai oktatás keretében ismerkednek Rossini, Bellini, Verdi muzsikájával, és nemcsak a hangszeres játékot, hanem az énektanítást is preferálják. Lényegesnek tartom, hogy már a tanulmányok elején bemutassam a stílusok közötti különbségeket; azt, hogy Verdi nem Puccini, Puccini nem Rossini, Rossini pedig nem Donizetti. Az énekhangot igyekszem minél gyorsabban a megfelelő stílushoz alakítani.

G.: Hányan járnak a kurzusaira?

J. A.: A milánói konzervatóriumban tizenkét professzor tanítja az éneket, egyenként tíz-húsz tanítványt. Hozzám tizenheten irakoztak be, és kevés köztük az olasz fiatal. A hivatalos óráimon kívül tartok tanfolyamot az orosz zenéből is, Muszorgszkij, Csajkovszkij, Rahmanyinov kompozícióiból. A Milánóban tanuló növendékeknek két teljes operát kell megtanulniuk. Egy oratóriumot és öt különböző dalt is betanítok, két kortárs operarészlet mellett.

G.: Tanítás közben gyakran előénekel, bemutatja, amit követel? És más énekpedagógusokhoz hasonlóan beénekléssel kezd?

J. A.: Nem kisebb nagyságnál, mint Giulietta Simionatónál tanultam, és jól emlékszem: ő határozottan állította,

hogy semmi szükség beéneklésre. Nekem más a véleményem. Az óráimat tizenöt perces skálázással kezdem, és közben igyekszem helyükre tenni a hangokat, megpróbálok lazítani is a hangszalagokat, hogy azután a legvadabb futamok teljesítésére is képesek legyenek. A hangot erősíteni kell, erre is megfelelő módszer a beéneklés.

G.: Állandó milánói elfoglaltsága mellett alkalmanként ma is ad áriaesteket, tart mesterkurzusokat, versenyek szívesen látott zsűritagjaként pedig alkalma van áttekinteni a „kínálatot”. Mi az oka, hogy bár magas a versenyek átlagszínvonala, a szenzációs kiugrások mégis hiányoznak?

J. A.: Ezzel nem értek egyet, hiszen a mostani versenyen is hallottunk kiemelkedően szép hangokat. Említhetem a két drámai szopránt, a nők között győztes spanyol Maribel Ortegát, illetve a második díjas szlovén Mihaela Komocart, számomra a dél-koreai baritonisták: a férfi kategóriában első díjas San-Gun Suk, illetve a második helyezett Chang-Kwon Lee is maradandó élményt jelentettek. Ha kitartóak lesznek és szerencsések, világsztárokká nőhetnek. Aragall fellépéseket kínál a díjazottaknak, vagyis már a kezdésnél segíti őket. A pályán erős a túlkínálat.

G.: Amikor ön kezdte, még más volt a helyzet. Zenesz családba született?

J. A.: Bár a szüleimet tekintve orosz és észti származású vagyok, mégis Tbilisizben, Grúziában születtem. Nagymám zongoraművészként szerzett nevet, de anyámnak csak szép énekhanga volt. Én jól zongoráztam, így még komplett operák betanítása sem jelent gondot számomra. A hangszer mellől vezényelem a növendékeimet, és néha hozzá is énekelek egy-egy fontosabb dallamot. Egy zongorakísérő erre képtelen lenne. ■

Mozart és Wagner között Verdi

Fischer Ádám Bayreuthról és a budapesti Parsifalról

Úgy látszik, hogy 2007 júliusáig túlnyomórészt Haydn, Mozart és Wagner művei töltik be Fischer Ádám napjait. A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának igazgatója az előző években gyakran utazott a tengerentúlra, mostanában Kopenhága, Mannheim, Bayreuth, München, Zürich, Salzburg, Bécs és Budapest, Észak- és Közép-Európa között „ingázik”.

◆ Albert Mária

A 2005/2006-os évadban a müncheni Staatsoper kalendáriumában két fontos Wagner-előadásnál, A bolygó hollandi premierjénél és a Parsifal felújításánál szerepelt Fischer Ádám neve, ez azonban nem jelenti azt, hogy munkájának súlypontja a bajor fővárosba helyeződött volna, egyszerűen csak így alakult. A produciókat örömmel irányította, Waltraud Meiernél például ideálisabb Kundryt nehéz találni (DVD-ajánlónk a 81. oldalon), a Hollandi bemutatón Sentát megszemélyesítő Anja Kampét pedig szeretné majd meghívni Budapestre. A Péter Konwitschny rendezett Bolygó hollandiról Fischer Ádám derűsen jegyzi meg, hogy tulajdonképpen tiltakoznia kellett volna a koncepció miatt, mert a rendező erősen megváltoztatta az opera végét. Mégsem tette, mert Peter

Jonas intendáns vállalta a felelősséget, ő pedig elég érdekesnek találta a befejezést, ha nem is értett vele egyet. Nevezetesen: Senta nemcsak magával végez, hanem fölrobant egy lőporos hordót; koromsötétbe borul a színpad, a zenekari árok és a nézőtér, a muzikusok tehát nem tudnak játszani, így az utolsó taktusok felvételről szólnak meg. Tagadhatatlan, hogy sokkoló az össztapasztás: „nem akartam, hogy tessenek, és mégis tetszett” – jelenti ki.

Egy kivétellel folytatjuk a beszélgetést, Zürichben ugyanis május végén Verdi Aidájának premierjét vezényelte, a címszerepben a svéd szopránstárral, Nina Stemmével. (Az énekesnő, aki Stockholmban párhuzamosan folytatott gazdasági és zenei tanulmányokat, lírai szubrett szerepekkel indult, ma az egyik kiemelkedő drámai szopránnak, Verdi és Wagner hősnők hiteles életre keltőjének tartják.) „Nos, ez egy »normális« előadás – véli a dirigens, Nicolas Joel rendező tartotta magát az ígéretéhez.”

Augusztusban a rivális nyári fesztiválok, Salzburg és Bayreuth közötti (európai fogalmak szerint nem nagy) távolságot kell többször is teljesítenie Fischer Ádámnak. A jó előre lekötött program szerint a Zöld dombon öt Parsifal-előadást vezényel augusztusban. Az első két-tő közé esik azonban az Ascanio in Alba két salzburgi estje. A Mannheimi Nemzeti Színház operatársulata, amellyel a karmester kapcsolata már nem intézményes, de még mindig elég szoros, Mozart korai operáját adja elő a zeneszerző valamennyi színpadi művét felvonultató sorozatban. Az Ascanio in Albát az életrajzírók és a zenetörténészek szívesen átugorják az életmű ismertetésekor. „Pedig ez a serenata vagy pásztorjáték, amelyet 1771 októberében a milánói Teatro Regio Ducaléban mutattak be, ha nem is kiemelkedően fontos, ám elhanyagolhatatlan állomása a komponista pályájának.”

„Az Ascanio stílusa sokkal közelebb áll a barokkhoz, mint a klasszikához. Mitológiai szereplőket kelt életre: Vénusz alakjával Mária Terézia, Ascanio és Silvia nimfa figurájával pedig a házasság hercegi pár előtt hódolt az ifjú komponista. A címszerepre Giuseppe Manzuolit, a híres kasztrált énekest kérték föl, ami nagyon inspirálta. Ez a szólam ma nadrágszerep, Sonia Prina olasz alt éneklei Salzburgban. A történethez még az tartozik, hogy a lakodalmi operát, az Il Ruggierót Hasse komponálta, de a serenata aratott nagyobb sikert. Hasse állítólag rezignáltan jegyezte meg: a kortársak emlékéért ez az ifjú fogja elhomályosítani. Mozart jutalomképp egy aranyozott órát kapott, amelyen a császárnő zománcképe volt.”

Fausto Diana Damrau lesz, talán az ő neve a legismertebb a szereplőgárdából. „Másfél évvel ezelőtt mutattuk be az operát Mannheimben, Damrau ma már nem állandó, hanem tiszteletbeli tagja a társulatnak. A színház egyébként na-

Forrás: Magyar Rádió Rt.

Fischer Ádám – amíg a jelenlegi bayreuthi Parsifal műsoron marad, ő dirigálja az operát

gyon büszke arra, hogy nem stagionékat alkalmaz, hanem állandó együttese van. Igaz, nem sztárok, de fiatal és sokat ígérő fiatal művészek, mint például a rendező, a huszonkilenc éves David Hermann.”

A bolygó hollandi, a Parsifal és a Trisztán előadásainak gondos karbantartása mellett Bayreuthban az új Ringre készülnek. A tetralógiát most a sokoldalú entellektüel, író–dramaturg, Tankred Dorst elképzelései alapján viszik színpadra. Ez is az oka annak, hogy a budapesti Wagner Napok a Művészetek Palotájában 2006-ban nem a Ringgel, hanem a Parsifallal indul, mert Linda Watson, az idei felújítás Brünnhildjét Fischer feltétlenül szeretné Budapestre hozni. Ám a szigorúan számon tartott próbanapokat csak az ottani beosztás után lehetett kitérni. Fischer azonban egyáltalán nem sajnálja, hogy így alakult, mert egy karmester számára a Parsifal „az” opera.

Mint mondják, félig szcenírozott előadás lesz a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. „Még nem tudjuk pontosan, mennyire lesz szcenírozott, inkább koncert plusznak nevezem” – jelenti ki. „Szeretnék a megvalósításban az átlagosnál messzebb lépni. Itt jegyzem meg, hogy Gurnemann szövegét egy fantasztikus sztár: Matti Salminen alakítja. Nos, a viráglányok tánca meglesz, és még sok más, amiről korai beszélnem. Ez egyfajta kísérlet, néhány dolgot szeretnék kipróbálni, hogy lássam, mi hat ebben a közegben. A Parsifal tapasztalatai alapján döntjük el, hogy mit teszünk hozzá, és mit veszünk el a Ring előkészítéskor. A tetralógiával a repertoárszínházi és a stagione produkciók »érdeklentétét« szeretném eltüntetni. Leegyszerűsítve: a bécsi Operaházban nem törődnek a rendezéssel, csak az énekes legyen jó, a berlini Komische Oper hagyománya viszont előtérbe helyezi, szentnek tartja a rendezést, és nem igényli, hogy az énekes kimagasló legyen. Én azonban szeretnék új és nagy énekeseket megismertetni a magyar közönséggel, ezért a mozgalmasságot statisztákkal, táncosokkal vagy más eszközzel szeretném megoldani. De a dolog még nincs kész, ezért állítom, hogy a Parsifal tanulságaira építünk.”

Fischer Ádám úgy állapodott meg Wolfgang Wagnerrel, hogy amíg a jelenlegi bayreuthi Parsifal műsoron marad, ő dirigálja az operát. Még nem beszéltek róla, hogy azután milyen új feladatok várják. Fischer Ádám Koppenhágában, a Dán Rádióban is változatlanul dolgozik, a kamarazenekezt vezet, amellyel ugyancsak játszik operákat. Nem az új Operaházban, hanem a régi, királyi színházban, amely – mint mondja – sokkal alkalmasabb a Mozart művek és a 18. században keletkezett alkotásokhoz. Decemberre tűzték ki Don Giovanni bemutatójukat az ottani társulattal. Nemrég jelent meg a Titusz kegyelme CD-n; ezzel lezárult egy sorozat, a zenekar azonban szeretné folytatni a felvételeket, Fischer nem biztos benne, hogy a da Ponte operákból szükség lenne új változatra... Az együttesnek nyilván azért fontos a folytatás, mert nemzetközi szereposztást hívhatnának a lemezhez.

A budapesti Operaház tavalyi vezetőváltása előtt megkezdtek-e – kérdezem. Igen – hangzik a kissé szűkszavúan a

Matti Salminen éneklő Gurnemann szerepét a Parsifalban

válasz. Annyiban sikerül bővíteni a választ, hogy elmondta: megkérdezték, érdekl-e az igazgatás, de nem kérték föl. Pályázik-e? – kérdezték. Nem – válaszolta Fischer Ádám. Ez oly nagy feladat, mondja, ami nem rá van szabva, a budapesti Wagner Napokra összpontosít, a sorozaton sok, régen dédelgetett elképzelését látja megvalósíthatónak, igen magas színvonalon.

Nemzetközi alapítvány jött lére a 2009-es Haydn-bicentenárium méltó megünneplése és az eszterházi operaház újjáépítése céljából. Az Osztrák–Magyar Haydn Zenekar alapítójaként vajon hogy látja az évfordulóval kapcsolatban az együttes szerepét? „Szeretnék a kaptafánál maradni. Mi kialakítottuk Kismartonban (Eisenstadt) a saját Haydn-stílusunkat, ennek megfelelően állítottam össze a zenekart, a fesztiválok karakterét is ez határozza meg. Szeretném ezt a jellegzetességet megtartani, noha jól tudom, arról lehet vitatkozni, hogyan kell Haydnt játszani. Ha az operaházat eredeti formájában építik vissza, oda mi nem illünk. Nemcsak azért, mert akkora árokba be sem férnénk, hiszen nagyobb a létszámunk, hanem mert mi nem historikus, hanem modern hangszereken játszunk, a hangzás túl erős lenne. Ha Eszterháza lehetne a historikus zenei előadásmód egyik nemzetközi tanulmányi központja, az Magyarország számára »nagy dobás« lenne. Számunkra ideális lehet olyasfajta együttműködés, mely szerint az autentikus stílusú és kamarazenei programoknak Eszterháza adna otthont, a modernebb előadásoknak pedig Kismarton – ez örömmre szolgálna.”

Budapesti Wagner Napok 2006. június 10., 17., 16 óra

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

További információk:

www.haydnphil.org

www.allegroartists.com

A munkát nem lehet megspórolni

Találkozás Kovalik Balázssal

Itt az évad vége, a tanév vége is. Az operavizsgák érdeklődő közönsége arra számít, hogy új tehetségeket ismerhet meg. Olyan zenés színházi előadást láthat, amely fölfrissíti érzékeit. Ha néhány hónap múlva ugyanazt a fiatal művészt más közegben látja viszont, meglepve tapasztalja, hogy oda az üdeség, avítt manírok fogságában vergődik az énekes. Kovalik Balázs rendezőt, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem színész-mesterség tanárát arról kérdeztem, miért amortizálódik oly gyorsan a magyar operajátásban az egyéniség?

➤ Albert Mária

Kovalik Balázs: Rendező és korrepetitor nélkül csak úgy teljesít egy énekes, ahogy... Másként: nem mindig az énekestől függ egy operaelőadás minősége. Fél évszázaddal ezelőtt megkerülhetetlen figurája volt az előkészületnek a korrepetitor. Később megjelentek azok a kiemelkedő karmester-egyénségek – Bernstein, Abbado, Muti és még néhányan –, akiknek nagyszerű és egyéni elképzelésük volt egy-egy műről. Odaültek a zongorához, és igen sokat dolgoztak az énekesekkel. Voltak, vannak továbbá olyan rendezők, akik ismerik a kottát, amint ismerté

Felsenstein, Ponnelle, ismeri Harry Kupfer, akik értettek értenek a színészvezetéshez, az énekes személyiségének felszabadításához. Az operajátásban a jó színészvezetés együtt jár a helyes hangképzéssel, noha sokan terjesztik azt, hogy a rendezők olyan szituációkat teremtenek, amelyekben nem lehet énekelni.

Gramofon: Láttunk már előadásokat, helyzeteket, amelyek pusztán önmagukért valók voltak.

K. B.: A jó operarendező olyan szituációkat dolgoz ki, amelyekben a pszichés állapot, a testhelyzet megsegíti az énekest. Nem tagadom, lehet tévedni, lehet rosszul meg-saccolni, hogy mire képes az, akivel dolgozunk. De nem lehet a sok munkát megspórolni. Épp a napokban beszélgettem a növendékeimmel arról, hogy az Anyegin-rendező a Triquet-áriáról azt mondta, hogy persze, így van értelme. Miért? Másként nincs? Szerintem az egész operajátásnak nincs, ha nem tesszük föl a kérdést: hogy valami miért van? Miért írta meg az áriát Csajkovszkij? Ha valaki lusta és fölkészületlen, akkor csupán olyasféle válasza futja: ez a kis ária a zenéről szól, nézd, öregem, menj ki és énekelj el szépen... Az ilyen rendező család, becsapja az énekest és az „operarajongót” is, mert a dologból kifelejtődött a munka.

G.: Nemrég a párizsi Opera balettnövendékei(!) a vizsgájukon egy olyan többszólamú szolmizációs gyakorlatot mutattak be, amely pontosan össze volt kötve a mozgással, és tökéletesen lehetett követni a hangsúlyokat. Ma aki a nemzetközi „piac” sikeres szeretne lenni, egyenmű tudással nem boldogul.

K. B.: Egyenmű? A magyar művészeti iskolák növendékei a saját mesteriségük, a saját műfajuk iránt is igen mérsékeltlen érdeklődnek. Hogy lehetne a tudásuk sokféle? És lássuk be, a magyar közéletben még mindig él a kurucos szellem, hogy mi, magyarok mindent jobban csinálunk. Kis nép vagyunk, de super tehetséges. A vízvezeték szerelő megbütyköli a gázt, lehet persze, hogy villanyt vezet a vízcsapba. Az amatőrök öntudatával vagyunk jelen a világban. És ezzel az öntudattal nem vagyunk képesek elfogadni, hogy másként is lehet. Ezért megy el néha a kedvem a pedagógiai munkától is.

G.: Számomra a Budapesti Tavasz Fesztivál ünnepnapja volt a Mozart-maraton, amelyen a három da Ponte operát adták elő többségükben jelenlegi és volt növendékei a Jövő Háza Teátrumában. Örömmel láttam viszont olyan énekeseket, akiket utoljára operavizsgán hallottam. Hová lett például Hajnóczy Júlia, a Don Giovanni Zerlinája?

K. B.: Külföldre szerződött. Miért maradna itt? A nemzetközi szaksajtó és a tekintélyes külföldi napilapok szakírói eljöttek, pedig nem hívtuk őket. Érdekelte őket az esemény. Nos, ezek kiemelték a méltatásaikban négy-öt nevet – egyikük sem szerepel a Magyar Állami Operaházban. Az intézmény nem tud velük mit kezdeni, ahogy a karmesterrel, Oberfrank Péterrel sem, noha mindenütt (egyéb-

A Don Giovanni zárta a Mozart-maraton

Forrás: Budapesti Fesztiválközpont Kht.

ként a hazai írásokban is) azt olvastam, hogy a zenei megvalósítás csodálatos volt.

G.: *A maraton tervét mióta dédelgette?*

K. B.: Régóta érlelődött az ötlet, beszélgettem is róla Zimányi Zsófiával, aztán egy évvel ezelőtt hirtelen világhosszá vált számunkra, hogy 2006 Mozart-év, és akkor ennek a produkciónak most van helye a fesztiválon.

G.: *Az énekeseknek kicsit könnyebb volt, nem mindenki szerepelt mindegyik darabban, még a muzsikusok közül is váltott pozíciót néhány. De önnek és persze Oberfranknak is állni kellett a sarat.*

K. B.: Utólag bevallhatom: istenkísértés volt. Szerencsére kegyelemben részesültem. Nem kellett volna a fürdőkádban haját szárítanom, de megúsztam. Tényleg a penge élén táncoltunk: házon kívül, infrastruktúra nélkül megcsinálni valamit, az olyan mérhetetlen erőfeszítés, amit szakmabeli is nehezen képzel el. Huszonöt énekest kellett egyeztetni, valaki Augsburgból, valaki meg Szegedről jött próbálni, valaki két premier között. Bekalkulálni a betegségeket, és így tovább. Sokan – néhányan némi kárörömmel, mások aggodalommal – úgy tartották, hogy ezt a produkciót lehetetlen összehozni Magyarországon. Nagyon aláhúzom: hogy megvalósult, az a részvevők hitének, akarásának, a befektetett mérhetetlen munkának köszönhető. Függetlenül attól, hogy a volt tanítványaim

mit változtak jellemben, képességben, hogy milyen kis konfliktusok adódtak a próbákon – ez a huszonöt ember akarta ezt a maratont. Ez a produkció akaratlanul is provokált, és szembesítette a kultúrpolitikusokat azokkal a hazugságokkal, amik e körül a műfaj körül évek óta kavargnak.

G.: *A közönségsiker frenetikus volt. De sajnos nem állíthatjuk, hogy a szembesítés nagyon eredményes lett volna.*

K. B.: Három operát játszottunk el egymás után magyar nyelven, és a közönség élvezte a recitativókat is, a külföldiek nem mentek haza és nem kérték vissza a jegy árát, pedig nem volt kiírva a szöveg németül. Hányszor mondtam el hiába, hogy a közönségnevelés első számú eszköze, hogy az opera az anyanyelvén szóljon „a” nézőhöz. Hogy a dualizmust ki kell alakítani, létre kell hozni a második operaházat. Legyen verseny, mert minden megbetegszik, elromlik, aminek nincs konkurenciája. Bécsben, innen kétszázötven kilométerre a negyedik operaház (Theater an der Wien) hódítja meg a közönséget.

G.: *Miért nem pályázza meg valamelyik vidéki színház vezetését?*

K. B.: Mert az operaházi pályázat után meggyőződésemmé vált, hogy a pályázatokat nem szakmai alapon értékelik, noha szakmainak nevezett bizottságokat is megkérdeznek.

OPERAMI!

Ősbemutatók és ritkán játszott operák Miskolcon

június 16. – Franco Alfano: *Risurrezione* (Feltámadás)

az Újvidéki Szerb Nemzeti Színház vendégjátéka

június 17. – Umberto Giordano: *Szibéria*

a Moszkvai Helikon Színház vendégjátéka

június 20. – Umberto Giordano: *Fedora*

koncertszerű előadás, Km: Marton Éva, Giuseppe Giacomini

június 22. – Ruggero Leoncavallo: *Bohémek*

a Prágai Állami Operaház vendégjátéka

A rendezvénysorozaton fellépnek:

MARTON ÉVA, LUKÁCS GYÖNGYI, AGNES BAL TSA,

PAOLO GAVANELLI, GIUSEPPE GIACOMINI,

PETER KONWITSCHNY, ROBY LAKATOS, ŽELJKO LUČIĆ,

WOLFGANG MILLGRAMM, MILANÓI SCALA KÓRUSA

Bartók + Verismo

Leoncavallo, Mascagni, Alfano, Giordano

2006. június 15–25.

Miskolci Nemzetközi Operafesztivál

Jegyárúsítás kezdete: 2006. március 21.

Fesztivál jegyiroda:

3525 Miskolc Széchenyi u. 23. | Tel.: 46/516-735, 516-736 | Fax: 46/516-734

jegyiroda@miskolcincemzetiszhaz.hu | operami@axclero.hu

hétfőtől péntekig 10–19 óráig, szombat, vasárnap 15–19 óráig

www.operafesztival.hu

Jaume Aragall nemzetközi verseny operahangokra

Ha van Domingónak és Pavarottinak, miért ne lehetne nekem is? – gondolhatta a két kiváló tenorsztárral népszerűségben teljesen egyenrangú Jaume Aragall a kilencvenes évek elején. Ekkor határozta el, hogy ő is egyre fényesebb és mind híresebb „emlékművet” állít: alapított ő is egy énekversenyt. A helyszín adta magát, a szülőföld, Katalónia.

◆ Lindner András/Sabadell

Az elgondolást tett követte, és 1994-ben Torroella de Montgriba hívták a világ fiatal énekes tehetségeit, később Girona lett a központ, azután áthelyezték az Aragall versenyt a Barcelona elővárosának nevezhető Sabadellbe. A vendégszerető településen most nyolcadik alkalommal, március 16. és 25. között tartották a versenyt. „Ez az egyik legrangosabb Európában” – hangsúlyozza Fiorenza Cossotto, a zsűri egyik prominens tagja. És ezt alátámasztani látszott a kiegyenlített jó színvonal. Ha igazi szenzációszámba menő kiugrást nem is hozott a három fordulóban lebonyolított verseny, a százhusz induló között egy

Maribel Ortega, a női kategória első helyezettje

AZ ARAGALL-JELENSÉG

Izzalommal vártam négy évtized után a spanyolországi találkozást a Budapesten egykor hatalmas ovációval ünnepelt katalán tenoristával, Jaume, vagyis Giacomo Aragall-lal, aki ezen a néven ismert a világban, és szerepelt az Erkel Színházban is. Az öszülő haj az idő múlását jelzi, az arc azonban mit sem változott. Az énekversenyen ő az első számú sztár, mindenki őt keresi a tekintetével, és igyekszik kipuhatolni a véleményét az egyes fellépések után. A tenorista a nemzetközi zsűri elnöke, ami érthető, hiszen az egészet ő találta ki, és indította útjára saját alapítványának pénzéből, még 1994-ben.

Különleges pályát futott be. Varázsosan szép tenorja, rendkívül könnyed éneklése, és tökéletes stílusérzéke mindig is elragadtatót váltott ki, ám a sajtó egy idő után elkezdte mellőzni, kevésbé „reklámozni”, amiben közrejátszott, hogy Aragall nem szívesen adott interjút. Rebesgették azt is, hogy színpadfóbia, a kosztümös fellépésektől való félelem törte meg hihetetlen gyorsasággal magasra ívelő karrierjét.

sem akadt, aki kirívóan gyenge produkciót nyújtott volna. A zenekari döntőbe került tizennégy énekes egyformán igazi kifejező erővel, és rendkívüli stílusérzékkel tolmácsolta a kiválasztott áriákat. Nem véletlen, hogy a zsűri a női, illetve a férfihangoknak szánt első díjakat kivéve – mivel más, igazságos megoldást nem talált – a második és harmadik díjat is megosztotta, így azután a különdíjakat is beszámítva egyik döntős sem távozott a versenyről üres kézzel.

A világsztárokat is felvonultató nemzetközi zsűriben helyet foglaló Fiorenza Cossotto, mint mondta, elsősorban a hang szépségére koncentrált, amikor meghozta döntését. Ha egy behízsgó orgánus elvárásolta, elnőzőbben tekintett bizonyos énektechnikai hiányosságokra, vagy éppen a megfelelő Mozart, Verdi, Puccini énekstílus kívánalmaival kapcsolatos hibákra. Pedig a zenei finomságokra is fogékony hallgatók elégedetten állapíthatták meg, hogy – legalábbis ami a döntősöket illeti – az itáliai énektanárok nagyszerű munkát végeznek: a dél-koreai huszonevesek ugyanis valódi Verdi-hangon adták elő az operaáriákat. Stílushűnek mutatkoztak a francia alkotásokban – Bizet, Gounod műveiben – éppúgy, mint például a verista ász, Leoncavallo frázisainak tolmácsolásában. A tizennégy döntős között nyolc dél-koreai, három spanyol, illetve egy-egy olasz, szlovén és ukrán fiatal szerepelt, és végül – nyilván a hazai pálya is számít – egy spanyol szopránénekesnő, Maribel Ortega vitte el a nők között a pálmát, a férfiak mezőnyében pedig a dél-koreai Sang-Gun Suk baritonista diadalmaskodott.

A spanyol énekesnő minden bizonnyal merész választásának is köszönhette első helyezését, ugyanis Verdi Nabuccójából a rendkívüli technikai bravúrokat követelő Abigél-áriát adta elő nagy kifejezőerővel, kiváló hangdiszpozícióban. Ezzel körözte csak le a hang szépségét

Fiorenza Cossotto gratulál a második helyezett Jorge de Leónnak

Sang-Gun Suk, a férfi kategória első helyezettje

tekintve egyébként méltó versenytársát, a szlovén szoprán, Mihaela Komocart, aki az Álarcosbálból Amélia, illetve a Don Carlosból Erzsébet áriáját énekelte ugyancsak magabiztos intonálással és meggyőző erővel. A dél-koreai Sang-Gun Suk elsősorban a bariton hang különleges varázsát exponáló előadással, és biztos magasságokkal aratott sikert a zsűri, valamint a sabadelli La Farándula színház közönsége előtt. A gálaesten nagy sikerrel ismételte meg a Bajazzók Prológját.

A díjnyertesek közül többen máris a hírnévhez vezető fellegésekre szóló meghívásokat is bezsebelhettek, többek között a Jaime Aragall alapítvány, a Sabadelli Operabartók jóvoltából. A döntőben és a barcelonai Palauban rendezett galahangversenyen a zenekari kíséretet szolgáltató Vallési Szimfonikusok is felajánlottak néhány koncertet, illetve színpadi szereplést.

A nők között győztes Maribel Ortega a Gramofont arról

tájékoztatta, hogy tavaly fejezte be énektanulmányait, idén azonban speciális kurzus keretében Enriqueta Tarresnél gyarapítja tovább tudását. A drámai Verdi-szerepek mellett Bellini Normáját is repertoárján tartja. A dél-koreai bariton is túl van már a kötelező tanulmányokon. A repertoárján verista darabok, továbbá a Verdi előtti belcanto-szerzők, elsősorban Bellini és Donizetti operái szerepelnek a nagy Verdi-dalművek mellett.

Sajnáltam, hogy Magyarországról senki sem jelentkezett, pedig Európából számos ország énekesei indultak. Orosz, lengyel, bolgár, román, és ukrán versenyzőt is találtam az indulók között. Elképzelhető, hogy Budapesten nem is tudtak az évtizedekkel ezelőtt szinte istenített Jaime Aragall versenyéről? Pedig a jelentkezőknek az életrajz és az eddigi szakmai életút ismertetésén kívül mindössze nyolcvan eurót kell megküldeni a versenyt rendező alapítványnak. Talán legközelebb... ■

„UGYANÚGY ÖRÜLÖK A SIKERNEK, MINT RÉGEN”

Gramofon: *Hogyan emlékszik 1964-es és 1965-ös budapesti fellépéseire, amikor a Bohéméletben, a Lammermoori Luciában és a Rigolettóban énekelt az Erkel Színházban?*

Jaime Aragall: A magyar publikum lelkes fogadtatását nem felejtetem el. Hallatlan sikerem volt, hosszan ünnepeltek. És ez akkor különösen örömteli volt számomra, hiszen énekesi pályám legelején álltam. Csak a pesti fellépések után mutatkoztam be például a Scalában, és jöttek sorban a sikerek a világ többi nagy operaházában is.

G.: *A Scalában Bellini I Capuleti e i Montecchijének Rómeójával szerepelt először 1966-ban, majd egy évre rá a Covent Gardenben már a Rigoletto mantuai hercegét alakította, és ugyanebben a szerepben debütált 1968-ban a Metropolitanban is. Azóta sokan temetik a műfajt...*

J. A.: Nekem ellenkező a véleményem. Az opera népszerűsége szerintem éppenséggel nő. Vegyük csak azt, hogy egyre több a teljes operát tartalmazó CD, és szép számban vannak élő közvetítések is, amelyeket utóbb videón, DVD-n otthon újra meg lehet tekinteni.

G.: *A minap, hatvanhat évesen lemezre énekelt Hang és szenvedély című dal-összeállítását ugyan sok helyütt láttam reklámozni Barcelonában, de amikor korábbi CD-i után kutattam, csak keveset találtam.*

J. A.: Más sztárokkal ellentétben soha nem törekedtem arra, hogy sok CD-m legyen, készítettem Solti György vezényletével egy Tosca és egy Simon Boccanegra felvételt, Kiri Te Kanawával és Leo Nuccival. A Traviata felvételemet Lorin Maazel vezényelte, s Pilar Lorengar és Dietrich Fischer-Dieskau a partnerem. Dolgoztam Carlos Kleiberrel, Gianandrea Gavazzenivel és Riccardo Mutival is. Hogy milyenek ezek a lemezek, ítélje meg a publikum.

G.: *Sokan újabban az operarendezők diktatúrájára panaszkodnak.*

J. A.: Nem értem, miért beszélnek mindenütt annyit a rendezőkről? Az operában a műfaj megszületése óta a szép éneklés a döntő. Nekem egyébként nem voltak rossz tapasztalataim a rendezőkkel, pedig dolgoztam keménykezűekkel is, Ponnelle-lal, Schenkkel, del Monacoval, Zeffirelivel...

G.: *Még ma is fellép. Márciusban a Palau de la Música Catalanában, a katalán főváros remek akusztikájú Zeneakadémiáján Maria Guleghinával közös áriaestjén ünnepelték lelkesen.*

J. A.: A nagyszerű szopránal duettekét énekeltünk az Otellóból, és a Parasztbecsületből, áriákat Puccini és Bellini operáiból. Ugyanúgy örülök a sikereknek, mint régen.

Zenei tűzijáték

Miskolci Nemzetközi Operafesztivál – hatodszor

Két útkereszteződés és a hozzájuk vezető ösvények sokasága – talán így lehetne jellemezni a Miskolci Nemzetközi Operafesztivál idei programját. Az ösvények mindegyike új szemszögből közelíti meg a kereszteződéseket. Minél többet járunk be, annál otthonosabban mozoghatunk Bartók és a verizmus operavilágában.

➔ Pándi Zita

Beszélgetésünk elején Bátor Tamás, az Operafesztivál ügyvezető igazgatója is az eredeti elképzelés fontosságát hangsúlyozta: „A fesztivál tematikája a kezdetektől fogva egyedülálló a világon. A Bartók + koncepció itthon is, külföldön is pozitív visszhangot keltett, hiszen ritkán adódik alkalom arra, hogy a közönség egy fesztivál keretein belül megismerje egy zeneszerző életműve vagy egy stílus keresztmetszetét. Erre többnyire csak évfordulók megünneplésekor kerül sor”.

Az igényes programkínálat láttán valójában nehéz bármit is kiemelni, de azért megkérdeztük, miért esett a választás a verismo irányzatra: „A hétköznapi élethelyzeteket ábrázoló operákat, vérbő dallamvilágukat mindenki ismerni véli. Mascagni és Leoncavallo nevénél azonban aligha jut eszünkbe több, pedig Puccini operái között is

vannak verista alkotások. A debreceni Csokonai Színház és a Miskolci Operafesztivál Kht. közös előadásában a Toscát láthatjuk majd, de ugyanazon a napon az opera filmváltozata is megtekinthető. A különféle Puccini-életrajzokban rendszeresen olvasható Franco Alfano neve – a szerző halála után ő fejezte be Turandotot. A megtisztelő feladat sajnos hátrányokat rejtegetett, Alfonónak sohasem sikerült kilépnie Puccini árnyékából. Műveivel szerencsére egyre gyakrabban találkozunk az operatársulatok repertoárján, a New York-i Metropolitan nemrég mutatta be a Cyrano de Bergerac-ot Plácido Domingóval. Fesztiválunkon Alfano egy másik operájának magyar ősbemutatóját ünnepelhetjük: a Risurrezione-partitúrát az újvidéki Szerb Nemzeti Színház kelti új életre. Nagy érdeklődéssel várjuk továbbá a moszkvai Helikon Színház társulatát, amely tavaly aratott nálunk nagy sikert. Kifejezetten vándorszínházról van szó, mindent – díszletek, kosztümök, világítás – úgy terveztek, hogy bárhol, bármilyen színpadon maximum fél nap alatt lábra lehessen állítani a produkciót. Idén Umberto Giordano Szibéria című operáját hozzák a fesztiválra” – magyarázta Bátor Tamás. A verista Giordanónak csupán két operája aratott tartós sikert: a francia költőről és forradalmárról szóló André Chénier, valamint a Fedora. „A száztféle bemutató Chénier előadásával a pozsonyi Szlovák Nemzeti Színház társulatát bíztuk meg. Giordano másik nagy sikere, a Fedora viszont művészeti igazgatónk, Marton Éva kívánságára lett a program része. A világhírű operaénekeső a Fedora koncertszerű előadásában színpadra is lép, a dirigensi pálcá Joseph Rescigno kezében lesz. Ezen kívül Giordano operáinak egy-egy külföldi produkcióját is levetítjük” – hallhattuk az igazgatótól. A közönség a fesztivál tizenegy napja alatt bővítheti elméleti tudását is – az előadásokon kívül ismertető hangzanak majd el a filmvetítések előtt. És akkor még nem beszélünk a Miskolcon már hagyományos Bartók-repertoárról.

A szervezők a zeneszerző műveinek színes palettájáról válogattak. A kékszakállú herceg vára Michael Schulz rendezésében kerül színpadra, a szerepeket Meláth Andrea és Pallerdi András éneklék. Más szereplőkkel, más rendezésben egy filmvetítés során ismerkedhet meg a publikum, hiszen egy műalkotás számára az interpretációk sokasága képezi az örök élet forrását. Aki kíváncsi Bartók útjaira, választhatja azt az ösvényt is, amelyik elkalauzolja a Csodálatos mandarin című pantomim előadására (Jurónics Tamás koreográfiáját a Szegedi Kortárs Balett adja elő), A fából faragott királyfi bábjáték-variantára (a Budapest Bábszínház produkciója) vagy a hangversenyek, dokumentumfilmek egyikére. De ugyanolyan szeretettel várják azokat a vendégeket is, akik Roby Lakatos, Illényi Katica és Varnus Xavér mellett döntenek. ■

Teljes program:

www.operafesztival.hu

A lovakat ledobják, ugye? – a Szlovák Nemzeti Színház André Chénier-előadása

Forrás: Miskolci Nemzetközi Operafesztivál

Újvilág tánc-show és Bánk bán

A Szegedi Szabadtéri Játékok 75. születésnapja

A hetvenöt éves múltra visszatekintő Szegedi Szabadtéri Játékok frissebbnek, lendületesebbnek tűnik, mint valaha. Szegeden joggal büszkék a nagy hagyományú játékokra, de a sikeresnek ígérkező évad ellenére sincs szó pihenésről. Sokkal inkább a jövőről, melynek alappilléreit számos modell-értékű újítás képezi.

↔ Pándi Zita

„A Szegedi Szabadtéri Játékok célja, hogy Európa nagy szabadtéri színpadaival egyenrangúvá váljon. A külföldi fesztiválok több évre előre tervezik meg programjukat, így nekünk is erre kell törekednünk. A fenntartó szegedi önkormányzattal példaértékű az együttműködés, ezért bízunk abban, hogy nemsokára két éves üzleti tervet fogad el a testület, hiszen mi már a 2007-es és 2008-as év programját tervezzük” – mondta lapunknak Bányai Edina, a játékok igazgatója. „A tervek megvalósítása azonban csak akkor lehetséges, ha piac-orientáltan gondolkozunk. Így a hagyományos jegyértékesítés helyett az online-jegyárufést helyeztük előtérbe.”

Az elv sikeresnek bizonyult, három hónappal a játékok kezdete előtt a jegyek több mint negyven százaléka már elkelt. „Egyre nagyobb hangsúlyt fektetünk az utazási irodákban, üdülési csomagokkal felajánlott jegyekre. A külföldről érkező látogatóink számára ez igen fontos. Ha viszont lépést szeretnénk tartani a nemzetközi turizmussal, legkésőbb nyolc hónappal a játékok előtt meg kell hirdetni a programot” – magyarázta Bányai Edina. „A dinamikus jegyértékesítés remélhetőleg telt házat biztosít a tavaly óta önálló kht.-ként működő fesztiválnak, és lényeges beruházásokat tesz lehetővé. Az Újszegedi Színpadot ily módon rekonstruáltuk” – fűzte hozzá Herczeg Tamás, a játékok igazgatóhelyettese.

A hagyományörzés és újítások érdekes ötvözetének tekinthető az a szerep, amely az augusztus 20-án, a játékok záróestjén elhangzó Bánk bán operának jutott. „Erkel Ferenc műve több szempontból is alkalmasnak bizonyulhat egy új hagyomány teremtéséhez” – hallhattuk Kesselyák Gergely karmestertől. „Nemzeti operánkat, a Bánk bánnt egyszerűen jó énekelni és élvezet vezényelni. Művészeti szempontból kielégíti a legmagasabb elvárásokat, mert sikeresen ötvözi a popularitást az igényességgel. Ezért kell kivinni az operát az emberekhez, ezért állítunk majd fel

A Rudolf fiatal sztárjai: Vágó Bernadett és Dolhai Attila

ketítőket, hogy minél többen láthassák a Szikora János rendezte előadást.” A szereposztás is mágnesként hathat a publikumra, hiszen többek között Marton Éva, Tokody Ilona Solyom-Nagy Sándor, Wiedemann Bernadett, Keszei Borbála és Kiss B. Atilla lépnek színpadra. A közönség nagy örömeire visszatér Alföldi Róbert rendezésében a tavalyi évadban páratlan sikert arató Csárdáskirálynő.

A sztárok névsorát egy különleges szabadtéri premier, a Rudolf – az utolsó csók című musical toldja meg. A nagyszabású előadás a Szegedi Szabadtéri Játékok, a Budapesti Operettszínház és a bécsi Vereingte Bühnen koprodukciójában készült. Alkotói – Frank Wildhorn zeneszerző és Jack Murphy szövegkönyvíró – világszerte ismert, többszörös Tony díj-jelöltek. Szereposztáskor választásuk Dolhai Attilára és Vágó Bernadettre esett. „Hetvenöt éves történelmünk folyamán hosszú idő után újra sikerült elérni, hogy a játékok programján saját, a Dóm téri és az Újszegedi Szabadtéri Színpadra tervezett produkciók álljanak” – hangsúlyozta Bányai Edina a fesztivál további fontos tényezőjét. Jó példa erre az a tánc-show, mely július 7-én megnyitja a játékokat. Juronics Tamás koreográfus látványos darabja, az Új világ, a négy alapelem szélsőséges ellentéteit szembeesíti. ■

Bővebb információ és teljes program: www.szegediszabadtteri.hu

Klezmer muzsika, jazz és balett

Felújítások a BudaFesten

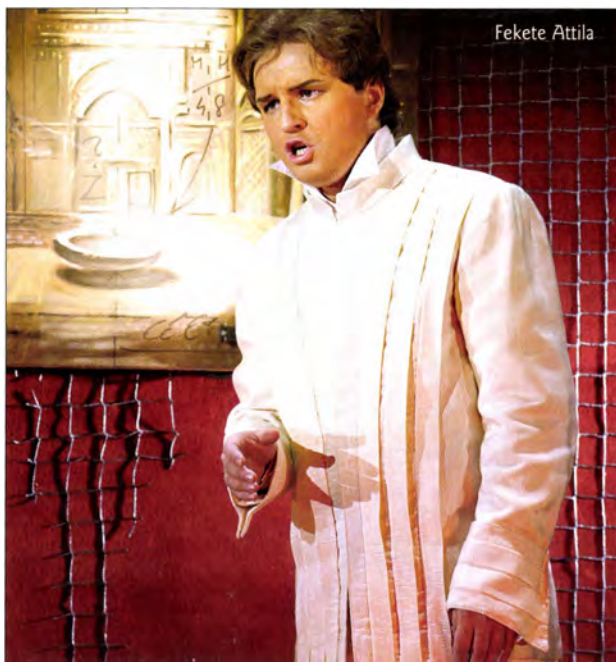
A Budapesti Nyári Zenei Fesztivál idén is három helyszínen zajlik. A Hilton Szálló Dominiánus udvarában kamara-jellegű produciókat élvezhet a nemzetközi publikum. A Bazilika előtt nagyzenekari esteket rendeznek – ez a sorozat július 9-én indul. Erre a két játszóhelyre egységáron kínálnak jegyeket.

◆ Albert Mária

A zenei fesztivál legrégebbi eleme az operaházi sorozat, amely természetesen elsősorban teljes operákat, valamint balettműsorokat ajánl, de gálasteken is részt vehet a közönség. Az Ybl-palotában természetesen változóak a jegyárak. Mint már hagyomány, olyan zenedrámákat mutatnak be vagy újítanak föl, amelyek azután a szezonban az Operaház repertoárjára kerülnek. Idén Verdi Otellója mellett Puccini Toscáját tűzik műsorra. Puccini művével indul szeptember elején sokadik japán turnéjára a társulat. Cavaradossi szerepében a BudaFesten mutatkozik be Fekete Attila, akit fölkértek, hogy a turnén is énekelje a szöveget. Miért kellett önt külön fölkérni? – érdeklődtünk. „Mert nem vagyok a társulat tagja, vendégként dolgozom a háznál.” Nos, elég jól foglalkoztatott vendég, hiszen Vajda János Leonce és Léna című operájának ősbemutatója fűződik a nevéhez. A Bohémélet Rodolfójaként, Rómeóként Gounod operájában emlékezetes sikereket aratott. „Tavaly valóban elég sok előadást énekeltem, A Nyugat lánya férfi főszerepét csak azért nem, mert a darab premierje elmaradt” – mondja. „Helyette egy Verdi-főszerepet kaptam, az álarcosbál Gusztávját.”

Hogy idén kevesebbet hallhattuk itthon, annak az a magyarázata, hogy amerikai menedzsere roppant eredményesen dolgozott, így nemzetközi karrierje meglődött. Két produkcióra szerződött külföldre, Detroitba a Bohéméletre, Torontóba pedig a Normára. A detroiti produkcióban hozzá hasonló korú csapattal dolgozott, így igazi bohém hangulatú előadás jött létre. Torontóban is nagyjából ilyen volt a mezőny, kivéve a címszereplőt. Normát a drámai koloratúr sztárok között a Londontól Párizson át Velencéig mindenütt számon tartott June Anderson énekelte, aki fantasztikus partner volt. Fekete szinte beugróként vette át Pollionét, mert a kitűzött tenorista hónapokkal előbb lemondott. Torontóban – ahogy az a nagyvilágban szokás – jó előre megtervezik az évadokat, így Fekete itt nem számít a következő szezonban új feladatra. Detroitból viszont, ahol az amerikai gyakorlattól eltérően kicsit „lazábban veszik” a dolgot, még várható

friss fölkérés. Most van abban a pályaszakaszbán, amikor a lírai szerepek mellett a hősiesebb szövegekkel is meg tud birkózni. „Pollione és a mantuai két külön világ” – állítja. „Az első Cavaradossi-felkérést egy hónappal egy korábbi felújítás előtt kaptam. Ha valaha is énekeltem volna, elég lett volna ez az idő, mivel azonban számomra újdonságnak számított, nem tartottam elegendőnek az egy hónapot a tisztességes fölkészüléshez. Most azonban elvittem magammal a kottát, és torontói magányomban szorgalmasan tanultam, Cherubini Medeiájával párhuzamosan. Iasziónt azóta Lengyelországban, egy koncertszerű

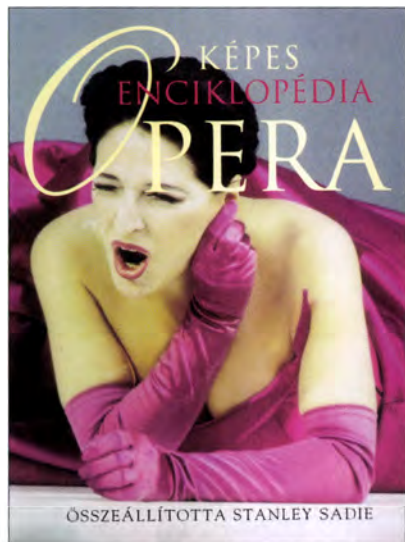
Fekete Attila

Fotó: Szilágyi Gábor

előadáson elénekeltem franciául, és néhány nap múlva ugyanezzel a produkcióval New Yorkban, a Carnegie Hallban lépek föl. Cavaradossit pedig olaszul szólaltatom meg.” Az operajátszás korszerűségéről váltunk még szót. Amerikai és kanadai tapasztalatairól azt meséli, hogy félig stagione rendszerben dolgoznak. A zenekar és a kórus állandó, a szólistákat meghívják, a produciókat sorozatban játsszák. Szerinte a magyar művészek semmivel sem gyengébben képzettek, mint a nemzetközi átlag. Itthon a körülmények, például a próbák tervszerűtlensége, és néha tartalom nélkülsége felelős az előadások hibáért. Naptárában jó néhány koncertfelkérés áll, mert az opera élete fontos részét képezi, de hangverseny-feladatok nélkül nem tartaná teljesnek pályáját. ■

További információ: www.budafest.hu

OPERA – KÉPES ENCIKLOPÉDIA

Szerkesztette: Stanley Sadie

Kossuth Kiadó, 2005.

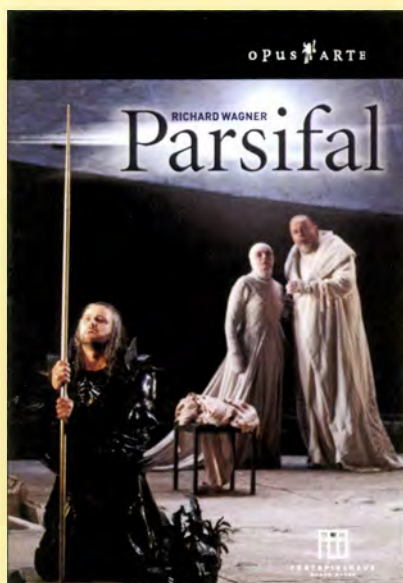
320 oldal

„Ami engem illet: el sem tudom képzelni az életet zene nélkül, és ha ehhez még szöveg és színház is társul, az egyszerűen felülmúlhatatlan” – írja a Kossuth Kiadó Opera – képes enciklopédia című kötetének előszavában a kiváló énekes, Philip Langridge. Ilyen egyszerű ez, és teljesen egyetértünk vele. Operát hallgatni, nézni, az operáról olvasni remek dolog. Ha pedig egy átfogó operatörténeti album fölött merenghetünk egy esős délutánon, ismert és elfelejtett összefüggésekre bukkanhatunk, ami ugyancsak pompás időtöltés. Az efféle kiadványokat nem kell és nem is lehet úgy olvasni, mint egy regényt, az ember ide-oda lapozgatja, a rafinált brit szerkesztésmód vizuális megjelenése ezt igen megkönnyíti. Más kérdés, hogy nagyon is angolszász szempontú ez a koncepció, amely ajánlatokat is tesz egy-egy mű vagy szerző kapcsán az olvasónak, hogy például milyen felvételeket hallgasson illusztrációképp. A választás alighanem azon az elven nyugodott, hogy a neves szerkesztő, a 2005-ben elhunyt Stanley Sadie zenetudós, illetve szerzőtársai keze ügyében milyen CD-k és DVD-k voltak... A képválogatás, a népszerű dallamok felidézése, egy-egy minősítő

jelző mindenesetre túlságosan is személyesnek tetszik.

Az album, szándékosan nem nevezem enciklopédiának, mert anyaga korántsem teljes, igen elégséges – a kiadót az igényes kivitelért elismerés illeti. De, mint más recenzensek is megjegyezték, a gondos, többszörös zenei szaklektorálást sajnos elmulasztották, így néhány kirívó fordítási hiba, suta megfogalmazás kerülhetett a szövegbe. A magyar olvasót természetesen a További zeneszerzők fejezetben föltüntetett Bartók-életrajz és A kékszakállú herceg vára összefoglaló ismertetése bosszantja legjobban. Sorolhatnánk a hiányokat is, kik maradtak ki a 20. századi operakomponisták közül. A kötetnek ezt a fejezetét egyébként az amerikai Dorothy-Jean Lloyd írta, aki a számunkra fontos európai új nemzedékről (hogy például csak a finn Kaija Saariahot említsük) kevésbé lehet értesült. Hiányzik továbbá – utalva Langridge-re – annak dokumentációja, hogy az opera színház, ma sokkal inkább, mint száz éve: nem esik szó a rendezői óriásokról. Ezzel együtt, ahogy írtuk, az album esős délutánokra javallott...

Albert Mária

RICHARD WAGNER: PARSIFAL

Waltraud Meier, Christopher Ventris,
Matti Salminen, Thomas Hampson
Deutsches Symphonie-Orchester Berlin,
Festspielchor Baden-Baden
Karmester: Kent Nagano
Rendező: Nikolaus Lehnhoff

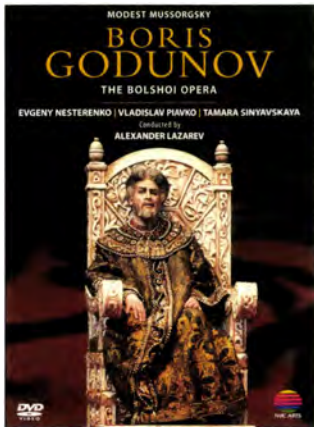
Négy intézmény, a Baden-Badeni Festspielhaus, a londoni Nemzeti Opera, a San Franciscói és a Chicagói Opera kooperációjában jött létre az a nagyszerű Parsifal-előadás, amelyet DVD-n jelentetett meg a brit kiadó. A három korong lejátsszát kivételesen a harmadikkal javasolom kezdeni. A hetvenöt percnyi anyag rengeteg hasznos információval látja el a nézőt, megszólalnak a főszereplők, valamint Nikolaus Lehnhoff rendező, és valóban érdemi módon szólnak arról, miért úgy játszódnak le ez a Parsifal, ahogy... Hogyan is? Nagyon tisztán, sallangtalanul. Varázslat és pátosz árad a zenéből. Raimund Bauer színpadképe különös, valamiféle bányatelepre emlékeztet. Andrea Schmidt-Futterer kosztümjei egyszerre középkoriak és ázsiaiak, Parsifal harmadik felvonásbeli ruhája például egy Kurosava-filmhőst idéz. Ám a látvány a legkevésbé sem tolatkodik, nem vonja el a figyelmet a lényegről, a drámai megvalósításról. Kent Nagano a berlini Német Szimfonikus Zenekart jó, közeparányos tempóban vezeti, így minden finom lírai momentum és tragikus fordulat gyönyörűen kibontakozhat, a produkció zenei egysége példás. A szereplők összjátéka szintén, a nemzetközi gárdában a két évvel ezelőtti bemutató idején legfeljebb Christopher Ventris számított „újoncnak”. Ma már biztosan az első öt Wagner-tenor közé sorolható. A Gurnemanzot játszó Matti

Salminen rutinos Wagner-énekes, öröm lesz öt júniusban, ugyanebben a szolamban két előadáson Budapesten hallani. (Ventris ebben a produkcióban nem vesz részt, vele júliusban, Münchenben találkozhat az áldozatos operabarát.) Thomas Hampson (honlapja szerint) eddig csak két Wagner-szerepet vállalt: a Parsifal Amfortasát és a Tannhäuser Wolframját. Hampson jó színész és okos muzsikos, tudja, hol vannak a határai. Amfortas szolamához és persze Lehnhoff elképzeléséhez illik az egyénisége, az orgánuma: lírai baritonja meggyőzően szól a bukott Grál-lovag mérhetetlen szenvedéséről.

Kundryt Waltraud Meier kelti életre, pályáján a Wagner-hősnök meghatározó jelentőségűek. A szerep azért számára sem hétköznapi feladat, az első felvonás kemény és egzaltált hangját a második lírai intonációja élesen váltja, a harmadik átszellemlült rezignációja pedig nem válhat unalmassá. Meier ihletett alakítása Kundry létezésének végtelenségét is felmutatja, sorsának nincs kezdete, sem befejezése. Lehnhoff sokat bíz a néző fantáziájára, de érdemes vele tartani, hogy az újjászületés örömeiben részesüljünk.

Albert Mária

Opus Arte – Mevex (3 DVD)
OA 0915 D

MUSZORGSKIJ: BORISZ GODUNOV (DVD)

J. Nyesztyerenko, V. Pjavko, A. Eizen, a moszkvai Bolsoj Színház Ének- és Zenekara, karmester: A. Lazarev. Rendező: L. Baratov

Öntudatlan metafora a Bolsoj 1987-es premierén: ötágú csillagokkal és sarló-kalapáccsal ékített függöny alatt kolostor rejtőzik, s ahányszor új kép kerül a világban mindenhol össze-vissza tagolt Borisz Godunov színpadára, markáns keresztény környezet tűnik elő az önkényuralom rojtosa mögül. Muszorgszkij operái művészetével a materialista kurzus nem tudott mit kezdeni, hát jobb híján semmit se kezdett: repertoáron hagyta a vallástól (és hatalmi gögtől-büntől) mélyen átítatott darabokat, így a Boriszt is. A magára szüntelen pravoszláv keresztet hányó címszerepben az egyetlen szovjet világsztár, Jevgenyij Nyesztyerenko – függöny és színpadkép kettősségéhez hasonlatos a Vánszky-könyvben leírt történetek sora a művész KGB-s múltjáról. Ettől még korszakos basszista ő, nemcsak a sűrű, időnként extatikus zenekari szöveghöz képest is erőteljes hangjával, de ami különösen ritka: az idővel is kiválóan gazdálkodik. Már megszólalásai előtt képes portrét rajzolni, szeme nem kutat karmestert, monitort, rezonanciaszekrényre nem izgalomtól, terheléstől fújtat, mert még lélegzétével is a mondandó elé demonstrál. Hagyományosan jó a felhozatal, persze, más basszusokból és tenorból is: Vlagyiszlav Pjavko fényes, vívő- és tetterős Grigorij, Varlaamként pedig Arthur Eizen remekel a szörnyű kazanyi csatához maszkírozott, Fellini-filmekbe illő arccal. (De jó lett volna az ő tagbaszakadt, rusztikus Boriszát is lekövetni...) Szép előadást látunk Rimszkij-Korszakov hangszerezésével, világszínvonalú hangokkal, a borító állítását cáfolva, sajnálatosan monóban.

Ókouvás Szilveszter

NVC Arts – Warner
51011-1851-2

RICHARD STRAUSS: SALOME (DVD)

C. Malfitano, S. Estes, L. Rysanek, H. Hiester-mann. Berlini Deutsche Oper zenekara, karmester: G. Sinopoli. Rendező: P. Weigl

Egyszer már írásban is megcsodáltam Richard Strauss legtömörebb zenedrámájának konzseniális, sallangmentes produkcióját, Peter Weigl rendezését. Ám az új recenzió alkalma új élményt ígér, gyérünk, Salome táncolja csak újra a zeneirodalom egyetlen és egyszerű, érzéki haláltáncát! Az üres hatásúra komponált színpadon két jeruzsálemi épületrész: főhőső és végromlás előtti palotája fehéren úszik a holdfény-delejen. Állhatatos fejgépek emelik le a dekadens tablóról Catherina Malfitanót. Katonái csak árnyak, a Keresztelő (Simon Estes) szözata ciszternából tölti be a berlini Deutsche Oper. Hátborzongató kép. Malfitano kiválasztása az elképesztő erejű előadás kulcsa: hangja – bár nem szép – pontos és fáradhatatlan. Egzaltáltsága már-már riasztó, a végzetes nimfománia orvosi jegyeit hordozza magán, ahogy pedig a zenekari közzenére a hírhedt Hétfátyoltáncot járja, egyszerre performance és a címszereplői szólam más síkú fejlesztése. A felvételt idején negyvenes éveiben járó művész természetes állomásként vállalja a teljes meztelenséget, majd a lefejeztetett szent horrosztikus dédelgetését. Gyomrunk a döbbenettől nem képes forogni, Strauss merész gyönyörzseni perverz antitézisek a képben, melyeket elfogadni nem tudok, csak csodálni. A bűn és a szépséges iszonyat egyenes következménye Heródes kiáltása, melynek nyomán a tébolyodott hercegnő árnyalakulata ledöfi. A hirtelen kezdett egyfelvonásos azonnali véget ér, mi pedig kollektív büntudattal ülhettünk tovább, mert mozdulni képtelenség. A második katarzis útjai is kiszámíthatatlanok.

Ókouvás Szilveszter

NVC Arts – Warner
9031-73827-2

MOZART: TITUSZ KEGYELME

Mark Padmore, Alexandrina Pendatschanska, Bernarda Fink, Freiburgi Barokk Zenekar, RIAS Kamarakórus, karmester: René Jacobs

Rögtönzött közvélemény-kutatásom alapján nagyrészt a recitativók felelősek azért, hogy egyesek ellenérzéssel viseltetnek az opera műfaja iránt. Még a hozzáértők szerint is sokszor szárazak, a többször visszatérő harmóniai fordulatok miatt pedig gyakran egysíkúak. Ebből a szempontból még nagyobb a veszély Wolfgang Amadeus Mozart utolsó operájában, hiszen – mint azt a kutatás bebizonyította – az alig két hét alatt megzenésített politikai dráma recitativóit a nagybeteg zeneszerző tanítványa, Süssmayr írta. Érdekes módon azonban Jacobs felvétele éppen a recitativo rehabilitációját jelenti. Ennek jelképe lehetne a nyitány után felhangzó, a prima donna (Vitellia) és a ma már szoprán által megszólaltatott primo uomo (Sesto) párbeszéde, amely szinte beleránt a szituációba. A lemez nagy felfedeztetje, a bolgár Bartolinak nyugodtan nevezhető Alexandrina Pendatschanska és a Harmonia Mundi kiadó első számú mezzója, Bernarda Fink ennél létszerűbben nem is vitakozhatna egymással: hihetetlen hőfokon és mély átéléssel alakítják szerepüket – ha kell, akár egymás szavába is vágnak! Mert Jacobs elképesztően merész, de történetileg több forrás által is megtámogatott koncepciója szerint az előadó feladata, hogy a mű bármely pontján – a belőle feltörő indulat igénye szerint – szölamát bárhol szabadon módosítsa. Ehhez sikerült olyan énekeseket kiválasztania, akik hangilag és bátorságban is meg tudnak felelni elgondolásainak, és akik egyenrangú partnerei ezen a kivételesen izgalmas felvételen.

Várkonyi Tamás

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 901923-24, HMC 801923-24 (SACD)

LULLY: AZ ÚRHATNÁM POLGÁR (DVD)

Karmester: Vincent Dumestre
alpha – CD Bár

Alpha 700 ●●●●●

Az Alpha produkció, a francia klaszikus zenei rádió „leánya”, honlapja szerint, a ritkaságokra szakosodott. Az úrhathalm polgár című balett-komédia igazán az – úgy, ahogy március 31-én a Budapesti Tavasz Fesztivál jóvoltából láhattuk. Az operatörténet különös alműfaja a comédie-ballet, amely a francia királyi udvarban virágzott ki. A művészetkedvelő Napkirály, lévén jó táncos, nemcsak a muzsikát, a szellemes színműveket, de a balettet is módfelett kedvelte. Az udvar művészei XIV. Lajos kedvében járva elegyítették a zenét, a prózát és a táncot. Akik elmulasztották volna élőben élvezni ezt a 17. századi francia nyelven megszólaló, pompás előadást, most a DVD-vel kárpótolhatják magukat. Az üdén lüktető verses próza, a barokk gesztusrendszer, az egész sugárzó vidámsága felvételtől is tökéletes illúziót ad. *AM*

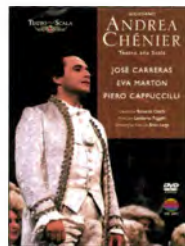
DONIZETTI: DON PASQUALE, A CSENGŐ

Karmester: Ettore Gracis
Deutsche Grammophon
– Universal (2 CD)

477563-1 ●●●●○

Tán lement egy ifjú lemezgyári titán az alagsorba, s rátalált két Donizetti-vigopera szalagjaira, slamposnak hitt firenzei és velencei produkciókra. Ám Ettore Gracis karmester teljesítménye több mint korrekt: friss, nagy

százalékban pontos, színváltásokban gazdag együtteseket irányít, a Don Pasqualét feljárszó firenzei gárdára ez fokozottan igaz. A mélyebb férfihangok (Mariotti, Basiola, Rinaldi) fényesek, zsirosak, talán túlságosan is azok, merthogy az olasz színnyomágy imponáló dörgései közt líra és distinkció általában elvész. Aki '64-ben Norinát énekel, szinte biztos, hogy madárcsicsergésre vibrált, vékony törzsű hanggal operál. Anna Maccanti maga a toszkán Rita Streich, minden prekonceptiót igazol. Nem úgy Ugo Benelli, aki ragyog a kényes, áttetsző tenorszerepben! Ízes, jó választás e dupla Tanulság: érdemes máskor is a raktárban túrázni! *ÓSZ*

GIORDANO: ANDREA CHÉNIER (DVD)

Marton Éva, José Carreras,
Piero Cappuccilli,
karmester: Riccardo Chailly
NVC Arts – Warner

3984-26655-2 ●●●○○

Többféle változatban található a picon Giordano operájának felvétele. Az NVC kiadása a Scala produkciójának húsz évvel ezelőtt készült felvétele. Az előadást nagy gonddal irányítja a ház zeneigazgatói tisztének várományosa, Riccardo Chailly (várakozása mégsem teljesült be). Madelaine-t a nemzetközi karrierje elején álló Marton Éva kelti életre, Chénier a pályája csúcsát ostromló José Carreras, Gérard pedig az ereje teljében lévő Piero Cappuccilli. Nélkülük a gazdagon kiállított előadás szolid unalomba fulladna, a Chénier igazi egyéniségek nélkül csak közepesen élvezetes mű. A budapesti Opera ház harminc év után a jövő évadra tervezi felújítását, minthogy Lukács Gyöngyi személyében megfelelő primadonnát feltételeznek a bemuta-

MOZART:

A VARÁZSFUVOLA

Miklósa Erika, Christoph Strehl,
René Pape, Dorothea Röschmann
karmester: Claudio Abbado
Deutsche Grammophon –
Universal

00289 477 5789 ●●●○○

A varázsfuvola különböző felvételeiből egész csillagrendszer áll össze, darabjai között vannak sokáig fényesek és hamar halványulók. A Mozart-évben természetesen ki-ki a magáéval szeretné az örökkévalóságot megcélozni. A DG egy 2005 őszi modernai előadást itélt rögzítésre érdemesnek, nyilván elsősorban a karmester, Claudio Abbado miatt, hiszen varázsló ő is, a zene, az élni tudás újkori Sarastroja. Az előadógárda becsülettel szolgálja Abbado elképzelését, amelynek lényege az lehet, hogy A varázsfuvolára két évszázad alatt rétegezett hamis előadói közhelyeket lehántsa, a kvázi „historikus” és a modern előadómód szélsőségei helyett az arányo-

sat, a hiteleset nyújtsa. Ebben kitűnő partnere a sztárbasszista René Pape Sarastro szólamában és Dorothea Röschmann Paminaként, pedig mindketten sok helyen, többféle felfogásban játszották az operát. Az olasz dirigens nem véletlenül választotta Miklósa Erikát az Éj királynője szerepére, az énekesnő fölületes biztonsággal szólaltatja meg a két áriát. Tamino Christoph Strehl, akit nálunk sajnos nem sorolnak az úgynevezett sztártenorok közé, pedig közöttük van a helye, utalok a Gálás indiák DVD-re, amelyen három szerepet is remekül játszik. Naptára 2010-ig tele van, de 2009-re még található üres dátum, ha valaki meghívna Budapestre a pályáján fölfelé tartó tenoristát... Az olvasó figyelmébe ajánlom a Papagenót alakító Hanno Müller-Brachmann. Vele szerencsére rövidesen (júliusban) találkozhatnak a Művészetek Palotájában, és szintén Mozart-szerepben. Leporellőként várhatóan ugyanolyan karakteres figurát teremt majd, mint ezen a felvételen, Papageno alakjában. Pontos, tiszta arányok – ez jellemzi az albumot. Mintha a szabadkőművesek körzójével mérte volna ki Abbado.

Albert Mária

táshoz. Ez a DVD jól dokumentálja, milyen jelentősége van a megfelelő szereposztásnak. *AM*

STEPHEN SONDHEIM: NYAKFELMETSZŐ (Sweeney Todd)

Nonesuch – Warner

79946-2 ●●●○○

Sondheim egyszerűen a legjobb – jelentette ki a nagy tekintélyű musical rendező-producer, Harold Prince. Az utókor fogja igazán értékelni a zeneszerző-szövegíró, korának közönsége kevésbé lojális vele, szám-

tan Tony- és Grammy-díja ellenére. A Fleet Street démoni borbélyáról szóló musicaloperát például Budapesten rútol megbuktatták 1992-ben. Kaposvárt később sikerrel játszották, és egy nemzetközi színházi találkozón (szintén Budapesten) egy brit társulat fantasztikus előadása – a híres Angela Lansburyvel – igazolta, hogy a műfaj mértékadó darabjáról van szó. Most kamaraváltozatban jelent meg a mű. A felvétel érdekessége, hogy a tíz énekes-színész mindegyike hangszeren is játszik, a Mrs. Lovette-et alakító Patti LuPone például ütőkön, a címszereplő Michel Cerveris gitáron. Az angolszász musical-előadók énekhangja és prózája általában egyformán képzett, ha nem is minden szólamban szép. *AM*

Hagyomány

– az újdonság erejével

Tony Lakatos Gypsy Colours címmel új lemezt készített

Az 1982 óta Németországban élő Tony Lakatos pályája mindig kifejezetten eseménydús volt. Kivételes hangszertudása, zeneszerzői vénája és rendkívüli képessége az állandó stíláris megújulásra Európa egyik legkeresettebb szólójává tette. 1993 óta tagja a Frankfurter Rádió Big Bandjének. A világ vezető jazzmuzikusai mellett hallhattuk már lemezen és koncerten egyaránt. A legújabb fordulat zenei pályafutásán, hogy azt teszi, ami a legtermészetesebb számára: ősei zenei nyelvét, a roma zenét szerzett szókincsével, a jazzel vegyítve muzikál. S néhány hónapja jelentős elismerés is érte.

➔ Bércesi Barbara

Forrás: Sambosi

Gramofon: Idén márciusban a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjével tüntettek ki. Gratulálók!

Tony Lakatos: Köszönöm szépen! Jó hosszú neve van...

G.: Ez igen magas állami kitüntetés: hogyan fogadtad a hírt, hogy ilyen elismerés ért?

T. L.: El sem hittem először, mert azt gondoltam, hogy aki nem magyar állampolgár, az nem is kaphat ilyesmit. Természetesen nagyon örültem neki, de meg is lepődtem, mert nem gyakori, hogy jazz-zenészek állami elismerésben részesülnek. Bár talán az utóbbi időben jobb a helyzet.

G.: Igen, nemrégiben Szakcsi Lakatos Béla, Babos Gyula, Jávor Vilmos és Balázs Elemér munkásságát is elismerték itthon. Említed az állampolgárság kérdését: már jó ideje nem élsz Magyarországon, Németország a választott otthonod. Mégis magyar muzikusnak tekintenek az itthoniak, ezt bizonyítja a kitüntetésed is. Te egyértelműen magyarnak tartod magad?

T. L.: Igen, ez teljesen egyértelmű számomra. Most is magyarul beszélgetünk. Az anyanyelv pedig szerintem alapvetően meghatározza a nemzeti hovatartozást. Bár beszélek nyelveket, de természetesen nem olyan szinten, ahogy magyarul.

G.: 2001-ben készítettél el a Move It című albumot, melyen hip-hopos funk-jazzt játszol, majd a Hoagy Carmichaelnek ajánlott lemez követke-

Tony Lakatos: „Azt akartam, hogy a kávéházi cigányzene szólaljon meg nagyobb hangsúllyal”

zett, az *I Get Along With You Very Well*, melynek stílusa a mainstream jazzhez áll legközelebb. A legfrissebb anyag, a *Gypsy Colours* a roma folklór elemeit vegyíti a jazzel, mely egészen új próbálkozás részéről. Mindezek az albumok jól elhatárolható, jellemző korszakokat jelölnek a pályádon, vagy állandóan többféle jazzstílus van jelen a fejedben és az életedben?

T. L.: Azt hiszem, ezek egyszerre, egy időben jelen vannak bennem, csak az változik, hogy mikor melyikre kerül sor, melyik jut kifejezésre általam. Ezt pedig nagyban meghatározza az is, hogy éppen milyen lemezszereződről tudok megállapodni. Amennyire elcsépeltem a frázis, mely szerint van jó zene meg rossz zene, épp annyira igaz. Nem feltétlenül van értelme elkülöníteni a stílusokat, hogy ez funk, ez hip-hop, az meg straight ahead jazz vagy roma jazz, nekem ez mind jazz, ugyanis ezekben a helyzetekben én mindig szinte ugyanazt játszom, csak épp a kórités, a csomagolás más.

G.: Babos Gyula több elektronikus hangszert használó, a „contemporary jazz”-hez közelebb álló zenéjéhez és Szakcsi Lakatos Béla akusztikus, inkább swinges alapú, meditatívabb roma jazzéhez képest a te *Gypsy Colours*od eklektikusabb, a gazdag roma hagyományból szélesebb meritést vevő anyag. Hogyan alakult ki a lemez felépítése?

T. L.: Arra törekedtem, hogy ne csak az autentikus roma zene legyen képviselve rajta. Van persze olyan is a számok között, de azt akartam, hogy a kávéházi cigányzene szólaljon meg nagyobb hangsúllyal, hiszen ez az a megszólalási mód, ami az én, de Szakcsi vagy Babos alapvető zenei szókincsét is adja, nem az autentikus cigányzene. Ezt a két világot próbáltam összevegyíteni, amelyek azért nem esnek túl messze egymástól. Ilyesfajta hatásokat lehet tehát érezni a *Gypsy Colours*on.

Azt hiszem, ez a lemez közelebb áll a Szakcsi által képviselt irányhoz. Az ő zenekara teljes egészében játszik rajta, és ő volt az, aki annak idején rávezetett engem erre a dologra, mondhatni, ő ihletett a *Gypsy Colours* elkészítésére. Egyébként most is itt van a zenekar velem Németországban, éppen turnéunk Európában, és elmondhatom, hogy nagy sikere van az anyagnak. Nagyon lelkesen fogadják a zenénket, mert számukra a gypsy jazz újdonság. Nem nagyon hallottak még effajta zenét.

G.: A lemezborítóról – mely igencsak informatív – az derül ki, hogy David Friedman világhírű vibrafonos, marimbás motivált téged, hogy föltárd roma zenei gyökereidet...

**TONY LAKATOS:
GYPSY COLOURS**

Skip Records

SKP 9062-2

Beszédes borító: egy suhanó, pörgő nagyváros – lehetne bármelyik, részleteit ki sem lehet venni – óriásplakátján kalapos, bajuszos cigány muzikusok falusi környezetben. Ott, ahol családjukkal elégednek, zenének: ennyi képzelet van ma-

napság egy európai nagyváros lakójának a cigányság (zene)kultúrájáról. Hogy az valójában milyen gazdag és mennyire élő, az is kiderül Tony Lakatos legújabb albumáról, valamint az is, hogy Tony zenei anyanyelvében ott van, mindig is ott volt a jazz mellett a roma zene. Az a roma zene, amely a tradíciókat is magában hordozza (ezt képviseli egyebek közt Rostás Mónika és Csaba, illetve Szalóki Ági énekhangja), de szórakoztat is, a vendéglátás elengedhetetlen része évszázadok óta. Tony most sem játszik másként, mint hagyományosabb jazzlemezein, soundja, frazirozása, motívumai tonysak. Nem lötyög, nem lóg rajta a ruha, amit magára ölt, passzol rá tökéletesen, hisz mindig is viselte.

A felállások, hangulatok, stílusok gazdag választéka tárul elének a tíz kompozícióban. Erősen eklektikus az album, inkább kaleidoszkóp-szerű, nem egy kerek történetet mesél el, de a főnök játéka és maga a koncepció szilárd összetartó erőnek bizonyul. Kesergő nóta, Django-swing, a balkáni cigányok keleties harmóniavilága, a bárzongorista által keltett atmoszféra, Ornette Coleman iránti tisztelgés, lírai szaxofon-gitár duó és egészen hagyományos, mainstream jazzkompozíció is megszólal itt. Mindmind hiteles, stílushű és élvezetes, ami a partnereket is dicséri: a Szakcsi Triót, Roby Lakatos, Lukács Miklóst, Snétberger Ferencet, Horváth Kornélt, Orbán Kálmánt. Aki meghallgatja a *Gypsy Colours*ot, annak kitágul a roma zenéről alkotott víziója, többé nem egy kétdimenziós plakátot lát. Ez a jazzkeretbe foglalt kép mélységgel bír, s milliányi színárnyalat van rajta.

BB

T. L.: Nem, ő arra biztatott, hogy vegyem fel ezt a lemezt. Azt Béla sugallta nekem, hogyzeneileg ebben az irányban kéne keresgélnem. Eredetileg nem akartam a roma zene és a jazz fúziójából lemezt készíteni. Hogy mégis megtettem, ahhoz adta a lökést David.

G.: Hogyan választottad ki partnereidet ehhez a produkcióhoz? Mint mondtad, a Szakcsi Trió – melyben Orbán György bőgőzik és Lakatos András dobol – szerepeltetése magától értetődő volt.

T. L.: Igen, és a két énekes, Rostás Mónika és Csaba is Szakcsi zenekarához tartozik, akiket én korábban nem ismertem. A harmadik énekhang Szalóki Ági kitűnő népdalénekesnő. Mindenképp szerettem volna az öcsémet, Roby is meghívni, mert a hegedű szerintem nagyon fontos hangszer a roma zenében. Csakúgy, mint a cimbalom: így került Lukács Miki a képbe. Snétberger Ferivel, akit hosszú évek

Nekünk az a feladatunk, hogy a klasszikus zene elismertségi szintjére emeljük a jazzt

TONY LAKATOS

VÁLOGATOTT DISZKOGRAFIA

One, Two, Three, Four (EMI) 1982
 Friends (Krem) 1985
 Sing, Sing, Song (ALISO) 1985
 Different Moods (Lipstick) 1992
 Blues For The Last Punk (JazzPoint) 1987 – a Things együttessel
 Mother Nature (JazzPoint) 1990 – a Things együttessel
 Recycling (Jazzline) 1993
 The News (Jazzline) 1994
 Live in Budapest (Laika) 1996
 New York Straight Ahead (Challenge) 1997
 Generation X (Jazzline) 1997
 Move It! (Universal Japan) 2001
 Rough Tenors (Jazz4ever) 2001
 I Get Along With You Very Well (SKIP) 2003

óta ismerek, már régóta szerettem volna együtt dolgozni, és mivel ő is éppen Magyarországon volt a lemezfelvétel idején, meghívtam néhány szám erejéig. Horváth Kornél pedig az egyik legkitűnőbb magyar ütőhangszeres, nem volt kérdés, hogy ő is szerepeljen a lemezen. Rajtuk kívül még Orbán Kálmán tenorhegedűs játszik egy számban.

G.: *Hogy érzed, hogyan fogják az elkövetkező munkáidat befolyásolni mindazok a felfedezések, amelyekre roma zenei gyökereid felkutatása közben bukkantál? Mennyire voltak ezek mélyrehatóak?*

T. L.: Nem mondhatnám, hogy bármiben változna a játékom a jövőben. Nem tettem óriási felfedezéseket. Nekem nem kellett megtanulnom a roma zenét, hiszen ebből a világból jövök: édesapám prímás volt, egy ideig az ő zenekarában játszottam, öcsém is hegedűs, és több száz évre visszamenőleg mindenki zenész volt a családban. Nem visszatértem a gyökereimhez, mert igazán soha nem is hagytam el azokat. Igazából nekem talán még egy fokkal nehezebb is jazzt játszani olyan hiteles módon, ahogyan a roma zenét. A kettőt ötvözni pedig kifejezetten élvezet, hiszen mindkettőben otthon vagyok. Az igazat megvallva nem hiszem, hogy más tudná olyan jól játszani a roma jazzt, mint egy roma muzsikus.

G.: *Hallhatja még a magyar közönség ezt az anyagot?*

T. L.: Márciusban volt egy ötállomásos magyarországi lemezbemutató turnénk, játszottunk Budapesten, Gödöllőn, Sopronban, Debrecenben és Egerben, és meglepő módon Magyarországon is nagy sikere volt a Gypsy Colours-anyagnak.

G.: *Miért tartod ezt meglepőnek?*

T. L.: Mert Magyarországon sokkal inkább ismert a roma zene-jazz-fúzió, éppen Szak-

csinak és Babosnak köszönhetően. Nem gondoltam volna, hogy annyira érdekesnek, újszerűnek tartja az otthoni hallgatóság azt, amit mi csinálunk. Ugyanolyan jól fogadták, mint a külföldiek, aminek nagyon örültünk.

Legközelebb a nyár derekán járok újra otthon: augusztus 3-án a Pesti Vármegyeháza Díszudvarán, 5-én pedig Szentendrén leszünk majd hallhatóak.

G.: *Többen idézik azt a régi mondásodat – talán már unod is viszonthallani –, mely szerint a jazz egy halott nő, aki szépen ki van sminkelve. Csak azért idézem ezt a gondolatot, mert közben sok év eltelt, újabb irányzatok bukkantak fel a jazz világában, s érdekelne, hogy továbbra is úgy látod-e, hogy nem vezet út előre, vagy látsz esetleg biztató jeleket.*

T. L.: Amit én jazznek hívok, az bizony tényleg halott, és ezen a véleményemen nem tudok változtatni. Van számos próbálkozás, léteznek új utak, én is egy ilyenem járok most: ez a sminkelés. Ez viszont nem azt jelenti, hogy ez a zene teljes mértékben meghalt, és senkit sem érdekel. A jazz mint életforma halt meg. Az igazi jazznek én a negyvenes, ötvenes, hatvanas évek muzsikáját hívom, amire egy meghatározott sound volt jellemző, és amit füstös klubokban játszottak. De mivel ez a világ elmúlt, az arra jellemző zene is elmúlt. Ha ma bekapcsoljuk valamelyik televíziós zenecsatornát, nem ez a zene szól rajta, mert nem ez a mai világ muzsikája. A jazz nagyon jó zene, és én imádom, és még sokan vagyunk így ezzel, de be kell látni, hogy lejárt az ideje. Pesszimizmusra viszont nincsen okunk. Nekünk, jazzzenészeknek az a feladatunk, hogy a klasszikus zene elismertségi szintjére emeljük a jazzt, hogy azt is a legnagyobb hangversenytermekben és színháztermekben adják elő. Ugyanis a klasszikus zene is halott zene, Bach, Mozart és Beethoven muzsikája is az, ráadásul sokkal régebben volt élő, mint a jazz, ennek ellenére még ma is játsszák.

G.: *Reméljük, egyszer valóban megkapja a jazz azt a fajta széles körű megbecsülést, amelyet esztétikai értékei miatt is megérdemel, és integráns eleme lesz a kulturális életünknek.*

T. L.: Valóban az a megoldás, hogy a jazzt beágyazzuk a többi zenei irányzat közé. Mi is ezen fáradozunk. ■

A Gypsy Colours következő koncertje:

augusztus 3., Pesti Vármegyeháza Díszudvara

Tony Lakatos honlapja: www.tonylakatos.com

Raiffeisen Jazz Klub

Minden vasárnap 17.00 órakor a Klubrádióban

Szereti a jazzt?

Ismeri a jazz sztárjait?

Gyűjti az új lemezeket?

Hallgassa hetente a Raiffeisen Jazz Klubot.

Minden műsorban egy-egy jazzmuzsikussal vagy a jazz világhoz közel álló meghívott vendéggel beszélgetve, jazztörténeti, illetve jazzkritikai rovattal, programajánlóval és legfőképpen sok jó zenével próbáljuk izgalmassá tenni a vasárnap délutánt.

Hangoljon ránk, és ráhangolódik!

Klubrádió. Vélemények. Hírek.

Budapest	95.3	Esztergom	98.1	Keszthely	92.2
Ajka	88.8	Gyöngyös	88.9	Pápa	92.7
Balatonfüred	91.8	Kecskemét	97.7	Veszprém	90.6

Big band mint alkotóműhely

A Budapest Jazz Orchestra új életet kezd

Nyolcadik éve működik a Budapest Jazz Orchestra (BJO), amely hosszú idő után az első professzionális big band volt Magyarországon. Az alapító művészeti vezető, Fekete-Kovács Kornél tavaly távozott, de a zenekar együtt maradt, s azóta is folyamatosan koncertezik. Az együttes a hagyományos big band-repertoárt ugyanolyan fontosnak tartja, mint a kortárs kompozíciók bemutatását.

❖ Turi Gábor

Sorjáznak a nevek a jazz huszadik századi történetéből: Glenn Miller, Duke Ellington, Count Basie, Stan Kenton, Benny Goodman, Tommy Dorsey, Woody Herman, Gil Evans, Sun Ra, Don Ellis, Maynard Ferguson, Matthias Ruegg... Muzsikuskok – zeneszerzők, hangszerelők, kiemelkedő egyéniségek, akik neve márkajelként forrt össze az általuk vezetett nagyzenekarral. A század harmincas éveiben meghonosodott big band-felállás és -hangzás a swing-korszakban felülmúlhatatlan népszerűsége telt szert.

Kétféle big band létezik: intézményes alapon szerveződő (például rádiók által működtetett), illetve egy-egy meghatározó személyiséghez kötődő társulások (az utóbbiak lehetnek alkalmi zenei közösségek, mint a Globe Unity Orchestra). Egy ország jazzkultúrája szempontjából meghatározó szerepet játszanak a nagyzenekarok: legnagyobb létszámú együttesként a legösszetettebb jazzhangzás, a legváltozatosabb hangszerelési megoldások letéteményesei. A hagyományok ápolóiként és zenei alkotóműhelyként is funkcionáló big bandek alakítása és fenntartása szakmai szempontból mindenhol folyamatos kihívás, készítés, sőt küldetés.

Nincs ez másként Magyarországon sem. A jazznek zöld utat nyitó hatvanas évek óta sok kísérletet tettek nagyzenekarok létrehozására. Ezeket az esetek többségében egyéni zeneszerzői, hangszerelői ambíciók motiválták (Deák Tamás, Stark Tibor, Vukán György, Regős István). A nagyzenekari játék iránti kollektív igény hozta létre a nyolcvanas években a Friedrich Károly és Sipos Endre vezetésével megalakult Budapest Big Bandet, amely – a többihez hasonlóan – az anyagi források elapadása miatt hamar megszűnt. A rendszerváltozással beköszöntő kilencvenes évek robbanásszerű átalakulást hoztak a magyar jazzéletben is. Új klubok nyíltak, lemezkiadók, szaklapok jöttek létre, nagy számban kerültek ki tehetséges muzsikuskok az

intézményekből. A Budapest Jazz Orchestra (BJO) megalakításának gondolata 1998-ban egy véletlenszerű esemény következtében – a Cotton Club Singers nagyzenekari kíséretet igényelt új műsorához –, de ad hoc módon verbuválódott muzsikuskokban fogant meg.

A zenekar vezetőjéül Fekete-Kovács Kornél trombitást és Schreck Ferenc harsonást választották, Léderer Tamás üzletember, aki ugyan nem zenész, de az ügy iránt rendkívüli elkötelezettséget mutatott, jelentős külső segítséget nyújtott a csapat indulásához és talpon maradásához. Első

lépésként arra törekedtek, hogy elsajátítsák azt a sokszínű játékmódot, amely a big band muzsikálás jellemzője. Ezzel párhuzamosan egyfajta misszióként azt is vállalták, hogy a maguk számára felfedezett értékeket, a big band-irodalom jeles alkotásait eljuttassák a jazz iránt fogékony, de kevésbé tájékozott közönséghez. Távlati célként önálló hang és stílus kimunkálását is megjelölték. Ehhez olyan magyar hangszerelők közreműködésével számolhattak, mint Oláh Kálmán vagy Friedrich Károly, de a zenekarban is akadtak a komponálás iránt érdeklődő tagok, például Zana Zoltán vagy Fekete-Kovács Kornél.

A BJO első hét éve a lelkesedés, a kemény munka, a nehézségek és a sikerek váltakozásának jegyében telt el. A meghívások és a fellépési lehetőségek jelezték, hogy Magyarországon elég erős az igény a színvonalas nagyzenekari muzsika iránt. Az együttes bérleti sorozatokban mutatta be a big band-irodalom remekműveit és a műfaj nagyjait (a sorból kiemelkedtek a Duke Ellington előtt tisztelgő összeállítások). De egyre gyakrabban tűzték műsorra kortárs magyar szerzők darabjait is. Rendszeresen szerepeltek velük vendégszólíták, előbb hazaiak, majd külföldről olyan nevek, mint Dave Liebman, Peter

Optimista muzsikuskok, big band kiserelésben

Forrás: BJO

Erskine és Al DiMeola. A BMC Records két nagylemezüket jelentette meg Fekete-Kovács Kornél nagylegendet alkotásaival (Budapest Jazz Suite, 2002 és Human Circle – The Wayfarer, 2003). A BJO fontos szerepet vállalt a Magyar Jazz Szövetség évente megrendezett országos big band találkozójának lebonyolításában, segítve az örvendően fejlődő nagyzenekari játékkultúra térnyerését.

A több éves, következetes munka eredményeként a zenekar neve Magyarországon és külföldön egyre szélesebb körben vált ismertté. Egy idő után azonban mindenki számára világossá vált: az amatőr létezés korlátokat állít a szakmai fejlődés elé, a továbblépés feltétele az, ha hivatásszerűsá válik az együttes. A jazz – s így a BJO – helyzetének támogatásáért 2003-ban aktív érdekvégyesítésbe kezdő Magyar Jazz Szövetség álláspontja szerint ez a zenei előadási gyakorlat eljutott arra a szintre, hogy, a szimfonikus zenekarokhoz hasonlóan, egy hivatásos alapon működő jazz big band is kiemelt, rendszeres állami támogatásban részesüljön. Ehhez szükséges volt, hogy valamely – fővárosi – költségvetési szerv befogadjja a BJO-t, és biztosítsa a fenntartásához szükséges, tízmilliókra rúgó összeg egyik részét. Ilyen önkormányzat azonban máig nem akadt. A lobbizás eredménye, hogy a kulturális miniszter saját keretéből évente ötmillió forintnyi támogatást ítélt a csapatnak.

A Budapest Jazz Orchestra krónikájába vízvonalstóként került be a 2005. esztendő. Egy, a nyilvánosság előtt rejtve maradó konfliktus miatt kiéleződött a viszony a zenekar és az első számú házi szerzővé és szervezővé előlépett művészeti vezető között. Fekete-Kovács Kornél bizalmi szavazást kezdeményezett az ügyben, ám a zenekar ellene foglalt állást. A művészeti vezető ekkor úgy döntött, hogy kiválik az együttesből. Nem sokkal később Modern Art Orchestra névvel új formációt alapított, ahová négy további muzsikuss – a bőgős, a gitáros és két fúvós – követte. A BJO tagjai megrázkódtatásként élték meg a történeteket, de a soron következő fellépések nem hagytak időt a tétlenségre. A törzs, az összeszokott fúvóskórus együtt

A ZENEKAR TAGJAI:

Elek István – művészeti vezető – szaxofon, klarinét, fuvola
 Csejtey Ákos – alt-szoprán szaxofon, fuvola
 Kollmann Gábor – alt-szoprán szaxofon, klarinét
 Zana Zoltán – tenor szaxofon, klarinét
 Dennert Árpád – tenor-szoprán szaxofon, klarinét
 Varga György – bariton szaxofon, basszusklarinét, klarinét
 Puskás Csaba – lead trombita, szárnykürt
 Hámosi János – trombita, szárnykürt
 Ducsay Szabolcs – trombita, szárnykürt
 Schreck Ferenc – harsona
 Almási Attila – harsona
 Skerletz Gábor – harsona
 Nagy Viktor Dániel – basszus harsona
 Molnár Péter – nagybőgő
 Berdisz Tamás – dob

maradt, a megüresedett helyeket új tagokkal pótolták, művészeti vezetőnek pedig a több évtizedes szakmai múlttal és pedagógiai jártassággal bíró Elek István szaxofonost kérték fel. Mindeközben olyan híresztelések terjedtek el a szakmában, hogy a BJO megszűnt. Egy módosítás értelmében a BJO-nak folyósítandó kultuszminiszteri összeg 2006-ban az újonnan alakult MAO-t illette volna meg. A témával a Magyar Jazz Szövetség elnöksége is foglalkozott, támogatásáról biztosítva a Budapest Jazz Orchestrát. A zenekar végül megkapta a számára eredetileg megítélt, a minisztérium honlapján is szereplő összeget.

Hogyan tovább? Elek István művészeti vezető, Schreck Ferenc ügyvezető és Kollmann Gábor, a zenekart újabban irányító művészeti tanács tagja a múlt boncolgatása helyett a jövőbe tekint. Zeneileg és lelkileg összetartó, kiváló muzsikusból álló csapatnak tartják a tizenhét tagú BJO-t, amelyben az évek során összeért az a játékmód, amitől big band a big band. Látják maguk előtt a fejlődés lehetőségét. Új, egyéni nyomvonalat, irányt keresnek a BJO számára, amely hangsúlyosabban épít a magyar zenei gyökerekre (például Dresch Mihály vagy Borbély Mihály világa – big band változatban...). Ehhez kulcskérdés a zenekar számára komponáló szerzők, hangszerelők megtalálása. Nevek, próbálkozások, sőt újabb darabok már vannak. Az együttes óvakodik attól, hogy a kortárs vonal mellett kötelezze el magát. A közönségnek kívánnak játszani, ezért tartják másoron a nagyzenekari játék klasszikus műveit. A folytonosság biztosítéka lehet a hazai és külföldi fellépések friss sorozata, a CD-felvételek. No és a vendégszólíták: Budapesten George Duke zongoristával, a debreceni jazzfesztiválon pedig Kevin Mahogany énekes-sel terveznek a szervezők közös fellépést. ■

A BJO következő koncertje:

2006. június 11. vasárnap, 20 óra, Harkányi Big Band Fesztivál
www.bjo.hu

Nem lesz lakatlan a Sziget, ha 2006-ban is szól a jazz, a világ- és a klasszikus zene

Augusztus 9–16. között egy újabb héten keresztül lepi el a most már kor, érdeklődés, életvitel alapján sem besorolható közönség a Hajógyári Sziget füves, ligetes területét. A gépezet nem áll meg: a 2006-os Sziget Fesztiválon mindenképp még többet és jobbat terveznek. Ebben az évben a Jazzszínpad névadó szponzoraként a Művészetek Palotája járul hozzá, hogy a Sziget jazz-programkínálata még színesebb, még ütőkévesebb legyen.

A szervezők szándéka szerint idén több neves külföldi jazz-formáció látogat a fesztiválra, mint eddig bármikor. Hallhatjuk az avantgárd jazz kitűnőségei közül Matthew Shippet, Ulli Gumpertet és Joe McPhee-t, a Tomasz Stanko kíséző triójaként híressé vált Wasilewski-Kurkiewicz-Miskiewicz hármast, és itt lesz Mimi Blais, kanadai ragtime-zongorista is. Rajtuk kívül meglepetésfellépőkre is számíthatunk. A magyar előadók

közül megint első osztályú, aktív formációk – köztük sok fiatal zenekar – lépnek a MűPa Jazzszínpadra. Szőke Nikolett, Szabó Dániel, Oláh Szabolcs, a Free Style Chamber Orchestra, a Balázs Elemér Group, a Budapest Jazz Orchestra, Gadó Gábor és a Jazzpression sem marad távol.

A Világzenei Nagyszínpad elé ismét több ezres tömeget képzelhetünk, hiszen eljön Budapestre Susheela Raman, a Boban Markovic Orkestar és Marko Markovic, Robert Plant és a Strange Sensation, David Krakauer és a Klezmer Madness, Goran Bregovic és a Wedding And Funeral Band, Toumani Diabaté és a Symmetric Orchestra, Femi Kuti, a Cheb Mami, Natacha Atlas és az Afro Celt Sound System is.

A klasszikus zenei programokat a Művészetek Palotájával közösen állította össze a Fidelio csapata. A Klasszikus Sátorban Mozart Cosí fan tuttēja, Händel Deidamia című operája, Muszorgszkij Egy kiállítás képeinek ütőhangszeres átírata, a Corpus Harsonaquartet által előadott művek és természetesen Bartók-darabok is felcsendülnek.

Fotó: Felvégi Andrea

A Wasilewski Trió a Szigeten nem fog fájni

A Sziget Fesztivál részletes programja: www.sziget.hu/fesztival

Jazz-petárdák augusztus huszadikára

A Művészetek Palotája idén másodszor ünnepli jazzmuzsikával augusztus 20-át. Délután öt órától indul a Palota falain belül és kívül – a Fesztivál Színházban, az Üvegteremben, a MűPa előcsarnokában és földszinti teraszán –, s egészen az első petárdák eldördüléséig tart az örömszene. Először három trió a jazz tanszék növendékeit és ismert jazzmuzikusokat vár közös improvizációra, nyolctól pedig a Határőrség Zenekara ad koncertet örökzöld big band szerzeményekből és szórakoztató darabokból.

Trevor Richards

„Mit sem ér, ha nem swingel”

A Művészetek Palotája 2006. augusztus 25–27. között másodszor rendezi meg a **New Orleans Swingfesztivált**. A

tavaly kiemelkedő látogatottságú koncertsorozat idén is a Fesztivál Színházban talál otthont.

Az első estén, augusztus 25-én a Gyárfás Trió (Gyárfás István – gitár, Czákó Péter – nagybőgő, Cseh Balázs – dob) lép színpadra Deseő Csaba hegedűművésszel, Cseke Gábor zongoraművésszel és Szalóky Béla harsona- és trombitaművésszel, vendégük a kiváló és népszerű énekesnő, Zsédenyi Adrienn. A másik két szólólista, a hazájában nagy elismertségnek örvendő Goga Kovačič énekesnő és Ladislav Fidri trombitaművész Horvátországból érkezik. Augusztus 26-án a Jazz Steps együttes Louis Armstrong pályafutásának emlékezetes

korszakait idézi fel, majd a brit-amerikai Trevor Richards New Orleans All Stars repertoárjából hangzanak fel hamisítatlan New Orleans-i örökzöldek. A zenekar közreműködője a jamaikai gyökerekkel is rendelkező énekesnő, Harriet Lewis. A zárónapon a Korb Attila vezette kecskeméti Little Jazz Band a ragtime és a dixieland derűs hangulatát hozza el a Fesztivál Színház publikumának. A két fafúvóssal és a bőgő mellett tubával felálló zenekar produkciója egyben kiváló megalapozása lesz a cseh Melody Makers nagyzenekari műsorának. A 18 tagú prágai big band az ős-jazztól az 1920-as évek hotdance-lázán át a negyvenes évek swing-aranykoráig a műfaj kezdeti és felejthetetlen korszakának teljes spektrumát felidéz. Mindezt virtuóz stílusban, sok humorral, zenei sziporkák egész sorozatával.

Részletes program: www.mupa.hu

Tanuljunk szabadságot! – Nemzetközi Improvizációs Zenei Műhely a Mediawave 2006 fesztiválon

Bármennyire is fából vaskarikának tűnik a címbéli felszólítás, a harmadik alkalommal létrejött Improvizációs Műhely „vizgakoncertjein” eddig rendre megmutatkozott, hogy igenis léteznek olyan ihlető források, munka- (vagy inkább játék-) módszerek, amelyek új, kreatív erőket szabadítanak fel akár tapasztalt jazzmuzikusokban is.

A nálunk 2002-ben a David Murray Quartettel bemutatkozó Hamid Drake dobos javasolta a fesztiválozóknak: hívják meg William Parker bőgőst, az avantgárd jazz ismert és tiszteletben álló képviselőjét, hogy álljon a tervezett műhelymunka élére. Parkerrel, Drake-vel, Rob Brown szaxofonossal és Leena Conquest énekesnővel (ő idén távol volt) vált teljessé a „tanári kar”, a fesztivállal önmagukat szinte egylényegűnek érző muzikusok pedig azonnal szimbiózisba kerültek az amerikai zenészekkel. A kísérlet már a kezdetektől rendkívül sikeresnek bizonyult, talán az egymás és a zene iránt érzett alázat, a társaikban és önmagukban rejlő kincsek feltárására való törekvés hajtotta és hajtja a muzikusokat.

Idén túllépett Győr határain a vándor-workshop: április 30-án az Európa Jazzhíd – Budapest Jamén, a Jövő Háza

(Millenáris) Teátrumban, egy nappal később pedig Bécsben, a Porgy and Bess klubban léptek fel, és mindkét helyen hatalmas siker fogadta őket. Aztán május 2-án hazaiért a csapat, a Széchenyi téren felállított Cirkusz sátor-beli koncertjükkel zárták idei együttműködésüket. A fellépők közt volt Bede Péter, Burány Béla, Grensó István, Tóth Viktor és Yuriy Yaremchuk (Ukrajna) szaxofonos, Hans von Vliet harsonás, Matthew Mitchell (Új-Zéland) gitáros, Marcin Oleś (Lengyelország), Resch Béla és Szandai Mátyás bőgős, Jeszenszky György, Halmos András, Bartek Oleś (Lengyelország) dobos, valamint Kozma Orsi és Váci Eszter énekesnő. A „tanárok” és a „diákok” tollából származó darabokat is előadott az alkalmi big band. Győr jövőre is visszavárja a „szabadságtanárokat”.

Fotó: Mediawave

Foto: promóció

Jazz és a csillagos ég

Idén nyáron öt szerda estén szól jazz a szabad ég alatt a Budapesti Nyári Fesztivál 2006 jövöltábol. Ám a kiváló magyar fellépők mellett még egy extra jazzcsemegének is örülhetünk.

Július 3-án Herbie Hancock zenekara igyekszik majd elkápráztatni a Margitszigeti Szabadtéri Színpad lelkes közönségét. Hancock csapatában Lionel Louke gitáros, Matthew Garrison basszer, Richie Barshay dobos, valamint Lili Haydn énekes-hegedűs játékát csodálhatjuk. Ebből az összeállításból sejthetjük, hogy a 66 éves Hancock ismét formabontó produkcióra készül. Ami pedig a Jazzszerdákat illeti: a Városmajori Szabadtéri Színpadon június 21-én kezdődik a jazz-fiesta a Cornelio Tutu Band közreműködésével. Június 28-án a Sket István művészeti vezetésével működő 19 tagú Új Generáció és Szóke Nikoletta adja elő „A dallam diadala – jazz muzika cigányzenekarra” című produkcióját. Augusztus 9-én a Balázs Elemér Group ünnepli fennállásának 5. évfordulóját. Befejezésül augusztus 16-án Pege Aladár jubileumi koncertjére kerül sor: a bőgővirtuóz 50 éve van a színpadon.

Minden szerdai koncert 20 órakor kezdődik.

A Budapesti Nyári Fesztivál programja: www.szabadter.hu

A cikket írta: Bércesi Barbara

Armstrong is örülne, ha hallaná

A III. Louis Armstrong Jazzfesztivál idén június 23-án, pénteken és 24-én szombaton repíti vissza a festői szépségű nógrádi községbe, a Bánki-tó partjára látogatókat a húszas és harmincas évek Amerikájába. Felvezetés gyanánt már hetekkel a megnyitó előtt Bánkra költözik egy franciaországi Louis Armstrong Múzeum anyaga.

A fesztivál 23-én 19 órakor kezdődik a Jazz Steps zenekar előadásával, majd a cseh Shaffer's Riffers biztosítja a kitűnő hangulatot, ami a Bolyki Brothers jövöltábol ér minden bizonnyal a csúcspontjára. Azután 24-én az Apáti Dixieland Band ad délutáni koncertet a Tó Hotel kertjében, a híres Louis Armstrong-szobor lábánál, majd 19 órától a Molnár Dixieland Band szolgáltatja a muzsikát. Utánuk az angol The Trevor Richards British New Orleans All Stars látványos produkciója következik, a fesztivál betetőzéséként pedig a Hot Jazz Band játszik a legkitartóbbaknak.

A fesztivál házigazdája Joe Muranyi klarinétművész, Armstrong egykori muzikustársa lesz, aki minden produkcióban színpadra lép.

A Bánki Jazzhétvége programja: www.jazzfesztival.hu

„Te teremtetted a saját helyzeteidet”

Oláh Szabolcs a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem jazz tanszékén alig egy éve fejezte be tanulmányait, de már fontos trófeákat szerzett a „jazzvadászban”: 2000-ben az Ifjúsági Jazzfesztiválon a Legjobb szólista díját kapta meg, két éve pedig a II. Jazz Zeneszerző és Hangszerelő Versenyen az övé volt a legjobb hangszerelés. Idén Lakatos Ablakos Dezső jazz-előadóművészeti ösztöndíjat kapott. Nemhogy nincs hát elveszve ebben a vadonban, remekül érzi ott magát, s egyre csak előre vág benne utat magának.

➤ Bércesi Barbara

Oláh Szabolcs mindig is gitározni akart, egészen kiskorától ez a hangszer vonzotta – számára megfajthetetlen okból. De azt mondták, túl kicsi a keze hozzá, ezért nyolcévesen hegedülni kezdett. Azóta megnőtt a keze. Tizenöt évesen „lázadt fel”, és a hegedűt végérvényesen a gitár váltotta fel. A jazzel egykori osztálytársának, jelenlegi nagybőgősének, Soós Mártonnak köszönhetően ismerkedett meg. Furcsa mód először a free jazzből áradó energia fogta meg Szabolcsot, Mal Waldron, Charles Mingus, Charles Lloyd voltak az elsők közt, akiknek a zenéje megnyitotta számára az utat a zene felé, amelyet ma is játszik. S hogy mennyire nem szakbarbár, mennyire a zene szellemi és lelki mondanivalója az elsődleges Szabolcs számára, mutatja, hogy példaképei közül egy sem gitáros. Jöttek persze ők is, Jim Hall lett a legnagyobb kedvenc, aki egy új korszakot is nyitott Szabolcs számára, s a visszafogottabb játékmód iránti vonzalmát erősítette. Wes Montgomery és Pat Metheny korábbi lemezeit sem csak egyszer-egyszer hallgatta meg.

A közvetlen hatások a jazz tanszék előtt és alatt Csikós Artitól, Horányi Sándortól és Babos Gyulától érték, általuk sajátított el olyan fogásokat, megközelítéseket, amelyek elősegítették, hogy Oláh Szabolcsból valóban Oláh Szabolcs váljon. Mindegyiküktől értékes útravalót kapott hozzá, hogy könnyebben formába tudja önteni a belőle kikívánczoló zenei mondanivalót.

2002-ben jött el az ideje, hogy megalakuljon az Oláh Szabolcs Quartet a jazz tanszék hasonló korú növendé-

Forrás: www.szabolcsolah.hu

Szabolcs nem von falakat maga köré, ennek is köszönheti sikereit

keiből. Soós Marcinak nem kellett „felvételiznie” a zenekarba, Majtényi Bálint sajátos megoldásai a dobokon pedig azonnal meggyőzték Szabolcsékat hogy ő legyen a ritmusszekció másik tagja (a karakteres, lendületes dobjáték amúgy is nagyon fontos a gitárosnak, számára az alapvetően meghatározza a zene hangulatát, ahogy mondja). Nem hiányzott hát más, csak egy szaxofonos. Mester Dánielre sem kellett sokáig várni, Szabolcs már az első tanszéki bemutatón alkalmával kiszúrta őt. Azóta gurul a négyesfogat.

Amikor arra kérem, adjon jellemzést zenéjükről, Szabolcs csak kis töprengés után feleli, hogy lényegében modern mainstream jazzt játszanak, mert azért a fősodor kényelmes vizénél ők mindig az izgalmasabb hullámok közé eveznek. Szabolcs is rengeteg különféle zenét hallgat, ezek, sőt például a japán irodalom is ihletően hatnak rá, de a művészeteken túli, absztrakt gondolatokat, érzéseket, akár még világnézetéből fakadó motívumokat is megpróbál kompozícióival kifejezni. Nem konkrét jelenségeket, történéseket igyekszik a zene nyelvére fordítani – magyarázza –, hanem mindaz, ami a hangszer által megszólal, valahol az ő teljes lényét fejezi ki. Ezért is elengedhetetlen, hogy társai egyben rokon lelkek is legyenek, akik elképzeléseikhez hűen interpretálják szerzeményeit. Szabolcs a számok túlnyomó részének írója, de Dani és Marci darabjai is jól illeszkednek a kvartett muzikájába: tőlük is hallhatunk majd egy-egy kompozíciót a napokban megjelenő debütáló Oláh Szabolcs Quartet-lemezeiről.

Sikeres csapatról van hát szó: a diplomázást követően szinte azonnal CD-t adnak ki, a legjelentősebb hazai fesztiválokon lépnek fel, sőt eljutottak már Belgiumba és Görögországba is. Szabolcs elsősorban azt nevezi meg sikerük titkaként, hogy őszinte és humánus zenét játszanak, ám a kitartás, a hit és rengeteg munka együttes hatása hozza meg gyümölcsét számukra időről időre. A sok gyakorlás, komponálás, koncertezésen túl a csapat menedzselését is Szabolcs vállalja – teszi ezt eredményesen annak ellenére, hogy nem tűnik rámenős, nyomulós ajtódongetőnek. Visszafogott, szerény fiatalember, de rendkívül kitartó. Megtalálja a helyzeteket, amelyek megtalálják őt.

Oláh Szabolcs honlapja: www.szabolcsolah.hu

Legközelebbi koncert: 2006. július 15. 19.00. Balatonfüredi Jazz Fesztivál

Oláh Szabolcs zenekari:

Piccolo Inn

Szolnoki Dóra Jazz Quartet

Modern Art Orchestra

KEREKES GYÖRGY- JAZZPORTRÉK

Pro Die Kiadó, Budapest, 2005.

Talán még a jazz hazai rajongói sincsenek igazán tudatában annak, hogy milyen magas szinten művelik nálunk ezt a műfajt. Ami azonban a jazzel foglalkozó szakirodalmat illeti, az sajnos messze elmarad a hasonló méretű nyelverterületeken tapasztalt kínálat mögött. Az utóbbi időben kissé megsaporodott a magyarra fordított jazzkönyvek száma, de még nagyobb az örömmünk, amikor eredeti – hazai szerzőtől származó –

munkát vehetünk kézbe. Nos, ilyen Kerekes György Jazzportrék című könyve, sőt ha még azt is hozzáteszem, hogy ez egy trilógia első kötete, akkor igazán van okunk az örömrre. Az alcím szerint ugyanis ezúttal „csak” a kezdetektől az ötvenes évek elejéig tárgyalja a jazz történetét, a ragtime-tól a bebopig. S teszi ezt oly módon, hogy tizenkilenc – a műfaj meghatározó fontosságú – stílusteremtő egyéniségének életútját tárja elénk Jelly Roll Mortonól Thelonious Monkig. (A karácsonyra tervezett második rész napjain-

kig követi a jazzóriások útját, míg a harmadik kötet a hazai jazzszínpad legkiválóbbjait mutatja be.)

A jazzmuzika, mint minden más művészet, nemcsak a szakértőknek, hanem a legszélesebb közönségnek szól, ezért a vele foglalkozó irodalom is közzérthető, mindenki számára befogadható kell legyen. Ezért (is) hiánypótló Kerekes György munkája, amelynek élvezetéhez nem szükségesek elméleti ismeretek, mégis rengeteg szakirányú információt tartalmaz, amatőr és profi egyaránt haszonnal forgathatja. A szerző maga sem profi zenész, bár ifjúkorában még pénzt is keresett zongorajátékával. Építész és szociológus, évtizedek óta „hivatásos” jazzrajongó, aki rádióműsorok és klubelőadások során csiszolta össze a könyv anyagát.

Nagyon tetszetősek a fejezeteken belüli keretes jegyzetek, amelyek az odavágo társadalmi, kultúrtörténeti, hangszerismereti, zeneelméleti, sőt gasztronómiai vonatkozásokat is taglalják. A háttér ilyen megvilágítása hallatlanul fontos a zene teljesebb megértéséhez. A CD-melléklet pedig azonnali illusztrációt nyújt az olvasottakhoz. A tekintélyes méretű és luxuskivitelű kötet minden fejezetét Szyksznian Wanda egy-egy poszter-szerű grafikai munkája díszíti, amely már csak azért is nagy meglepetés, mert hazánkban még nem elég szoros a jazz és a társművészetek kapcsolata.

Recenzensként igazán kritikus szemmel olvastam el a könyvet, de nem sikerült „fogást” találni rajta. Ez a mű nemcsak alapos és szakszerű, de az adatok vonatkozásában pontos és megbízható is, ami pedig a stílusát illeti, olvasmányos és lebilincselő. Meggyőződésem, hogy alapműnek számít majd és mindenkinek felkerül a polcára, akár hivatása folytán, akár rajongóként kerül kapcsolatba ezzel a muzsikával.

Nem szimpla udvariasság, hanem az őszinteség mondatja velem, hogy kíváncsian és türelmetlenül várjuk a folytatást!

Márton Áttila

SIMON GÉZA GÁBOR: MAGYAR JAZZDISZKOGRAFIA 1905-2000

Jazz Oktatási és Kutatási Alapítvány, Budapest, 2005.

Kétségtelen, hogy nem sok nehezebb és hálátlanabb szellemi tevékenység létezik, mint a diszkográfia-készítés, hát még ha a magyar jazz hangzóanyagának feltérképezéséről van szó. Ezt az emberpróbáló munkát évtizedek óta egy megszállott szakember végzi, aki – bármilyen patetikusan is hangzik – az életét tette fel a magyar jazz kutatására. Nem kell bizonygatnom, hogy a műfaj évtizedekig meglehetősen mostoha körülmények között létezett mi felénk, és ez bizony nem nagyon kedvezett a dokumentálásnak.

Simon Géza Gábor közelmúltban megjelent – csaknem 1200 oldalas – kötete az elmúlt évszázad minden fellelhető magyar jazzfelvételét regisztrálja. Nem ez az első munkája a szerzőnek ebben a műfajban: a nyolcvanas években publikált első változat 1912 és 1984 között próbálta felmérni a műfaj hazai hangzó örökségét, majd tíz évvel később már 1905-ig nyúlt vissza és egészen 1994-ig közölte az eredményeket. Simon Géza Gábor egyébként mindig

is a viták keresztútjében állt, s az úgynevezett szakma soha nem fogadta be teljesen. Azt azonban senki sem vitathatja, hogy azt az aprólékos, idegőrlő, fáradtságos, de rendkívül értékes munkát rajta kívül aligha vállalta volna magára bárki a magyar nyelverterületen. Hihetetlenül kiterjedt levelezés, gyűjtőmunka, katalógusok, külföldi diszkográfiai tanulmányozása, mindennemű magyar vonatkozású régi és új hanghordozók beszerzése és feldolgozása szükséges egy ilyen lemezregiszter elkészítéséhez. Érdemes ugyanis kiemelni azt, hogy a szerző nem elsősorban a nyomtatásban megjelent adatok átvételére szorított, hanem törekedett rá, hogy a hanghordozók beszerzésével, meghallgatásával és a kísérőszövegek, adatok gondos áttanulmányozásával és kritikai elemzésével szerezzék meg a leghitelesebb információkat! Hogy lássuk, milyen gigantikus munka áll a kézbe vehető kötet mögött, elég annyit megjegyezni, hogy a szerző több mint 250 személynek mond köszönetet a segítségért, ennek közel egyharmada külföldi, majd kéttucatnyi országból.

Külön érdemes megemlíteni, hogy a szerző megszívlelte és hasznosította a két korábbi kiadás kapcsán hozzá érkezett bírálatokat, tanácsokat, javaslatokat a korrekcióra, és a nemzetközi diszkográfiai elvárásoknak mindenben megfelelő munkát bocsátott ki. Ami pedig azt a természetlen polémiát illeti, hogy mi az „igazi” jazz és ki minősül magyarnak: a szerző logikus érveléssel világítja meg az erre vonatkozó szempontokat az előszóban. Ne felejtjük el, hogy a műfaj határok nemcsak a korai időkben, hanem ma is igen vitathatóak, ami pedig a nemzeti hovatartozást illeti. Liszt Ferencről a Lajtán túl mindenki úgy tudja, hogy német volt. Szórszálhasogató módon lehetne néhány kisebb hibát, következetlenséget vagy fordítási tévedést a szerző szemére vetni, mind ezek azonban semmit sem vonnak le ennek a hasznos és fontos könyvnek az értékéből. Köszönet érte!

Márton Áttila

Charles Lloyd új lemeze csak megszorításokkal nevezhető trióalbumnak, ugyanis a Lloyd–Hussain–Harland trió közös munkája gyakran inkább duózásnak hat. A sangam itt sokszor inkább két, nem pedig három különböző erő találkozási pontját jelenti. A produkció szerves folytatása annak a 2001-ben kezdett zenei dialógusnak, melyet a szaxofonos a néhai Billy Higginsszel folytatott a Which Way Is East albumon. A mostani, hangulatilag meglepően sokszínű koncertfelvételen talán azok maradnak a legemlékezetesebb pillanatok, amikor kétféle erő szelíd egymásnak feszülése zajlik, például tenorszaxofoné és dobé, mely olyasfajta energiazenét eredményez, mint amit negyven éve az Interstellar Space nyújtott. Más pillanatokban az ütőhangszereket és a megfelelő játéktípusokat szembesítik egymással a muzikusok, s a békés kollízió, hasonlóan a Hamid Drake–Adam Rudolph duó művelte mágiához, most is metafizikai távlatokat nyit s meditációra ösztönöz. A zenéjével nyugalmat és békét hirdet, ha úgy tetszik, áldást osztó Lloyd mesterien teremt újat elődök, kortársak és önmaga idézeteiből. Coltrane-t lehetetlen fel nem ismerni játékában, akárcsak a Sanders-motívum ismétlését a lemez címadó darabjában. Legérdekesebbek azonban önidézése. Újabb kő került a Zen-kertbe.

PARALLEL

CHARLES LLOYD: SANGAM

ECM – MusicDome

ECM 1976

Máté J. György

Lloydot a '70-es években foglalkoztatták először a zene spirituális rétegei, amikor meditációval foglalkozott – Miles Davis ekkor hívott indiai zenészeket a sorlemezeihez. Ezek után nem csodálkozom, hogy Lloyd most a dobos mellé tablás-ütőhangszert hívott harmadik tagnak a triójába turnézni. Ám a koncertlemez Zakir Hussainnal és Eric Harland dobossal olyan sessiont mutat be, amelynek tagjai nem épp egyformán veszik komolyan a közös produkciót. A nagyrészt rögtönzött koncert igazi intuíció nélkül marad. Zakir Hussain Robin Pajtásként, hetykén és döbbenetesen könnyed lendülettel képes lejátszani minden groove-ot és tempót, ami csak a jazzben kihívást jelent. Eric Harlanddal közös ritmusszólóik izgalmasak. Ám Hussain bejáratott gegjei, a Tell Vilmos nyitány letáblázása például, köszönőviszonyban sincsenek Lloyd mélyebb szándékaival. Később Hussain képzetlen énekhangja együtt Lloyd zongora-pilinszkázásával már egyenesen hidegzuhany. A lemez második felétől jobban egymásra (és magukra) találnak a közreműködők. De hiányzik az ív a lemezből és egyáltalán nem értem, miért kell egy rosszul sikerült kísérlet kiadni. Lloyd érzékeny stílusa nem sokat változott az évek során, ám jobban jár, ha Harland mellé legközelebb konvencionálisabb partnert választ a ritmusszekcióba.

H. Magyar Kornél

CYRUS CHESTNUT: GENUINE CHESTNUT

Egy híres jazz-rock együttes névvel kapcsolatban emlegetik Churchill drámai bejelentését vérről, veritékről és könnyekről. Most Cyrus Chestnut pianista, a Telarc frissen leigazolt játékos beszélt a nedvekről az album keletkezéséről szólva. Fáradtságos munkával készült a lemez, az alkalmanként gitárral és ütőhangszerekkel kiegészült trió több okból is nagyon meg akarta mutatni, mit tud. Egyrészt, mert a zongoristát vádák érték, miszerint játékából kifogyott az ihlet, másrészt Chestnut igazolni akarta a kiadó bizalmát, mivel Brubeck, Shearing, Peterson és Tyner is a Telarc-kal áll szerződésben, s az 1963-ban született muzikus megtiszteltetésnek érzi, hogy e névsor tagja lehet. Híve vagyok 1998-as, önmagáról elnevezett lemezének is, de ha lehet, a mostani zene még szívhez szólóbb. Chestnut technikája parádés, és zenei dialógusa Russell Malone-nal: mesterek beszélgetése.

M/JGy

Telarc – Karsay és Társa
CD-83634

GONZALO RUBALCABA: SOLO

Inner Voyage – Belső utazás. Gonzalo Rubalcaba 1999-es CD-jének címe mintha előre vetítette volna hét évvel későbbi szólólemezeének meghatározását. A Kubából elszármazott jeles zongorista minden eddiginél személyesebb hangvételű anyaggal lepte meg híveinek növekvő tábort. A tizenöt, többnyire 1-3 perces darab varázsos világ búvkörébe vonja a hallgatót, amelyben a csendnek majdnem olyan jelentősége van, mint a megszólaló hangnak.

Más gyökerekből táplálkozva és más eredményre jutva, Keith Jarrettnek a tudat és a szív belső rejtekeibe hatoló szólólemezei váltanak ki hasonló reakciókat a befogadóban, mint Rubalcaba szemérmesen megmutatózó kompozíciói.

Nyoma sincs itt a zongorista korábbi korszakából ismert, virtuozitásával lehengerlő hangszerkezelésnek. Egy eszközei teljes birtokában lévő, de mindent a kifejezésnek alárendelő muzikus portréja rajzolódik ki a bársonyos felületű hangszöveten. Emblematikus kubai és latin-amerikai dalok újrafogalmazásai (Silencio, Cancion..., Besame Mucho), jazzkompozíciók átlényegített változatai (Here's That Rainy Day, Nightfall), saját szerzemények (Quasar, Faro, Prolongo) és John Coltrane híres Giant Steps című száma által ihletett, a nap váltakozásait követő rögtönzések kaptak helyet a jazz, a klasszikus zene és a népzene határmezsgyéjén kalandozó lemezen. A hangulat befelé forduló, szemlélődő, esetenként himnikus; az érzések, indulatok szabad áramlásának a belső fegyelem állít akadályokat. Teljesség-élmény éppen a tudatosság erőteljes jelenléte, a rögtönzéstől tartó önkontroll miatt nem alakul ki bennünk. Ez az a korlát, amely Gonzalo Rubalcabát, a kiváló zongoristát elválasztja Gonzalo Rubalcabától, a vérbeli jazzmuzsikustól.

Turi Gábor

Blue Note – EMI
0946 3 55534 2 0

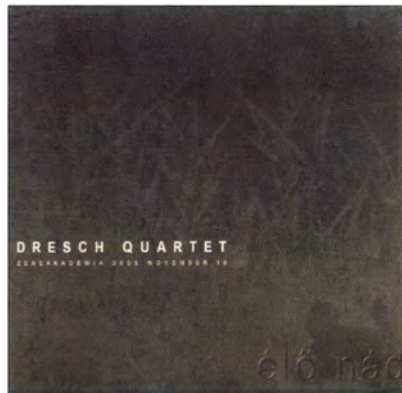
KOVÁCS FERENC: HATOK

Klasszikus zene, népzene, világzene, jazz – van egy ember, Kovács Ferenc, a magyar zenei élet sokoldalúan tehetséges muzsikusa, akinek zenei univerzumában mindez békésen megfér egymás mellett. A Hatok jazzlemeznek készült, de a számokat szerzőként jegyző trombitás-énekes ezúttal is több forrásból merít. A nyolc számból négy versmegzenésítés: nitka, üdvözlendő kísérlet. Jancsó Zoltán mélyértelműnek mutatkozó szövegei sajnos nem mentesek a közhelyes megfogalmazásoktól („kósza szél”, „végtelen dallam”, „utolsó csók”, „tisztá szív”, „örök vándor”, „szemed tüzeben” stb.), ami súlytalantítja a dalok üzenetét. A zene sem emeli magasabb régiókba az anyagot: a lemezt nyitó Angyalok vigyáznak ránk stilizált szamba, Az utolsó nyár ugyancsak latinosa beütésű, míg a Csillaghajszja egyik strófája cigányosan gajdolós. Vácsi Eszter sejtelmesen fátyolos hangjával szemben Kovács Ferenc sorvégeken elnyújtott, affektáló énekmodja kellemetlen; bőlcsebb volna a hangszernél maradnia.

Izgalmasabb világra nyitnak a zenekari számok, amelyek magyar és kárpát-medencei népzenei elemekből építkeznek (Sobri, Ballada és a nagy lélegzetű Bújdosik az árva madár), illetve a modális Miles Davis előtt tisztelelegnek (Remember Miles). Az átgondoltan szerkesztett, dinamikus építkező kompozíciók tág teret engednek az egyéni, olykor kollektív improvizációknak. Főként a Dresch és a Djabe zenekar tagjaiból alakult a Hatok, Kovács Ferenc (trombita), Dresch Mihály (szaxofon, furulya), Schreck Ferenc (harsona), Kovács Zoltán (zongora), Szandai Máttyás (bőgő), Banai Szilárd (dob) együttese. Remek hangszeres teljesítményüknek köszönhető, hogy az útkereső, eklektikus lemez emlékezetes percekkel írja be magát a hallgató winchesterébe.

Turi Gábor

Gramy Records
GR-064

DRESCH QUARTET: ÉLŐ NÁD

A Zeneakadémia amolyan „szent” hely a magyar zenei életben. Az ott megrendezett koncerteknek különleges fontosságot tulajdonítanak muzsikusok és hallgatók egyaránt. Ez fokozottan igaz a jazzre, hiszen ezt a műfajt sokáig e helyre be sem engedték. Dresch Mihály azidőtájt volt ötvenéves, mikor az itt szóbanforgó koncert megtörtént. Dresch Misi együtt nőtt fel, és töltötte el a mögötte álló éveket azzal a nehezen meghatározható jelenséggel, amit ma magyar jazznek nevezünk. A lemez jegyzeteinek írója miután megpróbálja leírni ezt a jelenséget, kimondja, hogy „az ötvenéves Drescht a magyar jazz legendájává avatta a szakma és a közönség”. Élő nád, így a lemez címe. Bizony együtt rezgett, rezeg éltünkkel az a jó erős nád Dresch Dudás Mihály hangszerének fúvókájában. Az évek során koncertről koncertre, lemezeiről lemezeire dalainak áradó, soha be nem fejeződő ciklusával közli velünk kutatásainak aktuális eredményeit, hogy mi van a magyar zene és a coltrane-i zene lelkének mélyén, ami szavakkal megmagyarázhatatlanul közös, és oly magától értetődően egyesül. Cosmic music, így a terminus Coltrane-től. A Dresch-ciklus jelenlegi fejezete már nem tesz minduntalan egyértelmű utalásokat a zene konkrét genetikai eredetére. Van ugyan nyilvánvalóan erdélyi román furulyazene vagy búzái dal, de a szél (ezen a koncerten is) arra fúj, amerre akar, hallod a zúgását, de nem tudod, honnan jön, és hova megy (János evangéliuma 3.8). A cimbalom hangja, ami a Dresch kvartett előző kiadásaiban is megjelent, Lukács Miklós keze alól éteri magasságokba emelkedik. Az idő múlásával a duhaj tánclepek méltósággal meglassultak, de a sirató, a sóhajkeserű, a bánat-bánat, a magyar blues minden Dresch-fejezetben jelen van.

Szigeti Péter

X-Produkción – Hangvető
XP 025

MINDEN, AMI A FÚJÁSHOZ KELL!

Nálunk a világ vezető fúvós márkáinak Magyarországon egyedülálló, kipróbálható, így összehasonlítható hangszer készlete várja.

Felpróbálja, mielőtt megveszi!

RITMUS ÉS ÜTŐHANGSZEREK

Ütőhangszerek az óvodai Orff-tól a rock-és jazz szereléseken át a szimfonikus zenekari modellekig.

PREMIER, PAISTE, LUDWIG, HARDCASE,
ADAMS, STUDIO 49 képviselő

FÚVÓS HANGSZERÉSZMŰHELY

Javítóműhelyeinkben aranykoszorús mesterek több mint 30 éves gyakorlatával irányított munka folyik – a legmodernebb és tradicionális technikák ötvözésével.

FON TRADE MUSIC

1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 210 2790, 06 30 488 6622
fontrade.music@chello.hu
Nyitva: munkanapokon
9:00 - 17:30 -ig.

www.fontrademusic.hu

BINDER KÁROLY:
AZ ÖRÖK VISSZATÉRÉS MÍTOSZA
Hungarian Jazz History No. 15.

SUPER TRIO:
BIRTHDAY PARTY PLUS
Hungarian Jazz History No. 16.

JAZZ DANCE FROM HUNGARY
Hungarian Jazz History No. 17.

JULIAN PRIESTER:
LOVE, LOVE

A Love, Love két imponáló, eklektikus kozmigróve szvit 33 évvel ezelőtről, a kor kivánalmaival teljes összhangban. A Prologue/Love, Love kínálja a populárisabb, funky-anyagot Bill Connors elektromos gitárszólójával és Ron McClure jellegzetesen lüktető (15/8) basszus kíséretével. A Head Hunters, Eddie Henderson és Buster Williams stíluseszménye a meghatározó, a szintetizátoros Pat Gleeson irányít, és az elfeledett Hadley Caliman játéka a hab a tortán. Az Images/Eternal Worlds/Epilogue szól a hard core jazzistáknak sokkal dominánsabb fúvósbetétekkel, basszusklarinéttal, kicsit Grachan Moncur III irányra szerint fúj harsónával. Priester figyelmeztet: ma (1973-ban) ugyan már Hancock, azaz Mwandishi szellemében ír zenét, de azért mégiscsak Sun Ra csillogó űrköponyegéből bujt elő. *MJGy*

ECM – MusiCDome
ECM 1044

A több mint fél évszázada létező hazai modern jazz hangzó öröksége 1989-ig szinte kizárólagosan a Hungaroton kiadóhoz kötődött. Ezért is bír olyan jelentőséggel az immáron tizenhetedik lemezéhez érkezett magyar jazztörténeti sorozat Simon Géza Gábor szerkesztésében, aki a Hungaroton archív anyagaiból állítja össze a „reissue”-kat.

Az idén éppen 50 éves zeneszerző-zongorista Binder Károly tevékenységében a műfaji határok mindig is elmosódtak. Egyik legtermékenyebb muzsikuskunk két korai LP-jének felidézése igazi telitalálat. Az 1985-ös In Illo Tempore a Binder-kvintett kiemelkedő teljesítménye. Két évtizedes távlatból nézve még hatásosabbnak érződik a terjedelmes, lazán összefűzött kompozíciók áradása, amelyekben a muzsikuskok könnyedén ötvözik a különböző eredetű stílus elemeket. Ezt a csodálatos zenei világot szervesen folytatja a hat évvel későbbi Dance Music itt publikált három darabja. Különösen izgalmas az indiai ütőhangszeres Ramesh Shotham és a preparált zongorát használó Binder között létrejött tökéletes összhang.

A Birthday Party Plus című lemez a mindig kísérletező kedvű Vukán György bemutatására vállalkozik. Az első hat szám a Super Trio születésnapi partija alkalmából készített LP anyaga, amelyen felle-fele arányban hallhatjuk külön a mesterhármast és együtt a 21 tagú Budapesti Rézfúvós Együttes-

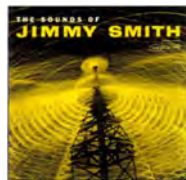
sel. A szólista mindkét formációban a legendás Lakatos „Ablakos” Dezső, aki minden hangszerén remekel. Nagyformátumú Vukán-kompozíciókat és -hangszereléseket hallhatunk, amelyeket rendkívül tanulságos két évtized távlatából újrahallgatni. Figyelemre méltó a rézfúvós hangzásban rejlő lehetőségek remek stílusérzékkel történő kiaknázása. Az album címében szereplő „Plus” egy korábbi, Alone Together című LP-re utal, amely egy szám kivételével kompletten került fel az új hanghordozóra. Vukán szóló zongora- és trójjátéka egyaránt érett és kiforrott, ez jellemzi a két ritmushangszer kezelőjét. Berkes Balázst és Kőszegi Imrét is.

A sorozat legutóbbi tétele igen érdekes válogatás a Hungaroton 1968 és '85 közötti terméséből. „Könnyű” jazzfelvételek, amelyekre – uram bocsá! – még táncolni is lehet. Jó érzés hallani, hogy hazai jazz zenészeink már akkor sem maradtak el a jazz nemzetközi élvonalától. Ezt igazolja a tucatnyi darab Pegétől Török Ádámgig. Dész Lászlótól Deseő Csabáig. A kompiláció kiemelkedő tétele a régóta Amerikában élő Gárdonyi László 1983-as Reggae for Zbiggy című debütáló albumának nyitószáma. *Márton Attila*

Hungaroton HCD 71193

Hungaroton HCD 71217

Hungaroton HCD 71216

JIMMY SMITH:
THE SOUNDS OF JIMMY SMITH

A Jimmy Smith hangjai című lemezt, mely 1957 novemberében a pályája legelején készült a jazz-orgona emblemikus művészeivel, minden jazzt hallgatónak, de elsősorban azoknak a csalódottaknak ajánlom, akiknek csak a röviddel halála előtti, budapesti koncerten volt alkalmuk vele találkozni, amikor már nem volt képességei birtokában. A Hammond orgona nem tartozik a jazzisták többsége által kedvelt hangszerek közé, s a jazzben többnyire crossover környezetben találkozhatunk vele. Rövid a névsora a hangszer jelentős jazzmuzsikusainak. Jimmy Smith előtt Fats Waller, Milt Buckner, Wild Bill Davis, később pedig Larry Young, Alice Coltrane következik. Európában a francia Eddy Louiss és a német Barbara Dennerleint kell említeni. A lemezt már Leonard Feather figyelemreméltó eredeti jegyzeteiért is ér-

demes kézbe venni, melyben Jimmy Smith is részletesen leírja pályakezdését orgonistaként. Megérthetjük, hogyan volt lehetséges, hogy 28 évesen rögtön a csúcson robbant be a jazzszíntérré, és hogyan kezdte évtizedekig tartó lemezkarrierjét a Blue Note-tal. Feather az orgona Bud Powell-jének nevezte, és nemcsak azért mert együtt nőtt fel a Powell fivérekkel, hanem mert Budot figyelve alakult ki billentése és elképesztő technikája, ami zongonistaként is megmutatkozott nála az első években. Orgonálni autodidakta módon tanult, úgy érezte, ezen a hangszeren saját maga lehet. Hónapokon át élt és gyakorolt egy raktárépületben sok nélkülözés árán szerzett saját hangszerén, míg úgy érezte, készen áll a bemutatkozásra szólóprodukciónál Atlantic Cityben. 1957 elején, mintegy másfél év szólózás után alakult a lemezen szereplő trió. Zenészpártnereit nem gyakran váltogatta. Az orgona-gitár-dob formáció maradt egész életében a számára legkultiváltabb felállás.

Szigeti Péter

Blue Note – EMI

0946 3 11427 2 7

STEVE KHAN: THE GREEN FIELD

●●●●○

A Gramofon legutóbbi számában futólag megemlítettük ezt az albumot Steve Khan korábbi, 1997-es lemezének újbóli kiadása kapcsán. Nos, most itt az új anyag is, amelynek felvételei múlt év másjában készültek.

Az album főszereplői, Khan, John Patitucci és Jack DeJohnette azonosak, az ütőhangszerek inkább kísérik, de mégis nélkülözhetetlen szerepben azonban három másik muzsikust, Manolo Badrena, Ralph Inzary és Roberto Quintero hallható. A lemezen az előzőhöz hasonlóan a modern jazz nagyságainak, Ornette Colemannek, Herbie Hancocknak, Wayne Shorternek és Thelonious Monknak egy-egy szerzeménye mellett egy slágerből származó standard és három Steve Khan-szerzemény szerepel. A kezdő darab Coltrane világát idézi, csak később vettem észre, hogy Elvin Jonesnak dedikálták. Ornette Coleman Congeniality című darabja bizonyítja, hogy a jazz egykori fenegyereke csaknem fél évszázad alatt a jazz mainstream részévé vált. Hancock Riot című kompozíciója a zongorista első Miles Davis utáni albumán szerepelt. Khan Fist in Glove darabja egy 3/4-es blues. Ezt egy újabb Khan-darab követi. Tito Puente és Willie Bobónak dedikálva – mint az ajánlásokból is kitűnik, a zene erős latin, főként kubai hatásokat mutat. Wayne Shorter két darabja, a Sactuary és a Nefertiti egyvelegként szerepel, az előbbi szabad, az utóbbi pedig latin előadásban. Egy kései Monk az Eronel jazzes lüktetésű, a standard You Stepped Out of a Dream ismét latinus jellegű, hasonlóan a záró, több mint 18 perces címadó darabhoz.

Steve Khan és társai, John Patitucci és Jack DeJohnette éppoly remek, korszerű jazzt játszanak, mint kilenc éve.

Friedrich Károly

ESC Records – Varga
ESC 03705-2

WALLACE RONEY: MYSTIKAL

●●●●○

Az ötvenhez közeledő Wallace Roney megtalálta a saját hangját. Nincs lelkisínylés e kijelentésben, inkább arra vonatkozik, hogy Roney most állt elő egy keresetlennek, ugyanakkor nagyon mainak hangzó felfogással, amely megfelel képességeinek és művészi alkatának. Tudatos útkeresése nyomán most tudta végérvényesen meghatározni magát néhány titánhoz képest. Elsősorban Miles „dublörének” tartották, miután a mester maga mellé vette, és játszott az emlékezéskorban is. Tony Williams, Hancock, Corea, még Sonny Rollins is foglalkoztatták. A trombitás tavalyelőtt debütált a High Note korongján együttesével, amely szoros családi kötelékekre (is) épül: felesége (Geri Allen, zongora) és öccse (Antoine, sax) a két kulcsembert. Rollinsra és másokra emlékeztet az új lemez, a Mystikal keverésében az, hogy nagyon mély gyökér, bluesos zene. A stílushagyományokban most Roney a hard bop és szintetizált mai ritmusok között jelölt ki magának biztos kézzel utat, davis soundját a témákban megőrizte, de ezt nyaktörő tempójú szólóiban hamar elfelejtjük. A hagyományos bop-kvintettet kiegészíti és ellenpontozza az ütősn és a külön szintetizátoroson kívül a lemezjátszókat manipuláló DJ. Utóbbi azzal tűnik ki, hogy énekest imitál lemezeivel, és a szövegben a polgárjogi hagyományt is idézi. Az akusztikus és elektronikus szakadék áthidalása majdnem teljesen sikerült a szextettben. Kisebb aránytalanságok, a szaxofonos pontatlanságai ellenére nagyon erős hatást kelt a történetmondás a saját számaikban és a záró intím zongora-trombita duettben. Egy lemezbemutató turnén a szintén Davis-öregdiák Robert Irving egyszerre helyettesítette Adam Holzmant és Allent, még tovább növelve a ritmikai és hangulati feszültséget: további tartalékok vannak ebben a zenében. Zípernóuszy Kornél

High Note – CD Bár
HCD 7145

Telarc
CamJazz
Heads Up
Chesky Records

MAGYARORSZÁGON
FORGALMAZZA:
KARSAY ÉS TÁRSA KFT.
Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

**JOHN COLTRANE:
LIVE AT THE HALF NOTE – ONE DOWN,
ONE UP** ●●●●●

„A helyiség tele volt emberekkel. Reggel 4-ig játszottak, olyan volt, mint egy templomban. Coltrane játékában volt valami, ami felemelte ezt a zenét és vallásos élménnyé tette.” Ezt a Half Note-beli koncertek egyik lelkes látogatója, Archie Shepp nyilatkozta.

1965-ben egy éjszakai rádióműsor számára rögzítették ennek a most két CD-t megtöltő koncertnek az anyagát. Eddig csak a kalózmásolat állhatott a gyűjtők polcán, közvetlenül a Crescent és a Love Supreme albumok mellett, amelyeket '64-ben készített Coltrane. Mindössze négy szám teszi ki a dupla album teljes anyagát: a One Down erősen különbözik a stúdióváltozattól, ahol nem Elvin Jones, hanem Roy Haynes ült a dobok mögött. Jimmy Garrison csodálatos bőgőintrójában több olyan ritmikai megoldást hallhatunk, ami ma kötelező része bármely jó basszista játéknak. A téma után Coltrane szólója következik, amit a dob és a szaxofon duója emel aztán a szférák magasságába. A háromnegyedes Afro Blue és a My Favorite Things nagyon fontos részei voltak a Coltrane Quartet repertoárjának. Az Afro Blue is eltér az 1963-as, Birdlandben felvett legismertebb felvételtől, nemcsak hosszában, de az akkordkíséret is le van egyszerűsítve, ami a közös játékban enged nagyobb szabadságot. Sajnálatos, hogy a vége le van keverve. A szívbemarkoló Song of Praise is dupla olyan hosszú, mint amilyen a stúdiófelvételen volt, ami szinte a koncerttel egy időben, májusban készült el. McCoy Tyner kvart felrakású akkordjai ma már a modális jazz szinonimái, négyük játéka kiállta az idő próbáját, lemezeik, az emberiség mértékével legalábbis időtlenek, mint a kövek vagy a csillagok.

Párniczky András

Impulse – Universal
0602498621431

**MILES DAVIS:
THE SERPENTS TOOTH** ●●●●●

E négy CD-s gyűjtemény Miles Davis 1951 októberé és 1955 novemberé között készített felvételeiből ad izelítőt. Az első három szám Sonny Rollinsszal, Walter Bishoppal, Art Blakeyvel és Jackie McLeannel készült. A következő hat a Blue Note Volume 1 album felét képviseli, ismét McLean, valamint J. J. Johnson, Oscar Pettiford és Kenny Clarke közreműködésével. Ezt a Serpent's Tooth két változata követi, majd négy felvételen Al Cohn és Zoot Sims is hallható. Ezután következik a Blue Note Volume 2-es album teljes anyaga J. J. Johnsonnal és Jimmy Heath-szel, majd néhány kvartett-felvétel John Lewis, Charles Mingus (!) és Horace Silver zongorajátékával. A kiváló altszaxofonos Dave Schildkraut a következő négy felvétel szereplője. E felvételeken hallható első ízben Davis kedvenc ritmusszekciója 1954-ből, Silver, Percy Heath és Kenny Clarke. E kiváló év másik remeke a Sonny Rollinsszal készült kvintettfelvétel, a harmadik pedig a Modern Jazz Giants néven ismert anyag Thelonious Monkkal és a John Lewis nélküli Modern Jazz Quartettel. Egy újabb kvartettfelvételen Miles két későbbi meghatározó muzsikusa hallható, Red Garland és Philly Joe Jones. Ezután a talán legszomorúbb, legmagányosabb hangzású Blue Moods Debut-albumról következik két felvétel az eredeti négy közül. Az utolsó alkalom, ahol Davis új kvintettje hallható, egy ismét Milt Jacksonnal készített felvétel 1955 augusztusából. Válogatásunkat pedig az új együttessel a Prestige cég számára készült két felvétel zárja, Red Garland, Paul Chambers, Philly Joe Jones és az egyik darabon John Coltrane közreműködésével. Minden jazzlemez tulajdonos számára nélkülözhetetlen ez a válogatás, különösen ha az árát is figyelembe vesszük.

Friedrich Károly

Membran – H&H 92
220718-354

**ART BLAKEY AND THE JAZZ MESSENGERS:
MOSAIC** ●●●●●

A bebop, illetve az abból az ötvenes években fakadt hard bop mindmáig a jazz köznyelve maradt. A mai fiatal zenészek nem a New Orleans-i ősök vagy a swing-korszak sztárjait, hanem az ötvenes évek blues-gyökerű, érzelmes, de kökemény virtuózait tekintik a kiindulópontnak. A műfajt csak kívülről kóstolgatók is elsősorban a hard bop hangzását társítják a jazz címszóval. Ennek az irányzatnak mondhatni megteremtője volt a zongorista Horace Silver és a dobos Art Blakey. Ők hozták össze 1955-ben az első Jazz Messengers formációt, amely a billentyűs távozása után Blakey vezetése és neve alatt maradt.

A magánéletében 11 gyermeket örökbefogadó dobos együtteseiben sem tagadta meg apai énjét, és óriási küldetésudattal sorra nevelte ki a műfaj sztárjait. Kapásból huszonkét nagy zenész jut eszembe, aki mind a Jazz Messengersben esett át a tűzkeresztségen. Ennek a hihetetlen iskolának a legnagyobb évfolyama az 1961-es volt, amikor a haronás Curtis Fuller csatlakozott két másik szédületesen tehetséges fiatal fúvóshoz, a tenorszaxofonos Wayne Shorterhez és a trombitás Freddie Hubbardhoz. A ritmusszekcióban Cedar Waltonnal a zongorán, Jymie Merritttel a bőgőn és Blakeyvel a dobon tornádóként söpörtek végig Japánban, ahol valóságos tömeghisztériát váltott ki a muzsikájuk.

A Jazz Messengers nagy erényei a zene lenyűgöző sodrása, a magas hőfokú szenvedély, a komplexitása ellenére is majdnem hogy táncolható ritmus és az első hallásra egyszerűnek tűnő niffekből kibújó, összetett, ötletdús szólók sora. Mindez kristálytisza formában jelen van a Mosaic című albumon, amelyet nem hagyhat ki senki, aki „forrón” szereti a jazzt.

Pallai Péter

Blue Note – EMI
0946 3 37769 2 4

**CASSANDRA WILSON:
THUNDERBIRD**

Blue Note – EMI

0946 3 55876 2 3 ●●●●●

1993-ban Cassandra Wilsonnak a Blue Notehoz történt csatlakozásakor a purista közönség a pop felé tett engedményként érzékelte a stílusváltást, de nyert új hallgatótábort, és a régiiek is megbékéltek az új, bensőséges hangulatú, autentikus, földszagú country blues-világgal, minimalista hangszerelésekkel. Ez a cassandrai világ a Belly of The Sun albumon teljesedett ki, és vitt minket nagy erővel a Mississippidelta vidékére. Gyenge pont volt viszont az egyre nagyobb számban jelentkező saját kompozíciók egyenetlen, poétikus szövegű, de zeneileg kevésbé invenciózus volta, ami a Glamoured sikertelenségéhez vezetett. És most itt dörög a Thunderbird kemény elektronikus hangzásokkal, hangmintákkal, szintetizált groove-okkal és néhány döbbenetes erejű, egy szál gitáros dallal. Végre a saját számok is kinyíltak. Megszületett a 21. század autentikus afro-amerikai country zenéje. SzP

**ELSA VALLE LATIN JAZZ
SYNDICATE: ABRACADABRA**

Judge & Brady Consulting Ltd.

JBEV 0508 ●●●●●

Az itt élő énekesnő Elsa Valle, kubai zenész-dinasztia sarja, s ráadásul legeredetibb jazz-énekesünk, Winand Gábor felesége, tehát ideális helyzetben van, hogy ötvözze szülő- és fogadott hazájának felbecsülhetetlen zenei értékeit. Ezen az albumán, la-

tin-amerikai csapaterősítéssel szerepel fivére, a zongorista Ramon Valle, az ütős Armando Vidal és a bőgős Omar Rodriguez Calvo személyében. de a magyar kontingens, a fuvolán, tenor-szaxofonon és klarinétton jeleskedő férj, a szaxofonos Bacsó Kristóf és a trombitás Fekete István is teljesen autentikusnak hangzik. Elsa annyira erős és lehengető előadó, hogy számos esetben felülemelkedik az elkerülhetetlenül steril stúdiókörülményeken és több felvételén a hangzás vérepszédítő koncertjeinek a hangulatát idézi. Az anyag teljesen friss és nagyszerű kompozíciókból áll, egytől egyig Elsa sajátjaiból. PP

**MEZEI SZILÁRD ENSEMBLE:
BOT**

Szerzői kiadás – Győrfree

HCD 306-1/2 ●●●●●

A Vajdaságban élő brácsás, jazzkomponista, Mezei Szilárd egyike azoknak a muzikusoknak, akik a népzene-Bartók-free-Szabados-expressz el érkeztek. A Bot című dupla CD-n 11 tagú zenekarra komponált darabjai hallhatók. Mezei sűrű, tömör anyagot szerkeszt témái sokaságából imponáló biztonsággal, spontaneitással. Nincsenek nagy extatikus kitérőresek, játékos szökecsi kísérletek. A kollektív improvizációk ötletgazdasága azonban kárpótolja a hallgatót, aki ritkán élvezhet hazai anyagokban ilyesmit. A lemez jól szerkesztett, a súlyos kompozíciókat játékos darabok váltják, sőt a kortárs hagyományokon túlról még Ellington big bandje is idehallatszik, beépül ebbe az izgalmas szintézisbe. Nehezen értem a Mezei Szilárd Ensemble-t hallgatva, hogy maradt egy ilyen muzsikusszinte ismeretlen nálunk. Úgy látszik, Újvidék is meszsze van ahhoz, hogy onnan valaki követ dobjon állóvizeinkbe. Silló Sándor

**BILL FRISELL/KERMIT
DRISCOLL/JOEY BARON: LIVE**

Rykodisc

571517 ●●●●●

Bill Frisell, Kermit Driscoll bőgőssel és a dobos Joey Baronnal már öt éve játszott együtt mielőtt 1991-ben rögzítették volna a most másodszer napvilágot látott spanyol koncertet. A trió összességét mind a megírt részekben, mind a spontán improvizációkban jól tetten lehet érní. Számomra különösen érdekes volt végighallgatni ezt a bő 70 perces anyagot, hiszen Frisell itt rakta le az alapját annak a briliáns triójának, ami az East/West című (Gramofon 2005–2006. Tél) nemrég megjelent albumát jellemzi. John Zorn Naked Cityjét idézi, ahogy egymást váltják a country-melódiák és a bebop-elemek, vagy amikor belehasít a torzított gitár hangja egy barokk tánc dallamába. Kötött formák és szabad részek váltakozva adják a keretet harmójuk egymásba fonódó szárnyalásához. Ezek teszik ezt az albumot igazán élővé. PA

**EAST SIDE JAZZ COMPANY:
FATA MORGANA**

BMM

BMM 0504-51-285346 ●●●●○

Nem délibábot kerget az East Side Jazz Company, amikor saját hangját keresi. Már az első, 2003-ban megjelent Bora című albumukkal is azt mutatták, hogy tátonghat az a skatulya üresen, eszükben sincs beleköltözni. Névválasztásukban és ars poeticájukban is azt jelzik, nem a tengeren túra tekintenek, ha egy-

szer attól keletebbre élnek, akkor ott kell ihlető erőre tálniuk. Persze a zenekart ért hatások sokfélék, ennek megfelelően a lemez is eklektikus: van rajta balkános lüktetés, magyaros izek, éteri hangok egy elhunyt zenésztárs (Sinka Sándor zongorista) emlékére és sok angol dalszöveg – nem mindig tökéletes prozodiával. A gondosan harmonizált kompozíciók a bőgős Csuha-Barna Tibort dicsérik, a stílusos hangszereszőlők az új tagot, Elek Istvánt, valamint Lukács Miklóst és György Mihályt, az ízlésnek kissé túl nagy vibratóval, ám feltétlenül egyénien éneklő Lakatos Ágnes hangja pedig továbbra is muzsikájuk egyik védjegye. BB

**RENAUD GARCIA-FONS TRIO:
ARCOLUZ**

Enja – Varga

ENJ-94782 ●●●●●

Renaud Garcia-Fons nemigen fordul meg hagyományos jazz-körökben, s nem is fogható senkihez ez a francia bögővirtuóz, aki újradefiniálta hangszerét. Ő ugyanis mióta kezébe vette a bőgőt, központi szerepet szánt neki, és e cél érdekében fölül egy ötödik húrral egészítette ki a hangszeret. Így aztán képes úgy játszani, akár egy hegedűs, váltogatva az arco- és pizzicato-technikát, de játéka sokszor inkább emlékeztet flamenco-gitárra, vagy valami arab húros hangszerre, mint nagybögőre. Az Arcoluz a sajnálatosan leégett Schloss Elmau-ban rögzített koncert CD- és DVD-felvétele. A bőgős partnerei Kiko Ruiz flamenco-gitáros és Negrito Trasante ütős. Garcia-Fons jegyzi a kompozíciókat, melyek ismerős zenei nyelvezetek újszerű szintézisei. A DVD elárulja azt is, amit a CD nem: a produkció elsősorban Renaud Garcia-Fonsról szól, nem kisebbítve a partnerek teljesítményét. Bori Viktor

RALPH TOWNER: TIME LINE

ECM – MusiCDome

ECM 1968 ●●●●○

A Szent Gerold Kolostor szolgált helyszínül Ralph Towner szólóanyagának rögzítéséhez. Bár sokan jazzgitárosként tartják számon, Towner figurájától elválaszthatatlan a klasszikus gitár pengetéstechnikája. Mivel eme technikával együtt jár a pengető mellőzése, gördülékeny, virtuóz jazz-improvizálásra kevésbé alkalmas, segít viszont megragadni azt a lehetőséget, aminek kihasználása az egyik legnagyobb fegyvertény lehet ezen a hangszeren, a basszus, akkord és dallam egyidejű megszólaltatása. Ez a szólózenélés teljessé, hiányérzektől mentessé válásának egyik alappillére... A tizennégy Towner-kompozícióhoz, (melyeken főleg komolyzenei és repetitív hatás érződik) két jazz-standard társul, a Come Rain Or Come Shine és a My Man's Gone Now, melyeket nagy ikonja, Bill Evans előtti tiszteletadásnak szánt. **KD**

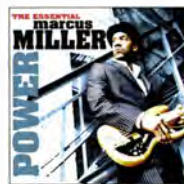
ERIC TRUFFAZ: FACE-À-FACE

Blue Note – EMI

0946 3 57053 2 4 ●●●●○

A Szemtől szemben Eric Truffaz első koncertalbuma, amely egyúttal sikeres tízéves Blue Note-pályafutásának összefoglaló áttekintése. A dupla CD 2003 és 2005 közötti különböző francia és svájci helyszíneken készült felvételeket tartalmaz, valamennyi sorleméről a legsikeresebbnek ítélt és koncerteken a legmelegebb fogadtatásra számot tartó darabokat felidézve. Az első leme-

zen vannak az újabb, zömmel a Saloua albumról a Ladyland (utalás Jimi Hendixre) együttes által előadott darabok Mounir Troudi tunéziai énekessel, míg a második lemez a Bending New Corners és a Mantis albumokról ismert kvartett előadásában korábbi anyagokat tartalmaz. Mindkét csapatot gazdagítja Nya, a rapper. A stúdiófelvételeken megismert darabok bőbeszédűbbek, szeretelenebbek, a tempók általában gyorsabbak. Mindez a multi-kulti és a post-Miles karakterek közötti közlekedésnek, dinamikai íveknek kedvez, viszont a meditatívabb vagy álló, kitartott hangzatok sokszor triviálissá üresednek. **SzP**

MARCUS MILLER: POWER - THE ESSENTIAL MARCUS MILLER

Dreyfus – MusiCDome

46050366882 ●●●●○

A kiváló basszusgitáros, basszusklarinétos és zenekarvezető, Marcus Miller 1993 óta adja ki jobbnál-jobb lemezeit a Dreyfus cégnél. Most az eddigiekből válogatva egy „best of”-albumot jelentettek meg. Az összeállítást Miller Francis Dreyfusszal személyesen végezte, ezen kívül idén áprilisban stúdióba is vonult, hogy Gregoire Maret-val a harmonikással, aki Cassandra Wilson új lemezén tűnt fel, és Lalah Hathaway-jel egy ötperces, új bónuszdarabot is felvegyenek. E lemeznek csupán egy baja van, hogy csak ez az egy felvétel rajta az új anyag, egyébként a korábbi Miller-albumokról megismert sötét hangulatú, csodálatos zenében, illetve felvételekben gyönyörködhetünk újból. Számomra mindig különösen kedvesek voltak a basszusklarinét-szólók, ezúttal is hallhatunk egyet, az M2 illetve a The Ozell Tapes albumról ismert spirituálé feldolgozást a Your Amazing Grace-t. **FK**

SPYRO GYRA:

WRAPPED IN A DREAM

Heads Up – Karsay és Társa

HUCD 3107 ●●●○

Nehéz dolog egy produkciót helyi értékén kezelni, amikor magának a helynek az értéke sem egyértelmű 2006-ban. Jay Beckenstein, Tom Schuman, Julio Fernandez, Scott Ambush, Josh Dion és Cyro Baptista elismerésre méltó kitartással és öszinteséggel játssza lényegileg ugyanazt a latin ízekkel és R'n'B-vel tüzdelte pop-jazzt, amelynek a zenekarral Beckenstein, majd Schuman helyezte le az alapjait már három évtizede. A hangzás 21. századi, egyebek közt a Bill Evans és Maceo Parker által is kultivált orgona-soundnak köszönhetően, de rengeteg a jól ismert kiszámítható dallamfordulat, strukturális elem, főként a lemez elején, a második felében akadnak izgalmasabb megoldások. A legfőbb bökkenő az alapéret: mintha egy álomba burkolta volna magát az SG, melyben kék az ég, zöld a fű, oroszlanok bárányokkal hevernek a réten – az élet viszont nem ilyen. **BB**

MEDESKI MARTIN & WOOD: NOTE BLEU

Blue Note – EMI

0946 3 55877 2 2 ●●●●○

A Medeski Martin & Wood tagadhatatlanul egyike korunk kultikus zenekarainak. Ennek egyik oka az a nyitott szellemiség, amely a Jimmy Smith vagy Jack McDuff nevével fémjelzett orgonás trióhangzást igazán modernizálóan transzformálta. Azonban a Filter-algoritmussal és a szűrőkkel befo-

lyásolt orgonahang és a funky groove-ok mellett nem elhanyagolható az sem, hogy az MMV egy Zenekar, Zenekar nagybettűvel, hiszen 1991-es fennállása óta következetesen dolgozik együtt a triumvirátus. Ennek a tizenöt évnek a keresztmetszetét adja a most megjelent CD, ám, mint egyetlen válogatásalbum, a Note Bleu sem tud olyan erősen felépített lenni, mint egy jó sorlemez. Akik viszont nem hallották még a groove-generáció e meghatározó csapatát, azoknak csak azt mondhatom, hogy föl a napszemüveget és a hangerőt, mert zsír, ahogy ez a három arc nyomja. **PA**

RIGMOR GUSTAFSSON SINGS THE MUSIC OF MICHÉL LEGRAND: ON MY WAY TO YOU

ACT – CD bár

9710-2 ●●●○

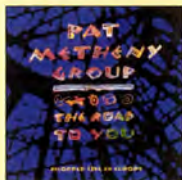
A német ACT-label katalógusában a skandináv jazz markáns helyet foglal el. Ők az Esbjörn Svensson Trio, a dívajelölt Viktoria Tolstoy és Gustafsson kiadója is. Nils Landgren a svéd énekes-pozanos szintén a kiadó zászlóvivő művésze és házi producere a Gustafsson-koronának. A felénk szokatlan tematikus CD ez, kivétel nélkül Michel Legrand-szerzemények alkotják, az énekesnő hangszerezésében. Gustafsson ilyen irányú munkája a legtöbb esetben kimerül a groove-ok kialakításában, meg abban hogy ki szólózzon, az mindenesetre kiderül, hogy a svédek sem szükölködnek kiváló zongoristákban, csak itt hárman osztognak a széken. Lindgren egy számban játszik, van viszont tangó-harmonika szinte végig, amitől franciásabb az anyag. Ami Gustafssont illeti, kellemes hang, kellemesen csengett, ismert melódiákkal, a manapság divatos lounge-hangulatot keltve. Se több, se kevesebb. **BV**

**PAT METHENY GROUP:
STILL LIFE (TALKING)**

**PAT METHENY GROUP:
LETTER FROM HOME**

**PAT METHENY GROUP:
THE ROAD TO YOU**

1987, 1989, 1993: az egykor a Geffen kiadónál megjelent Pat Metheny Group-lemezek kiadási éveit sorrendben. Nem teljesen világos a Nonesuch kiadó szándéka ezeknek a már szinte klasszikusnak nevezhető PMG-albumoknak az újbóli megjelentetésével, hiszen egyszerű újranyomásról van itt szó, egyetlen kiadatlan felvétel, alternate take, vagy videorészlet sem szerepel rajtuk. Persze rögtön tetten is érhetjük magunkban a mai kor fogyasztóját, aki mindenképp több dimenziósat akar, csillogóbbat, érdekesebbet. Na, de ha erre lettünk szocializálva?! Másrészt teljesen igazuk van: ez a három opus a Lyle Mays, Steve Rodby, Paul Wertico, Armando Marcal, valamint David Blamires és Mark Ledford nevekkel fémjelzett időszak legkiválóbb, legkarakteresebb és legmaradandóbbnak tűnő darabjait tartalmazza, melyek kerek egészé formálják az egyes korongokat. A Have You Heard, a Third Wind vagy a Last Train Home bizonyítja, hogy a jazzben is létezik a sláger fogalma, az utóbbi zakatolás, estimeleg hangulatát még a jazztábor kapuin túl is sokan ismerik. Joggal remélheti hát a kiadó, hogy aki valamilyen okból tizenvalahány évvel ezelőtt nem vette meg ezeket a CD-eket, vagy időközben

áttetszőre karcolta, amikor századszorra csúsztatja őket a CD-játszóba, az most megmenti magának valamelyiket. Vagy mindhármát, sőt még az 1995-ös We Live Here-t is, amely hasonlóképp reinkarnálódott idén. Bár szintén a Geffen gondozta valaha a Zero Tolerance for Silence című negyvenperces zúzást, ebből nem remélhetek számottevő bevételt, ezért nem lett belőle reissue, marad az eredeti kiadás – azoknak, akik tolerálják. A mostani három lemez mutatja legtökéletesebben, hogy nem mind gagyi, ami hallgatható, dallamközpontú, így népszerű. A Metheny–Mays-szerzőpáros ritka zseniális konstelláció, s noha egy rövid ideig úgy tűnt, nem gurul tovább a tandem, hamar belátták, hogy együtt többre mennek. A tavalyi monstre album, a The Way Up is ketőjük szoros együttműködéséből született. A lemezbemutató koncert második részében azért megint a Third Wind, a Minuano és a First Circle okozta a legnagyobb ovációt. *Bércesi Barbara*

Nonesuch – Warner
7559-79940-2
7559-19941-2
7559-79948-2

**SZALÓKY BÉLA ÉS A GYÁRFÁS ISTVÁN
TRÍÓ: NAIROBI ROMANCE**

Magánkiadás
CJCD-1001

„Aki egyszer megizleli Afrikát, nem tud kigyógyulni belőle, újra és újra visszavágyik.” idézi Gyárfás István. Az eredmény friss, ropogós west coast ízű jazz, mind a darabokat, mind az előadói stílust illetően. Szalóky Béla jegyzeteiben minden dal születésének háttéréről beszámol. Eddig is tudtuk, hogy Béla és István is betéve tudja a releváns jazz-irodalmat, és megfejtette a nagy elődök minden fontos titkát. Béla világviszonylatban is egyedülállóan kezeli valamennyit, a jazzben használatos részűvós hangszert, és ötvözi minden nem avantgárd, de fúrge és invenciózus rezes patternjét, anélkül hogy bármelyikük epigonja lenne. Gyárfás Pista pedig egyszerre Barney Kessel, Wes Montgomery, Jim Hall és még sorolhatnám kinek a magyar hangja. Afro zenei világot ne várjon senki, de annál több kaliforniai napsütést és jó hangulatot ebben a rosszkedvű világban. *SzP*

**SZABÓ/MAJOR/ISBIN TRÍÓ:
CONSTELLATION**

Pannon Jazz
PJ 1057

14 éve vette fel ezt az anyagot a Brüsszeli Rádió stúdiójában, egy belga turné során Szabó Sándor és Gilbert Isbin gitáros, valamint Major Balázs ütős. A hosszú várakozási idő kényszerű volt, ugyanis a kiadásra váró szalag eltűnt a rádió archívumában, s nem került elő egészen 2005-ig. A muzsikusoknak, a kiadónak és a hallgatóknak is nagy öröme szolgálna, hogy nem váltak a teker-csek az enyészetévé, s értékét nem kisebbíti a sokéves késés sem, hiszen a rajta hallható anyag kortalan. A számokat azonos arányban jegyzi Szabó és Isbin, Major kettőben társszerző. Szabó 16 húros gitárjának tág terekben zengő, Isbin hathúros klasszikus gitárjával és Major udujával és cinjeivel egy testként megszólaló hangjára épülnek az áradó darabok, melyek még feljebb emelnék a hallgatót, ha a szerkesztésük változatosabb, fordulatossabb, összetettebb lenne. *BB*

**NAGY JÁNOS/KÓTA JUDIT/SZERÉNYI
BÉLA: ADJ MÁR CSENDESSEGET**

Periferic – Stereo Kft.
BGCD 153

Újabb ékes példája a jazz nyitottságának, alkalmazkodóképességének a személyes mondanivalók általa történő kifejezésére való alkalmasságának és szokatlan felállítású kvintett lemeze. A református énekek Kóta Judit népzenei kimunkált hangján, egy hagyományos jazztrío – Nagy János mellett Horváth Balázs bőgős és Szendőfi Péter dobos – támogatásával és Szerényi Béla hol önmagában megszólaltatott, de néha még egy extra szólómat és persze magyaros ízt is adó tekerőlantjának zengésével csendülnek fel. Meghökentető, izgalmas, újszerű ez a próbálkozás, mely ugyan kockázatos is, hiszen néhányban ellenérzést kelthet az Isten és ember kapcsolatáról ilyen formában való megnyilatkozás e profán korban. Nekik a kiemelkedő hangszeres teljesítményekre ajánlott figyelni, amin keresztül talán az őszintén megfogalmazott üzenet is elér hozzájuk. *BB*

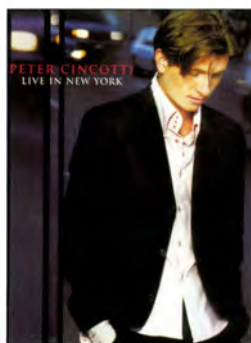

**KEITH JARRETT:
TOKYO SOLO**

A pályafutása több mint negyven esztendeje alatt számtalan különféle stílusban alkotó Keith Jarrett egy nehéz betegség után 1995-ben a triózás mellett a szólózást is újrakezdte. A 2002-es japán szólótorné már megjelent egy dupla CD-n Radiancia címen, ennek az osakai részét elhagyva, a tokyoi koncert hallható és látható e DVD-n csaknem két óra időtartamban. Jarrett itt is nagyon artisztikus előadásmóddal politonális, improvizált, de mégis a megtervezettség hatását keltő zenét ad elő. Ez a muzsika nélkülözzi a jazzes, feszes ritmizációt, amely már Jarrett komolyzenei interpretációit is jellemzi. A koncert fő része mintegy 9. csupán számokkal és betűkkel jelzett tétel, valamint két konvencionálisabb záró darab. Az első ráadás a Danny Boy, a Jarrett-től megszokott balladavilágot tükrözi. A második Jerome Kern Old Man River című jól ismert darabja. Itt Jarrett egyik első albuma, az Expectations gospeles világára emlékeztet, majd egy kis kitérő a Bach-invenciók polifonikus világát idézi. Végül pedig a Don't Worry 'Bout Me nagyon egyszerű változatával zárul a koncert. Érdekes, hogy korábbi fellépéseinek számomra zavaró külsőségei ezúttal meglehetősen háttérbe szorultak. Jarrett pedig a tőle megszokott, eget ostromló magas színvonalú zenét játssza természetesen konzerniális előadásban. *Friedrich Károly*

ECM – MusiCDome
DVD 5501

**PETER CINCOTTI:
LIVE IN NEW YORK**

Az utóbbi időben különböző külföldi tévécsatornákon rendszeresen feltűnt egy ismeretlen, elegáns fiatalember, aki a St. Louis Bluest játszott Steinway-zongorán, s énekelt is hozzá. Ma már többet tudunk róla. Peter Cincotti a 2003. év nagy felfedezettje, aki első lemezével, mindössze 22 évesen szinte berobant a show-biznisz világába. Egy évvel később elkészítette második CD-jét közismert jazz-standardokkal és saját szerzeményekkel, s az új lemez ismét hatalmas sikert aratott. Az ifjú zongorista-énekes azóta szinte megállás nélkül járja a világot, s már egy hollywoodi filmben is szerepet kapott. A Live in New York című DVD 2005-ben készült, zenei anyaga nagyjából megegyezik a 2004-es lemezével. Ritkán használjuk ma már a show-business kifejezést, valami pejoratív értelmezést kapott, pedig nem szégyen az, ha egy fiatal jazz-zenészekből álló társaság életvidám produkcióval áll a világ elé, amelyből a show-elemek sem hiányoznak. A zenei előadás hibátlan, a főszereplő énekhangja kellemes, zongorajátéka szintúgy. Az együttesből kiemelendő a tenorszaxofonos Scott Kreitzer, akiről alighanem fogunk még hallani. A New York-i diszletek között készült képek hangulatosak, az egész produkcióból árad a jókedv és a könnyed elegancia. Ilyen is kell, drága jazzkedvelők! *Deseő Csaba*

CONCORD – Universal
0013431701590

**RICHARD GALLIANO:
PIAZZOLLA FOREVER**

Hála Wilda Bélának, Astor Piazzolla érdeklődni kezdett a klasszikus zene iránt, ez tette lehetővé számára, hogy megalkossa a Tango Nuevót, melybe, dacolva a punisták felháborodásával, disszonáns harmóniakat, jazz-szinkopálást és persze klasszikus zenei elemeket csempészett. Egy életen át küzdött azért, hogy csiszolassa, finomítsa, új műfajokkal gazdagítsa saját szellemi hagyományában gyökerező modern zenéjét. Utolsó korszakában az olasz–francia Richard Galliano tangóharmonikás lett az argentin mester első számú szellemi tanítványa. Galliano, aki nagyjából Piazzolla halálával egy időben lépett ki a nagyobb nyilvánosság elé Dreyfus-lemezeivel, 2005. június 8-án egy vonósnégyesből, bőgőből és zongorából álló szeptettjével adott hangversenyt a párizsi Théâtre des Bouffes du Nord-ban, ahol a repertoárt szinte teljes egészében a Piazzolla-feldolgozásoknak szenteli. A 12 számos CD-változattal szemben Galliano itt több mint húsz számmal, közel három órán át szórakoztatja közönségét. Furcsa amalgám, melyet utcazenéből és modern kamarazeneből gyúrtak össze. Talán a minőségeknek és a stílusoknak ez a különös egyvelege okozza, hogy a zene mégsem lesz igazán felemelő vagy provokatív. A konvencionális operatőri megoldások tovább gyengítik az összhatást. *Máté J. György*

Dreyfus – MusiCDome
346050366869

**DJABE:
SLICES OF LIFE – ÉLETKÉPEK**

Annyiban feltétlenül a professzionális popzenekarokhoz hasonlít a Djabe, hogy mindig is nagy súlyt fektettek az együttes külső megjelenésének igényességére. Ezt mutatják gondosan tervezett színpadképek, arculatok, és hogy a kezdetektől fontosnak tartották videoanyagokkal is megajándékozni rajongóikat. Az Életképek hanganyaga már tavaly piacra került, a mostani DVD-n viszont DTS és Dolby Digital 5.1-es hanggal is élvezhető a Barabás-szerzemény (kétben Égerházi társzerző), szaxofonon Ben Castle-lal, valamint egy teljes koncertfelvétel a New Orleans klubból. Tóth Viktor vendégszereplésével, 2004-ből, a Hajdúböszörményi utcarész című szám élő közvetítése a Kultúrház című műsorban, végül pedig egy – annak ellenére, hogy amatőr felvétel – szépen vágott, hangulatos útifilm arról, ahogy a Djabe meghódítja először a Pori, majd a Stockholmi Jazzfesztivált. A felvételek hangminősége igen jó, az árnyok és hangszínek éppen megfelelőek a Djabe által játszott jazz-world fusion stílusához. Ha inkább a zene – művelőjének és befogadójának is – szórakozást, felüdülést adó szerepét hangsúlyozza is Barabás Tamás, Égerházi Áttila, Kovács Ferenc, Kovács Zoltán, Sipos András és Banai Szilárd csapata, a rengeteg befektetett munka, melynek nyoma minden kiadványukon jól látszik, elismerésre kötelez. *Bércesi Barbara*

Gramy Records
GR-063-EAD

**AZ ORSZÁG ELSŐ SZÁMÚ
JAZZ ÉS KLASSZIKUS ZENEI
SZAKÜZLETE**

FONE, ALPHA, EGEE, ACT
KIRKELIG, KNITTING FACTORY,
SCHANACHIE, DIW, CYBELE,
FUGA LIBERA, RICERCAR, ARCANA, EXTON,
HIGH NOTE, SONS OF SOUND, CRYPTO, MDG,
MA, OMNITON, SONG LINES

Nyitvatartás
hétfőtől - péntekig 10-20
szombat 10-16

1088 Budapest, Krúdy Gyula u. 6.
Tel./Fax: 486-0572, 486-0573
www.cdbar.hu

CONCERTO

Komolyzenei hanglemezek
a gregoriántól
a kortárs zenéig

LP, CD, DVD
vétel-eladás

Lemeztisztítás
Postai utánvétel

A Gramofon magazinban
szereplő CD-k
megvásárolhatók,
megrendelhetők az

MCD Könyv- és Zeneáruházban

Bp. V., Deák Ferenc u. 19.
Tel.: (06-1) 318-6691

ahol kiemelt klasszikus
és jazz választékkal várjuk
kedves Vásárlóinkat, továbbá
belehallgatási lehetőséget
biztosítunk a vásárlás
megkönnyítésére!

Az MCD üzletlánc
további CD boltjai:

MCD ZENEÁRUHÁZ,
VI., Jókai u. 40.

MCD ZENESAROK,
József körút és
Baross u. sarok

MCD CAMPONA, XXII.,
Nagytétényi út 35-37.

Raiffeisen Jazz Klub

ŐSZTŐL IS

**OKTÓBER 6.
PÉNTEK, 19.30**

Balázs Elemér Group
Best of...

**NOVEMBER 3.
PÉNTEK, 19.30**

Bacsó Kristóf 4
vendég: Oláh Kálmán

**DECEMBER 1.
PÉNTEK, 19.30**

In memoriam Shirley Horn
Hommage à Michel Legrand
Szőke Nikoletta
szólóestje

IBS Színpad

(Bp. II., Tárogtató út 2-4.)

Foto: Tavasz József

Ez komoly!

AKADÉMIA

zeneműbolt

Budapest
VI., Király u. 28.
Tel.: 351-1942

Nyitva tartás:
H-P.: 10-18
Sz.: 10-14

Dél-India üveggyöngyei

Kéthónapos zenei fesztivál Tamilnaduban

Ha az ember csodára vár, India mindig jó célpont. Ám a december-januári, 25–29 fokban, Indiában viszonylag hűvösnek számít, napos időjárás nemcsak a turistákat vonzza délre, hanem a zenészeket is: a dél-indiai Tamilnadu tartomány fővárosában, Madrasban évente óriási zenei és táncfesztiválra kerül sor, amelyre az indiai művészek a világ négy tájáról zarándokolva gyűlnek össze évről évre. Az idei eseményen a Gramofon munkatársa is jelen volt.

◆ H. Magyar Kornél / Madras

A szerző felvétele

Templomi muzsikás, nadaszváram-játékos Madrasban

Thomas Mann regényíró kortársa, barátja, a svájci Hermann Hesse Nobel-díjas regényében, az Üveggyöngy-játékban egy olyan világi rend tagjait mutatja be, akik idejük javarészt egy intellektuális játék gyakorlásával és fejlesztésével töltik. Az üveggyöngyjáték a variációk végtelen számáról, a logika gazdagságáról, az intellektus szabadságáról szól. Ám a higgadt gondolkodás mentén a számok misztikája is kibontakozik, amely szimbólumrendszereket határoz meg, és amelynek átfogó ismeretéhez egy magasabb szintű tudatállapot, meditációs gyakorlatok és egy egész életre szóló tanulás kell. Az üveggyöngyjáték mindenek ellenére játék marad, vagyis az öröm forrása, amelynek legmagasabb formája könnyedségében, eleganciájában rejlik, és a gyakorlása igazi művészet. Egyetlen dolog nem derül ki egész világosan a majd' 600 oldalas regényből: hogy is zajlik tulajdonképpen egy üveggyöngyjáték-parti...

India, te fátyolos...

Valahogy így van a nyugati ember az indiai zenével: misztikus, borzongással vegyes csodálatra méltó valami, ám játékszabályait nem ismerjük, így aztán a lényeg elérhetetlen ködbe merül. Hesse, aki nem kerülhette meg saját keleti úti és filozófiai élményeinek hatását, írásában pontosan rátapint az indiai zene összetettségének kulcsaira. Nem könnyű megismerni és elsajátítani az indiai zenét. Hiába parolázott Yehudi Menuhin vagy Jean-Pierre Rampal a legnagyobb indiai zenészekkel, Ravi Shankarral vagy épp a minap nálunk fellépett fuvolaművésszel, Hariprasad Chaurasiával; hiába vett George Harrison szitárt a kezébe a kamerák keresztútjében; és hiába beszél a párszi származású karmester, Zubin Mehta szuperlatívuszokkal terhelt tiszteletkörökben hazája zenéjéről. India, akár csak a kastély úrhölgye a trubadúrtól, többet igényel: időt, figyelmet, odaadást; színpadi előadótól pedig életre szóló elkötelezettséget. Enélkül az indiai zene lehet egzotikus és szép, akár egy ismeretlen nyelv dallama. Ám jelrendszerének kódja nélkül jelentése, harmóniája rejtve marad. Vannak, akik zenei tanulmányaikat indiai hangszeres gyakorlással tették teljessé: John McLaughlin évekig tanult Dél-India klasszikus hangszerén, a szitár őseként ismert vínán. Miután megismerte az indiai zene alapjait, a dallam és a ritmus fundamentumait képező rága- és tálarendszert, úgy döntött, hogy néhány nagy formátumú indiai zenéssel közösen megalapítja a Shakti zenekart a hetvenes években, amelynek hulláma a mai napig nem nyugodott le. A már újjáalakult Shakti is nyolcadik éve aktívan koncertezik szerte a világban, és márciusban Budapesten is zajos sikert arattak. Az indiai zenének vannak magyar „üveggyöngyjátékosai” is: a Calcutta Trió alapítója, Kozma András Ravi Shankar személyes növendékei közé tartozik, Szalai Péter és Nyusztay Iván pedig a Shakti ütőhangszereseinél csiszolták ritmikai képzettségüket.

Szaxofonguru – Kadri Gopalnat a jazzból integrálta a hangszerét az indiai klasszikus zenébe

Sztárkultusz másképp

A Madras (új nevén: Chennai) Music Season az indiai zene kéthónapos ünnepe. A főleg déli zenészekből és táncosokból álló műsort elszórta észak felé zenészek neve is cizellálja: idén például az ünnepelt száród-művész, Amjad Ali Khan két fiával volt a madrasi Zeneakadémia vendége. A különleges pengetős hangszer, a száród a szitár „kistestvére”, fémből készült érintőpadjának köszönheti gyönyörű fényes hangját, megszokott ritmuskísérője a tabla. Az indiai zenével kapcsolatosan sokszor felemlítik az északi, úgynevezett hindusztáni, illetve a déli vagy karnatikus műfaj közti különbségeket. Bár a kettő közösségére rengeteg példa van, mégis fontosabb a különbségek, változatok hangsúlyozása. A hindusztáni zenére nagy hatást gyakoroltak az északról beáramló arab és perzsa hatások – nem véletlen, hogy oly sok a hasonlóság közte és a pakisztáni, sőt afgán és perzsa zene között is. A déli régiók a több ezer éves hagyomány lángjának őrzésére büszkék, ám ezt kétségkívül épp annak köszönhetik, hogy a hindusztáni zene ennyire befogadónak bizonyult az idők folyamán, így az idegen hatásoktól mintegy elszigetelte a karnatikus kultúrát.

A Season idejére – ahogy röviden nevezik a helyiek – megáll az élet normális menete Madras néhány központi kerületében. Mylapore, a tulajdonképpeni fesztiválnegyed reggel kilenctől késő estig karnatikus zenétől hangos – nem túlzás, hogy szinte minden utcasarkon van egy alapítványi, egyesületi koncerthelyiség, ahonnan árad az élőzene. A decentralizált szervezés előnye, hogy a legnagyobb művészek szinte minden szervezet meghívja magához, így a közönség többször is hallgathatja dédelgetett előadóját, és akár helyszínről helyszínre követheti annak lába nyomát.

A zenészek irigylésre méltó, kultikus státuszt élveznek a mai Indiában, dacára annak, hogy a nálunk szokásos koncertszervezésre és marketingre épülő rendszer ott szinte ismeretlen. A zenészt legelőször saját mestere ajánlja színpadra (ez az arangethram, vagyis az első önálló koncert szertartása); később a legnagyobb fejlődő művészeket

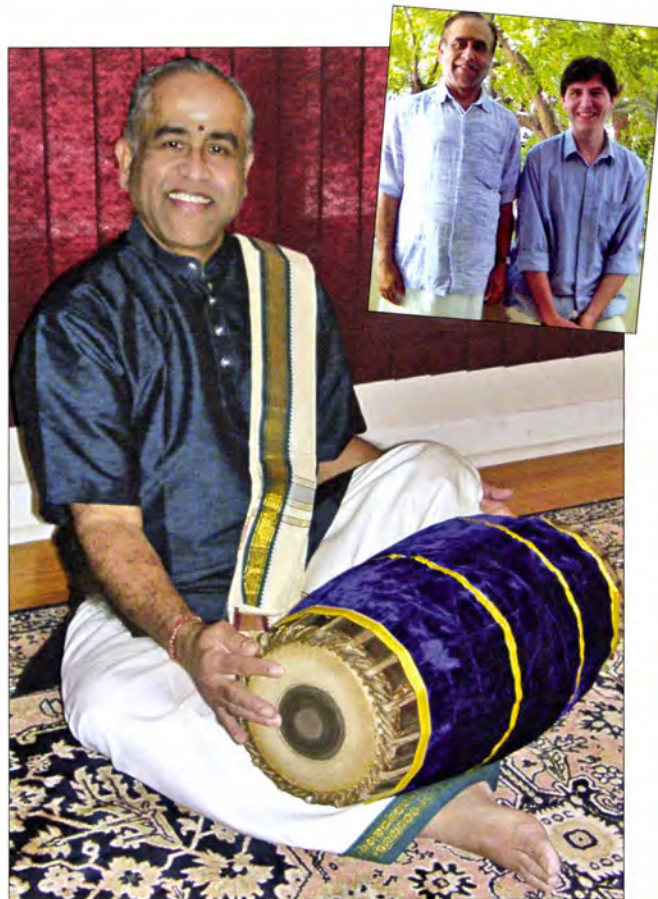
szinte kézről kézre adják egymásnak a koncerttermek szervezői. A koncert közönsége kevésbé tapssal, és sokkal inkább a zene közben felhangzó, eleven tetszésnyilvánításokkal díjazza az előadást. A legnagyobb pillanatokban csettintések hangzanak innen-onnan, mintha évtizedes bort kóstolnának. Az első sorokban a legnagyobb rajongók kitárt karokkal, lehunyt szemmel adják át magukat a zene eufóriájának. Sokan lábukon ütik a tétel összetett ritmusát, a tálát, így követik a zene fejlődését.

A nagy számú közönség kegyei után az indiai zeneipar lohol, méghozzá hatalmas léptekkel. Az indiai technikai robbanás az elmúlt években vált igazán látványossá: európai mércével is első osztályú minőségben kaphatóak koncert- és táncfelvételek akár DVD-videón is, tökéletes képpel és hanggal, többnyelvű magyarázó feliratokkal, a művészekhez kapcsolódó bőséges információkkal. India komolyan veszi a kulturális turizmust. A Season lemeztáráiban hatalmas a választék, és a pénztárhoz vezető óriási, tömött sorok árulkodnak a forgalom mértékéről is. A tartomány napilapja, a The Hindu naponta fesztiválorovatban foglalja össze a fontosabb koncerteket, pénteken pedig egész Season-mellékletben méltatják, bírálják az elmúlt hét produkcióit. Őszintén és olykor szúrón éles, de mindig magas színvonalú a zenekritika, ugyanakkor egészséges és harmonikus a viszony a képzett kritikusok és a művészek között.

Az üdvözlés hullámhossza

A karnatikus zene stilisztikai és esztétikai tárháza döbbenetesen gazdag. Ennek a spektrumnak a két szélső értéke a virtuozitás, illetve a befelé figyelő, meditatív előadás, azonosulás magával a hanggal. A szanszkrit Szangít kifejezés ugyanis nem egyszerűen a zenére utal – Szangít a hindu istenek egyik legbecsesebb kincse, a megdicsőülés egyik legfőbb eszköze, misztikus egyesülés az istenivel a tökéletes rezonancián keresztül. Mindkettőnek vannak elkötelezettjei, a legnagyobb zenészek pedig a kettő tökéletes egységének megteremtésére törekednek. A siker keveseknek adatik meg, de őket később a halhatatlan művészek között emlegetik.

Bár a Nyugaton ismert indiai zenesztárok közül sokan egyáltalán nem jelennek meg a Music Season programjában, a Shakti együttes fiatal mandolinművésze, U. Shrinivas üdítő kivétel. Shrinivas a nyugati zenéből vette át az elektromos mandolint, ezt a kis méretű, rövid nyakú, magas hangú gitárt, és alakította át hangolását az indiai zene elvárásai szerint. Egy másik meghökkentő átvétel a szaxofon és a klarinét az indiai zenében, amelynek úttörője, Kadri Gopalnath immár évtizedek óta szaxofonon játszik indiai zenét. Az átvételek sora a hegedűvel kezdődött a múlt század eleje tájékán, amikor a britek hozták be a hangszert, amely azóta a karnatikus koncertek egyik kötelező kísérőjévé vált – számtalan rendkívüli tehetségű előadóval.

Trichy Sankaran 50 éve az egyik kultikus indiai ütőhangszeres (fent: a cikk szerzőjével Indiában)

Az ütőhangszerek népes taborából 5-6 művész emelkedik a „félisten” rangra a közönség és a kritika egybehangzó véleménye szerint. Közülük Trichy Sankaran az idei Season alkalmával ünnepelte pályájának 50. évfordulóját, amelyet döbbenetes erejű koncertjeivel tett különösen emlékezetessé és hitelessé. Sankaran 13 évesen adta első koncertjét, arangethramját. Hangszere, a különleges mridangam a tabla dél-indiai, eredeti változata, amelynek zenei gazdagsága a rajta megszólaltatható hangok sokféleségénél kezdődik. Sankaran hangszeres stílusában a kristálytisza intonálást a nagyon markáns, impulzív virtuozitás teszi teljessé, ami miatt évtizedek óta változatlan népszerűségnek örvend India-szerte és az amerikai kontinensen egyaránt. Immár harminc éve tanít a kanadai York egyetemen, az itteni etnomuzikológiai tanszék alapítása szintén nevéhez fűződik. Ám harminc éve minden év decemberében visszarándokol Indiába, hogy eleget tegyen a madrasi Season meghívásainak. Trichy Sankaran idén abban a megtiszteltetésben részesült, hogy zenei ismereteinek egy részét átadta a kinttartózkodás során. Hálás köszönet illeti ezért.

Átfogó információk a dél-indiai (karnatikus) zenéről:

www.KutcheriBuzz.com
www.carnaticmusic.com

Kaláka Folkfesztivál huszonhetedszer

Miskolc–Diósgyőr, 2006. július 7–9. A műfaj szinte valamennyi képviselője megfordult itt 1980 óta, a több száz produkciót felsorolni is derekas feladat lenne. A hagyománynak megfelelően idén is a Diósgyőri vár – a Várszínpad és az Árokszínpad – ad helyet a több tucat programnak, a népzenei koncerteknek, a táncházaknak, sporteseményeknek és egyéb izgalmas és hasznos időtöltési lehetőségnek. Zenél majd többek között a Racka Jam Ferenczi Györggyel, a Téka, a Palya Bea Quintet, Szalóki Ági, a Balogh Kálmán Gipsy Cimbalom Band, a Méta, a Söndörgő, a Budapest Klezmer Band és természetesen nem marad el idén sem a névadó Kaláka együttes produkciója. A határainkon túlról, Albániából várják a szervezők a Lapardha együttest, Franciaországból a sokak által csak vezetéknevén szólított Miqueu Montanarót. Meghívták a Cseh Köztársaságból a Czechomort, Moldvából Legedi Lászlót, az olaszországi Szardínia szigetéről a Group Thortét, Szlovéniából az Orlek együttest, az Angliából érkező Keith Kendricket, Spanyolországból pedig a Tradare Groupot. BB

Ha én gazdag lennék...

Klezmer koncert lesz június 28-án a Zeneakadémián, ezúttal a világhírű bécsi Klezmatov zenekar előadásában. Közreműködők: Shmuel Barzilai, a bécsi zsinagóga főkántora és a budapesti főkántor, Fekete László, akit maga Barzilai hívott meg a koncertre. A zsidó népi és liturgikus zene magyarországi művelőinek híre ugyanis már eljutott Bécsbe. A koncert címe, a „Ha én gazdag lennék...” széles merítésű műsorral kecsegtet, de az előadás magvát mégiscsak a klezmernek az a sajátos variációja adja majd, amely először a Klezmatov Ale Brider (Mindenkinek testvér) című lemezén jelent meg az osztrák rádió kiadásában. A bécsi együttes nevét a klezmerrel mintázza, a szó eredete az ótestamentumi időig követhető. Az új zene a zsidó esküvők, a jeles ünnepek, a hanuka és a purim ünnepi alkalmain is túlnőve egész Európában elterjedt. A Klezmatov vezetője a magyar származású Abraham Breuer professzor. Neki köszönhető, hogy a Klezmatov ennek a zenének az egyik legfontosabb nagykövetévé vált Kelet-Európában. BB

A koncert egyik médiatámogatója a Gramofon

Bővebb információ: www.gramofon.hu

További információk: www.kalakafesztival.hu

A HAGYOMÁNYOK HÁZA 2006. ÉVI KIADVÁNYAI

HAGYOMÁNYOK HÁZA

1011 Budapest, Corvin tér 8.

tel.: 225-6049, fax: 225-6777,

www.hagyomanyokhaza.hu

HÍRÖS ZENEKAR: NE FÉLJ, BABÁM...

●●●●●

MOROTVA: SZERLEM

●●●●○

SZERELMEM, NAGYSAJÓ

●●●●●

A Hírös zenekar *Ne félj, babám...* című albuma igazi elsőlemezes kiadvány. Nem akarnak új utat mutatni, de ügyelnek arra is, nehogy már számtalanszor felvett dallamokkal álljanak elő, s büszkén hirdetik milyen sok terület muzsikáját kitanulták. Igazán elismerésre méltó CD, amelyre elsősorban nem közismert dallamok kerültek, a nagyobb erdélyi területekről is a kevésbé felkapott falvak zenei anyagából választottak. A Felvidéket Abaujszina képviseli egy igazán érdekes kis csokorral, de egy nagyrédei lakodalmas és egy szatmári cigány dal, az úgynevezett „gettó nóta” is színesíti a kínálatot. Jó hangulatú az előadás, hallatszik, hogy megérelt és kedvelt repertoár került a lemezre.

A Morotva szerelmes lemeze népzenei feldolgozásokat vonultat fel, a gyermekkortól a felnőttek világáig követve, hogyan érik az emberben a szerelem érzése. A feldolgozások újszerűek, frissek, kiváló hangulatfestő a kíséret, akár filmzene is lehetne, az előadás pedig érzelemdús. Az az egyetlen baj vele, hogy nagyon egysíkú a szerelem megközelítése, nincsenek sem lendületesebb, akár boldog, akár végletesen elkeseredett dalok. Kisebb hiba és könnyen kikerülhető lett volna, hogy a gyermekdalokban a lecsupaszított felnőtt éneklés hangok nem elég kifejezőek. Vagy gyermekeket kellett volna segítségül hívni, vagy igazán „fel-

nőtesen”, visszaemlékező szándékkal előadni. A borító viszont nagyon leleményes, művészi értékű fotókkal szimbolizálva egy hegedű és egy brácsa szerelmét.

A Szerlemem Nagysajó kiváló zenészek, Székely Levente, Mester László, Nagymarosy András és Hetényi Milán alkalmi formációjának albuma. Mindannyian végletesen kedvelik a Székelyföld határában, Észak-Mezőségen található Nagysajó muzsikáját. Itt igazi örömenét hallunk, jól kiválasztott dallamokkal, és a Morotvánál hiányolt pergőbb ritmusok is megjelennek. Ez a lemez is a szerelem témakörénél időzik, s láthatjuk, hogy a dalok itt is egyfajta életutat járnak be. Hetényi Milán előadása szívből jövő, olyan átéléssel énekel, mintha saját örömet-bűjät mesélne el. Az album nem törekszik arra, hogy Nagysajó teljes folklórjáról képet adjon, pusztán a muzsikuskok saját nagysajói zenével kapcsolatos élményeiket mutatja be. A lemez egyébként Kallós Zoltán 80. születésnapja előtt is tiszteleg, ő gyűjtött ugyanis elsőként nagysajói muzsikát.

Pál Eszter

Fonó Records FA 227-2

Fonó Records FA 226-2

Fonó Records FA 228-2

ANDO DROM: MURO NAV

●●●●○

A roma zene keretei rettentően szorosak – ez mennyi roma folkzenekar meghallgatása után megállapítható. A zenei kereten belül kifejezett szabadságvágy jelenti a roma folk egyik igazi művészi értékét. Az Ando Drom a hazai roma folkzenekarok közül a legrégebbi hagyományokkal rendelkezik. Zsigó Jenő zenekara – sajátosan urbánus cigányzene-szemlélettel – mindig is nyitott volt az európai cigányság legszélesebb zenei hagyományai felé. A mostani lemezen az eredeti népdalok feldolgozásába a többi között balkáni és francia cigány motívumok vegyülnek, és új lendületre galvanizálják az olykor kissé kimerült zenei eszközöket. A kiadvány erényei közé tartozik – a tiszta és erőteljes hangzás mellett – a borító és a füzet igényes tervezése és kivitelezése. Hátránya, hogy nem derül ki az új tagok teljes neve, és hogy ki milyen hangszeren közreműködik.

HMK

Magánkiadás – Hangvető
AD05BP05

KOVÁCS NÓRI: MONDANÉK ÉN VALAMIT

●●●●○

KISS FERENC: SZERELMAJTÓK
BARTÓK BÉLA TISZTELETÉRE

●●●●●

Ahogy a lemez címe is üzeni, Kovács Nórinak valóban van mondanivalója. Különösen a fiatal életkorához illő szerelmi dalokban lélekbevigő az az érzelmi telítettség, amely áthatja a dalokat. A dalválasztás témában is hozzá illő, s nagyjából min-

den területről és stílusból válogat. Otthonosan mozog Gyimestől Somogyon át a Mezőségig, legyen szó keservesről vagy vidám mulatódalról. Minden tekintetben autentikus, s érezhető, hogy a hitelesség számára nélkülözhetetlen. A lemez egyetlen gyengéje, hogy általában ismert nótákat tartalmaz, jellegzetes tánccházás megoldásokkal, s bár ezeket szépen fűzi csokorba, jól esett volna egy-két kevésbé kiszámítható fordulat, s legalább egy kíséret nélkül előadott dal.

Kiss Ferencnél a népzenei feldolgozásnál valóban komponálásról van szó. A dallamok újraértelmezése, az egységes európai műzenébe integrálása, ugyanakkor a magyar népzene lényegének megtartása jellemzi. A Szerelmajtók külön-külön is értelmezhető hét tetele együtt egy reményteljes kicsengésű balladát mond el, mely Bartók A kékszakállú herceg vára előadása elé készült. Oratórium, egy, a balladai homályból ki-kivillanó történettel, amihez a népi szövegek sajátos képi szimbolikája magától szürreális világot teremt. Az előadás nagyszerű népzeneészeket vonultat fel, köztük Ökrös Csabát, Balogh Kálmánt, Dresch Mihályt vagy Szokolay Dongó Balázst.

Pál Eszter

Etnofon Records – Hangvető

**ANOUAR BRAHEM:
LE VOYAGE DE SAHAR**

●●●○○

Anouar Brahem és Rabih Abou-Khalil az arab világon kívül jelenleg a két legelismertebb oudos. Nem európai születésűek, de mindketten ezer szállal kötődnek Európához. Mindketten az arab zene színeit vegyítik a jazz artikulációjával, valamint mindkettőjüknek kiemelkedő jazz-zenesz partnereik voltak. A teljesség igénye nélkül: John Surman, Dave Holland, Palle Danielsson és Jan Garbarek azok, akikre minden bizonnyal szívesen emlékszik vissza Brahem. Abban is hasonlítanak, hogy egy-egy nagy német kiadó emblematikus zenészei, ez a hasonlóság azonban a kettőjük közti különbséget is magában hordozza. Brahem nem egyszerűen egy az ECM zenészeinek sorában, de olyasvalaki, akinek játéka magán hordozza azokat a jegyeket, amelyekkel ezt a kiadót általában azonosítjuk. Borongós, meditáló 'északi' zene ez, ami keveredve az arab zenére jellemző moll-skálák dalaival már többször eredményezett elmélyült hatást. A mostani, kilencedik ECM-nél megjelenő albumnál azonban nem ez a helyzet. Szinte kizárólag lassú számokat játszanak, ahol a monotonitást sem a dinamikai sokszínűség, sem a szólókban megjelenő dupla érzet nem oldja fel. A hangszerelem sem tudja feledtetni a hiányosságokat, hiszen Jean-Louis Matinier harmonikás legtöbbször uniszónó ugyanazt a dallamot szóltatja meg a témákban, amit az oud is játszik. Brahem és a zongorista Francois Couturier játékan viszont hallani, hogy több mint tíz éve partnerek. Brahem levegős szólóit jól egészítik ki a francia zongorista játéka. A Saharához hasonlóan ez a lemez is szép, természetesen, néhány percig talán lélegzetelállító, de aztán csak a végtelen dűnéket idéző egyhangúság marad.

Párniczky András

ECM Records – MusiCDome
ECM 1915

**AMPARANOIA:
LA VIDA TE DA**
CD + DVD

●●○○○

A spanyol Amparanoia tagjainak nincs okuk a félelemre, újabban legfeljebb a jó szerencse üldözi őket. 2005-ös Bembe című lemezükért a BBC 3 nekik ítélte az európai kategória World Music Awardját.

Amparo Sanchez gitáros-énekesnő a zenekar névadója és vezetője. Ő szerezte a zenéket és szövegeket is. A Barcelonában működő formáció számomra teljesen szokásos, középszerű latin pop együttes. Fura módon éppen a DVD megtekintése után válik egyértelművé a zenélés közepes foka. A „hogyan készült” videofelvételek, feltehető céljukkal szemben nem extra élményt adnak, hanem kiábrándítanak. Eleinte érdekes a vidám, tequilás-koccintós próbák hangulata, a nevető arcok, de semmi eredmény. A néző értetlenül szemléli, ahogyan a tizen-huszonéves zenészek nagyokat kacagnak rontásaikon. Egy ilyen sztárolt zenekartól sokkal koncentráltabb, profibb teljesítményt várnánk. A 14 kompozíció flamenco, salsa, reggae, ska stílusjegyeket visel, szövegcentrikusak, könnyen dúdolható dallammal. A latin zenei eszköztáron belül is többnyire közhelyes, semmitmondó sémákat hallunk, a vége felé nagyon leül az album. Az énekesnő produkciója inkább énekbeszédnek hangzik, anyanyelvén élvezetes, de az angol szövegű számok rossz ötletnek bizonyulnak. A trombiták, akusztikus gitárok, latin ütőhangszerek mellett steel-gitár, dobfelszerelés, banjo színesíti a hangzást. A CD számait koncertszerűen, egyszerre játszották fel. Az ilyen felvételek előnye, hogy jobban átjön a lendület, érzékelhető a művészek interakciói. Esetünkben viszont a hátrányai is kiderülnek: távol a hangszerek hangja, pontatlanok a zenészek, a zongora pedig megbocsáthatatlanul hamis.

Pödör Bálint

Wrass – IndieGo
Wrass 171

**JAZZ ÉS
VILÁGZENE**

**Magyarországon
forgalmazza
Varga István**
(ist.varga@t-online.hu)

**PÉTERLAKI
BANDAVEZETŐ –
LUNKA JÓZSEF**

Fekete Antal gyűjtéséből 4.

**MAGYARPALATKAI
BANDA: ESKÜVŐ
MAGYARPALATKÁN
1984-BEN**

Fekete Antal gyűjtéséből 3.

**ÁDAMOSI BANDA:
SÖVÉNYFALVI
LAKODALOM
1980-BAN**

Fekete Antal gyűjtéséből 5.

Fekete Antal gyűjtései rendkívül jelentősek, s az, hogy most sorra megjelennek, nagy segítséget jelentek még ma is, amikor már jóval könnyebb megszerezni egy-egy vidék vagy primás felvételeit. A mezőkeszűi és a mérai lakodalom után most két újabb esküvő és egy hagyományosabb gyűjtés jelent meg: a Magyarpalatkai bandát másodizben hallhatjuk, ezúttal saját falujukban, Sövényfalván az Ádamosi banda muzsikál a násznpnek, Lunka József péterlakai primás pedig szép keresztmetszetét adja a környék népzenei kincsének.

Ez utóbbi felvétel nem táncalkalmon, hanem ott-hon készült, így lehetőség nyílt apróbb magyarázatokra, bevezetőkre is, amelyek segítenek megérteni a dallamok történetét. Nem köti őket semmi, s így sokkal szélesebb réteget ismerhetjük meg a péterlakai dallamoknak, mint ami egy lagzin elhangzana. Igaz, emiatt nincsenek hosszabb, spontán folyamatok, viszont cserébe hallhatunk román virasztóéneket és egy rendkívül érdekes szerb dudautánzást is. Megszólal néhány ismert dal először énekelve, majd hangszeresen, tanulságosan egymás mellé állítva. A modern zene hatására utalva egy „Csárszton” is felkerült a korongra, bizonyítva, hogy a magyar népzenei nyelvzet bármit képes magába olvasztani.

A Magyarpalatkai banda 1984-es felvételét három hosszabb táncfolyamat teszi különösen érdekessé, és a lemezen is áthallatszó lakodalmi hangulat. Egészen más ez az anyag, mint az ugyancsak általuk muzsikált mezőkeszűi esküvőn felvett dallamok. Ez a korong egyben Kodoba Mártonnak is emléket állít.

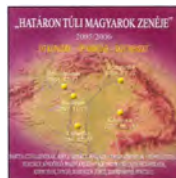
Az Ádamosi banda 1980-as sövényfalvi lakodalmi zenélése azért is különlegesen értékes, hiszen jóval kevesebb felvételük érhető el, mint a palatkaiaknak, akiket most is minden hónapban legalább egyszer élőben hallhatunk Budapesten. Itt a felvétel minősége gyengébb, de a zene ezt bőven feledteti. Ezen a lemezen is igazán élő muzsikát hallhatunk, a legfontosabb, legismertebb dallamokat összegyűjtve. Zenészeknek, akik ezekkel a területekkel foglalkoznak, nélkülözhetetlen Fekete Antal sorozata, de a népzene kutatás szempontjából is jelentős kiadványok ezek. Egy gyűjtést nehéz úgy szerkeszteni, hogy napi hallgatásra, szórakoztató háttérzenének is alkalmas legyen, ez a három lemez azonban még akár ennek is megfelel.

Pál Eszter

Folk Európa – Hangvető FE CD 024

Folk Európa – Hangvető FE CD 021

Folk Európa – Hangvető FE CD 025

**HATÁRON TÚLI
MAGYAROK
ZENÉJE 2005/2006**

Periferic – Stereo Kft.

BGCD 165-166

2005. november 16-án a Thália Színházban 6 zenekar lépett fel, hogy a magyar nyelvterületen élők hagyományos zenei kincseit egymás mellé állítsák, s azok hihetetlen sokszínűségét megmutassák. A negyedik alkalommal megrendezett koncerten magyarországi, felvidéki, kárpátaljai, erdélyi és vajdasági magyarok léptek fel, majd a fellépéssorozat folytatódott Révkomáromban, Beregszászon, Kolozsvárott és Szabadkán: mindenhol nagy-nagy sikerrel. Hogy a Thália Színházban milyen lelkesen fogadták a Bástyá Citerazenekart, Agócs Gergelyt, Bakos Árpádot, a Söndörgőt, a Vujicsics együttest, a Kerekes együttest, Pál Lajost és zenekarát, valamint a Kormoránt, azt a dupla CD első 40-40 perce bizonyítja. A fennmaradó 4-4 felvételen pedig a Rozsdamaró, a Misztrál, Ivánovics Tünde és a Dongó együttes játszik, akik a „külhoni” koncertek fellépői voltak. Szép ajándék magyaroktól magyaroknak.

BB

**SÖNDÖRGŐ:
OJ JAVORE**

Periferic – Stereo Kft.

BGCD 158

A Söndörgő együttes új lemezének borítóját lapozgatva, a fiatal muzsikuscsoport látva nem csak azért örülhet a hallgató, mert az album anyaga igen meggyőző, és az ösök, elődök által máig fenntartott balkáni szerb és makedón hagyományokat hitelesen továbbító csapat munkája, hanem azért is, mert ez csapat fiatal tagjait nem térítette el az a kétes minőségű hullám, amit nyugati popkultúrának neveznek. A családi és népi tradíciók kötelezik Eredicséket (Dávidot, Áront, Benjámit és Salamont), Wertetics Szlobodánt és Buzás Attilát, hisz részben az ő kezükben van a Magyarországon élő délszláv kisebbség kulturális virágzásának jövője. A tamburazenekar, melyhez harmonika, litárka, furulya, klarinét és tarabuka, valamint a tagok és Sebestyén Márta énekhangja, illetve Pál István 'Szalonna' hegedűje csatlakozik, saját feldolgozásokat játszik, így öntözi azt a jávorfát, melynek ők maguk legfrissebb hajtásai.

BB

**LJUBO
ALEXANDROV:
KABA HORO**

Enja – Varga

ENJ-9490 2

Alexandrovba bolgár szülei és híres kavaljátékos nagyapja révén beleivódott a balkáni népzene. Tizenévesen, a családi hagyománynak fittyet hányva inkább gitározni kezdett, majd Kanadába ment, hogy jazzgitárt tanuljon. E lemez is bizonyítja rá, hogy ez tökéletesen sikerült neki. Ráadásul fretless (érintők nélküli) gitáron játszik nagy virtuozitással. Zseniális arányérzékkel ötvözi a bolgár, török, cigány népzene-t a jazzes szerkesztésmóddal. Az eredetileg ismétlésen alapuló talpalávalókat gyakori kiállításokkal, tempóváltásokkal tagolja, s ezzel koncertképesé teszi őket. Partnerei nagyszerű montreáli zenészek. A vad bolgár táncokat (például a horo nevű körtáncot) a hagyományos harmonikán, klarinéton, darbukán felül a bőgős, a szaxofonos és a jazzdobos még izgalmasabbá teszi. A lassú, lírai számok pedig Rabihi Abou Khalil költőiségéhez közelítenek.

PB

CESARIA EVORA: ROGAMAR
Lusafica – Sony/BMG
82876 788062 ●●●○○

A zöld-foki-szigeteki zene két, alapvető fontosságú műfaja – a fájdalmas-melankolikus morna és az életerőtől duzzadó, fékezhetetlen lendületű coladeira – egyszerűen megunhatatlan. Ha már több tucat Cabo Verde-i tételt hallgattunk meg egymás után, akkor is felfedezhetünk ezekben a kompozíciókban valami új színt, korábban nem tapasztalt érzelmi-dramaturgiai mélységet. Varázslatos egyénisége mellett Cesaria Evora ezeknek a zenei sajátosságoknak is köszönheti, hogy másfél évtizede a világzenének címkézett, a legváltozatosabb etnikus gyökerű irányzatokat magában foglaló műfaj állócsillaga. Mindezek ismeretében a Rogamar című új Cesaria-opust végighallgatva egy kicsit elszomorodtam: korrekciós lemez, tizenöt korrekciós kompozícióval, de most először érzem úgy, hogy a zöld-foki muzsika már nem szívvel-lélekkel, hanem kötelességtudó mesteremberek tolmácsolásában szól meg. *ReA*

KAL
Asphalt Tango – Varga
CD-ATR 0906 ●●●●○

A feltörekvő belgrádi együttest a sokoldalú gitáros-énekes Dragan Ristic hozta létre. Zenésztársai szintén olyan városi, sőt külvárosi muzsikusok, akik bár megörökölték a falusi cigány hagyományt, már beszippantotta őket az urbánus zenekultúra is. Debütáló lemezükkel egy határozott,

új hang jelent meg a feldolgozott roma népzeneik között. Egyes számokban sok programozott dob és basszus került, a lírai számokban, kesergőkben inkább az akusztikus hangszereké a főszerep. Jó humorérzékéről tanúskodik némely dorombbal, hegedűvel megbolondított opus, a szerb cigány rap pedig milyen megdöbbentő, olyan élvezetes is. A groteszkbe hajló hangvételtől Kusturica filmjei juthatnak eszünkbe, de a Kal zenei világa távolabbra mutat: élvezhető kísérlet a sokféle újraértelmezési lehetőség közt. *PB*

SERGIO MENDES: TIMELESS
Concord/Hear – Universal
0013431231523 ●●●○○

Jó negyven éve annak, hogy a Más Que Nada sláger írója meghódította Észak-Amerikát a bossa-novával. Azóta sokat turnézott a Brazil '66 nevű formáció élén, de lemezt már tíz éve nem készített. Most egy tőle megdöbbentő latin pop albummal rukkolt ki. Az éppen divatos hip-hop és rap stílusban színvonalas zenét művel a Black Eyed Peas. Ők mostanában jönnek fel, a 65 éves mester pedig hírnevét vitte e vállalkozásba. Will I am, a rapper, a Peas sokoldalú énekes végezte a munka orosz-lánrészét. Főleg régi sambákat, bossákat dolgozott át dobgépes, táncolható verzióba. Számtalan pozitívuma mellett azonban ez az album nagyon project ízű. Az egyik szám a futball VB reklámjának zenéje lett, a többi klipet is bármelyik emtívín lehetne nyomni. A vendégművészek sora a szájharmonikán közreműködő Stevie Wondertól Erykah Badun át Justin Timberlake-ig ível. Félre a régi bossa-novás pilinckázással, Mendes papa kül és trendi! Csak azt nem tudom, mi benne az időtlen... *PB*

MARTIN BIES & FLAMENCO CLAN: REINA DE SABA
Cádiz – CD Bár
R102 0001-2-331 ●●●●○

Valószínűleg kevesen gondolták, hogy létezik szlovák flamenco-élet. Pedig „Ollé!” Megismeréséhez jó körkép lehet Martin Bies lemeze. A pozsonyi születésű, ám véreben tökéletesen andalúz fiatalember hitelesen szólaltatja meg a flamenco műfajában létező összes stílust, legyen az rumba, bulerías, sevillanas, tangó vagy bármilyen tánc. A tradicionális számok mellett saját kompozícióival és átirataival örvendeztet meg. Napjaink érdekes jelensége, hogy a művészek repertoárjában nagyobb hangsúlyt kapnak a flamenco kialakulásához vezető külső zenei hatások. A mór stílust például több számban tetten érhetjük nála, Bies udon is játszik. Az En la provincia de Cádiz című örökzöldet pedig peteneras stílusban dolgozta fel, ami a szejfárd zsidó kultúrköre utal. Fuvolát és csellót megszólaltató zenéi kiváló hangszereles tehetségéről árulkodnak. *PB*

RAY BARRETTO; TIME WAS – TIME IS
O+ Music – Karsay és Társa
OP 109 ●●●○○

A Gramofon legutóbbi számában a kongás Poncho Sanchez új latin jazzlemezét méltattam szuperlatívuszokban. Ray Barretto sokban hasonlítható hozzá, mégsem lehet ugyanazokat a pozitívumokat állítani róla. Tudása és stílusérzéke nem

párosul az elvárható precizitással. Kissé cinikusan azt mondhatnánk: nagyon jó zenét játszik, de nem elég jól. Jelen kompozícióinak sora ifjúkora ismert zeneszámainak feldolgozása, kizárólag instrumentális hangszerelésben. Inkább a jazzhez köthetők, mert ritmikai alapjuk cha-cha-cha, mambo, danzón, ám ha a harmónia és a dallam alá swings ritmikát tennénk, mainstream jazz-standardeket kapnánk. Bár a tíz zeneszám változatos, témáik élvezetesek, a zenészek mindegyikben több körön át, felváltva, gyakran a partalanságig szólóznak. Az értékes anyagot ezenfelül rontja a fúvósok hamissága és a ritmusszekció pontatlansága. *PB*

NURU KANE: SIGIL
World Music Network – IndieGo
TUGCD 1041 ●●●●○

Nem tűnik abszurdnak a feltételezés, hogy mindnyájan Afrikából, egy közös őstől származunk, amikor a szenegáli születésű Nuru Kane őszintén érzelmes, egyszerű, néha beszédszerű, anyanyelvén és franciául előadott énekletét, guimbrí- (háromhúros gnawa „basszusgitár”) és akusztikus gitárjátékát hallgatjuk, ugyanígy mindnyájan közel érezhetjük magunkhoz zenéjét. Ahonnan ő jön, onnan ered a blues, nem a villanygitáros, ordító, hanem az igazi, mélyen megélt blues. Kane muzsikájában Észak- és Nyugat-Afrika zenei hagyományai és hangszerei szólnak meg finoman összehangolva, bensőjében összeérve. Az afrikaiak örömeit, keserűségét, a nők iránti tiszteletét, a jövővet hitet, a politika elvetemültségeit és a tiszta forrásból táplálkozás fontosságát énekl meg saját, letisztult kompozícióiban, a maga által szerzett szövegekben. *BB*

A felvételek hangtisztasága és hangszínezete

Alábbi írásunkban befejezzük a hangfelvételek szubjektív megítélésével kapcsolatos nemzetközi szempontok bemutatását. Ezúttal a még hátralévő két paramétert: a felvételek hangtisztaságát és hangszínezetét mutatjuk be, illetve a paraméterekkel lazább kapcsolatban álló összbenyomás kérdéséről is szót ejtünk.

✦ Ujházy László

A felvételek hangtisztaságát illetően nem az intonációs tisztaságot vizsgáljuk, hiszen az nem hangtechnikai jellegű kérdés, hanem a szólamok körvonalazottságát, érthetőségét, a vonalvezetés zavartalan megjelenését vesszük szemügyre, természetesen csak olyan esetben, amikor a mű belső szerkezete és a zenei előadás ezt megkívánja. Ugyanis, ha az előadásnak fontos eleme a szólamok jól különválasztható megszólalása, akkor ennek a hangfelvételen ugyanígy meg kell jelennie. De egyáltalán mitől romlik a felvétel hangtisztasága? Például egy viszonylag zengő helyszínen a túlságosan távolra helyezett mikrofonok összemosó, „elkenő” hatása, vagy a hangkép mesterséges (vagy térmikrofonos) túlzzengetése esetén. Nem csak a felvételekre, hanem az élő hallgatásra is vonatkozik, hogy minél erőteljesebb a teremhatás, minél távolabbi hangsíkokat tartalmaz a hangkép, annál nagyobb a hangtisztaság romlásának veszélye. Ugyanakkor hangtechnikai oldalon célszerűtlen a hangok, szólamok éles különválásának erőltetése akkor, ha a szerző vagy előadó szándéka éppen az összeolvadás. Vagyis a felvételtechnika ne szedje szét ízekre azt, aminek egybe kell olvadnia, ám ami áttetsző a pódiumon, az a hangszórókban is tiszta, világos maradjon, vagy célszerűen még áttekinthetőbbé váljon, hiszen a hallgató nem látja az együttest, kizárólag a hangszórókon át tájékozódik a hangképben.

Hangtisztaság

A hangtisztaságot – a próza területéről kölcsönözve a hasonlatot – szövegérthetőség-

ként is tekinthetjük, csupán itt a zenei szöveget érthetőségét vizsgáljuk. Ám az énekhangot is tartalmazó felvételek esetén konkrétan az énekelt szöveg érthetőségének kérdése ugyanúgy megjelenhet. Szólisták esetében a közeli mikrofonnak is köszönhetően ez annyira nem kritikus, ám más a helyzet az oratorikus jellegű művek, operák kórushangzásakor. Az utóbbi évtized felvételeit hallgatva feltűnik, hogy mintha a kórusok szövegérthetőségére ma már nem is helyeznének olyan különös hangsúlyt. Ennek oka, hogy felértékelődött a hangtér, a teremhatás jelentősége, s a mai általános elhelyezési rend szerint a kórusok kerülnek a legtávolabbi hangsíkokba. Ez eleve nem tesz jót a szövegérthetőségnek. Ugyanakkor egy közelebről mikrofonozott és az előtérbe helyezett kórus érthetősége megfelelő lenne, ám ezzel megsérülhetne a kórushangzás homogenitása. Egyébként egy jó akusztikájú helyszínen – például templomban – rögzített oratorikus mű kórusa gyönyörűen megszólalhat a hangkép távolabbi síkjából, csak ne kérjük számon a szöveg pontos, minden szótagra kiterjedő érthetőségét. Ebből a szempontból nagyon szép és hatásos az a CD, amelyen többek között Charpentier Te Deuma csendül fel a Les Arts Florissants együttes előadásában. A nemes zengésű – egyébként élő – felvételen a mű kettős kórusa gyönyörűen térbe-ágyazott, ám hallgatásakor ne a szövegre, hanem a hangzásra figyeljünk!

A hangtisztaság nemcsak a szólamok kontúrozottságára és a szövegérthetőségre vonatkozik, hanem a hangok megszólalási pillanataira is. A szubjektív akusztikai vizsgálatok bebizonyították, hogy a hangok karakterét nagymértékben befolyásolják a megszólalás pillanatában lejátszódó akusztikai jelenségek: például ezek alapján érzékeljük a hangot keménynek, vagy lágynak. Különösen fontos, hogy a határozott berezgsű hangszerek (ütők, billentyűsök, pengetősök) megszólalási pillanata a felvételen valóban „anyag-szerű” legyen, még akkor is, ha ez adott esetben hangképzési zajok megjelenésével járhat. Például az említett felvételen a Te Deumot megelőző Marche de timbales ütődobjai – a zengésben való oldódásuk ellenére – kitűnő karakterrel szólalnak meg, s a hangszórókban szinte közvetlenül érzékeljük a verő és a membrán találkozásának pillanatát. Főként az operák stúdiófelvételein fordulhat elő, hogy a darab témájához igazodva a

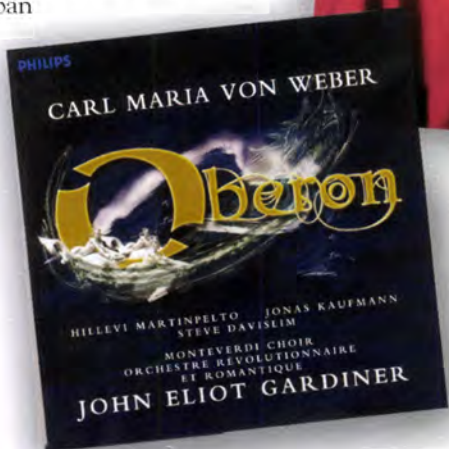
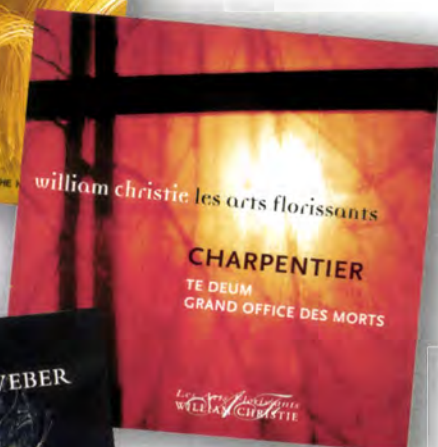
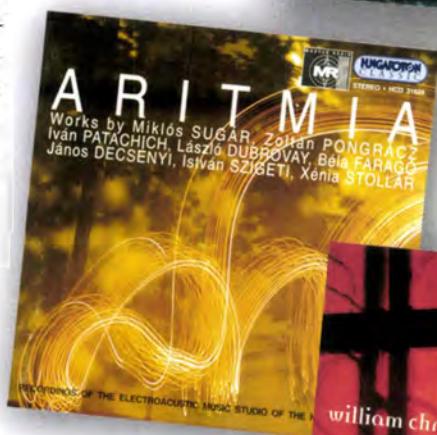

hangmérnök a kórusokat, vagy akár egyes szereplőket is a darab témájához igazodva helyez távolabbi, ugyancsak „tisztátalanabb” hangsíkokba. Ezek olyan hatásos effektusként tekinthetők, amelyekről ugyancsak kár lenne a hangtisztaság érdekében lemondanunk. Ilyen felvétel például a Gardiner által vezényelt, az elmúlt évben megjelent lebilincselően szép Oberon, amelynek olykor tudatosan elmosódott hangzásvilága kitűnően szolgálja az opera meseszerű álomvilágát.

Ha a hangtisztaságot úgy tekintjük, hogy a szövegeket alkotó valamennyi zenei hang magasságát pontosan kell érzékelnünk (alkalmasint le tudjuk köttázni vagy utána el tudjuk dúdolni), akkor ugyancsak baj van e paraméterrel, ha a hangok olyan gyorsan követik egymást, hogy erre a fül már képtelen. A pszichoakusztika még nem döntötte el egyértelműen, hogy mennyi ideig kell legalább szólnia egy zenei hangnak ahhoz, hogy tényleges magasságát és erősségét érzékelhessük. Az irodalomban közölt értékek 100–200 ms közé esnek, tehát ha egy gyors futamban másodpercenként tíz hangnál több szólal meg (és különösen, ha nem valamilyen megszokott menet, például dúr-skála részeként), akkor a mozgásirányt igen, de a hangok magasságát már külön-külön nem érzékeljük. Érdekes ebből a szempontból Cecilia Bartoli Opera Proibita című produkciója, amely – nyilván a művésznek technikai korlátokat nem ismerő virtuozitása miatt – olyan gyors játékra készíti a mélyvonalosokat, hogy olykor csak azt halljuk, hogy odalenn történik valami, de hogy pontosan mi, azt nem tudjuk hangonként különválasztani. Az egész jelenség rendkívül hatásos, tehát szó sincs arról, hogy említése negatív célzattal történne.

Hangszínezet

Bár valamennyi paraméter között a hangszínezet a legkézenfekvőbb, megítélése mégis bizonytalan. Nagyon

függ ugyanis attól, hogy a felvételeket milyen sorrendben hallgatjuk, mert például egy élesebb, karcosabb hangzás után egy, a hangszínezet szempontjából egyébként kiegyensúlyozott felvételt fátyolosnak, mattnak érzékelhetünk. (Hasonlóan ahhoz, hogy ha reflektorral élesen a szemünkbe világítanak, akkor utána egy kis ideig nem érzékeljük a finomabb árnyalatokat.) Napjainkban a stúdiók lehallgatási körülményei annyira jók, a hangszórók olyan

korrektek, hogy az újabb felvételeken véletlen hangszínhibák gyakorlatilag nem fordulhatnak elő. Ahol talán mégsem lehetünk elégedettek, az a vonósok hangzása. A vonósnegyes felvételeken már hiába keressük a klasszikus, bársonyos vonóshangot, ehelyett

– az intim mikrofonközelség következtében – a hangszín olykor éles, fémes, néha agresszív. Természetesen nehéz megvonni a határt, hogy egy hangot meddig tekintünk fényesnek, csillogónak, és mikor mondjuk, hogy éles, szálkás. Ennek megítélése – a már említett sorrendiségen kívül – attól is függ, hogy milyen készülékekkel, hangszórókkal és akusztikai körülmények között hallgatjuk a felvételeket.

A zenei hangtartomány másik végén, a mély hangok esetében elmondhatjuk, hogy egy felvétel basszusa akkor szép, ha a hang mélységének érzete, a basszusok teltsége és azok jól érzékelhető hangmagassága együttesen, arányosan jelenik meg a hangszórókban. Ha csak „dörmög” a basszus, de nem érezzük a hangok magasságát, vagy csak a magasságot érzékeljük, de a hang testetlen, akkor a basszus nem szép. Megjegyzendő, hogy a mai felvételeken ilyen hibák már nem fordulnak elő, míg régebben inkább a testetlenség volt a jellemző, de ennek sok évtizeddel ezelőtt még objektív hangtechnikai okai voltak.

A hangfelvétel összbnyomása

Bár az ismertetett szempontok alapján a hangfelvételek hangzási-hangtechnikai minősége jól megítélhető, mégis szükség van egy olyan paraméterre, amely a felvételt egységes eszként tekinti. Elvileg az összbnyomásra adott ítélet a részparaméterek átlagával azonos, gyakorlatilag azonban attól többé-kevésbé eltérhet. Előfordulhat, hogy szinte minden rész-szempontnál felfedezünk egy-egy apró hiányosságot, a felvétel egésze mégis lenyűgöző. Máskor viszont minden szempont „a helyén van”, ugyanakkor az egészből hiányzik az, ami a hangszóróhoz szegezne minket. A korábbiakban megfigyelhettük, hogy a részparamétereknél magát a zenei előadást nem vettük figyelembe, ám egy hangfelvételtől alkotott összképünk meghatározásakor ezt képtelenek vagyunk kizárni, s így az összbnyomásnak ez is meghatározó részét képezi.

A részparaméterek szerinti vizsgálódás képzőművészeti analógiája az, mintha egy festményenél csak a festék anyagát, felrakásának technikáját, az alapozást és a többit vizsgálnánk, de figyelmen kívül hagynánk magát a kompozíciót. Többek között ez a „kompozíció” is olyan tényező, amely az összbnyomás megítélésakor befolyásolja véleményünket.

A paraméterek elemzése a „szintetizált” zenében

Hogyan értelmezhetők e szempontok akkor, ha olyan zeneművet vizsgálunk, amelynek nincsenek elrendezési hagyományai, továbbá térbelisége eleve nem azt szimbolizálja, mintha a hangképben megszólaló valamennyi előadó egyazon időben, egyazon helyszínen szólaltatná meg a szerző gondolatait? Ilyen az elektroakusztikus zene, amely olyan mértékben stúdió-műfaj, s oly szorosan kötődik az elektronikához, a keverőasztalhoz, a soksávós rögzítéshez, hogy a „klasszikus” zenére jellemző egyidejűség, ülésrend, teremhatás esetében eleve nem kérhető számon. Ám pontosan itt jelenik meg a hangmérnöki alkotómunka szépsége, hiszen ebben a műfajban nincsen két egyforma felépítésű kompozíció, az irányok elrendezését nem kötik a szinte kötelezően betartandó hagyományok, a teremhatás pedig mesterséges. A zeneszerző közvetlenül adja utasításait az előadónak és hangmérnöknek, tehát az elkészült hangfelvétel a szó legszorosabb értelmében autentikus. Ma már a környezetünkben megszólaló valamennyi hangesemény – legyen az hangszer, emberi hang, természeti hang, zöreij vagy éppen elektronikus úton előállított rezgés – egy művész kezében műalkotássá szervezhető, e sokszínűség egyetlen kompozícióba helyezése technikai értelemben is szép feladat.

Az elmondottakra egy már-már klasszikus példa Decsényi János Dal című kompozíciója: az említett alkotóelemek mind megjelennek, és a felvételt hallgatva tanúi lehetünk annak, hogy Shelley téli versének gondolatai miként válnak zenévé. Az emberi hangok, a varjú káromgása, a zajok és az elektronikus effektusok hogyan hoz-

nak létre tudatunkban olyan zenei egységet, amely ugyanúgy teremhatással, sztereóhatással, hangzásegyensúllyal gazdag, mintha egy Mozart-szimfóniát hallgatnánk.

Összefoglalás

A kissé tankönyvíví cím azt jelzi, hogy írásunkkal egy olyan sorozat végére értünk, amelyben olvasóinknak bemutatunk a hangfelvételek szubjektív megítélésekor nemzetközileg alkalmazott paraméter-rendszert. Ahogyan az irodalomórákon az irodalmi alkotásokban rejlő – nem csak tartalmi jellegű – szépséget igyekeztek tanáraink bemutatni, vagy ahogyan a művészettörténet-órákon egy-egy szobor, festmény elemzésében vehettünk részt, ahhoz hasonlóan elemezhetők a hangfelvételek is, hiszen ma már azok is egy önálló művészet jegyében fogannak. És ha most kedves olvasóim közül bárki szeretné kipróbálni az elemzést, s egyben szeretné próbára tenni saját „analitikus” hallását, akkor hallgassa meg egyik kedvenc felvételt, s közben az alábbi táblázatba írja be osztályzatait, a Megjegyzések rovatban pedig indokolja az egyes paraméterekre adott döntéseit. S ha mindez egy kicsit akadozva megy, ez ne szegje kedvét, hiszen az ilyen jellegű hangfelvételi műelemzést „hallástréning” megjelöléssel a főiskolai hangmester képzésben évekig gyakorolják.

Paraméter	1-5	Megjegyzések
Teremérzet		
Sztereóhatás		
Hangzásegyensúly (dinamika)		
Zajmentesség		
Hangtisztaság		
Hangszínezet		
Összbnyomás		

E paraméterek jól használhatók minden olyan esetben, amikor egy felvétel hallgatásakor annak próbálunk a nyomára bukkanni, hogy hangzási szempontból miért tetszik, vagy éppen mi zavar bennünket. S ha mindezeket felismertük, akkor még mindig hátra van a neheze: a hangzással kapcsolatos véleményünk, érzéseink szavakba öntése. Mert a művészett megismerésére éppen abban rejlik, hogy olykor tudatunkat megszerülve közvetlenül hatol be a lelkünkbe, s miközben a „miért tetszik?” kérdésre tétován keressük a szavakat, a méltó választ nehezen tudjuk megfogalmazni.

LINN

Dőljön hátra. És élvezze a zenét.

Az új Linn Artikulat hangfalrendszer

Bemutatóterem:

1137 Budapest, Szent István krt. 12., I.em. 4.a.

Telefon: 329-2980, 359-3136, 359-3137 | e-mail: jambor@limar.hu

Linn • Mark Levinson • Ayre • Martin Logan • Audio Physic • Conrad Johnson • VAC • VTL
Magnum Dynalab • Sophia Electric • Solid-Tech • Nordost • SME • Benz-Micro • Lumagen

Limar Audio

www.limar.hu

„A zenéhez való kapcsolatom komplexitását érzem a legfontosabbnak”

Székely András pályafutása egy vaskos könyv témája lehetne. Zenetudós, zenei újságíró és lapszerkesztő, zenei rendező, szakfordító – Telemann- és Leopold Mozart-monográfiák magyarra ültetője –, zenekarmenedzser, a régizene hazai zászlóvivője, a Nemzetközi Telemann Társaság elnöke. Bár ő úgy érzi: élettörténete, munkássága nem tarthat számot jelentősebb érdeklődésre, a Gramofon szerkesztőségének meggyőződése, hogy ennek az ellenkezője igaz. Ezért jött létre ez a beszélgetés.

➔ Bércesi Barbara

Gramofon: Úgy tudom, szerteágazó zenei tevékenysége előzményeként ön zongoratanulmányokat folytatott, méghozzá Feuer Máriával együtt.

Székely András: Egy időben jártunk egy tanárhoz, de én későn kezdtem el a zenetanulást, így soha nem is lett belőlem muzikus. (Az 1945–46-os tanévben voltam hetedik gimnazista, de mivel görögből és latinból évet kellett volna ismételnem, nem érettségiztem, hanem ahelyett, hogy elvesztegettem volna egy évet, kitanultam a nyomdász-mesterséget.) Ekkoriban történt, hogy elvetődtem egy koncertre a Károlyi kertbe, s amit ott hallottam, nagy hatást tett rám. Úgy találtam: ezzel érdemes volna foglalkozni.

G.: Mi volt műsoron?

Sz. A.: Mintha elhangzott volna egy Beethoven-szimfónia is. Igen régen volt... Ezután kerültem el az említett zongoratanárnőhöz, ahová Feuer Márián kívül

Strém Kálmán is járt. Ám ez a tanárnő nem egyszerűen zongorát tanított, hanem zenét, irodalmat is oltott belénk, tőle kaptam a kezembe az első Thomas Mann-könyvet, tőle hallottam először Debussyt. Egyszerűen az életre tanított. Érettségi híján nem tanulhattam volna tovább, de ezekben a furcsa időkben mégis adódott egy lehetőség. A Bartók Béla Szövetség Munkáskarnagy-képző iskolájában (a KÓTA egyik elődjében) a legkülönbözőbb emberek (igazi hercegek, grófok, válogatott cigánylegények) tanulhattak például Szabolcsi Bencétől, Szervánszky Endrétől, Járdányi Páltól, Sándor Frigyesztől, Kóródi Andrástól. Ide járt többek közt Németh Gyula későbbi karmester, Hollós Lajos, a Rádió fúvószenesi főszerkesztője, Bónis Ferenc Bartók-kutató és (későbbi) felesége, Csajbók Terézia, Frideczky Frigyes, a művelődési minisztérium zenei előadója. Szabolcsi maga köré gyűjtött olyan diákokat, akiknek érzése szerint volt indíttatása és tehetsége az íráshoz, azokra bízta a Dolgozók Hangversenykalauza című kiadvány elkészítését. A kötet elkészült – ma nem mernék belenézni –, és kiszámíthatatlan politikai okokból azonnal be is zúzták. Az itt töltött év jelentette számomra a fordulatot. Egyebek közt az egyházzenei tanszék megszüntetésének ellensúlyozása végett (1949–50-es tanév!) a Munkáskarnagy-képzőt előléptették a Zeneakadémia karvezetés tanszakává, és egy előkészítő osztály is indult a magamfajta számára. Ez időben, szintén Szabolcsi biztatására kezdtem el a tudományos kutatómunkát, aki azzal bízott meg, hogy a tudományos akadémia könyvtára által újonnan vásárolt 18. századi református kollégiumi énekeskönyvek kéziratának anyagát dolgozzam fel. Az ebből készült írásom bekerült a tudományos akadémia zenetudományi tanulmány-

Forrás: Székely András archívuma

sorozatának első kötetébe. 1951-ben indult el a zenetudományi tanszék Kodály, Szabolcsi, Bartha Dénes ösztönzésére, az utóbbi vezetésével. Noha először – teljes joggal – nem vettek fel, második nekifutásra, a publikációmnak köszönhetően bejutottam. Itt 1957-ben végeztem.

G.: Mikor kezdte a zenei rendezést?

Sz. A.: Rögtön a diplomázásom után a Magyar Hanglemezyártó Vállalathoz kerültem gyakornoknak; Antal Dóra zenei rendező javaslatára, Darvas Gábor akkori művészeti vezető közbenjárására, akik már hiányolták a fiatalokat a vállalatnál. Itt kisebb megszakításokkal egészen 1991-ig dolgoztam.

Hát a technikai feltételek eleinte nem voltak valami fényesek, hosszú évekig egy stúdióminőségű lemezjátszó sem volt a cégnél. Amikor a világon már elterjedt a mikrobarázdás lemez, mi még évekig 3 perces játékidőjű bakelitlemezekkel dolgoztunk. 1964-ben Bors Jenő érkezett a vállalat élére, s ezután kezdődtek el a műszaki beruházások is. Lépésről lépésre próbáltuk behozni lemaradásunkat.

Magunktól tanultuk meg, hogy kell sztereó felvételeket készíteni. Eleinte sokat hibáztunk, még fázisfordított mikrofonokkal is készültek felvételek. Az én első sztereó felvételem Liszt Magyar fantáziája volt Gabos Gábor előadásában, Lehel György vezényletével. A Torockó téri református templomban készítettem első teljes operafelvételmet, a Hunyadi Lászlót – szintén sok kompromisszummal. Sajnos azt kell mondanom, hogy a Hungarotonnal eltöltött időben szinte végig azt éreztem, hogy ami az akusztikai feltételeket illetve, megbéklyózott lábbal kell táncolni.

G.: Hogyan indult a kapcsolata a régizenevel?

Sz. A.: Már a főiskolán is foglalkoztam vele, s az érdeklődésem nem lanyhult iránta később sem. Ez azzal is összefüggött, hogy ha virtuóz zongorista vált volna belőlem, bizonyára közelebb került volna hozzám a romantikus zeneirodalom. Már az 1950-es években, növendékkoromban, kezdetleges módon játszottam régizenet. Később aztán

én rögzítettem például Czidra Lászlóval az első felvételeket.

1981-től az ország egyre nehezebbé váló gazdasági helyzete azt diktálta, hogy dollárt kell termelni. Erre a Hungaroton úgy reagált, hogy elindította a kiváló és neves magyar és külföldi szólistákkal közösen felvett Hungaroton Antiqua sorozatot, amely Nyugaton is nagy érdeklődésre tartott számot. 1982-ben a Haydn-évforduló apropóján jött létre az első kiadvány. Közben 1981 novemberében, Szombathelyen megalakult a Capella Savaria, de még ez előtt egy évvel szerveződött egy régizenei kurzus a városban. Ide nyúlik vissza ismeretségünk Nicholas McGegan fuvolás-csembalistával, aki akkoriban Jessye Norman korrepetitora volt, és Richard Campbell brit csellistával.

McGegannel sikerült megállapodni egy háromlemez Händel-opera teljes felvételének megvalósításában, melyben a Capella Savaria muzikusai központi szerepet kaptak.

G.: Mi volt az ön által rendezelt Capella Savaria sikerének a titka?

Sz. A.: Akkor és olyat hozott a magyar zenei életbe, ami hiánypótló

volt és éppen nagyon aktuális. Meg hát persze jól is játszott.

G.: Ön nagyon fontosnak tartja a régizene autentikus hangszereken való előadását. Miért?

Sz. A.: Azok az akcentusok, dinamikai árnyalások, hangszínek amelyek a barokk zene lényegét adják, nem megszólaltathatóak a romantikus kor nehezkesebbé vált hangszereivel. Egyszer csodálatos élmény ért Utrechtben a régizene fesztivál egyik zongorakiállításán. Malcolm Bilson odalépett egy, az 1880-as években készített zongorához, és elkezdett Debussyt játszani rajta. Azonnal belém hasított az érzés: hiszen ez a mű erre a hangszere van írva! Mint amikor egy nőre jól van rászabva egy ruha... Bilson hat tanítványával felvette a 32 Beethoven-szonátát, amelyek az 1790-es és az 1820-as évek között keletkeztek, még hozzá kilenc különböző, a korban született zongorán! Az eredmény pazar. Sokkal jobban szólnak, mintha egy Steinway-n játszottak volna.

„A barokk zene akcentusai, hangszínei nem szólnak meg a romantikus kor nehezkesebbé vált hangszereivel.”

2005. Magdeburg – Székely András átadja a Telemann-verseny győztesének, Miki Takahasinak az első díjat

G.: *Hogyan látja ma a régizene helyzetét, elismertségét itthon?*

Sz. A.: Jó a helyzet, mert lemaradásban vagyunk. A világ más országaiban a régizene kezd kimenni a divatból, nagyon betagozódott a hétköznapi koncertéletbe. Nálunk viszont ez még nem jött el. Vannak még a műfajnak jeles hazai művelői is és kiváló külföldi előadókat is meg tudunk szólaltatni. Ennek én nagyon örülök, hiszen koromnál fogva én is némileg konzervatív szemléletű vagyok. Az a világméretű zeneipari hajsza, a piacodás és az a tendencia, mely egyre inkább a felszínt, a külső hangszólyozó produkciók elszaporodását mutatja, engem felettebb elszomorít. Nem a művészet, nem a szellem, hanem az individuum harsogása uralkodik. Éppen ezért ritkán is járok koncertre, és nagyon megnézem, mire ülök be.

G.: *Nem beszéltünk még az ön által a Muzsika, majd a Magyar Zene című lapoknál szerkesztőként eltöltött időről.*

Sz. A.: Ahogy mondtam, Feuer Máriát, a Muzsika szerkesztőjét, majd főszerkesztőjét szinte gyerekkorunk óta ismerem. Amikor munkatársra, Fassang Árpád elment Finnországba zongoratanárnak, akkor Mari invitálására én kerültem a helyére. Főállásom, a Hungaroton mellett ez lett a másodállásom. Én az írást magát nem kifejezetten szerettem, mert rendszerint nem tetszik, amit írok, de a szerkesztői munkát élvezem, s amikor 1977-ben felmondtam a Hungar-

tonnál (attól kezdve eseti megbízásokkal dolgoztam a cégnél), a Muzsikához kerültem státuszba – majd lettem olvasószerkesztő, később pedig főszerkesztő-helyettes. 1997-ben úgy éreztem, elfáradtam (ekkor már 68 éves voltam), ezért önként befejeztem pályafutásomat a lapnál. Kis idő múlva a Szegedi Konzervatóriumban, a régizene tanszéken találtam magam, ahol 70 éves koromig taníthattam. Rettentően élveztem a tanítást, majd amikor azt is abba kellett hagynom, megkerestek, hogy nem venném-e át a Magyar Zene szerkesztését. A lap éveken át stagnált, rendszertelenül jelent meg, s büszke vagyok rá, hogy főszerkesztőségem hét éve alatt az anyagi gondok ellenére nem maradt ki, nem késett lapszám. Úgy érzem, a minőségével nincs baj, bár lehetne a lap színesebb és egy kicsit kevésbé filológiai jellegű.

G.: *Számtalan tevékenysége közül, amelyeket élete során végzett, mi szerezte az ön számára a legnagyobb örömet, mikor érezte, hogy leginkább közel tud kerülni a zene lényegéhez?*

Sz. A.: Én úgy érzem, a komplexitásban van a lényeg. Boldog voltam, amikor például kitalálhattam, melyik barokk mű legyen főlvéve, elutaztam Bécsbe, Drezdába vagy Hamburgba, felkutattam a kéziratot a könyvtárban, készítettem belőle egy előadási partitúrát, majd végigültem az összes próbát, s végül felvettem a művet. Azt hiszem, ez a legfőbb előnyöm, hogy oly sokféle tevékenységet művelhettem.

G.: *Mi volt az ön számára a legnagyobb elismerés, amely megmutatta, hogy érdemes volt annyit dolgoznia a magyar zenei életben?*

Sz. A.: Az utóbbi években kaptam ugyan néhány kitüntetést, amelyeknek nagyon örültem, de ami igazán jólesik, az más. Történt, hogy az autóbuzson meglátott Fodor Géza, a kiváló esztéta, operakritikus, odajött hozzám és elmesélte: kint járt Szentendrén egy olasz vígopera előadásán, és lenyűgözte, ahogy Gregor József a recitativókat énekelte. Bement Gregorhoz az öltözőbe, és vele is megosztotta elragadtatottságát, mire Gregor József azt felelte: ó, hát én Székely Andristól megtanultam recitativót énekelni. Boldog voltam, amikor Magdeburg városának Telemann-díját nekem ítelték – előttem Nikolaus Harnoncourt kapta ezt meg –, de a valódi elismerést ez a Gregor-mondat jelentette számomra. ■

„Minden hang ima, minden forma mester”

A **naim** már Magyarországon is.

Egy NAIM rendszer tulajdonosának nincs más dolga mint „hallgatni”.

Alapszintű rendszerek

I. rendszer:

CD5i, Nait 5i, n-SAT hangszugárzó+állvány, kábelek

Bruttó vételár: **900.000 Ft**

II. rendszer:

CD5i, Nait 5i, ARIVA álló hangszugárzó, kábelek

Bruttó vételár: **1 050.000 Ft**

Áruvásárlási hitel

naim **AUDIOFIL LP és CD**

LP: 6 200 FT, SAMPLER: 4 800 FT

CD: 4 800 FT, SAMPLEREK: 2 000 FT

ACCUPHASE

ALTMANN

AUDIENCE

AUDIO RESEARCH

AUDIO REFINEMENT

CASTLE

E.A.R. YOSHINO

FUKOTOMI

KIMBER KABLE

LEBEN

MANA ACOUSTICS

MICHELL

NAIM

NIRVANA

NOTTINGHAM

OYAIDE

PARASOUND

PROAC

SHAKTI

THETA DIGITAL

TRANSFIGURATION

YAMAMOTO

PENNA-POOR KFT

PENNA-POOR KFT. 1025 Bp. TÖRÖKVÉSZ ÚT 95-97/D
TELEFON: 325-8772, TELEFON/FAX: 325-9430
E-mail: ppaudio@penna-poor.hu www.penna-poor.hu

„Csak akkor szólj, ha mondanivalód szebb a csendnél”

A 2006. tavaszi lapszámában ígéretet tettünk rá, hogy a következő, azaz a mostani megjelenéstől kezdve ismert, kitűnő magyar muzikusokat szólaltatunk meg, akiket arra kérünk, hogy egy high-end elemekből összeállított rendszert fogadjanak otthonukba, használják, hallgassák, majd mondjanak el mindent, amit a készüléken való zenehallgatás közben éreztek, észleltek, megfigyeltek. Először a Naim cég által összeállított – a Gramofon tavaszi számának 109. oldalán felsorolt elemekből álló – alapszintű, high-end láncot „kölesönöztük” ki. Nagy örömünkre szolgált, hogy elsőként sikerült a Klukon Edit-Ránki Dezső zongoraművész-házaspárt megnyerni „ügyünknek”, akik szoros programjuk ellenére készséggel vállalták, hogy a májusi hetekben egy kicsit másképp hallgatnak zenét.

◆ Bércesi Barbara

Rendkívül nyíltan, érdeklődően fogadta felkérésünket a házaspár, hogy ők legyenek az elsők, akikhez beköltözik a Naim rendszer néhány „kiegészítővel” (CD-játszó, integrált erősítő, háromutas hangsugárzók, eredeti kábelek, Mana állvány, Shakti kövek és hosszabbító helyett egy Audience tápszűrő). Bár kértek egy kis gondolkodási időt, mert éreztek némi ijedséget amiatt, hogy olyasmiről kellene véleményt mondaniuk – a zene gépi megszólaltatásának az eszközéről –, aminek nem szakemberei, ráadásul sűrű gyakorlati rendjük, fellépéseik nehezíti teszik számukra a nyugodt, több órás zenehallgatást, mégis kötélnék álltak – s ahogy mondták, nem bánták meg döntésüket.

Otthoni hangzásélményeik

eddig egy teljesen hétköznapi mondható, bár hi-fi minőségű berendezéshez kapcsolódtak. Túlnyomórészt CD-t hallgatnak, saját koncertfelvételeiket pedig többnyire DAT-ról. Ahogy mondják, nem fordítottak különös gondot az eszközeik minőségére, mert a mesterségbeli tudást tartják a legfontosabbnak, ami kevésbé jó minőségű berendezésen keresztül is érvényesül. Rengeteg feketelemezzel is van, de azoknak az esetében is az volt mindig mérvadó számukra, hogy milyen zenemű milyen előadásban található a korongon.

„A hangversenyertermek akusztikájával is hasonlóképp van az ember” – mondja Ránki Dezső. „Még ha kifogásolható is a terem hangzása, egy idő után hozzászokik a fül, és kiszűri magának a lényegét, a művészi minőséget.” Klukon Edit hozzáteszi, hogy nagy mértékben függ egy koncerttermi élmény és azon belül az akusztikus tér észlelése egy sor szubjektív tényezőtől. „Nemcsak a fülünkkel hallgatunk, hanem egész lényünkkel, és jó, ha elfelejtjük az előítéleteinket. „Főiskolás koromban, a nyírbátori zenei táborban Kurtág tanár úrral együtt hallgattuk Bach zenei műveinek felvételét Pablo Casals vezényletével” – emlékszik vissza Edit. „Ott sem a hangminőség volt a legfontosabb, hanem hogy a technika képes jelentős zenei eseményeket megörökíteni, és így a későbbiekben is sokunknak szerezhet örömet.”

Ránki Dezső:
„Soha nem hallgatunk
semmit háttérzeneként”

Már 1970-től készültek lemezfelvételei – idézi fel Dezső –, így a stúdióban használatos berendezések hangminősége ismert volt számukra, de akkoriban még szóba sem jöhetett, hogy az otthoni zenehallgatás hasonló színvonalat érjen el, így a két helyzetet az ember füle teljesen kettéválasztotta.

Manapság ritkán

jut idejük és energiájuk a hagyományos értelemben vett zenehallgatásra – vagyis, hogy leüljenek, és nyugodtan végighallgatásnak egy lemezt. Még leginkább akkor, ha egy új kiadvány felkelti az érdeklődésüket, vagy egy megtanulandó darab – most épp A csodálatos mandarin – kapcsán. Csak elvétve fordul elő, hogy egy lemezt kétszer is betegyenek a lejátszóba. „Négy-öt olyan előadó van, akinek a felvételei másodsorra nem okoznak csalódást, hanem esetleg még nagyobb élményt nyújtanak” – vallja be Dezső. „Valószínűleg a lemezhallgatásban is azt az egyszerű és megismételhetetlen élményt keressük, ami egy koncerten érhet bennünket, ezért is lényegesebb számunkra, hogy mi a zene, ami szól, s az milyen hatást gyakorol ránk.” Soha nem hallgatnak semmit háttérzeneként, még ha karácsonykor az alkalomhoz illő művet teszik is fel, akkor sem tudnak másra figyelni. Május első napjaiban

érkeztek a készülékek

Ránkiék otthonába, Dankó Péter és Kiss Szabolcs, a Penna-Poor Kft. munkatársai üzemelték be abban a tágas, fából készült helyiségben, amelyben a két művész gyakorol. A két zongorán kívül kényelmes karosszékek állnak itt, előttük egy puha szőnyeg, egy hosszú polcon kották, összkiadások, a földig érő ablakokon át zöldellő borostyánlevelek tekintenek be. „Már az első perctől kezdve azt éreztük, hogy a rendszer, ami beköltözött hozzánk, nem leküzdendő és elfelejtendő akadály annak az útjában, hogy a zenét élvezhessük. Inkább olyan, mint egy igazán jó zongora, ami segít abban, hogy az szóljon, amit szeretnénk eljátszani” – osztja meg véleményét Dezső. Edit hozzátette: „Ez a készülék megmutatja, milyen nagy szerepe van a zenehallgatásban a csendnek – mely sokszor értékesebb minden hangnál.” A címbe li indián szólás is erre utal. A berendezés hangzásával kapcsolatban Edit

első meghatározó élménye

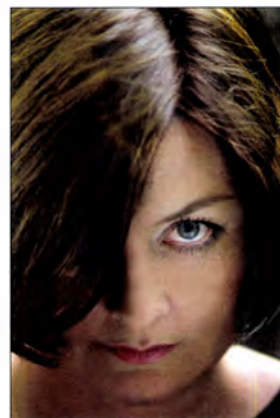
az volt, amikor a Celibidache vezényletével előadott Bruckner-szimfónia hallgatása közben kipillantott az ablakon az eső áztatta borostyánlevelekre. „Úgy éreztem, hogy a leveleken megülő esőcseppek tükörszerű csillogása tökéletesen illeszkedik ahhoz a hangzáshoz, amely ennek a muzsikának a lényege. Nincs lehetőség a mellébeszélésre. Kiemeli és átengedi azt a minőséget, amelyet élőben és hangfelvételeken egyaránt megismertünk például Celibidachénál.” Nem elhanyagolható Dezső szerint az sem, hogy az általa megszokottnál nagyságrendekkel jobb hangzás előidézése mellett a készülék külső megjelenése is kellemes. Épp annyi funkció, s ennek megfelelően épp annyi gomb van rajta, amennyi feltétlenül szükséges. Nemes és egyszerű.

A bő két hét során, mialatt a rendszer a házaspárnál vendégeskedett, csak klasszikus zenét hallgattak rajta – különböző előadók-tól, műfajokban, apparátussal. Véleményük szinte teljesen egybehangzón az volt, hogy akár Debussy-zongoraműveket, Bruckner-szimfóniát, Dukay Barnabás-darabokat vagy kórusműveket hallgattak, mindenre egyaránt kitűnőnek bizonyult a rendszer. „Szinte”, mert Editnek az énekhangot egy árnyalattal kevésbé esett jól hallgatni a készüléken. Abban – mint annyi másban is – tökéletesen egyezett a vélekedésük, hogy

a zongorahang csodálatosan szólt

a hangszórókból, kiváltképp Michelangeli zongorajátéka. Dezső még hozzátette: úgy érezte, hogy a szimfonikus zenekari művek szólamarányai világosan érzékelhetőek voltak, anélkül hogy kemény, analizáló hangzáskép állt volna elő.

Ezen a ponton kezdtünk azon elmélkedni, hogy vajon milyen etalonnak is kellene, hogy megfeleljen egy „zenereprodukáló” készülék. Dezső így fogalmazta ezt meg: „Az igazán fontos az, hogy az előadónak legyen mondanivalója a műről, azt közölni is tudja, és viszonylag semleges, ám kitűnő minőségű eszközökön át mindez eljuthasson hozzánk. Ez a rendszer tökéletesen megfelel ennek a célnak. Biztos, hogy egy ilyen jellegű berendezést tartanék megfelelőnek hosszú távra.” „Magyarul: itt maradhatna...” – nevet Edit. „Kinyitotta a fülünket egy másfajta minőségre. Varázslat.”

Klukon Edit

Ránki Dezső

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemesak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPEST

- Akadémia Zeneműbolt – Bp. VI., Király utca 28.
- Budapest Music Center – Bp. IX., Lónyay utca 41.
- CD Bár – Bp. VIII., Krúdy Gyula utca 6.
- CD Bár Buda – Bp. XII., Kékgyögy utca 28.
- Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Galeon Bolt – Bp. XII., Magyar jakobinusok tere 4.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrassy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Nagymező Jegyiroda – Bp. VI., Nagymező utca 19.
- MCD Könyv- és Zeneáruház – Bp. V., Deák Ferenc utca 19.
- Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell u. 1.
- Óbudai Társaskör – Bp. III., Kiskorona utca 7.
- Rózsavölgyi Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.
- Zeneakadémia aula (koncertnapon) – Bp. VI., Liszt Ferenc tér 8.

HUNGAROTON

- GIGASTORE DUNA PLAZA – Bp. XIII., Váci út 178.
- FOTEX RECORDS MOM PARK – Bp. XII., Alkotás u. 53.
- HUNGAROTON CLASSIC MÁRKABOLT
Bp. VII., Rottenbiller u. 47.

INMEDIO

- Albertfalva Auchan – Bp. XI., Hunyadi János u. 19.
- Budai SKÁLA – Bp. XI., Október 23. u. 6-10.
- Budaörs TESCO – 2040 Budaörs, Kinizsi u. 1.
- Campona – Bp. XXII., Nagytétényi út 37-47.
- Mammút 2. – Bp. II., Lövház u. 4.
- Pólus Center – Bp. XV., Szentmihályi út 131.
- Váci utca – Bp. V., Váci u. 10.

RELAY

- Blaha Lujza tér – EMKE aluljáró
- Deák Ferenc tér – metró aluljáró
- Déli Pályaudvar – metró aluljáró
- Ferihegyi Repülőtér 2B.
- Kossuth tér – metró aluljáró
- Nyugati tér – metró aluljáró

VIDÉK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Corvina Kiadó Könyv- és Zenebolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Ezüst Medve Könyv- és Hanglemezbolt (Rómer Ház) –
9021 Győr, Teleki László u. 21.

- Filharmónia Kelet-Magyarország Kht. jegyiroda –
3525 Miskolc, Kossuth Lajos u. 3.
- Gramofon Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Ősz u.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt –
8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1-3.
- Ko Könyv – Zene – Film Áruház –
9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3.
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt –
4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közönségszolgálati iroda –
3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt – 9022 Győr, Árpád u. 44.
- Record Zenebolt – 3100 Eger, Dózsa György tér 2.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Széchenyi Pávilon – 7100 Szekszárd, Széchenyi u. 11-13.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) –
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- VICTOR AUDIO hanglemez- és CD-szaküzlet –
6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f
- Zrínyi Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Fő út 8.

CITY PRESS

- City Press Békéscsaba – 5600 Békéscsaba, Andrassy út 22.
- City Press Szolnok Plaza – 5000 Szolnok, Ady Endre u. 28.

INMEDIO

- Debrecen Plaza – 4026 Debrecen, Péterfia u. 18.
- Eger – 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Kaposvár Plaza – 7400 Kaposvár, Berzsényi u. 1-3.
- Kecskemét – 6000 Kecskemét, Petőfi Sándor u. 2.
- Miskolc – 3501 Miskolc, Szemere u. 2.
- Nagykanizsa Plaza – 8800 Nagykanizsa, Európa Tanács út 2.
- Nyíregyháza Plaza – 4400 Nyíregyháza, Szegfű u. 75.
- Pécs Árkád – 7600 Pécs, Nagy Lajos kir. út
- Salgótarján – 3100 Salgótarján, Erzsébet tér 5.
- Székesfehérvár – 8000 Székesfehérvár, Fő u. 9.
- Szeged, Kárász – 6722 Szeged, Dugonics tér 1.
- Veszprém – 8200 Veszprém, Kossuth u.

MÁV ELADÓHELYEK:

- Tatabánya MÁV – 2800 Tatabánya, Győri út 1.
- Győr MÁV – 9001 Győr, Révai u. 8.
- RELAY – Szombathely MÁV csarnok –
9700 Szombathely, Éhen Gyula tér 2.

ÚJDONSÁGOK

Nemzeti Filharmonikusok
A muzsika rangja

**Foglaljon
inkább helyet!**

A 2006-2007-es évadra
bérletek válthatók az ismert
jegyirodáknban.

Nagyzenekari bérletek,
Kamarabérlet, Gyerekbérlet